

Székely
Kalendárium
2011

**Székely Kalendárium
a 2011. esztendőre**

Szerkesztette: Kocsis Károly

**Közreműködtek a Székely Hírmondó napilap
munkatársai**

Készült a Székely Hírmondó műhelyében

Tördelés: Kratochwil Zsolt

Borító: Estefán Barnabás

**A Pro Press Egyesület megbízásából
kiadja a Profiton Kft.**

Igazgató: Estefán Barnabás

Nyomda: Infopress – Székelyudvarhely

Hun imádság

*Miatyánk, Istenünk, bennünk van országod.
Előttünk szent Neved, törvény akaratod.*

*Mindennapunk gondját Magadon viseled.
Bűneinket, mint másnak, nekünk elengeded.*

*Te Kezed vezet kísértéseken át,
S lefejtet rólunk gonosz jármát.*

*Tiéd a nagyvilág összes hatalma, üdve,
Mindöröktől kezdve, legyen mindörökre.*

(Egyes vélekedések szerint K. u. 410-460 között keletkezett, egy hun ezüstveretes szíjvégre van ráírva rovásírással, a kijeji Nemzeti Múzeumban található – vannak kutatók, akik megkérdőjelezik az eredetiségét).

Bevezetés a kalendáriumba

Mottó:

„Az Úr (...) nem mond ki semmit,
Nem rejt el semmit, hanem jelez.”
(Herakleitos)

A régi ember hitte, hogy a téli „napfordulat” misztériumában, amikor meghal, s még ugyanabban a pillanatban meg is születik az új életet adó, áldott fény; (Megváltó támad Isten akaratából) éjféλι hangszókor aranyossá válnak (vagy borrá változnak) a vizek, a kút vize is, s ha benne megmeríti az almát, amely számára az élet „egész”-ségét idézte meg, az szakramentummá lényegül. Játékával e magasztos éj-jelen a minden-kerekég része lett (jószá-gával együtt), s részese majdan az elkövetkező esztendőben Isten áldásának.

A természetben élő ember a világot, a Mindenséget kereknek észlelte: „kerek határ”, „kerek világ”, s e kerekég kellős közepét, a „föld köldökét” szentnek tartotta. A moldvai csángó-magyarok szerint „a föld köldökírű, ha van szó, az mindenkinek az a hely, hul született, ahul ősapáink tájai, ahul él az ember, ahul nyeri minden-napi kenyerit, ott hul ismeri az egész világot”. A föld köldökét az égi biztos ponttal, féltekénken az északi sarkcsillaggal az „égig érő fa” kötötte össze (az eget tartó világoszlop, a Mindenség tengelye), amelynek csúcán a Teremtő trónol, aki rendet tesz a világ látszólagos káoszában, s jeleket támaszt, amelyekkel tudatja a rendet, s parancsait. Ő rakta az ég búrájára a csillagokat (s alkotta a csillagképeket), a Napot és a Holdat, azokat az égi lényeket, akik az égig érő fa körül keringenek fáradhatatlanul. Ezek segítségével tájékozódott a régi ember, mind a kerek világ, mind a

kerek esztendő és nap születést, életet, halált hordozó, ciklikusan váltakozó tartományában, a tér-idő misztikus mezején.

„A természet szüntelen körforgásában, az évszakok változásaiban: tavaszi újulásban és őszi érettségben, nyári gazdagságban és téli álomban a napok mellett, az esztendő a legkerekebb időbeli egység. Ezt a ritmikus váltakozást és nyomában a vegetáció bontakozását a Nap járása idézi elő; amely az ember napi életét és munkáját, a gazdasági élet alapvető feltételeit megszabja. Az esztendőt az ember mindig kultikus egésznek érezte, és kozmikus fordulatait a mai napig számon tartja”.

Erről tanúskodik a Galga mentén máig megőrzött találós mese is:

„Kerek istenfája,
Szép tizenkét ága,
Szép tizenkét ágának
Ötvenkét virága,
Ötvenkét virágán
Három aranyalma.
Aki ezt kitalálja,
Hull az áldás arra.”

Isten kerek esztendeje tizenkét más-más ágat, hónapot hajt, a tizenkét hónap ötvenkét hetet virágoztat, s az ötvenkét hét három nagy ünnepet (karácsony, húsvét, pünkösd) terem. A három aranyalma archaikusabb felfogásban a Nap keltének és leszentülésének három kardinális helyét jelölte, jelentette: a téli és a nyári napfordulati, s a két napéjgyenlőség azonos helyét.

Az évkört már az ókorban tizenkét egyforma időtartamú részre tagolta az ekliptikán körbemozgó (a régi ember által megtalált és kitüntetett) tizenkét csillagkép: az állatöv égi „képírása”. A tizenkét csillagképhez tizenkét egymást kiegészítő tulajdonság kötődött, földi életünk, élő környezetünk változásainak és átváltozásainak köre, ritmusa. A változások és átváltozások időpontjaihoz már az ősidőkben kultikus cselekvések tartoztak; s fokozatosan ünneppé nemesedtek az évkör megtalált csomópontjai. A középkori keresztény ünnepek (Jézusról, Szűz Máriáról, az angyalokról és a szentekről való megemlékezés alkalmi) csaknem kivétel nélkül az ún. pogány ünnepek helyére kerültek. A régi formákat, „edényeket” új tartalommal töltötték meg. A középkori ember hite szerint a Teremtő parancsára elevenné, időszerűvé, rendezetté lett az ókor végére bálványimádássá merevedett (túlspekulált, kaotikus) szakrális gyakorlat, a Mindenség megtalált rendjéhez való igazodás módja, „módszere”.

Népünkhöz – legendáink, szakrális falkepeink, szokásaink tanúsága szerint – Szent Lászlóval szólt magyarul az „új” Isten. A keresztény államot alapozó Szent István után Ő volt keresztelónk. Naptári ünnepe június 27., a nyári napfordulót jelölő Keresztelő Szent János (Jánosnak Jézusról való mondása: „Neki növekednie, nekem pedig kisebbednem kell” – (János 3,30) – egyszerre utal a nyári napforduló utáni csökkenő, illetve a téli napforduló után növekedő fényre) június 24-i ünnepét követi.

A középkorban a napfordulati tüzek, a „szentiváni” tüzek mellett az Ő ünnepének vigiliáján is föllobbantak. Nagy Lajos királyunk aranypénzeire Szent László

képét vereti, megváltoztatva a mintául választott firenzei forint Keresztelő János-ábrázolását.” Szent László az, aki a csodaszarvast (Isten küldöttét) a „pogány” magyarság „fényes állatát” angyalnak nevezi (nem tünteti el, átváltoztatja csupán!) a mogyoródi dombon, I. Géza előtt: „Bizony nem szarvas volt ez, hanem Isten angyala.” Falusi népünk archaikus imádságában a „se nem kicsi, se nem nagy madár, amely éppen akkora, hogy az eget a földdel összekötheti” – hasonlóképpen alakul át:

*„Égen menő szép madár,
De nem madár, szárnyas angyal,
Szárnya alatt szent oltár,
Szent oltárban igaz hit,
Igaz hitben Boldogasszony.
Kelet felől tekint a Nap,
Ott látta az Ő szent fiát.”*

Az imádság utolsó két sora a Nap és Jézus Krisztus analógiás kapcsolatára utal. A régi falu népének a Nap (égi szerepéből, „tulajdonságából” következően) alkalom arra, hogy Jézust megidézze: a karácsonyi Nap például a születő Jézust, a húsvéti pedig a föltámadót. A bukovinai székelyek téli napfordulós „pogány” tánca a betlehe-mi Jézust köszönti. Ahogy a karácsony éjjelén születő Nap a határ új életét hozza, akképpen Jézus az emberét — vallják még ma is a falu öregei. A bukovinai székelyek karácsonyböjti kántálásában, a „paradicsomolás”-ban egyszerre van jelen a megszülető (minden élet oka) és a feltámadás előtt meghaló (az új életet halálával megváltó) Krisztus.

*„Paradicsom mezejibe’
Aranyszőnyeg leterítve,
Azon vagyon rengő bölcső,
Abba’ fekszik az Úrjézus:
Jobb kezébe’ aranyalma,*

*Bal kezébe' aranyvessző;
Megzuhintá a vesszejét,
Zúg az erdő, cseng a mező.
Sose láttam szebb termőfát,
Mint Úrjézus keresztfáját,
Mert az vérrrel virágozik,
Szentlélekkel gyümölcsözik."*

Számos régi imádságunkban a felkelő Nap minden hajnalon a vérből feltámadó fényes Krisztust jelöli.

*„Ahol jön a mi Urunk Jézus Krisztus
Aranyfának az ágán
Szent fejét lehajtván
Szent szívét szorítván
Véres könnyet hullajtván..."*

egy másik imádságban pedig:

*„Mit látol a fényös Napon?
Ehun gyűn a fényös Jézus."*

Ez utóbbi példa fontos összefüggésekre utal, a szerves, megbonthatatlan „egész”-re; csakúgy, mint a moldovai csángó-magyarok szokása, akik Sarlós Boldogasszony napján (július 2.), az aratás kezdetén kötött „Jézus kévét” karácsonykor a pajtából a tisztaszobába viszik, a szent sarokban marad vízkeresztig (kimorzolt magja a vetőmagot „szenteli”). A búza a Nap „legkedveltebb” növénye: „Mag, mag, búzamazag, benne aluszik a Nap”. Krisztus és Mária képmása van minden búzaszemen; de a búza szára aranya, kalásza sugara a Nap megidézője, s a Nap Jézusé - ezért került búzaszalma a karácsonyi asztal alá. Jézusnak a Napot jelölő szalmával vetettek szülőágyat. A karácsonyi asztal ünnepi abroszából (amelyet ádventben, a karácsonyi készület áhítatában fontak és szőttek) vetették a búzát.

A régi ember számára a világ – annak minden „mozgó és moccantalan teremtménye” – középpontra ragozódó kerek

egész, amelyben minden mindennel összefügg, amelynek hierarchikus és heterogénrendszerében ő, az észlelő, a látszólag különváló is szervesen beletartozik; a tér és az idő cselekvő része, részese. Hiszi, hogy cselekvése (szokásai, szakrális játéka), annak módja hatással van a létét formáló erőkre. Hiszi, hogy szükség van rá, hogy az Úr aktív, „pozitív hősnek” teremtette. Karácsonya ezért valóságos. Nem emlékünnepet ül, hiszen hitében Krisztus mindennap, minden évszakban minden elevenben mutatja magát, s minden karácsonyon benne az ő szívében, lelke szalmaágyán születik meg. Minden karácsonyon újra, meg újra bemegy a házba: „Begyütt Jézus a házamba,/ Házam közepén megállta” – és rendezti életét, a szorongással és reménnyel teli sötét napok idejének kellős közepén megerősíti a szeretetben.

Karácsony éjjelén az Ég és a Föld köldöke egyetlen középponttá válik. A hitese ember ilyenkor kívül kerül a téridőn, „villanásnyi” időre Istenben él. A régiségben két alkalmá volt a megbocsátásnak: karácsony és húsvét ünnepe. Karácsony napon a régi ember, ha elszakadtan élt a szülői háztól, ha haraggal szakadt el, akkor is hazament a szülőket köszönteni („megénekelni”). Azon a napon a gyermek-Isten karéjba ölelt mindenkit, s a terített családi asztalnál, melynek közepén a Lucakor csíráztatott búzabokorban gyertya égett, Ő kért bocsánatot a haragot keltőben, s Ő bocsátott meg a megbántottban. Ez volt a karácsonyi ajándék-karácsony ajándéka; meg az éjféltől mise után terített karácsonyi asztalon, melyre számos vidéken mindenből került „mutatóba”, ami a réteken (az „életen”) termett – a születő új fény, az éppen akkor és ott született Krisztus áldása.

Molnár V. József

A vargyasi református templom

Január

Római hagyomány szerint a hónapoknak – márciustól decemberig – a városalapító Romulus király adott volna első ízben nevet. Ez az első római naptár valójában empirikus parasztkalendárium lehetett, amely csak a mezői munkák szempontjából számba vehető 10 hónapot vette figyelembe. A fennmaradó téli holt időt a Kr. e. 700 körüli naptárreform idején iktatták be az új 12 hónapos holdnaptárba Ianuarius és Februarius néven – 11. és 12. hónapként.

Ianuarius hónap névadója Ianus, a kezdet és a vég istene volt, neki tulajdonítható, hogy a korábbi márciusi, majd szeptemberi évkezdés helyett a rómaiak – Kr. e. 153-tól – január 1-jén kezdték az évet. A január 1-jei évkezdet a Gergely-

féle naptárreform (1582) óta vált általánossá, véglegessé 1691-ben, amikor XI. Ince pápa tette meg e napot a polgári év kezdetévé. Az egyházi év advent első napjával kezdődik. A változó évkezdet következtében az évkezdő szokások és hiedelmek széthúzódtak az adventi időszak kezdetétől március elejéig. A változó évkezdetre utal az újév kiskarácsony elnevezése is.

A hívők újévkor kalácsot tettek Ianus oltárára, e napon kerültek minden veszedéket s kölcsönösen jót kívántak egymásnak. A meteorológusok Télhó-ként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Fergeteg havának nevezik, a régi magyar (katolikus) neve Boldogasszony hava, eleink pedig (az Arvisura szerint) Medvetor havának nevezték januárt. E hónapban a Nap a Vízöntő jegyébe lép.

Pálnak fordulása, fél tél elmúlása

Vízkereszt időjósoló nap; ha enyhe az idő és olvad, akkor hamar tavaszodik. Az enyheség jele, ha megcsordul az eresz vagy a kerékvágás nyomán víz fakad. Vízkereszt után kezdődik a farsang ideje, amely a nagyböjt kezdetekor, hamvazószerdán ér véget.

A hónap közepén emlékeznek meg Remete Szent Pálról és Remete Szent Antalról. Kairótól délkeletre mindegy 160 kilométerre épült a két remete IV. századi alapítású kolostora. Az arra járó turistáknak egy barlangot mutatnak, ahol hatvan éven át élt Pál, „a sivatagi remete”. Őt tartják a magyar alapítású pálos rend szellemi atyjának. Társát – Remete Szent Antalt – a háziállatok patrónusaként tisztelik. Ünnepe sokféle (Itália, Németország) jószág- és istállószentelést tartanak.

A népi gyógyászatban „Szent Antal tüze” néven említik az orbáncot és minden kísértést, ami a gonosztól származik. A Szent Antal tüze ellen megszentelt T alakú kereszttel védekeznek, innen ered az „antalkereszt” elnevezés.

Kedvelt női név a Piroska, eredeti alakja Prisca. Egy római nemesember lánya volt, akit Claudius császár bálványimádásra akarta kényszeríteni. Prisca ezt megtagadta, ezért lefejezték. Emlékére templomot alapítottak a római Aventinus hegyen. Tisztelete hazánkban azután mélyült el,

hogy Szent László királyunk lányát Piroskának keresztelték. A néphit szerint, aki piros kendőt köt Piroska névünnepe a nyakába, még abban az évben férjhez megy. Időjósoló nap is: „Ha Piroska napján fagy, negyven napig el nem hagy”.

A szőlősgazdák Vince napján – január 22-e – figyelik az időjárást. „Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince” – tartja a régi rigmus. A „vincézés” sokféle szokás. Pincéről pincére járnak, áldomást isznak. Pécssett vesszőt vágnak, és a szobában kirügyeztetik, ebből következtetnek a termésre. „Vincevessző” vágása Egerben is szokás.

Január végén szinte minden jeles napon időjósolások hangzanak el, hiszen már nagyon várják a tél végét. Nevezetes nap Pál apostol ünnepe, vagyis Pál fordulása. A Bibliából jól ismert Saul története, aki tüzzel-vassal irtotta a keresztényeket, majd egy égi jel hatására megtért, és felvette a Pál nevet; pálfordulás napja január 25-e. A népi mondás szerint „Pálnak fordulása, fél tél elmúlása”.

Népi mondóka

Pálnak fordulása

Fél tél elmúlása.

Piroska napján a fagy

Negyven napig el nem hagy.

Ha fénylik a Vince,

Megtelik a pince.

A ködös január.

Nedves tavasszal jár.

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Szép és állandó idő szokott faggal következni, ha a délnyugati szél északnyugatira változik, ha a keleti széllől apró hó esik, ha nyugat felől sűrű köd keletkezik. Rossz, általában langy idő következik, ha a keleti, északi szél változik, ha a gödrök bűzösek.

Igy tudták a nagyszüleink

Havazás vagy száraz fagy után nézzünk körül a kertben. Az ágyásokba lehetőleg ne lépünk be, és a szigetelő hórétteget hagyjuk sértetlenül. A növényeket is károsító szózást az utakon is kerüljük, lehetőség szerint homokkal, fűreszporral szórjuk be a jeges utakat. Hómentes napokon az évelőágyásokat tisztítsuk meg. A hosszú hatástartalmú alaptrágyát (komposzt, tőzegtrágya, istállótrágya, szaruforgács, mész; csontliszt) szórjuk ki. Az enyvyűrűket távolítsuk el. Kártevők ellen permetezzünk. Nézzük át, tisztítsuk meg a kerti szerszámokat, az elhasználódott vagy nehezen javítható eszközök helyett szerezzünk be újakat. A fagyban csírázó növények (boglárkafélék, encián és a legtöbb primula) magvait vessük el. Elkészíthetjük az ültetési tervet, és a kiválasztott növényeket rendeljük meg. Az ősszel kiszedett virághagymákat és gumókat ellenőrizzük. Vázába fűzfa-, som-, nyírfa-, aranyfa-, mogyoró-, égerfa- és vadgesztenyeágat vágathatunk. Fagymentes napokon, főként, ha csapadékban szegény telünk van, locsoljuk meg túlelvélű fáinkat, örökzöld cserjéinket. Fagyérzékeny évelő virágainkat, fűszernövényeinket takarjuk be falelével, rőzsével. Gyümölcsfáink metszésévei várjunk februárig, csak a gyenge növekedésű fákat, bogyós cserjéket metszhetjük, de ezeket is csak -2 Celsius-fok feletti hőmérsékletnél. Ne feledkezzünk el a gyepről sem. A lehullott faleveleket távolítsuk el, ezenkívül nincs különösebb feladatunk ebben a hónapban. Segíteni nem tudunk a nedves és hideg időben, viszont annál többet árthatunk, ha járkálunk a fagyos vagy tocsogós gyepen.

1.: 1010 éve, 1001-ben István fejedelmet királlyá koronázzák.

1.: 400 éve, 1611-ben Báthori Gábor fejedelem hadaival Havasalföldre érkezik.

1.: 350 éve, 1661-ben a szászrégeni országgyűlés fejedelemmé választja Kemény Jánost, aki 1662-ig uralkodik.

1.: 105 éve, 1906-ban polgármesteri rendelet megtiltja Budapest utcáin a koldulást.

2. 325 éve, 1686-ban az ez évi török hadjárat fővezére, Amhád pasa, Belgrádban szabadon engedi Thököly fejedelmet.

5.: 115 éve, 1896-ban a német fizikus, Röntgen először mutatja be készülékét.

7.: 105 éve, 1906-ban megalakul a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetsége.

8.: 125 éve, 1886-ban átadják a forgalomnak Nagy-Britannia leghosszabb alagútját, a Severn vasúti alagutat.

9.: 90 éve, 1921-ben Kolozsvárott megalakul a romániai Magyar Szövetség.

13.: 150 éve, 1861-ben az erdélyi románok nemzeti értekezlete Nagyszebenben Magyarország és Erdély uniója ellen foglal állást.

14.: 710 éve, 1301-ben férfiágon kihal az Árpád-ház. Meghal III. András a budai várban, a budavári minoriták kolostorában temetik el.

19.: 110 éve, 1901-ben megalakul a Magyar Labdarúgó-szövetség.

23.: 90 éve, 1921-ben Kiáltó Szó címmel megjelenik Kolozsvárott Kós Károly, Paál Árpád és Zágoni István kiáltványa a romániai magyarsághoz.

26.: 170 éve, 1841-ben, az első ópiumháború következményeképpen Kína átadja Hong-Kongot Angliának.

Az imecsfalvi római katolikus templom

Február

Február a rómaiaknál a legősibb időkben az utolsó hónap volt, zárónapja pedig Terminus, tehát a végzés, a befejezés ünnepe. Ez magyarázza, hogy részben a halállal, részben a termékenységgel kapcsolatos kultuszok fűződnek ehhez az időszakhoz, és általában az engesztelés hónapjaként tartották számon az ókorban. Ovidius a Római naptárban részletesen leírja a februári ünnepeket és a velük kapcsolatos mitológiát. A hónap nevének eredetére is magyarázatot ad: februa néven neveztek minden olyan anyagot, amellyel a tisztító szertartásokat végezték.

A hónap latin neve, Februarius a klasszikus szerzők szerint a szabin februm, „tisztulás” szóból ered. Való igaz, a február már az antik Rómában is a decemberi, januári vig-

ságra következő testi-lelki purgálás idejének számított. A február eredetileg hiányzott a régi tízhónapos római évből, Numa Pompilius függesztette hozzá.

A csizók könyve szerint „felkészülünk a tavaszi munkákra, ha az olvadás beáll, a víznek szabad folyást nyitunk. Tehenek borjadzásakor gyakran és bőven kell almozni. Ha Gyertyaszentelő Boldogasszony napján fénylik az idő, hideg leszén, de ha keményen fagy, vége a télnek. Ugyanígy Üszögös Péter és Mátyás napján.”

Február régi magyar (katolikus) neve Böjtelő hava, jelezvén a farsang utáni és húsvét előtti időszakot. A meteorológusok Télutóként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Jégbontó havának nevezik, eleink pedig (az Arvisura szerint) Szarvastor havának nevezték februárt. A Nap a Halak jegyébe lép.

Minden farsangnak van egy böjtje

Szent Brigitta (Brigida), az istenfélő szűz látva, hogy közeleg eljegyzésének ideje, kérte az Urat, küldjön rá valamilyen testi hibát, hogy legalább ily módon elkerülhesse a kérők tolokodását. Ekkor az egyik szeme megpattant, és kifolyt. Felvevén tehát a szent fátylat, Brigitta, más, szent fátylat viselő és Istennek szentelt szüzekkel együtt Medi városában élt, ahol könyörgésére számtalan csodát tett az Úr. Egy fogadóst, név szerint Márkot meggyógyított; tizenhét egyházat Nagycsütörtöktől Húsvét végéig egy véka sörből bőségesen ellátott; egy leprásnak, aki tejet kért, friss vizet adott, mert teje nem volt, de a víz tejje változott, és ebből merítve egy leány is meggyógyult. Más leprást is meggyógyított, két vaknak pedig visszaadta a szeme világát (névünnepe: február 1.).

Szent Balázs püspök a III. században élt Örményországban. A legenda szerint egy özvegyasszony halszállkától fuldokló fiát mentette meg. Ennek emlékére terjedt el a Balázs-áldás szertartása. A balázsolást egyes vidékeken „toroknyomásnak” vagy „torkoskodásnak” nevezik.

A Balázs-napi almaszentelés hazai szokás. A szentelt almát torokfájás gyógyítására használják. Régebben bort is szenteltek, a balázsbor is szentelmény-

nek számított. A középkori diákreklamációkban bontakozott ki a balázsjárás. Az első ilyen esemény a XVII. századból ismert. Diákok járták a házakat, ételeket és pénzt gyűjtöttek a tanítóknak. Szent Balázs ünnepe február 3-a.

Csokonai a vénlánycsúfó farsangvég egykor kedves szent szüzetől, Dorottytól (február 6.) kölcsönözte vígeposza című hősnőjének nevét. Dorottya a négy „fő szűz” (virgines capitales) egyike volt, akit társnőivel, Antiókhiai Margittal, Alexandriai Katalinnal és (Nikomédiai) Borbálával együtt a II. vatikáni zsinat (1968) mint költött személyt törölt a szentek sorából és a római naptárból.

Dorottya (Dorothea) legendája nem túl eredeti: naptári szomszédaitól kölcsönzött elemekből rakosgatták össze. Dorottya, a „Tavaszi Rózsa” e legenda révén lett a kertészek és virágárosok védőszentje.

Népi mondóka

*Gyertyaszentelő melege,
Sok hó a jégnek előjele.
Gyertyaszentelő hidege
Koratavasznak előhírnöke.*

*Jeget olvaszt Mátyás, hogyha talál,
S ha nem talál, akkor bizony csinál.
Ha derűs a Román napja,
Ég áldását bőven adja.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Szép és állandó idő következik, ha délkeleti szelek vannak, ha a Hold igen fehér, ha az esti pír igen magasra terjed a nyugati égen.

Rossz vagy lágy idő lesz, ha nyugati szelek vannak, ha huzamosabb hideg után a hó jégalakban esik, amit könnyű észrevenni, midőn az ablakhoz csapódik.

Így tudták a nagyszüleink

Tegyünk ellenőrző körutat a kertben. Némely gyom (pl. egyéves perje) már irtható. A pázsitból a mohát drogériában kapható vasszulfáttal irtsuk ki. Öntözőkanában 10 liter vízben 50-80 grammot feloldunk, és ezzel körülbelül 10 négyzetméter gyepfelületet öntözünk be. Egy hét után a már megbarnult mohát erősen gereblyézzük ki. Az évelőágyban és a sziklakertben a fagy hatására felemelkedett gyökereket nyomjuk vissza a talajba. Enyhe időjárású vidékeken megkezdhető a rózsák metszése. Fagymentes napokon az örökzöldek, vagy nyáron, illetve ősszel virágzó fák, cserjék ültetését elvégezhetjük. Az évelőágyakat szedjük rendbe, az öt évnél idősebbek pótlására felásás és talajjavítás után a fiatal növényeket beültethetjük. A hónap végén, illetve márciusban a kertben lévő virágtartókba és balkonládákba a vásárolt kétéves virágokat (százsorszépét, árvácskát, nefelejcsét) már kihelyezhetjük. A zöldszéges ágyásokat készítsük elő. Az idős magok csírázóképességét ellenőrizzük. Rendeljünk vagy vásároljunk új magokat. Némely zöldszétfaj palántaneveléshez a káposztafélék és egyéves virágok magját melegágyba vagy házukban cserépbe, illetve ládába vessük el. Kertünkben a legfontosabb tenivaló februárban a gyümölcsfák metszése és ezt követően a lemosó permetezés.

A metszéshez ismernünk kell a gyümölcsfák termőréseit, az egyes fajok életani tulajdonságait, a koronaformákat. Szakemberrel végeztessük el ezt a munkát, vagy segítséggel, szakkönyvek tanulmányozásával kezdjük hozzá, hogy a beavatkozással ne okozunk több kárt, mint hasznot.

1.: 65 éve, 1946-ban a Nemzetgyűlés köztársasággá nyilvánítja Magyarországot, köztársasági elnökké Tildy Zoltánt választják.

3.: 895 éve, 1116-ban meghal Kálmán magyar király, trónra fia, II. István lép.

3.: 405 éve, 1606-ban megkötik a bécsi békét. Első változatában I. Rudolf amnesztiát, a protestáns vallás szabadságát, a törvénytörtéret perек beszüntetését ígéri. Bocskai megtarthatja Erdélyt, de halála után visszaszáll a királyra.

8.: 20 éve, 1991-ben a Litván Köztársaságban lezajló népszavazás nagy többséggel a Szovjetuniótól való elszakadás mellett dönt.

13.: 870 éve, 1141-ben meghal II. (Vak) Béla. Holttestét Székesfehérvárott temetik el. Utóda fia, II. Géza, akinek nagykörűségéig anyja, Ilona királyné és anyai nagybátyja, Belus bán kormányoz.

15.: 535 éve, 1476-ban Mátyás király másfél havi ostrom után csellet beveszi a Száva menti török földvárat, Szabácsot.

17.: 60 éve, 1951-ben a Pravda közli azt a Sztálinnal készült interjút, melyben kijelenti: nem tartja elkerülhetetlennek az újabb világháborút.

20.: 15 éve, 1996-ban első magyar sakkozóként világbajnoki címet szerez Polgár Zsuzsa a nők között.

21.: 300 éve, 1711-ben II. Rákóczi Ferenc emigrál.

22.: 720 éve, 1291-ben III. András a nemesek, szászok és székelyek gyulaféhérvári gyűlésén kiadja Erdély számára 1290. évi dekrétumát.

24.: 625 éve, 1386-ban visegrádi börtönében megfojtják II. (Kis) Károlyt.

24.: 160 éve, 1851-ben gróf Teleki Lászlót halálra ítéli a katonai törvényszék.

A kézdiszentléleki római katolikus templom

Március

Az elnevezés a latin Martius hónap-névből ered. Annyit tesz: Mars (isten) hava. Rómában az ősidőkben az év kezdő hónapja volt, megfelelően a mediterráneumban elterjedt tavaszi – napéjgyenlőségi – évkezdési szokásnak. Az ősi Róma a tavasz-újévet március idusán, holdtöltekor ünnepelte. Március 14-én kergették ki a városból az elmúlt évet jelképező, agg Mamurius Veturiust (vö. „télkiverés”, „télkihordás”), és másnap köszöntötték az év megújulásának istennőjét, Perenna „anyát”. Anna Perenna ünnepe később amolyan „marciális” jellegű tavaszköszöntő népünnepéllé vált.

Megkezdődik a munka a szántóföldön, a gyümölcsösben, szőlőben. Az asszonyok is vetik a borsót, a répát, zöldséget, a

palántáknak való magot, dugdossák a hagymát. A korai krumpli, bab is földre kerül. A hónap első szerdáján sok helyen a méhészek is kiengedik a méheket, és a jószágokat is kihajtják a legelőre.

Elő tavaszi hónapunkban a napfénytartam növekedésével erőteljes felmelegedés kezdődik, ami elősegíti a tél maradványainak a felszámolását. A meteorológusok Tavaszelő-ként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Kikelet havának nevezik, eleink pedig (az Arvisura szerint) a Bölénytor (Fák hava) elnevezéssel illeték márciust. A hónap régi magyar (katolikus) neve Böjtmás hava. Ez az elnevezés arra utal, hogy március a böjt második hónapja. A nagyböjt java többnyire valóban márciusra esik. A Nap a Kos jegyébe és az Egyenlítőbe lép, amivel egyidejűleg áll be a tavaszi napéjgyenlőség is (20-22. között).

„Sokszor van hideg, szél és hó”

A vízkeresztől hamvazószerdáig tartó időszak – a farsang – csúcspontja a „farsang farka”: farsangvasárnap, farsanghétfő és húshagyó kedd. Mivel az idén hamvazószerda március 9-ére esik, az azt megelőző három nap még a vigasságoké. Az előkészületek már az azt megelőző hét csütörtökén megkezdődnek, amit kövér- vagy zabálócsütörtöknek nevez a néphagyomány. Hagyományos farsangi ételeket főznek; fánkot, forgácsfánkot, kocsonyát, pogácsát, káposztát, de a pálinka is szépen fog. A mértéktelen evés megfékezésére utal Dugonics András mondása: „Kinek sok zabálócsütörtökje, annak sok hamvazószerdája, bójtje lesz.” A moldvai csángók a szegényeknek is juttatnak a farsangi fánkból, sőt a betérő vándort is megvendégelik.

Hamvazószerdával aztán elkezdődik a nagyböjt ideje. Nevét onnan kapta, hogy ezen a napon a katolikus hívek homlokára hamuval keresztet rajzol a pap a bűnbánat és a múlandóság jeléül.

Március 12-én Nagy Szent Gergely bencés szerzetesre – később pápára – emlékeznek. A középkori kultúra előkészítője iskolákat alapított, rendszerezte az egyházi énekeket (gregorián). Legendája szerint pápaként egy, a Lukács evangélista által festett Mária-kép körbehordozásával mentette meg Róma városát a pestistől. A járvány végét egy angyal jelezte a híres

Crescecia-vár fölött, azóta nevezik Angyalvárnak.

Gergely napja már a kora középkor óta a rekordáció (köszöntőének előadása) egyik alkalmá volt. Az iskolákban a tavaszi félév kezdete volt, és ezen a napon a diákok adománygyűjtő körútra indultak. A gergelyjárás vagy gergelyezés során felvonulásokat szerveztek, köszöntőket énekeltek, új tanulókat toboroztak. Néhány bezárásra ítélt iskola újra feléleszthetné ezt a szép szokást, hátha sikerül adományokkal megmenteni az alma matert! Tavaszkezdő nap is Gergely napja, Zalában úgy tartják, hogy az ekkor metszett szőlő sokat terem. Nép időjósítás szerint: „Gergely napja ritkán jó, sokszor van hideg, szél és hó.”

Jézus titkos tanítványának – Arimatiai Józsefnek – ünnepe március 17-e. Nikodémussal együtt ő gondoskodott Jézus eltemetéséről. Egy apokrif evangélium szerint József fogta föl Jézus vérét egy kehelybe, ez az esemény a Grál-legenda elindítója.

Népi mondóka

*Gergely-napi szél
Szent György napig él.
József kezessége
Jó év kedvessége.
Fehér Nagycsütörtök,
Indán süll meg a tők.
Márciusi por fűnek jó,
Neki fáj márciusi hó.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Amilyen időjárás van március 9. körül, olyan marad egész hónapban. Ha január meleg volt, március hideg. Száraz március, szép májjust jövendöl. Éjnapegyenkori szélvesszek termékeny esztendőre mutatnak. Ha a harangok messze hallatszanak, nagy eső következik. Sűrű köd égháborút hoz.

Március

**Böjtmás hava
Kos hava
Kikelet hava**

Újhold: március 4.
Első negyed: március 12.
Holdtölte: március 19.
Utolsó negyed: március 27.

		Névnapok	Jeles napok
1	K	Albin	
2	Sz	Lujza	
3	Cs	Kornélia	
4	P	Kázmér	Kázmér napja
5	Sz	Adorján, Adrián	
6	V	Inez, Leonóra	
7	H	Tamás	
8	K	Zoltán	Húshagyókedd
9	Sz	Fanni, Franciska	Hamvazószerda
10	Cs	Ildikó	
11	P	Szilárd	
12	Sz	Gergely	Gergely napja
13	V	Ajtony, Krisztián	
14	H	Matild	
15	K	Kristóf	Nemzeti ünnep
16	Sz	Henrietta	
17	Cs	Gertrúd, Patrik	
18	P	Ede, Sándor	Sándor, József, Benedek
19	Sz	Bánk, József	
20	V	Klaudia	
21	H	Benedek	
22	K	Beáta, Izolda	
23	Sz	Emőke	
24	Cs	Gábor, Karina	
25	P	Irén, Írisz	Gyümölcsoltó Boldogasszony
26	Sz	Emánuel	
27	V	Hajnalka	
28	H	Gedeon, Johanna	
29	K	Augusztá	
30	Sz	Zalán	
31	Cs	Árpád	

Igy tudták a nagyszüleink

Az év utolsó hónapjaiban ültetett sövényt ollóval vágjuk vissza. Gondoskodjunk a madarak fészkelési lehetőségeiről. Enyhe klímájú vidéken ez a rózsza metszésének legkésőbbi időpontja. A bogycsü gyümölcsű bokrokat ritkítsuk ki, vágjuk vissza. Évelőknek, dísz- és gyümölcsfáknak, cserjéknek könnyen oldódó trágyát adjunk. A rózsát, a szamócat, a rododendront és a fenyőféléket hosszú hatástartamú trágyával trágyázzuk meg, Meleg időjárás esetén a kikelő gyomokat kapáljuk ki. A díszfüveket tisztítsuk meg. Az egynyári virágok, a zöltségfélék és fűszernövények vetését kezdjük meg. Karalábét, hagymát, fejes salátát és karfiolt már ültethetünk fólia alá. Vetés előtt szükség esetén fertőtlenítsük a talajt. A vetőmagok beszerzésének is itt az ideje. A fajta kiválasztásánál a betegségekre ellenállókat részesítsük előnyben, mivel ezek kevesebb permetezéssel is termesztethők. A díszkertben vágjuk vissza a rózsatöveket. A tearózsáknál az erősebb vesszőket 6-8 rügyre, a vékonyabbakat 2-3 rügyre kell visszavágni. Az elszáradt, beteg részeket gondosan távolítsuk el. Vigyázzunk arra, hogy a legfelső rügy mindig kifelé nézzen, hogy az új hajtások akadálytalanul nőhessenek. A futórózsákat, a rózsasalugasokat is szabadítsuk meg a száraz, előregedett karoktól. A fiatal hajtásokon hagyjunk 15-20 centiméterenként egy rövidre metszett csapot, amiből a virágot viselő hajtás tör majd elő. A gyeperőpolási munkái valójában ebben a hónapban kezdődnek. Ahogy a fű növekedésnek indul, és az időjárási és talajviszonyok lehetővé teszik, gereblyézzük össze a gyepről a leveleket.

1.: 615 éve, 1396-ban Zsigmond örökösödési szerződést köt bátyjával, Vencel német és cseh királlyal.

1.: 445 éve, 1666-ban I. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona menyegzője.

1.: 65 éve, 1946-ban a népbíróság halálra ítéli Szálasi Ferencet és 6 társát, mint háborús bűnösöket. Az ítéleteket március 12-én végrehajtják.

2.: 385 éve, 1626-ban Bethlen Gábor és Brandenburgi Katalin menyegzője.

19.: 65 éve, 1946-ban átszervezik a szovjet kormányt. Sztálin lesz a miniszterelnök, helyettese Molotov. A népbiztoságokat minisztériummá alakítják át.

22.: 65 éve, 1946-ban a népbíróság halálra ítéli Sztójay Döme volt miniszterelnököt. Augusztus 24-én végrehajtják az ítéletet.

22.: 60 éve, 1951-ben meghal Almásy László Ede Afrika-kutató, felfedező.

24.: 35 éve, 1976-ban Argentínában a hadsereg veszi át a hatalmat.

26.: 90 éve, 1921-ben IV. Károly megkezdte első trónfoglalási kísérletét.

27.: 335 éve, 1676-ban Borsiban megszületik II. Rákóczi Ferenc, a kuruc szabadságharc vezére.

28.: 160 éve, 1851-ben Budán meghal Döbrentei Gábor író.

28.: 140 éve, 1871-ben a párizsi kommun átveszi a hatalmat.

28.: 65 éve, 1946-ban Londonban a négy nagyhatalom párizsi külügyminiszeri megbízottainak értekezletén előterjesztik a Magyarországgal kötendő béke tervezetét.

29.: 20 éve, 1991-ben eltörlik a Vajdaság különállását Szerbiától.

30.: 45 éve, 1966-ban Franciaország kilép a NATO-ból.

A kálnoki református templom

Április

A hagyomány szerint e hónapnak is Romulus adott nevet, isteni anyjának, Venusnak etruszk neve után (Apru, lsd. görög Aphrodité). Terentius Varro, római tudós a név eredetét népies etimológiával az aperire „kinyílni, feltörni” igére vezeti vissza, mondván, most nyíladozik a természet, most töri fel az eke a talajt.

Ha a márciust Romulus atyjának, Marsnak szentelték, csak méltányos volt, ha a rákövetkező hónapot Mars kedvesének, Venus istenasszonynak dedikálták, annál is inkább, mert hiszen a naptárt reformáló Julius Caesar a maga családjának ősanját tisztelte ebben az istenasszonyban. Márpedig Venus mellékneve „aprilis” volt. Ez a szó az „aperire”, „megnyitni” (tulajdonképpen ad-parire) igéből ered. Ve-

nusszal kapcsolatban eredetileg a szülési aktusra vonatkozott ez a „megnyitás”. Mint naptári fogalmat aztán úgy magyarázták, hogy ezen a napon hivatalba lépett konzulok, akikről tehát magát az illető esztendőt elnevezték, hivatalosan „megnyitották” hivatalba lépésük napján, „Aperilis” vagy április elsején az esztendőt.

Ez a hónap a megújulás ideje. Megérkeznek a fecskék, a vándormadarak. A kis bárányok is vígan ugrándoznak a gyenge, ízes füvet kínáló réten, bár „a pásztorok félnek, mert még akolba szorulhatnak a bárányok a hidegtől”. A meteorológusok Tavaszshóként tartják számon, a régi székelymagyar naptár szerint Szelek havának nevezik, eleink pedig (az Arvisura szerint) a Báránytor (Rügyezés) hava elnevezést használták áprilisa. A hónap régi magyar (katolikus) neve Szelek hónapja. A Nap a Bika jegyében lép.

„Április hónap, ha nedves...”

A hónap végén – 24-én – ünneplik Szent György napját. A sárkányölő szent mind legendáját, mind folklóráját tekintve kiemelkedik a szentek sorából. A korai kereszténység máig élő képviselőinek – a koptoknak – templomaiban, kolostoraiban a leggyakrabban ábrázolt szent. Személyében a legfőbb rossz, a pogányság legyőzőjét tisztelik. Az úgynevezett katonaszentek képviselője, és mint ilyen – Dömötör mellett – a Szent Koronán is megjelenik. Szent György a lovagiasság, a férfiaság, az önzetlenség jelképe. A képzőművészeket is megihlette alakja, ha a Kolozsvári-testvérek prágai, híres szép Szent György lovas szobrára gondolunk. Tisztelete még Szent István korában terjedt el, amiben nagy szerepe volt Gellért püspöknek is. Gellért a kereszttségben a György nevet kapta, és a bencések velencei Szent György-monostorába lépett, így az sem véletlen, hogy a püspök az első csanádi székesegyházat neki ajánlotta.

Szent György napjától számítják az igazi tavaszkezdést. Ekkor hajtják ki először az állatokat. Ehhez számos praktika tartozik: az ág, amivel kihajtották és a gazdaszony köténye, amit át kellett lépniük az állatoknak. Népi időjósítás szerint, ha a békák megszólalnak György-nap előtt, korai nyár várható. Másutt ugyanez száraz nyarat jelez. Szent György napjának kivé-

teles helyzete volt közéletünkben is. Ezen a napon történtek a falusi és városi tisztújítások. Buda városában a Nagyboldogasszony- (Mátyás-) templomban tartott ünnepi mise után a választó polgárság a városháza előtti téren gyülekezett: korteskedni, verekedni tilos volt. A belépő bíró hatalmának jelképeit – a zöld gallyat és a fehér bíróbót – a városháza előtt a földre helyezték. Felmutatták a polgároknak a város pecsétnyomóját is, deklarálva, hogy sértetlenül őrzik. Az új bíró a megválasztását követő vasárnap bejárta a budai polgárok házeit, ahol a házigazdák az ajtóban köszöntötték, majd az egész polgárság elkísérte választott tisztségviselőjét az otthonáig. Áprilisban különösen fontos az eljövendő időjárás után kémlelődni, hiszen ettől függ a termés. Ezért számos időjósítás ismert. Egy népi rigmus szerint: „Április hónap, ha nedves, / Aratás lesz bő és kedves.” A nagypénteki eső áldást hoz, a húsvétvasárnapi eső száraz nyarat ígér. Ha Szent György napon a varjú nem lát szik ki a rozsból, gazdag termés várható.

Népi mondóka

*György-nap előtt, ha nem esik,
György-nap után sok is esik.
Hogyha Vitálsz didereg,
Tizenötösör lesz még hideg!
Áprilissnak szárazsága,
Jó gazdának bosszúsága.
Áprilissnak nedvessége
Fáknak termőképessége.*

Mit jövedöl a 100 éves naptár?

Ha az idő áprilisban igen kellemes, rossz május-zokott rá következni. Ezen hónapú égháborúk nedves esztendőre mutatnak. Ha a szivárvány kék és sárga színe jól látszik, néhány napra jó időt lehet várni. Húsvét körüli nedves idő rossz rozsaratást okoz.

Április

Szent György hava
Bika hava
Szelek hava

Újhold: április 3.

Első negyed: április 10.

Holdtölte: április 18.

Utolsó negyed: április 26.

		Névnapok	Jeles napok
1	P	Hugó	Bolondok napja
2	Sz	Áron	
3	V	Buda, Richárd	
4	H	Izidor	
5	K	Vince	
6	Sz	Bíborka, Vilmos	Vilmos napja
7	Cs	Herman	
8	P	Dénes	
9	Sz	Erhard	
10	V	Zsolt	
11	H	Leó, Szaniszló	
12	K	Gyula	Ceres ünnepe
13	Sz	Ida	
14	Cs	Tibor	Tibor napja
15	P	Anasztázia, Tas	
16	Sz	Csongor	
17	V	Rudolf	Virágvasárnap
18	H	Andrea, Ilma	
19	K	Emma	
20	Sz	Tivadar	
21	Cs	Konrád	Nagycsütörtök
22	P	Csilla, Noémi	Nagypéntek
23	Sz	Béla	Nagyszombat
24	V	György	Húsvét, Szt György napja
25	H	Márk	Húsvét, Szent Márk napja
26	K	Ervin	
27	Sz	Zita	
28	Cs	Valéria	
29	P	Péter	
30	Sz	Katalin, Kitti	

Igy tudták a nagyszüleink

A gyümölcsök virágait védeni kell az éjszakai fagyok ellen. A fal mellett levő lugast fóliafüggönnyel óvhatjuk. Hűvösebb vidéken ilyenkor metsszük a rózsát. A nyári orgonát az új hajtásokig vágjuk vissza. A kártevők elleni védekezésnek is itt az ideje, de legyünk tekintettel a virágzásra és a méhek védelmére. A csonthéjasoknál réztartalmú szert használunk a monília ellen. Az esős április kedvez a gombás betegségek terjedésének. Az április nagyon kedvező ültetési idő a ribiszke, a köszméte, a rózsza, az örökzöldek és az ősszel virágzó fák, cserjék számára. Az élő virágok is most ültethetők, enyhe időjárású vidéken pedig a dália, a kardvirág, a házban elvirágozott jácint is.

Hűvösebb éghajlaton a dália csak a fagyoszentek után kerülhet a földre. A gumóbegóniák előhajtását meg kell kezdeni. A balkonládákba és a virágtartókba bekerülhetnek az árvácskák. A hónap közepétől kiültethetjük az előhajtott kardvirág, dália, kánna gumókat is.

Tavasszal mindig csak reggel locsolunk, hogy napközben felmelegedjen a talaj. Ne feledjük, hogy a legjobb minőségű locsolóvíz az esővíz, gyűjtjük össze egy hordóban, és azzal öntözzünk. Annyiszor nyírjuk a fűvet, hogy ne nőjön túl magasra, de a gyep típusának megfelelő, ajánlott vágási magasságnál alacsonyabb se legyen. Az április hónap alkalmas a tavaszi fűtelepítésre, de az őszi vetés a legbiztonságosabb. A kikopott részeket felülvetéssel is kiigazíthatjuk. Ássuk ki a durvább füvekből álló foltokat, töltsük fel a mélyedéseket finom talajjal, és vessük be fűmaggal vagy gyeptéglával.

1.: 20 éve, 1991-ben feloszlatták a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőit.

3.: 70 éve, 1941-ben Teleki Pál öngyilkos lesz. Másnap Bárdossy László kormányt alakít.

7.: 115 éve, 1896-ban Athénban megkezdődnek az első újkori olimpiai játékok.

12.: 150 éve, 1861-ben polgárháború kezdődik az Egyesült Államokban.

17.: 300 éve, 1711-ben Bécsben meghal I. József német-római császár és magyar király.

17.: 50 éve, 1961-ben a Disznó-öbölben meghiúsul a CIA vezetésével kubai emigránsok által végrehajtott támadás.

18.: 310 éve, 1701-ben I. Lipót utasítására nagysárosi kastélyában letartóztatják Rákóczi Ferenc herceget. Bécsúj-helyre viszik, ahol május 29-én várbörtönbe zárják.

21.: 275 éve, 1736-ban, 72 éves korában meghal a XVII-XVIII. század egyik legtehetségesebb hadvezére és diplomataja, Savoyai Jenő herceg, osztrák hadvezér és államférfi.

21.: 95 éve, 1916-ban meghal Görgey Artúr, a szabadságharc honvéd hadseregének fővezére.

22.: 485 éve, 1526-ban I. Szulejmán megindul Isztambulból seregével Magyarország ellen.

26.: 25 éve, 1986 felrobban a 4-es reaktorblokk a csernobili atomerőműben.

28.: 880 éve, 1131-ben Székesfehérvárott megkoronázzák a vak Béla herceget.

30.: 400 éve, 1711-ben a szövetségzett rendek és a király képviselői Szatmáron aláírják a békét, amely a kuruc szabadságharc lezárását jelenti.

Május

A latin Maius hónapot Ovidius szerint a meglelt korúak (maiores) tiszteletére nevezték volna el. Valószínűbb azonban, hogy a régi római Maia istennő vagy férfi párja Maius volt a névadó. A görögöknél Maia a pleiászok egyik csillaga volt, Zeusz szeretője, és a főistennel együtt töltött éjszakák eredményeként Hermész (latin Mercurius) anyja.

A május mindenütt a nyár aggodalmas adventjének tűnik, aminek a jövődő termés féltése volt az alapja. Május az ókorban Európa-szerte engesztelő és tisztító szertartások böjtös időszaka volt. Rómában tilos volt ekkor új ruhát ölteni, házasságot kötni és házaseletet élni, ekkor takarították ki a templomokat, mosták le az istenszobrokat, mintha csak a hónap előké-

szület lenne a nyárközépi nagy ünnepekhez. A nép szerelmes szívű legényei május elsején „májusfát” állítanak kedvencük háza elé. E hónap ünnepei – a majálisok – a tavasz és a nyár örömeinek szólnak.

Pongrác, Szervác és Bonifác, mint régről fogva tudjuk, könnyen visszacsalogathatja kertjeink rémét, a hajnali fagyot, és kárt okozhat veteményeseinkben, sőt még a szőlő-gyümölcs ültetvényekben is. A hosszú évtizedek óta folyó meteorológiai megfigyelések elemzése bebizonyította, hogy a fagyosszentekre vonatkozó néphit nem légből kapott állítás.

A meteorológusok Tavaszutó-ként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Ígélet havának nevezik, eleink pedig (az Arvisura szerint) a Borjútor (Virágzó élet) hava elnevezést használták májusra. A hónap régi magyar (katolikus) neve Pünkösöd hava. A Nap az Ikrek jegyében lép.

„Ha tiszta napfény ragyog...”

Nyugodtan állíthatjuk, hogy eleink jobban értettek az ünnepléshez, mint mi, késői utódok. A munkás hétköznapokat szebbnél-szebb néphagyományokkal ékesített jeles napokkal szakították meg és a keresztény ünnepek vallási gyakorlatát archaikus népszokásokkal gazdagították.

A hónap közepén a fagyosszentek – Pongrác, Szervác, Bonifác – okoznak riadalmat a szőlősgazdák körében. Népi megfigyelés szerint a már kellemes meleg időjárás hirtelen hidegre fordulhat, sőt a hőmérő higanyszála fagypontra süllyedhet. A legenda szerint a három szent megfagyott, mert ruháikat a szegényeknek adták.

A fagyosszentekhez több időjárási regula is tartozik: ha nagyon hideg van ezeken a napokon, rossz lesz a termés, ha nincs felhő az égen, sok lesz a bor; ha hideg van, hosszú lesz az ősz.

Elhagyva a fagyosszenteket, Nepomuki Szent Jánosra emlékeznek. Nepomuki Szent János – legendája szerint – a gyónási titok megtartása miatt szenvedett vértanúhalált. A cseh szentet, a Jézus Társaság pártfogóját a király parancsára a Moldva hídjáról a vízbe vetették. Védőszentje a hajósoknak, a vízimolnároknak, a vízenjáróknak, de hozzá imádkoznak azok is, akik vétkük nyilvánosságra kerülésétől félnek. Szobra igen

gyakran látható hidak mellett, házak homlokzatán.

Bár Orbán napja távol van a hónap közepétől, mégis a fagyosszentek közé sorolják. Sok évszázados megfigyelés alapján az idő hidegre fordul május 25-én, ami elsősorban a szőlőnek árt. Az Orbán-napi szokások a római Bacchus-kultusz helyére léptek. Bod Péter XVIII. századi erdélyi történetíró így írt: „Orbán napját tartják Dies criticusnak, melyből jövendölnek a tudatlanok. Ha tiszta napfény ragyog, a bornak bő termését, ha esős idő, a szükség...” Május hónapra a paraszti időjósok számos regulát ismer. Ezek közül néhányat említünk: fagy várható, ha a májusi szél után nagyon ragyognak a csillagok; az északi szél májusban száraz időt hoz; ha a békák erősen brekegnek, eső lesz, de ezt jelzi a fecskék alacsony repülése is; ha a nap borulásba megy le, eső következik; amelyik irányból először dördül meg az ég, onnan jön az év folyamán a legtöbb eső. Végül, olyan lesz az ősz, amilyen az idő Orbán-napon.

Népi mondóka

*Orbánnak a napja, hogyha fényes,
A vincellér, mint a páva, kényes.
Mint az áldozócsütörtök,
Olyan lesz őszi időtök.
Pünkösd-napi esésre
ne várj áldást vetésre.
Május hava hűvössége
A gazdának üdvössége.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Szép idő lesz, ha az esti pír aranyszínű, ha napnyugtakor a vizeken és a mezőkön sűrű köd keletkezik, ha a szárazon tenyésző békák magasra ülnek és brekegnek. Rossz idő következik, ha reggel pír van, ha az esti pír igen vörös.

Május

**Pünkösöd hava
Ikrek hava
Ígéret hava**

Újhold: május 3.

Első negyed: május 10.

Holdtölte: május 17.

Utolsó negyed: május 25.

		Névnapok	Jeles napok
1	V	Fülöp, Jakab	
2	H	Zsigmond	
3	K	Irma, Tímea	
4	Sz	Flórián, Mónika	Szent Flórián napja
5	Cs	Adrián, Györgyi	
6	P	Frida, Ivett	
7	Sz	Gizella	
8	V	Mihály	
9	H	Gergely	
10	K	Ármin, Pálma	
11	Sz	Ferenc	
12	Cs	Pongrác	Pongrác, Szervác, Bonifác
13	P	Imola, Szervác	
14	Sz	Bonifác	
15	V	Szonja, Zsófia	
16	H	Botond, Mózes	Nepomuki Szent János
17	K	Paszkál	
18	Sz	Alexandra, Erik	
19	Cs	Ivó, Milán	
20	P	Bernát, Felícia	
21	Sz	Konstantin	
22	V	Júlia, Rita	
23	H	Dezső	
24	K	Eliza, Eszter	
25	Sz	Orbán	Orbán napja, Margit napja
26	Cs	Evelin, Fülöp	
27	P	Hella	
28	Sz	Csanád, Emil	
29	V	Magdolna	
30	H	Janka, Zsanett	
31	K	Angéla, Petronella	

Így tudták a nagyszüleink

Az elvirágzott cserjéket tisztítsuk meg, a tavaszi hangát vágjuk vissza, hogy bokrosodjon. A bimbós vagy elnyílt, konténerben nevelt rododendront félárnyékos helyre és mészszegény, humuszos talajba ültessük ki. Az elnyílt hagymás virágok (tulipán, nárcisz) mag szarait törjük le. Az elvirágzott évelőket tisztítsuk ki. A magasra növe évelők (például a szarkaláb) bokrait kössük össze, esetleg egy karót is szúrjunk melléjük. Palántát csak megbízható helyről vásároljunk, így nem érhet meglepetés, hogy a törpeparadicsom folyton növe lett, vagy a tölteni való paprika helyett almapaprikánk termett. Babvetés: válasszunk sárga- és zöldhüvelyű fajtát is. A zöldhüvelyű bokorbab nyugaton sokkal elterjedtebb, mint nálunk. Próbáljuk ki, sokkal zsegebb, nem szálkásodik olyan hamar, így nem igényel olyan gyakori szedést, mint a sárgahüvelyű fajták. Főzeléknek és vegyes köretnek is kiváló. A karós baboknak vetés előtt alakítsuk ki a támrendszerét. Permetezéshez használjunk csalánlevet, és úgy tervezzük meg a kertünket, hogy a növénytársítások által kedvező kölcsönhatást biztosítsunk kiskertünkben, „öngyógyító vegyes kertet” hozunk létre. Például: a hagyma és a sárgarépa kölcsönösen riasztja egymás kártevőit: a hagyma és a sárgarépalegyet. A paradicsom és az uborka mellé ültessünk fokhagymát, így kevesebb esélyt adunk a gombás betegségek kialakulásának. A borsikafű (csombor) elriasztja a babról a fekete babetveteket. A körömvirág és a büdöske távol tartja a fonalférgeket. A sarkantyúka magához vonzza a levéltetveket, ezzel kevésbé károsítják a többi kultúrnövényt.

1.: 130 éve, 1881-ben üzembe helyezik az első budapesti telefonközpontot (az előfizetők száma 50).

1.: 80 éve, 1931-ben felépült New Yorkban az Empire State Building.

1.: 60 éve, 1951-ben Münchenben megkezdte adását a Szabad Európa Rádió.

1.: 50 éve, 1961-ben Fidel Castro Kubát szocialista állammá nyilvánítja (Kubában azóta nem voltak választások).

2.: 115 éve, 1896-ban Ferenc József megnyitja Budapesten az első földalattit.

5.: 190 éve, 1821-ben Szent Ilona szigetén meghal Bonaparte Napóleon.

10.: 575 éve, 1436-ban Zsigmond király végleg elhagyja Magyarországot.

11.: 260 éve, 1751-ben az országgyűlés Batthyány Lajos gróftól választja nádorrá.

13.: 710 éve, 1301-ben VIII. Bonifác pápa Károly Róbert támogatására pápai legátust küld Magyarországra.

13.: 30 éve, 1981-ben Ali Agca merényletet követ el II. János Pál pápa ellen.

14.: 215 éve, 1796-ban feltalálják a himlő elleni védőoltást (Edward Jenner).

18.: 90 éve, 1921-ben született Karol Wojtyła, II. János Pál pápa.

20.: 505 éve, 1506-ban meghal Kolumbusz Kristóf, genovai felfedező.

22.: 20 éve, 1991-ben öngyilkos tamil merénylet megöli Radzsiv Gandhi indiai miniszterelnököt.

24.: 670 éve, 1341-ben I. Károly pallosjogot adományoz Magyar Pál gimesi várnagynak (ez az első ismert magyar pallosjog-adományozás).

25.: 130 éve, 1881-ben született Bartók Béla zeneszerző.

28.: 50 éve, 1961-ben elindult utolsó útjára az Orient Express.

30.: 580 éve, 1431-ben máglyán elégetik Jeanne d' Arc-ot.

Június

A június hónap nevének származtatásánál már maguk a rómaiak is zavarban voltak. Egyesek a régi római Junius-nemzetség nevéből eredeztették, amelynek leghíresebb tagjai: L. Junius Brutus, a római királyság intézményének megszűntetője, továbbá a két fivér – M. Junius Brutus és D. Junius Brutus – voltak, tudvalegleg Julius Caesar gyilkosai. Miután ez a Marcus Junius Brutus a naptárt reformáló Caesarnak természetes fia volt, lehetségesnek kell tartanunk, hogy az új kalendáriumban róla nevezték el a június hónapot. Amikor azonban ez a Brutus a saját természetes atyját politikai okból meggyilkolta, akkor őt már nem tartották arra méltónak, hogy az egyik hónap az ő nevét viselje, s ettől fogva – főként Ovidiusnak, a

költőnek befolyására – Juno istennőről származtatták a hónap nevét. Ovidius kimondottan „mensis Junonius”-nak, Juno istennő havának mondja.

Ez az egyik legzivatárosabb hónapunk. Június 21-e a nyári napforduló dátuma, a csillagászati nyár kezdete. Az év leghosszabb napja ez, amikor a nappal 15 óra 58 percig tart. Sajnos, e naptól kezdve már három perccel újra rövidülnek a nappalok, ám a nyarat élvezők ezt még nemigen veszik észre. Az optikai csalódáshoz hozzájárul a nyári időszámítás is, amely késő estig nyújtja a nappalt. A meteorológusok Nyárelő-ként tartják számon, a régi székelymagyar naptár szerint Napisten havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) a Gödölyetor (Eper) hava elnevezést használták júniusra, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Szent Iván hava. A Nap a Rák jegyébe lép.

A pünkösdi rózsza, kihajlott az útra

Keresztelő Szent János az utolsó ősözvetségi próféta és az első újszövetségi szent, Jézus előfutára. Alakja föltűnik Richard Strauss Salome című operájában. A mágikus átváltozásokat Shakespeare írta meg verbő komédiájában, a Szent Iván-éji álomban.

Szenháromság, székelyföldi nevén kicsipünkösöd, a pünkösöd ünnepét követő első vasárnap.

A pápák sokáig vonakodtak, hogy külön ünneppel is megszenteljék, hiszen a hittitok magasztalása minden nap, minden istentiszteleten, minden imádságban előfordul. Hazánkban már Kálmán király elrendelte éppen a mai időpontban a Szenháromság ünnepének megülését. Nyugaton később terjed el, és csak 1334-ben válik egyetemesen kötelezővé.

A Szenháromság kultusza a Tridentinum nyomán bontakozó barokk valláosságban új hangsúlyozáshoz jut. Ez az egyházművészetben és az egykorú városképen is visszatükröződik: a Szenháromság misztériuma, az istenség misztikus szintézise, teljessége megfelelt a barokk hierarchikus szellemének, summázó készségének.

Szenháromság tiszteletére szentelt templomaink már a középkorban feltűnnek, de a XVIII. században, a pestisjárvá-

nyok szorongásai között a patrocínium egyenesen korjellemzővé válik.

Erazmus vértanú (+303) beleit a legenda szerint orsóra tekerve szakították ki, ezért a bélgörcsben szenvedők patrónusa, másfelől a csörlőre, gugorára emlékeztetve az esztergályosoké és olykor, főleg a Földközi-tenger partvidékein a hajósoké is.

Régi tisztességét a szórványosan máig felbukkanó keresztnév, továbbá a belőle képzett családnevek tanúsítják. Mikesy Sándor vizsgálatai szerint idetartozik a Rézmán, Rázmán, Rásó, Rázsó, Rezsó név. Tiszteletét a jámborabb hívek tudatában napjainkban ébren tartja, hogy Erazmus a Tizenégy Segítőszent egyike.

A pünkösöd kettős ünnepe utáni tizedik napra (csütörtökre) a katolikus naptárban úrnapja esik. Ezen a napon „Krisztus titokzatos testét” (Corpus Christi Mysticum) az oltáriszentséget ünnepli az egyház. Az ünnep fő eseménye a körmenet, amelyen körülhordozzák az oltáriszentséget.

Népi mondóka

*Ha száraz a nyár eleje,
Szent Víd
Bő esőt hoz, szavamra, ezt
Elhidd!
Margit-napi esőcseppek
Tizenégy napig peregnek.
János-napi zivatar
Negyven napig elvakar.*

Mit jövedöl a 100 éves naptár?

Szép idő lesz, ha Szent János bogara igen fénylik, ha az égen sok bárányfelhő létezik, ha a dongók este sűrűn repülnek. Rossz idő vagy eső szokott lenni, ha sok béka jó elő, ha a macskák nyalják, tisztítják magukat, ha a tyúkók a porban fürdenek, ha a kutyák füvet rágnak, ha a vakondok magasra túrnak.

Június

Szent Iván hava
Rák hava
Napisten hava

Újhold: június 1.

Első negyed: június 9.

Holdtölte: június 15.

Utolsó negyed: június 24.

		Névnapok	Jeles napok
1	Sz	Tünde	
2	Cs	Anita, Kármén	Áldozócsütörtök
3	P	Klotild	
4	Sz	Bulcsú	
5	V	Fatime	Urunk mennybemenetele
6	H	Cintia, Norbert	
7	K	Róbert	
8	Sz	Medárd	Medárd napja
9	Cs	Félix	
10	P	Gréta, Margit	
11	Sz	Barnabás	
12	V	Villó	Pünkösöd
13	H	Anett, Antal	Pünkösöd
14	K	Vazul	
15	Sz	Jolán, Vid	Szent Vitus
16	Cs	Jusztin	
17	P	Alida, Laura	
18	Sz	Arnold, Levente	
19	V	Gyárfás	Szentháromság
20	H	Rafael	
21	K	Alajos, Leila	Alajos és Szent Iván
22	Sz	Paulina	
23	Cs	Zoltán	
24	P	Iván	
25	Sz	Vilmos	
26	V	János, Pál	Úrnapja
27	H	László	Szent László
28	K	Irén, Levente	
29	Sz	Péter, Pál	Péter-Pál napja
30	Cs	Pál	

Így tudták a nagyszüleink

Most minden gazdagon burjánzik. Sajnos a nemkívánatos gyomok és gazok is. Ezért most is sokat kell gyomlálni és locsolni, amivel a tetvesedést is megakadályozhatjuk. Minden jó kertész tudja, hogy a meleg, száraz napok beköszöntével az öntözést ajánlatos az esti órákban végezni. Sövényünk és pázsitunk rendszeres gondozást igényel. A fűnyírót érdemes egy kicsivel magasabbra állítani, így a hosszabb száraz időszak sem árt meg a pázsitnak. Most kell elvetni azoknak a kétnyári növényeknek a magjait, amelyekben jövőre szeretnénk gyönyörködni. Érdemes a magokat hűvös helyre vetni, ahol nem fenyegeti őket a kiszáradás veszélye. A tulipánhagymákat ajánlatos minden nyáron felszedni, míg a nárciszhagymák akár több évig is a földben maradhatnak. A kiásott hagymákat alaposan szárítsuk ki. Az elhalt zöldet csak a teljes száradás után szedjük le a hagymákról, mert így a levelekben lévő teljes tápanyagmenyiség vissza tud húzódni a hagymába. Szellős helyen tároljuk őket. Az első zöldségek a kiskertben már kezdnek beérni. Betakarítható a borsó, a sárgarépa, a friss, fejes saláta. Érik a karfiol, a fejteti való bab, a jégcsapretek, a kapor, a mángold és más egyéb ízletes konyhakerti növény. A betakarítással párhuzamosan érdemes a további szüret reményében új növényeket ültetni. A kései zöldségek palántáit, mint a fejes káposzta, a kelbimbó, a karalábé, június közepéig érdemes elültetni. A cukkinit, póréhagymát, zellert most ajánlatos a végleges helyére ültetni. A most érő zöldségek mellett már szüretelhetjük a görögök által a „gyümölcsök királynőjének” tartott ízletes földi epret.

1.: 70 éve, 1941-ben Hitler és Mussolini találkozik a Brenner-hágónál.

7.: 805 éve, 1206-ban III. Ince pápa fel szólítja a magyarországi főpapokat és főurakat, hogy tegyenek hűségesküket II. András születendő fiának (*a majdani IV. Bélának*).

7.: 90 éve, 1921-ben Franciaország támogatásával megalakul a Kisantant.

13.: 565 éve, 1446-ban Hunyadi János kormányzó kiadja a pesti országgyűlésen hozott törvényt.

13.: 330 éve, 1681-ben a soproni országgyűlés Esterházy Pál gróftól választja nádorrá.

15.: 25 éve, 1986-ban felavatják a Hungaroringet.

22.: 70 éve, 1941-ben Németország megtámadja a Szovjetuniót.

24.: 70 éve, 1941-ben Magyarország megszakítja a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.

25.: 270 éve, 1741-ben Pozsonyban magyar királlyá koronázzák Mária Teréziát.

25.: 145 éve, 1866-ban a képviselőház 67-es bizottsága elfogadja a Deák Ferenc javasolta kiegyezési elaborátumot. A bizottság kisebbségének különvéleményét Ghyczy Kálmán, Tisza Kálmán és mások írják alá.

26.: 70 éve, 1941-ben Kassát, Munkácsot és Rahót bombatámadás éri. A hivatalos közlemény szerint a támadást szovjet gépek hajtották végre (*más vélemények szerint német provokációról van szó*). Magyarország hadat üzen a Szovjetuniónak.

28.: 210 éve, 1801-ben Kazinczy Ferenc hatévi rabság után kiszabadul a börtönből.

30.: 150 éve, 1861-ben az uralkodó megtagadja a Várady-féle módosított, a trónhoz való jogát kétségbe vonó felirat átvételét.

Az illyefalvi református templomvár

Július

A római naptárban a hónap eredetileg a fantáziátlan Quintilis („Ötödik”) nevet viselte, mivel az egykori márciusi évkezdéstől számítva az ötödik hónap volt. I. e. 44-ben Marcus Antonius hízelgő javaslatára nevezték el júliusnak Julius Caesarról, aki e hónap 12. napján született.

Bizony még a nyár legmelegebb hónapja, a július sem mentes a szélsőséges hajlamoktól. Ilyenkor kúszik a legmagasabbra a hőmérő higanyszála, jut uralomra a tikkasztó forróság, ám ugyancsak ilyenkor szakíthatják félbe a rekkenő hőséget az égiháborúval ránk törő heves záporok, esetleg jégesők.

Mindenesetre ez az időszak már végképp a nyár legnagyobb munkájára, a

gabona betakarítására összpontosította a régi gazdaemberek figyelmét. Szép időt vártak ilyenkor, Szent Jakab havában a régi öregek, ha reggel és este a füst egyenesen magasra szállt, ha napnyugtakor tiszta volt az ég, és a csalogányok szorgalmasan énekeltek. Bizonyosra vették a rossz idő közeledtét: ha a kaka-sok napnyugta után kukorékoltak, vagy ha a varjak, a gyöngytyúk és a pávák sokat kiáltottak.

A meteorológusok Nyárhóként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Áldás havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) a Tehéntor (Aratás) hava elnevezést használták júliusra, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Szent Jakab hava. E hónapban már a nappalok fogynak; a Nap e hónap 23-a tájában az Oroszlán jegyébe lép.

Csatázik Illés a sátánnal

Illés prófétát az Isten íródeákjának tartják, annak ellenére, hogy sohasem írt egy sort sem. Kultusza főleg a Balkánon virágzott. Árpád-kori néphagyományaink a bizánci ismereteket őrizték meg. Illést a karmelita rend alapítójaként tisztelik. A keresztény folklórban Illés vezeti azt a könyvet, amiben számon tartják a jó és a rossz cselekedeteket; ez dönti majd el a halál után a földi élet jutalmát vagy büntetését.

Mária Magdolna, a megtért bűnös asszony alakjában a bűn és a bűnbánat két véglete testesül meg. A bűnös Magdolna a fodrászok, a kozmetikusok védőszentje, a bűnbánó Magdolna a forrásoké. Egyes vidéken ezen a napon levágnak egy darabkát a kislányok hajából, hogy később jobban nőjön. Az időjósítás szerint ezen a napon áll be a kánikula.

Jakab apostol volt az első, vértanúhalált szenvedett apostol. A spanyolok nemzeti szentje, az ő segítségét kérték a mórok elleni harcok idején. Sírját Compostellában vélték fölfedezni; híres búcsújáráhely. Jakab a zarándokok védőszentje. Ábrázolása ennek megfelelő: kezében vándorbot, vállán tarisznya, fején kalap. A kalaposok céhe – talán az utóbbi okán – védőszentjét tisztelte Jakab személyében. A népi időjósítás szerint, ha északi szél fúj ezen a napon, akkor hideg tél várható.

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Jó idő remélhetni, ha napnyugtakor jó idő volt, ha a családgyermekek szorgalmasan énekelnek, ha reggel és este a füst egyenesen felszáll, ha az eső köddé változik.

Rossz idő lesz, ha napfelkeltekor éghőborúk vannak, ha a kakasok napszentület után kukorékolnak, ha a tyúkok szomorúak.

A kertészek, a gyümölcskereskedők, a patikusok, a kinskeresők és napjainkban az autósok – általában a vándoremberek – védőszentje Szent Kristóf. A középkor egyik kedvelt alakja volt. A kereszténnyé lett Kristóf hittérítőként járta a városokat, míg egy napon kivégezték a hitvallót. A Kristóf-kultusz első nyomaival az Árpád-korban találkoztunk, majd később elhalványodik, hogy a XVIII. században ismét virágozzék. Az autók és az autósok Kristófnapi áldása 1932-ben terjedt el. Vízre hívó Szent Kristóf ünnepén 1937 óta a sporthajókat áldották meg. Ma inkább különböző autós csecsebecséket készítenek Szent Kristóf képével.

Szent Anna – Mária édesanyja – ünnepe július 26-a. A IV. században Szűz Mária szülőházából templomot építettek a Bethesda-tó partján. A templom búcsúnapja lett Szent Anna ünnepe. Festőien szép környezetben található a Szent Anna-tó. Partján kápolna áll, ahol Orbán Balázs leírása szerint kétszer tartottak búcsút: Szent Anna és Kisasszony napján.

Népi mondóka

*Esős Illés rossz,
mert áldást nem hoz.
Jakab napja vihart szül,
Magdolna sárban csücsül.
Anna asszony reggele
már hívős, ne játssz vele.
Mihelyt a pók széttépi hálóját,
jön a felhő, s rögtön tartós esőt ad.*

Július

Szent Jakab hava
Oroszlán hava
Áldás hava

Újhold: július 1.
 Első negyed: július 8.
 Holdtölte: július 15.
 Utolsó negyed: július 23.
 Újhold: július 30.

		Névnapok	Jeles napok
1	P	Annamária, Tihamér	Jézus szent szíve
2	Sz	Ottó	
3	V	Kornél, Soma	
4	H	Ulrik	
5	K	Emese, Sarolta	
6	Sz	Csaba	
7	Cs	Apollónia	
8	P	Ellák	
9	Sz	Lukrécia	
10	V	Amália	
11	H	Lili, Nóra	
12	K	Dalma, Izabella	
13	Sz	Jenő	Margit napja
14	Cs	Örs, Stella	
15	P	Henrik, Roland	Henrik napja
16	Sz	Valter	
17	V	Elek, Endre	
18	H	Frigyes	
19	K	Emília	
20	Sz	Illés	
21	Cs	Dániel, Daniella	
22	P	Magdolna	
23	Sz	Lenke	
24	V	Kincsó, Kinga	
25	H	Jakab, Kristóf	
26	K	Anikó, Anna	
27	Sz	Liliána, Olga	
28	Cs	Szabolcs	
29	P	Flóra, Márta	
30	Sz	Judit, Xénia	
31	V	Oszkár	

Így tudták a nagyszüleink

A gazdaságban: Legfőbb tennivaló ebben a hónapban a gabonafélék aratása és behordása, ahol már érett a gabona. A tarlót fel kell szántani.

A veteményeskertben: A téli fejes saláta magot el kell vetni, hogy idejében legyen palántánk. A hagymafélék felszedését megkezdhetjük. Kapáljuk meg a káposztát, és pusztítsuk a káposztahernyókat.

A gyümölcsösben: a permetezést tovább folytatjuk. Irsuk a vértetűt, és rakjunk a gyümölcsfák derekára embermagasságban szalmából font rovarfogó kötelet.

Az állatok körül: fordítsunk gondot a kielégítő takarmányozásra.

A baromfiudvarban: ekkor szokott kezdődni a nyári rekkenő hőség, amely sokszor kiszárítja a kifutót, és megnehezíti a tyúkok legeltetését. Hogy takarmánypazarlást ne kövessünk el, ilyen esetekben célszerű lesz a begyeket kitapogatni, s ha úgy találjuk, hogy este tele vannak, akkor a rendes napi adagot megkurtítjuk. A tyúkok eledele 2 kg élősúlyra 50 gramm mageleségből, 50-60 gr lágyeleségből, azon túl zöldfözelékből áll.

A méhesben: tartós szárazság esetén szorgalmasan itassuk és etessük méheinket, mert könnyen rablásra vetemednek. Ahol elég hárs van, a júliusi rajok is elég erősek lehetnek. A rajzás megszüntével vizsgáljuk meg, a lyukakat szűkítsük meg, hogy a méhek a rablás ellen könnyebben védekezhessenek.

1.: 160 éve, 1851-ben a minisztertanács eltörli az Ausztria és Magyarország közötti közbülső vámhatárokat.

1.: 125 éve, 1886-ban a Monarchia szódagyárai kartellt létesítenek.

2.: 740 éve, 1271-ben V. István és II. Ottokár cseh király követei megkötik a pozsonyi békét

4.: 235 éve, 1776-ban megalakul az Egyesült Államok, kikiáltják a Függetlenség Napját.

6.: 90 éve, 1921-ben Kolozsváron megalakul a Magyar Szövetség.

13.: 125 éve, 1886-ban a király szentesíti a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886: XXIX. törvénycikket.

15.: 165 éve, 1846-ban megnyitják az ország első vasútvonalát Pest és Vác között.

18.: 85 éve, 1926-ban Marosvécsen a Kemény-kastélyban báró Kemény János kezdeményezésére 27 romániai magyar író megalakítja az Erdélyi Helikon írói munkaközösséget.

19.: 460 éve, 1551-ben Izabella királyné lemond Erdélyről és fia II. János magyar trónigényéről.

20.: 385 éve, 1626-ban II. Ferdinánd kiváltságlevélben engedélyezi az önálló magyarországi posta megszervezését.

21.: 400 éve, 1411-ben Luxemburgi Zsigmondot német királlyá választják.

22.: 555 éve, 1456-ban Hunyadi János fényes győzelmet arat Nándorfehérvárnál.

24.: 225 éve, 1786-ban II. József megtiltja, hogy a földesurak jobbágyaikat botozással büntessék

26.: 55 éve, 1956-ban kirobban a szuezi válság.

31.: 125 éve, 1886-ban, 74 éves korában meghal Liszt Ferenc magyar zongoraművész és zeneszerző.

A perkői Szent István-kápolna

Augusztus

Az augusztus régi neve a rómaiaknál „Sextilis” volt, mert a hatodik (sextus) hónapja volt az esztendőnek. Ez a neve maradt meg még a Julius Caesar-féle naptárreform után is. Amikor azonban Augustus császárnak Krisztus előtt 7-ben az időközben újra felszaporodott szökőnapok miatt újabb naptárrendezést kellett végrehajtania, akkor ennek a hónapnak a nevét is megváltoztatta, a saját felvett nevével jelölte meg ezt a hónapot.

Az „augustus” szó voltaképpen az „augur”-ra megy vissza, vagyis a madárjósra („avi-ger”), akinek jóslata szerencsét jelent. Célzással a császár példátlanul szerencsés pályafutására, a szenátus „a legszerencsebb” (augustus) jelzõt találta a legmegfelelőbbnek. Ettől fogva csakugyan

ezt a nevet használta Gaius Octavianus Julius Caesar. S ugyanúgy, ahogy Caesar nevéből általában rangjelzés lett „Kaiser”, „császár” és „cár” formában, ugyanúgy lett az Augustus nevéből is rangjelzés: ettől fogva minden uralkodó a „sérthetetlen császári felség” jelzőjéül használta az „Augustus” nevet, a császárnék pedig az „Augusta” nevet kezdték viselni.

Augusztus, mint a termőre fordulás, az új kenyér és az őszi munkára való felkészülés évadja, hangulatában is eltér a zaklatott júliustól. A meteorológusok Nyárutóként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Új kenyér havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) az Aranyasszony (Bőség) hava elnevezést használták augusztusra, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Kisasszony hava. E hónapot a kánikula havának tartják; a Nap a Szűz jegyében lép.

„Ha Lőrinc-napkor szép, napos idő van”

A hónap első napja Vasas Szent Péter ünnepe. Péter apostol csodálatos szabadeljárására emlékeznek, erre utal a „vasas” jelző. A Mura-vidéken dologtító nap a szőlősgazdáknak, különben lehullnak a szemek a szőlőfűrtről. Az eső jó kukorica-termést ígér. Patkányűző napként is számon tartják: kilencszer megkerülik a patkánylyukat, miközben kilenc Miatyánkot mondanak el.

Lőrinc vértanú II. Sixtus pápa diakónusa volt, és máglyán szenvedett vértanúhalált. Időjóslo regula szerint: „Lőrinc napja, ha szép, / sok a gyümölcs, és ép.” Ha Lőrinc-napkor szép, napos idő van, hosszú őszre számíthatunk.

Augusztusban van a legtöbb Mária-ünnep.

Gazdag a Szent István király életéhez kötődő népi mondavilág is. A fehérvárcsurgói homokbányában található, emberformájú kövek keletkezését csodálva magyarázzák: István király könyörgésére a túlerőben lévő tatárokat kővé változtatta az Úr. Az esztergomiak büszkén mutogatják a járásbíróóság udvarán lévő kutat, mert a néphit szerint az ebből merített vízzel keresztelték meg Vajkot Istvánnak.

Az újkorban a Szent István-napi események központja a főváros lett. Aki csak tehette, eljött a Szent Jobb körmenetre, ahol megjelentek az ország vezetői is. Az

áhitat után számos profán szórakozási lehetőség kínálta magát, így Szent István napja lassan népünnepélyé vált. Lóversenyek, fiákerversenyek, ökörsütés, lepényevés, diákerversenyek, disznóverseny, léghajózás, vasparipaverseny és végül tűzijáték szórakoztatta a vidékről olcsó jeggyel felutazó, szórakozni vágyó embereket. 1991-ben Szent Istvánt nemzeti ünnepé nyilvánították.

A néphit úgy tartja, hogy Szent Istvánkor vége a nyárnak. Ekkor hagynak itt bennünket a gólyák, és ezen a napon vágják le a szúnyogkirályt, így kevesebb lesz a „csípős” rovar. A népi időjósítás szerint az István-napi szép idő jó gyümölcstermet ígér.

Ha Bertalan napján zivatar van, akkor télen sok hó lesz – tartja a néphit. Ha esik az eső, akkor jó káposztatermet lesz. A Bertalankor szedett mogyoróból préselt olaj a fájós fül orvossága. Bár nálunk kevésbé aktuális, de egy gömri hagyomány szerint kigyómarás esetén Szent Bertalan segítségét kell kérni.

Népi mondóka

*Ha Domonkos forró,
kemény tél várható.
Lőrinc-napja, ha szép,
sok a gyümölcs, és szép.
Bertalan szép idővel,
az ősz is nekünk kedvel.
Sűrű eső augusztusban,
Jó mustot ad a hordóban.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Közönségesen jó időre mutat, ha a juhok még este is vígan ugrándoznak a mezőn, ha huzamosabb eső után a baglyok éjjel igen huhognak. Ha a szél a napjárást követően változik. Ha a harmat reggel sokáig a faleveleken marad.

Augusztus

Kisasszony hava
Szűz hava
Újkenyér hava

Első negyed: augusztus 7.
Holdtölte: augusztus 13.
Utolsó negyed: augusztus 22.
Újhold: augusztus 29.

		Névnapok	Jeles napok
1	H	Boglárka	
2	K	Lehel	
3	Sz	Hermina	
4	Cs	Dominika, Domonkos	
5	P	Krisztina	
6	Sz	Berta, Bettina	
7	V	Ibolya	
8	H	László	
9	K	Emőd	
10	Sz	Lőrinc	Lőrinc napja
11	Cs	Tiborc, Zsuzsanna	
12	P	Klára	
13	Sz	Ipoly	
14	V	Marcell	
15	H	Mária	Nagyboldogasszony
16	K	Ábrahám	Boldogasszony másnapja
17	Sz	Jácint	
18	Cs	Ilona	
19	P	Huba	
20	Sz	István	Szent István, Nemz. Ünn.
21	V	Hajna, Sámuel	
22	H	Menyhért, Mirjam	
23	K	Bence	
24	Sz	Bertalan	
25	Cs	Lajos, Patrícia	
26	P	Izsó	
27	Sz	Gáspár	
28	V	Ágoston	
29	H	Beatrix, Erna	
30	K	Rózsa	
31	Sz	Bella, Erika	

Igy tudták a nagyszüleink

A gazdaságban: ekkor történik vidékünkön az aratás, valamint a tarló és ugar szántása. Lent, kendert, ha magja értett, most kell egészen kinyűni, és szarát áztatni. A tarlórépát meg kell kapálni. A borsót, paszulyt, lencsét learatjuk és kicsépeljük. Takarmányozst őszi bükkönnyel vagy borsóval keverve korai tavaszi etetésre most kell elvetni.

A veteményesben: a paradicsom és paprika leszedését megkezdhetjük. Korai tavaszi zöldségnek való petrezselymet és murkot már el lehet vetni. A korai burgonya már szedhető, úgyszintén a zöldpaszuly, borsó és mindenféle főzeléknövény.

A gyümölcsösben: a gyümölcscsel megrakott gallyakat alá kell támogatni. Az alvó szemre való nemesítés megkezdhető.

Az állatok körül: az igás jószág takarmányozására fordítsunk sok gondot, mert most sokat dolgozik.

A baromfiudvaron: a kifutót két vagy három részre szokták osztani, fűvel, lucernával bevetni, s míg az állatok az egyik részt legelik, addig a másik rész pihen, és rajta újból kinő a fű. A mezőgazdaságban a tarlók és a friss szántások, alkalmas területek a legeltetésre. A tojástermelés ilyenkor már megcsappan.

A méhesben: ha a tisztos fű virágzása a nagy szárazság következtében elmaradna, ajánlatos a méheket augusztusban is etetni, mert a telelés első feltétele, hogy a családok sok fiatalok méhvel menjenek neki a télnek.

1.: 485 éve, 1521-ben megkezdődik Nándorfehérvár ostroma.

1.: 145 éve, 1866-ban Pesten megindul az első lóvasút a mai Kálvin tér és Újpest között.

4.: 95 éve, 1916-ban megkezdődik a hatodik isonzói csata.

4.: 70 éve, 1941-ben Budapesten meghal Babits Mihály, a Nyugat főszerkesztője.

6.: 445 éve, 1566-ban I. Szulejmán ostrom alá veszi Zrínyi Szigetvárárt.

6.: 75 éve, 1936-ban Gömbös Gyula betegszabadságáról visszatérve átveszi a miniszterelnöki és honvédelmi miniszteri teendőket.

8.: 490 éve, 1521-ben a török elfoglalja Nándorfehérvár városát és a vízvárat.

11.: 555 éve, 1456-ban meghal Hunyadi János.

16.: 20 éve, 1991-ben II. János Pál pápa Magyarországra látogat.

20.: 65 éve, 1946-ban Budapesten felavatják az új Szabadság-hidat.

27.: 210 éve, 1801-ben először oltanak be himlő elleni vakcinával Magyarországon.

27.: 95 éve, 1916-ban (*este*) Románia hadat üzen a Központi Hatalmaknak, s az éj folyamán a friss román haderő megkezdte az átkelést a gyakorlatilag teljesen védetlen Kárpátokon át Erdélybe. A kortársak árulásról, orvtámadásról beszélnek.

29.: 485 éve, 1526-ban az erdélyi haderő nélkül felálló magyar sereg döntő vereséget szenved a töröktől Mohácsnál. II. Lajos király halála.

29. 470 éve, 1541-ben a török csellel beveszi Budát. Az ország három részre szakad.

A lemhényi Szent Mihály-templom

Szeptember

A szeptember a régi római naptárban a hetedik hónap volt (septem = hét), s ezt a nevét megtartotta akkor is, amikor már a kilencedikké lépett elő. A rómaiak a görögöktől vették át a hetes szám (hepta) nevét. Ez a görög hetes szó pedig a „hepo” igéből eredt, amelynek jelentése: „követni”, „ujjal rámutatva követni, üldözni valakit”. Amikor ugyanis még az ujjakkal való számlálás dívott a görögöknél, az egyet a bal kéz hüvelykénél kezdték, ötös volt a bal kéz kisujja; a jobb kéz hüvelyke volt a hatos szám, s így a jobb kéz mutatóujja lett a hetes. Ezzel a mutatóujjal, a heptával lehetett valakit megigézni, rámutatva őt követni, üldözni. A hetes számjegy tehát voltaképpen azt jelenti, amire „rámuta-

tunk”, amit az ujjunkkal „követünk”, „üldözünk”.

A szeptember még nyár és már ősz is, bár a csillagászati ősz csupán az őszi napéjegyenlőség napjával, szeptember 21-ével köszönt be.

A mezőgazdaságban ez a hónap a teljes betakarítás, majd a szüret, egyúttal pedig az őszi szántás-vetés időszaka, amikor nagyon sok függ az időjárástól. A meteorológusok Őszelöként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Földanya havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) a Tigris (Almaszüret) hava elnevezést használták szeptemberre, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Szent Mihály hava. Az első őszi harmincnapos hónap, melynek 22-23. napján a Nap a Mérleg jegyébe, s egyúttal az őszi napéjegypontba lép.

Három Mária-ünnep

Járványok idején mindenütt Szűz Szent Rozáliához könyörögtek, még a XIX. században dúló kolerajárványkor is az ő himnuszát imádkozták. A városok főterén látható Szentháromság-szobrok mellékalakjai között mindig megjelenítik Rozáliát a többi barokk, pestis-patrónus társaságában, de a polgárházak homlokzatán is gyakori.

A csillagászati ősz kezdete szeptember 21-e, Máté napja. A négy evangélista egyike eredetileg vámos volt, azután csatlakozott Jézushoz. Máté hete egyes vidékeken a gabonavetés kezdetét jelenti, másutt pedig „pelyvahétnék” nevezik, mert hitük szerint az ekkor vetett búza pelyvás lesz. Ha Mátékor jó idő van, jó bortermésre számíthat a szőlősgazda.

Imre herceg nevelőjének, Szent Gellért püspöknek névünnepe szeptember 25-e. István király halála után pogány lázadók kezére került, akik 1046-ban szekerestül lelőtték a Gellért-hegyről. Budapest védőszentje is Szent Gellért. Vértanúhalálának helyszínén a XI. században templomot emeltek, ahová betegek tömegei jártak gyógyulást keresni. Innen eredeztethető a hegy aljában felbuggyanó gyógyforrások erejébe vetett hit.

A hónap névadójának, Szent Mihály főangyalnak ünnepe szeptember 29-e. Mihály arkangyal az égi seregek fejedel-

me. A hagyomány szerint ő kíséri a halottak lelkét a túlvilágra. Innen ered a ravatal közismert elnevezése: Szent Mihály lova. Szent Mihály feladata az is, hogy mérlegelje az elhunyt jó és rossz cselekedeteit.

Ezért ábrázolták már a X. századtól egyik kezében karddal, másikkban mérleggel. Hazai kultusza igen korai időkre nyúlik vissza. Szent István az ő tiszteletére szenteli a veszprémi székesegyházat 1009-ben. Mihály és Gábor főangyalok a Szent Korona abroncsképein is szerepelnek. Számtalan templomot emeltek Szent Mihály arkangyal tiszteletére. Szent Mihály napja az őszi napéjegyenlőség tájára esik; ezért a télre vonatkozó jóslatok e naphoz kötődnek. A juhászok úgy tartják, ha ezen az éjszakán összefekszenek a birkák, akkor kemény tél lesz. Más időjósítás szerint, ha a fecskék még itt vannak Szent Mihály napján, akkor karácsonyig enyhe idő várható. Hasonló időjárású regula: „Szent Mihálykor keleti szél, igen kemény telet ígér”.

Népi mondóka

*Amilyen az Egyed-nap,
olyan az egész hónap.*

*Az időt Kisasszonynapja,
négy hétre előre szabja.*

*Mihálykor az észak s keleti szél,
sok havat és kemény telet ígér.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Jó idő következik, ha hónap elején sok futócsillag látszik, ha nem esik harmat, vagy ha esett is, de hevenyében elszárad, ha az éjszék rendkívül hidegek, ha a Tejút az égen tisztán látszik.

Rossz idő jő, ha a galambok vízben fürödnek és későn repülnek haza.

Így tudták a nagyszüleink

A gazdaságban: a másodvetésű magmohart, a kölest és a hajdinát le kell aratni, a terményektől megszabadult földeket pedig azonnal fel kell szántani. Úgy-szintén be kell fejezni a sarjúkaszálást a réten is. Ekkor szedjük a burgonyát. A cukorrépa felszedése is kezdetét veszi. A rozst és őszi takarmányokat el kell vetni, és csalogató vetéseket kell készíteni a gabonalegyek ellen. Csávázzunk minden vetőmagot.

A veteményeskertben: a talaj őszi megmunkálása előtt minden visszamaradt növényrészt gyűjtünk össze és égessünk el. A trágyázást ilyenkor a legjobb elvégezni. Szeptemberben kell elvetni a kora-tavaszi petrezselymet és murkot. A korai káposztaféléket, paradicsomot és paprikákat leszedjük.

A gyümölcsösben: Az érett gyümölcsöt leszedjük, osztályozzuk és télire elrakjuk. Az átültetendő fák gödrei kiásandók.

Az állatok körül: a legelő állatok táplálkozását mesterséges takarmánnyal kell pótolni, mert a legelő rendszerint nem ad elég eleséget. A kényesebb lábas jóságokat csak a melegebb déli órákban bocsássuk ki a legelőre.

A baromfiudvaron: ekkor a napok már erősen rövidülnek, és figyelmeztetik a baromfityényszót a tél közeledtére. Ilyenkor kell gondolnunk arra, hogy állataink télen hiányt fognak szenvedni zöldségeleségben. Ezért tegyünk el számukra szárított lucerna- és lóhereleveleket, répát, csicsókát, káposztát, kelkáposztát, tököt és egyéb kerti és gazdasági hulladékot.

2.: 325 éve, 1686-ban Buda felszabadul a török uralom alól.

5.: 65 éve, 1946-ban Dél-Tirol kulturális önkormányzatot kap.

6.: 445 éve, 1566-ban II. 72 éves korában Szigetvárnál meghal II. (Nagy) Szulejmán szultán.

8.: 445 éve, 1566-ban a török beveszi Szigetvárt.

11.: 485 éve, 1526-ban a Mohácsnál győzedelmeskedett oszmán sereg bevonul Budára.

11.: 270 éve, 1741-ben a pozsonyi a magyar nemesség látványosan felsorakozik a fiatal királynő, Mária Terézia mögé.

14.: 690 éve, 1321-ben az 1302-ben politikai okokból, Firenzéből száműzött olasz költő, Dante Alighieri meghal Ravennában.

14.: 160 éve, 1851-ben egy nappal 62. életének betöltése előtt meghal James Fenimore Cooper amerikai író.

20.: 160 éve, 1851-ben megjelenik a The New York Times első száma.

26.: 640 éve, 1371-ben Macedónia szerb fejedelemségeinek egyesített serege a Marica folyónál vereséget szenved I. Murád szultántól.

26.: 520 éve, 1491-ben a boszniai török csapatok elfoglalják Koszorúvárt.

26.: 160 éve, 1851-ben Kossuth, útban Amerikába, partra száll Marseille-ben.

30.: 1560 éve, 451-ben az Attila vezette hun sereg megütközik Catalaunumnál a rómaiakkal. A rómaiak visszavonulnak.

27.: 20 éve, 1991-ben a román kormány a bukaresti diáktüntetések leverésére használja fel a Zsil-völgy bányászokat.

28.: 615 éve, 1396-ban a lovagi sereg katasztrofális vereséget szenved Nikápolynál.

Október

Hónapunk neve a latin October (nyolcadik) hónapnévből ered, mivel-hogy a régi római naptárban az évkezdő márciustól számítva ez volt az év nyolcadik hónapja.

A latin szó a görögből eredt, ahol az „octo” az „ogkosz” töre megy vissza: ez pedig „halott kampót” jelent – a jobb kéz középső ujjá csakugyan ilyen kampóhoz hasonlatos.

Egyedül Domitianus császár tett kísérletet a név megváltoztatására, amennyiben önmagáról nevezte el. Rossz császár volt, a „domiciánus” hónapnév nem kellett senkinek.

Róma októberi ünnepei a márciusi jeles napok tükörképei. A földműves, a halász, a hajós és a katona a márciustól

októberig tartó nyárias időszakban volt aktív. Márciusban tolta vízre a hajóját, vette elő a szerszámaint, fényesítette ki a fegyvereit, és októberben vontatta partra, rakta el őket, illetve olajozta meg az utóbbiakat, hogy a téli nedves-ségtől be ne rozsdásodjanak.

Október 23-án, a mind korábbi sötétedés miatt az „Októberi Jánosok” jelezték faluhelyen a konyhából a szobába való beköltözés idejét, az immár állandó esti szobavilágítás kezdetét, akármilyen drága volt is a „petró”.

A meteorológusok Őszhóként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Magvető havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) a Halak (Begyűjtés) hava elnevezést használták októberre, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Mindszent(ek) hava. A Nap a Skorpió jegybe lép.

Vendel viszi az állatokat

Az üvegesek, asztalosok, festők, képfaragók közös céhének volt a védőszentje Lukács.

A jószágtartó gazdák és pásztorok patrónusa Szent Vendel. Az ír vagy frank származású „királyfi” a hagyomány szerint Rómába zárandokolt, majd a Rajna vidékén hosszú évekig egy uraság nyáját legeltette. Apátként halt meg a VII. század elején. Vendel tisztelete hazánkban csak a XVIII. században bukkant föl, német hatásra. Az út szélére, legelőre szobrait állították, hogy védelmét kérjék a jószágokra. Névünnepén még körmenetet is tartottak. Ilyenkor nem fogták be a jószágot, nem hajtották vásárra. Ha állatvész ütött ki, azt mondták: Vendel viszi az állatokat. A gazdaregula szerint Vendel-napra el kell végezni a mezei munkákat.

Orsolya és a kölni leányzók legendája az egyik legköltőibb középkori történetünk. Zarándokútjuk során hitük megtagadására akarták kényszeríteni a szüzeket, ám ők kitartottak, s ezért halállal lakoltak. A szüzek ereklyéit a híres kölni Orsolya-templomban őrzik, de jutott belőlük Pozsonyba, Nagyszombatba és Egerbe is. Az alföldi pásztorok szerint, ha Orsolya napkor (október 21-én) szép idő van, akkor karácsonyig úgy marad. A Somló-vidéken Orsolya-nap a szüretkezdés ideje.

A juhász-újvetet október 26-án, Dömötör-

tör-napon tartják. Sok helyütt ekkor számoltak el a juhászok a gazdáikkal; meghosszabbították vagy megszüntették alkalmazásukat. Az elszámoltatásra sokszor az egész Dömötör-hét ráment. Dömötör katonatisztként Thesszáliában szenvedett vértanúhalált; a keleti egyház kedvelt szentje, úgynevezett katonaszent. A Szent Korona abroncsrészén látható zománcképek közül kettő katonaszentet ábrázol: Györgyöt és Dömötört. A Dömötör-napi ünnepekből a szakrális mozzanatok kikoptak. Az e napon fújó szelet dömötör-szélnek nevezik.

Simon-Júdás napja október 28-a. A középkorban is számontartott ünnep. Ezt a Tádé névvel különítették el. Kezében vándorbottal, vagy Krisztus képmásával ábrázolták. A tanácstalan, kétségbeesett emberek patrónusa. Társa Simon, akit a kánai menyegző vőlegényével azonosítottak. Vértanúságának eszköze a fűrész volt, ezért a favágók védőszentjüként tisztelik. Időjárású regula tartozik e naphoz: Eljön a Simon, Júdás / Dideregve fázik a gulyás.

Népi mondóka

Leodegár, hogyha lombhullató,

Örülj! a jövő év páratlan jó.

*Orsolyakor takarítsd be
káposztádat.*

Simon, Juda hóval tömi tele szádat.

*Ha megdurvul a nyúl szőre,
siess fáért az erdőbe.*

Mit jövendől a 100 éves naptár?

Langy időt várhatni, ha a fák ősszel másodszor virágozni kezdenek, ha Szent Mihály körül a gubacsok üresek vagy vizenyősek, ha a madarak ősszel soványak, ha Szent Mihály körül sok eső esik s a szelek délről vagy nyugatról fújnak.

Október

Mindszent hava
Bököly hava
Magvető hava

Első negyed: október 5.
Holdtölte: október 12.
Utolsó negyed: október 20.
Újhold: október 26

		Névnapok	Jeles napok
1	Sz	Malvin	
2	V	Petra	
3	H	Helga	
4	K	Ferenc	Ferenc napja
5	Sz	Aurél	
6	Cs	Brúnó, Renáta	
7	P	Amália	
8	Sz	Koppány	
9	V	Dénes	Dénes napja
10	H	Gedeon	
11	K	Brigitta	
12	Sz	Miksa	
13	Cs	Ede, Kálmán	
14	P	Helén	
15	Sz	Teréz	Szent Teréz napja
16	V	Gál	Gál napja
17	H	Hedvig	
18	K	Lukács	
19	Sz	Nándor	
20	Cs	Vendel	Szent Vendel napja
21	P	Orsolya	Orsolya napja
22	Sz	Előd	
23	V	Gyöngyi	Nemzeti ünnep
24	H	Salamon	
25	K	Bianka, Blanka	
26	Sz	Dömötör	Dömötör napja
27	Cs	Szabina	
28	P	Simon, Szimonetta	Simon, Júdás
29	Sz	Nárcisz	
30	V	Alfonz	
31	H	Farkas	

Így tudták a nagyszüleink

A gazdaságban: az őszi búzát ebben a hónapban el kell vetni, úgyszintén a rozst is, ha nem tudtuk elvetni szeptemberben. Az őszi mélyszántásokat is most kell végezni, nehogy az eke kifagyjon a földből. Csávázzuk a vetőmagot és fordítsunk gondot az egerek irtására.

A veteményeskertben: az összes terményeket kiszedjük, az ágyakat felássuk és megtrágyázzuk.

A gyümölcsösben: a gyümölcsfák derekát lássuk el hernyóenyves övekkel, a fák alját assuk jó mélyen fel, mert ezzel is sok rovtartó pusztítunk el. A fatörzsek lekaparása és meszelése is most veszi kezdetét.

Az állatok körül: ha zöldtakarmányunk és legelőnk fogytán van, állatainkat lassan és fokozatosan hozzászoktatjuk a téli száraz takarmányozáshoz. A rossz igásökröket kimustráljuk. A kocákat fel kell búgatni, hogy korai malacokat nyerjünk.

A baromfiudvaron: e hónapban figyelmünket a növedéek állomány felé fordítjuk és kiszemeljük azokat az állatokat, amelyek tenyésztőrsbe vagy oltótőrsbe állíthatunk be. Tavasszal és nyáron a keltetés után együtt legelhetnek az összes állatok, akkor azonban, amikor a tenyésztési időszak közeledik, a fajtákat s ezek keretében a tenyésztőrszeket külön kell választani.

A méhesben: a beteleltetést okvetlen be kell fejezni. A szükségbeli etetéssel is most kell sietni. A kaptárokat most már ki ne bontsuk, ha csak valami baj föltétlenül szükségessé nem teszi. A röplyukakat annyira szűkítsük meg, hogy csak egy méh férjen ki rajta. Egészen nem kell elzárni, hogy a kaptárba kis levegő jusson.

2.: 540 éve, 1471-ben Kázmér herceg seregeivel Lengyelországból megindul I. Mátyás ellen.

3.: 90 éve, 1921-ben Sopronban aláírják a Nyugat-Magyarország átadásáról szóló jegyzőkönyvet.

4.: 115 éve, 1896-ban Budapesten átadják a Ferenc József (ma Szabadság) hidat.

6.: 85 éve, 1926-ban felavatják a Batthány-örökmécses Budapestben.

6.: 75 éve, 1936-ban meghal Gömbös Gyula miniszterelnök Münchenben.

6.: 60 éve, 1951-ben Sztálin elismeri, hogy a Szovjetunió atombomba-kísérletet hajtott végre.

10.: 160 éve, 1851-ben az uralkodó kinevezi Albrecht főherceget Magyarország katonai és polgári kormányzójává.

16.: 150 éve, 1861-ben földrengés pusztít Brassóban.

16.: 105 éve, 1906-ban Magyarországon törvényesítik a prostitúciót.

21.: 90 éve, 1921-ben IV. Károly másodszor is megpróbálja visszaszerezni a magyar trónt.

22.: 25 éve, 1986-ban meghal Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikus, a C-vitamin feltalálója.

23.: 160 éve, 1851-ben Kossuth partra száll az angliai Southamptonban.

23.: 55 éve, 1956-ban Budapesten kitör a magyar forradalom.

25.: 230 éve, 1781-ben II. József kiadja a türelmi rendeletet.

26.: 415 éve, 1596-ban Miksa főherceg és Báthori Zsigmond csapatai Mezőkeresztesnél vereséget szenvednek a töröktől.

27.: 105 éve, 1906-ban hazahozzák II. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona, és Thököly Imre hamvait.

27.: 125 éve, 1886-ban New York-ban leleplezik a Szabadság-szobrot.

November

November a kilencedik hónap volt a rómaiaknál (novem=kilenc). A „novem” a görög „ennea”, „enneva” származéka, ez viszont a „neosz-neá”-ból eredt, s ez azt jelenti, hogy „új, félig felnőtt, tapasztalatlan” – eléggé elfogadható megjelölése a jobb kéz gyűrűsujjának.

Bár a római nép novemberben is talált alkalmat az ünneplésre – ilyen időszak volt a Ludi Plebeii, „plebejus játékok” a maga futóversenyeivel és színieseményeivel –, nem örököltünk Rómától jeles novemberi ünnepnapokat.

A hónapot illő módon őszi lombzín ruhájú, repülő ifjú jelképezte, fején bogyós olajág-koszorúval (a mediterráneumban november az olajbogyószüret kezdete).

Mezőgazdasági munkák szerint örökkel szántó, vető, olajbogyót szüretelő, lóhajtotta olajpréssel dolgozó paraszt, disznókat makkoltató pásztor volt a helyi éghajlattól függően november jelképe.

Az őszi hónapok közül általában november a legködösebb, a legcsapadékosabb. A szántóföldekről betakarítják az utolsó terményeket is, és a hónap vége már a bálóké. Az első hó is november vége felé szokott leesni. A falun élő, gazdálkodással foglalkozó emberek ez idő tájt csak a ház körüli munkákkal foglalatlanok.

A meteorológusok Őszutóként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Enyészet havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) a Disznótör hava elnevezést használták novemberre, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Szent András hava. A Nap a Nyilas jegyébe lép.

„Erzsébet megrázza pendelyét”

Gazdasági hagyományok is kötődnek a hónap első két napjához. Az állatok sok helyütt ilyenkor szorulnak be az istállóba. Néhány faluban a cselédek és pásztorok felvadásásának napja is ezekre a napokra esik.

Károly napját október 4-én ünnepli a katolikus egyház. Milánó érseke, Borromei Szent Károly (1538-1584) alakja megjelenik Manzoni híres regényében, a Jegyeseekben, mint a pestises betegek ápolója.

November második fele – ha addig még nem volt – biztosan meghozza a hideget és talán a havat is. Gyakoribbá válnak a disznóölések és a disznótoros vacsorák. A karácsonyi készülődés is megkezdődik.

Árpád-házi Szent Erzsébet az egyik legkedveltebb szentje a magyar és a világegyháznak. II. András és Gertrúd királyné leányaként született Sárospatakon (Pozsonyban?). A rózsá-legenda hősnője 1221-ben ment férjhez Thuringiai Lajoshoz. Férje halála után Marburgba költözött, ahol kórházat építtetett és betegeket ápolt. Nem élt sokáig, 1231. november 19-én elhunyt. Ereklýei fölé emelték a marburgi Szent Erzsébet-templomot.

Egyetlen hiteles ereklyéje a viterbói minorita templomban található; II. János Pál pápa is imádkozott az ereklye előtt. Nevével gyermekjátékok mondókáiba találkozunk (Szent Örsébet asszony). Az első hó igen gyakran Erzsébet-nap tájékan

esik le. A néphit szerint „Erzsébet megrázza pendelyét”, abból esnek a szép, fehér hópelyhek.

Kedvelt női nevünk Katalin. Alexandriai Szent Katalin Kr. u. 305 táján szenvedett vértanúhalált. Férjjeszó praktikák kapcsolódnak e naphoz. Gyümölcsfaágakat tesznek vízbe, és ha az karácsonyig kiszóduál, férjhez megy a ház eladó leánya. Ezt az ágat nevezik Katalin-ágnak. A fiúk bójtólnak e napon, hogy álmukban meglassák jóvendóbelijüket. Számos vidéken dologtító nap Katalin. Nem sütnek kenyeret, nem örölnak a malmok, nem szántanak. Közismert népi időjóslás: „Ha Katalin kopog, karácsony locsog”.

Szent András halász volt, Jézus követőinek egyike éppúgy, mint testvére, Simon Péter. Jézus halála után a Fekete-tengertől délre hirdette az evangéliumot. Krisztus halála után 60-ban vértanúhalált halt, Petra városában keresztre feszítették. A kereszt szárait átlósan ácsolták össze, azóta az X alakú keresztet „andráskereszt” néven emlegetik.

Népi mondóka

*Ködös Márton után
Enyhe telet várhatsz,
Havas Márton után
Farkast soká láthatsz.
Szent Erzsébet-napja
Tél elejét szabja,
Az András-napi hó
A vetésnek nem jó.*

Mit jóvendöl a 100 éves naptár?

Hosszú és kemény tél következik, ha október hideg volt, és második felében délnyugatról keletkezett viharok voltak, ha a madarak ósszel kövérek, ha sok komló, makk és keménymagú gyümölcs termett, ha november hó száraz és nem fagyos.

November

Szent András hava
Nyílas hava
Enyészet hava

Első negyed: november 3.

Holdtölte: november 10.

Utolsó negyed: november 18.

Újhold: november 25.

		Névnapok	Jeles napok
1	K	Marianna	Mindenszentek napja
2	Sz	Achilles	Halottak napja
3	Cs	Győző	Szent Hubertus
4	P	Károly	
5	Sz	Imre	Szent Imre napja
6	V	Lénárd	
7	H	Rezső	
8	K	Zsombor	
9	Sz	Tivadar	
10	Cs	Réka	
11	P	Márton	Szent Márton napja
12	Sz	Jónás, Renátó	
13	V	Szilvia	
14	H	Alíz	
15	K	Albert, Lipót	
16	Sz	Ödön	
17	Cs	Gergő, Hortenzia	
18	P	Jenő	
19	Sz	Erzsébet	Erzsébet napja
20	V	Jolán	
21	H	Olivér	
22	K	Cecília	
23	Sz	Kelemen, Klementina	
24	Cs	Emma	
25	P	Katalin	Katalin napja
26	Sz	Virág	
27	V	Virgil	
28	H	Stefánia	
29	K	Taksony	
30	Sz	Andor, András	András napja

Így tudták a nagyszüleink

A november még gyakran megajándékoz minket egy rövid nyárutóval, mégis ebben a hónapban teljes „fagyvédelmet” kell tartanunk kertünkben. Az egyik legfontosabb feladat ebben az időszakban a levelek összegyűjtése és eltávolítása. Gyümölcsöskertünkben lombhullás után csökkenthetjük a károsítók áttelelését és így megkönnyíthetjük a jövő évi növényvédelmi munkákat. A gyümölcsfák kórokozóinak jelentős része a lehullott, fertőzött leveleken telel át. Ennek a megakadályozása történhet a lehullott, fertőzött levelek összegyűjtésével, elégetésével vagy talajba forgatásával. A télálló növényeket fedjük be lombokkal, komposzttal vagy trágya és tőzeg keverékével. Újonnan ültetett bokraink, rózsáink és más növényeink tövét fedjük be lombtakaróval, istállótrágyával vagy más szerves anyaggal. Ezzel megakadályozzuk a talaj kiszáradását, védelmet biztosítunk a fagy ellen és serkentjük a növekedést. Ha fagyra nem érzékeny lombhullató bokrokat és kúszónövényeket akarunk ültetni, várjuk meg, míg elmúlnak az első éjszakai fagyok. Adjunk ezeknek is elegendő vizet. Előfordulhat, hogy novemberben is meg kell nyírni a gyepet. Minél rövidebb a gyep a tél beköszöntekor, annál jobban átvészeli a fagyokat. A rövidre vágott gyepre 4-6 mm vastagságban szárított marhatrágyát vagy tőzeget juttathatunk ki. Kiszórásakor ügyeljünk arra, hogy a gyepen egyetlenesen terítsük szét ezeket az anyagokat. Az álló dáliák, begóniák és a kannafélék októberben még erőteljesen virágoznak, most itt az ideje kiásni őket a földből.

4.: 65 éve, 1956-ban a szovjet csapatok megszállják Magyarországot. A forradalom elbukik.

8.: 310 éve, 1701-ben Rákóczi Ferenc felesége segítségével megszökik a bécsúj-helyi börtönből.

9.: 580 éve, 1431-ben a husziták egyik serege a Vág völgyében vereséget szenved a magyaroktól.

10.: 485 éve, 1526-ban a székesfehérvári országgyűlés Szapolyai János erdélyi vajdát választja királlyá.

11.: 405 éve, 1606-ban aláírják a zsitvatoroki békét. Bocskai közvetítésével I. Rudolf magyar király és a szultán között létrejött a béke, amely a tizenöt éves háborút zárta le.

12.: 325 éve, 1686-ban a szövetségesek elfoglalják Kaposvárt.

13.: 330 éve, 1681-ben Thököly Imre és I. Lipót megbízottai Szoboszlón fegyverszünetet kötnek.

15.: 310 éve, 1701-ben a bécsi udvar megbízásából Lengyelországban merénylet kísérelnek meg Bercsényi Miklós gróf ellen.

19.: 300 éve, 1711-ben II. Rákóczi Ferenc és kísérete Danckába költözik.

21.: 95 éve, 1916-ban meghal Ferenc József osztrák császár és magyar király.

22.: 405 éve, 1606-ban a császári őrség feladja Várad várát Bocskai megbízottainak.

22.: 65 éve, 1946-ban piacra dobják Bíró László találmányát, a golyóstollat.

24.: 310 éve, 1701-ben I. Lipót elfogatóparancsot ad ki Rákóczi Ferenc ellen. Másnap a Lengyelországba menekült Rákóczi Ferenc Varsóban találkozik Bercsényi Miklós gróffal.

26.: 70 éve, 1941-ben Rooseveltt bevezeti a Hálaadás ünnepét.

Bikfalva, református templom

December

December a latin őskalendáriumban a 10. hónap volt, a neve is azt jelenti: tizedik. Mikor Numa a januárral és februárral megtoldva tizenkét hónapot hozott létre, akkor december a végére szorult az évnek. Nagy Károly szent hónapnak nevezte el decembert a nagykarácsonyi ünnepek alapján, amelyek az áhítatos szívek örömnapjaiból állnak.

Ez a hónap a pihenés, megbékélés és a jó hangulat jegyében telt el, az emberek a családi tűzhely köré húzódtak, és élvezték a jól végzett munka megérdemelt gyümölcseit (már akiknek jutott belőle). December első ünnepét a hónap első napjaiban tartották meg köszönetnyilvánításképpen Bona Dea (a „Jó Istennő”) tiszteletére.

December közepe táján kezdődött a latiumi földművesek ősi istenének, Saturnusnak az ünnepi hete. Minthogy decemberre minden jelentősebb paraszti munka befejeződött, a falusi nép méltóképpen köszönthette égi gazdáját.

December már igazi téli hónap, amelyet a karácsonyra való felkészülés jellemz. A mind rövidebbé váló nappalok, és a hosszabbodó, sötét éjszakák kedveznek a titokzatosságnak, a rejtelmes jóslatoknak, köztük az időjóslásnak is. A meteorológusok Télelőként tartják számon, a régi székely-magyar naptár szerint Álom havának nevezik, eleink (az Arvisura szerint) az Istenfiak (Tárkányok) hava elnevezést használták decemberre, a hónap régi magyar (katolikus) neve pedig Karácsony hava. 21-ével elkezdődik a csillagászati tél. A Nap a Bak jegyébe lép.

Zöldellő karácsony - havas húsvét

Karácsony havában több jeles naphoz kötődnek varázslások, bűbájosságok. Eredetük még a régi időkig nyúlik vissza, amikor a hosszú, sötét estéket-éjjeleket boszorkányokkal, gonosz szellemekkel népesítette be az emberek dús fantáziája.

A magyar középkor kedvelt szentje, Borbála Kr. u. 306-ban halt vértanúhalált Nikodémiában.

Tamás volt az az apostol, aki csak akkor hitte el Jézus feltámadását, amikor megjelent neki és saját „szemével látta”. Innen ered az a szólás, hogy „tamáskodik”.

A karácsonyi szokások igen sokszínűek. A kántálás szokása szinte mindenütt ismert. A déli óráktól kezdve gyerekek, majd később felnőttek járnak énekelve a házakat, ahol valamilyen alamizsnát kapnak. A legrégebbi kántáló ének a „Csordapásztorok” kezdetű, amely már egy 1651-es egyházi énekgyűjteményben is szerepel. A betlehemezés sok előkészületet igénylő szokás. Egész kis drámákat adnak elő a szereplők. Fontos kelléke a jászol vagy a betlehem. Szereplői József, Mária, pásztorok és angyalok. Az egész játék a Szent Család szálláskeresése köré épül. Jutalmul kalácsot, kolbászt, süteményt kapnak a betlehemezők.

A karácsonyfa az ünnep főszereplője. Eredete alig több mint száz éves. Ma-

gyarországon Brunsvik Teréz és József nádor harmadik felesége, Mária Dorottyia állított elsőként karácsonyfát. Az életfa, az évről évre megújuló természet ősi jelképe. A monda szerint Jézust egy fenyőfa rejtette el üldözői elől, ezért azal jutalmazta a fát, hogy télen sem hullatja le a leveleit. Az ajándékozás még a karácsonyfa-állítás szokásánál is újabb keletű. Napjainkban a temetőkbe is visznek fenyőágot, hogy a halottaknak is legyen karácsonyuk. A népi időjósítás szerint ha karácsonykor nincs hó, akkor havas húsvét várható.

János evangélista ünnepe december 27-e. A Jelenések Könyvének prófétája a néphagyomány egyik legtiszteltebb alakja.

Az év utolsó napján Szent Szilveszter pápát ünnepeljük (Kr.u. 314-335). A református vidékek a hiedelme szerint ezen a napon emberi nyelven szólalnak meg az állatok. Az időjárásra is következtetnek az év utolsó napján. Ha északi szél fúj, hideg, ha déli szél, akkor enyhe tél lesz.

Népi mondóka

*A Lucának híres napja
A napot rövideb szabja.
Téli mennydörgés,
Meglész jó termés.
Zöld karácsony rossz,
Fehér húsvétot hoz.
János-nap ha borús,
A termés igen dús.*

Mit jövendöl a 100 éves naptár?

Ha december elején és végén és egész januárban langy idő van, a tél márczius végéig betart. Ha karácsonyig szakadatlanul hideg van, akkor fel szokott engedni. Hideg december korai tavaszt és jó esztendőt jövendöl. Ha ősszel sok köd volt, most sok havat lehet várni.

December

Karácsony hava
Bak hava
Álom hava

Első negyed: december 3.

Holdtölte: december 10.

Utolsó negyed: december 18.

Újhold: december 24.

		Névnapok	Jeles napok
1	Cs	Elza	Elza napja
2	P	Melinda, Vivien	
3	Sz	Ferenc, Olívia	
4	V	Barbara, Borbála	Szent Borbála
5	H	Vilma	
6	K	Miklós	Miklós napja
7	Sz	Ambrus	Ambrus napja
8	Cs	Mária	Mária napja
9	P	Natália	
10	Sz	Judit	
11	V	Árpád	
12	H	Gabriella	Luca előtti nap
13	K	Luca, Otília	Luca napja
14	Sz	Szilárda	
15	Cs	Valér	
16	P	Aletta, Etelka	
17	Sz	Lázár, Olimpia	
18	V	Augusztá	
19	H	Viola	
20	K	Teofil	
21	Sz	Tamás	Tamás napja
22	Cs	Zénó	
23	P	Viktória	
24	Sz	Ádám, Éva	Szenteste
25	V	Eugénia	Karácsony
26	H	István	Karácsony
27	K	János	
28	Sz	Kamilla	Aprószentek
29	Cs	Tamara, Tamás	
30	P	Dávid	
31	Sz	Szilveszter	Szilveszter

Így tudták a nagyszüleink

A gazdaságban: ha csak valami őszi szántás nem maradt hátra, teljesen szünetel a külső munka. Úgy a földeken, mint a réteken, a trágyahordást folytathatjuk.

A veteményeskertben: enyhe napokon tovább folytathatjuk a föld felásását. Az elvermelt gyökereket és gumókat kísérjük figyelemmel, és ha köztük rothadtat találunk, válogassuk ki, nehogy a többit is elrontsa.

A gyümölcsösben: ha enyhe az idő, a téli permetezést folytathatjuk, úgyszintén a fák tisztogatását, trágyázását is. A gyümölcsös kamrákat hetenként át kell vizsgálni, szellőztetni. A megromlott gyümölcsöt a többitől el kell különíteni. Az oltóviaszk készítményt is most végezzük. Védekezzünk az egerek és a nyulak ellen.

Az állatok körül: az istállóban tartott állatok kellő takarmányozásáról gondoskodjunk, de gondunk legyen arra is, hogy állataink egészsége kárt ne szenvedjen, ezért a mindennapi kellő mozgásról s az istálló szellőztetéséről ne feledkezzünk meg.

A baromfiudvaron: e hónapban már egyre gyakrabban szorulnak a baromfik a kaparóhelyre, vagy pedig, ha ez nincs, be az ólba. A napi eleség kiegészítésére növényről, úgynevezett zöldleleségről gondoskodni kell (káposztalevelél, szárított lucerna- lóhere, répa, csicsóka, stb.)

Ha hirtelen hidegebb napok állnak be, akkor a fiatal jércék beszűntetik a tojástermelést, és ez időben beáll náluk a nyakvedlés, amelyet csak gondos etetéssel lehet elkerülni. Esténként figyeljük az állatokat, és ha észrevesszük, hogy tüszőznek, akkor fertőtlenítsük körülöttük a levegőt.

7.: 70 éve, 1941-ben a japánok támadást intéznek az amerikai flotta ellen Pearl Harbournál.

11.: 490 éve, 1521-ben Habsburg Máriát megkoronázzák Székesfehérvárott.

12.: 535 éve, 1476-ban magyar királynévá koronázzák Aragóniai Beatrixot, I. Mátyás jegyesét.

14.: 440 éve, 1571-ben Báthori István fejedelem jezsuita szerzeteseket kér Erdélybe.

14.: 100 éve, 1911-ben Roald Amundsen eléri a Déli-sarkot.

17.: 460 éve, 1551-ben alvinci kastélyban meggyilkolják Fráter Györgyöt.

20.: 820 éve, 1191-ben III. Celesztin pápa megerősíti az esztergomi érsek jogait: a magyar királyt ő koronázza.

17.: 385 éve, 1626-ban Bethlen Gábor és II. Ferdinánd biztosai az 1620-as nikolsburgi pontok némi módosításával békét kötnek Pozsonyban.

21.: 225 éve, 1786-ban: II. József rendelete a szabad királyi városok igazgatásáról.

24.: 295 éve, 1716-ban II. Rákóczi Ferenc Franciaországban elkezdí a *Vallomásaim* című önéletrajzi írását.

29.: 470 éve, 1541-ben Serédy Gáspár főkapitány, illetve Fráter György uralkodók nevében egyezséget kötnek Gyalu várában. Izabella (I. János felesége) átadja fia, János Zsigmond országrészét és a Szent Koronát, cserébe visszakapja a szepesi Szapolyai-birtokokat.

29.: 405 éve, 1606-ban Bocskai István fejedelem meghal Kassán.

31.: 410 éve, 1601-ben Báthori Zsigmond biztosítja a közszekelyek szabadságát, és visszaállítja széki önkormányzatukat.

31.: 390 éve, 1621-ben Bethlen Gábor és II. Ferdinánd biztosai megkötik a nikolsburgi békét.

Régi magyar nevek naptára

I. Fergeteg hava (január)

1. Újév
2. Turán
3. Nimród, Enet férje, Hunor és Magor atya.
4. Hunor, Tana és Enet fia, mások szerint: Ménrót egyik fia, Magor testvére, ismét mások szerint a bibliai Nimród egyik fia, s Magor testvére. Mint a hunok igazi nevét, már Kr. e. a III. században kínai források jegyezték.
5. Enikő, Vörösmarty alkotta név.
6. Magyar, az Árpád-korban személynévként használt népvünk.
7. Attila, Etele, eredetileg Aty-le-Atyuska. A német elfogultság mongol-tatár-török nyelvből, az „eb” és „ló” szavakból eredezteti. Az igazság az, hogy ősidők óta megvolt e név Ázsiában.
8. Szörény, hun-bolgár eredetű személynevünk, jelentése: kis mormota.
9. Csöpi
10. Szörényke
11. Alpár, Tonuzoba besenyő vezér fia, törökül: hős férfi.
12. Mizse
13. Vidor, Atilla egyik követe Krimhildáért.
14. Bódog, Árpád-kori személynév.
15. Ugrin, a honfoglaló Csák nemzetség több tagjának neve.
16. Bendegúz, a Mundzuk, Mundesuk - jelentése: rege királya -, későbbi torzított alakja a mondákban: Atilla atya.
17. Edömér, Aba királyunk őse kun főúr Anonymusnál.
18. Piroska, László király leánya.

19. Dsingiz
20. Balambér
21. Regehü, Árpád fejedelem felesége.
22. Hunorka
23. Alirán, Irnek neje.
24. Magyarka
25. Úrkund, Tonuzoba egyik fia, a ma is élő Tomaj nemzetségből.
26. Aba
27. Ur-Engur
28. Zalán (Salán), bolgár fejedelem, kit honfoglaló őseink legyőztek.
29. Irnek, férfiacska, Etele fia, azonos a monda Csabájával, a Gyula-ház, azaz Árpád-ház őse.
30. Jászó
31. Anikó

II. Jégbontó hava (február)

1. Csanád, vezér, I. István hadvezére, Ajtony legyőzője.
2. Emese, Álmos fejedelem anyja, az Árpád-ház ősanyja.
3. Kund (Könd), fejedelem, kazár főméltság, a magyaroknál: vezér, fejedelem, törököknél: becsült, tisztelt.
4. Lelle
5. Taksony, Géza fejedelem atya, Árpád unokája.
6. Gidula
7. Izsép
8. Tarcál, kun vitéz a honfoglalás idején
9. Abigél
10. Ügek (Ügyek), a Névtelen Jegyző szerint Álmos apja vagy nagyapja, jelentése: kis király, mások szerint: szent.

11. Zete
12. Ara, ragyog.
13. Kadosa (Kadocsa), Anonymusnál Zoárddal együtt Árpád unokatestvérei, Kézainál: hun vezér.
14. Levente, Árpád fiának hagyományos olvasatú neve.
15. Karcsa, ölyv, mások szerint: héja.
16. Marót
17. Zille
18. Nemere, népatya, a „Nap mezején” - a másvilágon – élő hős.
19. Farsang
20. Álmos, Árpád atyja, az Árpád-ház őse.
21. Réva, Atilla és Buda testvére.
22. Küne
23. Gyopár
24. Solt, régi krónikások szerint Solta, a Zsolt név korábbi alakja.
25. Gejza, nemes, uralkodó. 950 évvel ezelőtt Gyeücsa változatban élt.
26. Menyétke
27. Ákos, gyakori főúri név az Árpád-korban.
28. Elemér

4. Hurtuba, besenyő név, Seruzád főasszony hadnagya.
5. Adorján, Hadrianus, „Hadria városából való férfi”.
6. Nyestike, a nyest becéző alakja.
7. Baján, avar fejedelem 565-ben, „bán, vezér”, „gazdag”.
8. Zoltán, Zsolt, Szoltán, Árpád fia Anonymusnál, „Fejedelem”.

9. Csepel, Árpád kun vezér lovászmestere Anonymusnál, „tisztázatlan”, török: „sötét színű”.
10. Seruzád, besenyő főasszony.
11. Aladár, Aldarík, Atilla fia, németben: ősuralkodó, Aldar: előljáró.
12. Dengizék, Attila fia, „déli-szél” – török.
13. Szende, szemecske.
14. Kókényes, kókényecserjés.
15. Nemzeti megújulás ünnepe.
16. Ellák-Ellek-Velek, Attila fia, „első, uralkodó” – török.
17. Gyarmat, magyar törzs, „letelepült”.
18. Kászon, Atilla kürtöse.
19. Botond, buzogányos harcos.
20. Csilla, csillog, csillag.
21. Tavasz ünnepe
22. Horka, ősmagyar méltóság, Töhötöm fia, Anonymusnál vérbíró.
23. Lengő.
24. Jutas, Jutocska, Árpád fia, „Ínyencke”.
25. Gyümölcsoftó Boldogasszony
26. Iszla
27. Hajnalka-Hajna
28. Keve, honfoglaló vezér Anonymusnál,

III. Kikelet hava (március)

1. Acsád, Árpád-kori főúr, kun vezér, „Kis rokon” (török, 1255).
2. Turda-Torda-Tardos, táltos, Anonymusnál Velek ivadéka, Árpád vezér mondai őse, Turdu-Törk-Kagán 581-ben, török: „megmarad”.
3. Iboly, Ibolya, jász név, Ivola 1357, virágnévből származik.

- Vörösmarty felújításában: „kövecske”.
 29. Laborc, „hős párduc” – török.
 30. Dalamér, Huszton lánya.
 31. Álmos fia, „árpácska”.

IV. Szelek hava (április)

1. Katul
2. Ond, honfoglaló vezér Anonymusnál, „öregcske”, „tizedszülött” – török.
3. Gyöngyvirág, virágnév.
4. Pós, besenyő név, „pali”.
5. Szilamér, Zelemér a *Bálványos vár* c. regényben.
6. Burtáj
7. Tonuzaba, besenyő vezér, Örkönd apja, „apadisznó”, vadkan apa.
8. Ividő, Árpád leánya.
9. Meggyfavirágzás ünnepe.
10. Habílán, Csatár leánya
11. Torontál, „kis sólyom” török
12. Gyula, választott főbíró, vezér Anonymusnál, „káklya, aki vezet” – török.
13. Büvellő, Marót leánya, Tündér.
14. Tas, vezér Anonymusnál, „kő vagy jóllakott” – török.
15. Askam, Atilla felesége.
16. Ubul, Eubul, görög név.
17. Bíborka, Bíbor, Bíbora.
18. Ilma, Ilona + Vilma.
19. Kocsárd, „vadkékény”, a németben: Gotthard.
20. Apor, székely Rabonbán, „apácska”.
21. Ekese-Ekszede, egy kun rokona.
22. Aranyos
23. Béla, „belső rész”.
24. Sellő, vízi tündér.
25. Keán, Keyan, kagán, „fejedelem” – török.
26. Csobánka, „pásztoroka” iráni, „pásztorlány” – török.

27. Dancs, „Domokoska”.
28. Bulcsú, Vérbulcsú, Anonymusnál vezér, „vért bocsátó”.
29. Énee, Énet, Marót vezér neje.
30. Buda, hun vezér Anonymusnál, „bot, buzogány” – török.

V. Ígéret hava (május)

1. Munka ünnepe
2. Csaba, Atilla fia, „ajándék” (török), „pásztor, kóborló”.
3. Elvő, fodorhajú.
4. Dalia
5. Magó, magocska.
6. Szilas, szilfácska.
7. Réka, „Arikán” – török.
8. Somogy, „somfás hely”.
9. Zaránd, „aranyocska”.
10. Gyöngyvér, „gyöngytestvér”.
11. Balmaz, kun szó: „nem lévő”.
12. Hulihó
13. Mátka
14. Bars, „párdus”.
15. Büszke, „büzöske, Büdös”.
16. Csongor, sólyom, vadász – türk (*Kazinczy Ferenc és Vörösmarty is felújította*).
17. Itlár, kun főnök.
18. Tünde, tündér szavunkból eredő, Vörösmarty költeményéből elterjedt név.

19. Oguz, nyíl, a fehér kunok neve.
20. Kadarta, Kaba lánya.
21. Rof, Ero, hun király, Atila nagybátyja; 1337, a Rophaym név rövidülése.
22. Bogyó
23. Szabolcs, a Csák-nemzettség őse, Árpád unokaöccse.
24. Vidorka, a Hilárius „vidám” név magyarosított női változata.
25. Törtel, négy nép ura, kun vezér.
26. Doboka, Csanád vezér atyja.
27. Ede, Ete, Önd vezér fia, éles vagy hetedik gyermek, Vörösmarty újította fel a *Zalán futása* c. művében.
28. Természet örömmünnepe
29. Kalandó
30. Dsila
31. Kültegin, türk kagán.
16. Zerind, Koppány apja.
17. Töhötöm, fejedelem, hercegecske.
18. Viola, a latin ibolya szóból.
19. Gerle, a galambnál kisebb termetű, barnásszürke madár.
20. Zajzon, 1367, döfje le – úz.
22. Döme, a Dömötör és a Dömjén rövidülése
23. Hajna, a hajnal szó rövidülése, *Vörösmarty: Zalán futása*.
24. Csörsz, szláv eredetű: ördög.
25. Koppánd, méltóságnév, vagy kicsinyítő képzővel: győzedelmes.
26. Kalli, Bulcsú apja, nyugtalan.
27. Ünöke, szarvas nöstény.
28. Gorda, Irmeu – Csaba ivadéka, pontusi fejedelem.
29. Bihar, Szent István-kori megyés ispán.
30. Ogmánd-Agmánd, apafarkas.

VI. Napisten hava (június)

1. Napsugárka
2. Lápos, Bojtorján
3. Csillavér, Dul alán király leánya.
4. Ócsád, Örs úr atyja.
5. Rózsa
6. Emőke, az Emese név változata, Csát hun vezér leánya, nöstény disznócska.
7. Retel, hun vezér.
8. Tomaj, besenyő vezér, hallgatag, mogorva.
9. Géda
10. Üllő, Árpád fia, kormányzó, uralkodó – türk.
11. Barna, Barnabás becézése.
12. Enid, női név, élet, lélek – walesi szó.
13. Fruzsina, az Eufrozina magyaros olvasata, tündérnév.
14. Vazul, a görög Bazil magyar változata, király.
15. Vid, a Gujdó délszláv név változata.

VII. Áldás hava (július)

1. Boglár, fémveretes, ékköves, gyöngyös.
2. Sarlós Boldogasszony
3. Piritó
4. Özsöb, Szalók vezér atyja.
5. Ajtony, Arany – török, Szent István-kori törzsfőnök.
6. Ung, megyés ispán Szent István idején.
7. Tarján, Tárkány – türk méltóságnév.
8. Baba, jelentése: vénasszony, szülésző.
9. Vata, elmerülő, lebukó – türk, 1046-ban az ősi vallás és szokások helyreállításáért kitört felkelés vezére.
10. Zsombor, Bölény, az erdélyi Gyula vajda apjának neve.
11. Csengele, kun eredetű szó: erdős, tüskés, bozotos.

12. Zila, Árpád hadvezére.
13. Jenő, ómagyar törzsnév, bizalmas, tanácsadó.
14. Örs, nemzetségnév, „kis hős” – türk.
15. Ildikó, a germán Krimhilda névből, jelentése: harc, Atilla felesége.
16. Aszlár, kun eredetű szó: jászok faluja.
17. Elek, a Velek névből, Árpád követe Ménróthoz.
18. Lilla, a Lívia és a Lídia nevek becéző alakja.
19. Kamorka, tündér neve, aki gyermekágyas asszony ágyánál vigyáz.
20. Bátor, Bahatur – türk méltóságnév.
21. Csobán, „pásztor” – perzsa.
22. Obi, „néni, idősebb testvér” – osztják.
23. Izár, Zizor, az Izidor nyelvújítási alakváltozata.
24. Mandula, kun leány, IV. László király szeretője.
25. Olgya
26. Kádán, „cölöp, karó” – türk.
27. Tardos, „megállt, megmaradt” – türk.
28. Délceg
29. Rába, sötét vörös, barnás – illír.
30. Csala, csalogató, csábitó.
31. Árboc, kun előkelő IV. László korában.

VIII. Újkenyér hava (augusztus)

1. Szerény, a latin Serenus névből, derús.
2. Lehel, a Lél későbbi változata.
3. Bács, türk méltóságnév.
4. Délibáb, tündérnév.
5. Kende, türk méltóságnév.
6. Oldamur, kun fejedelem neve.
7. Csiperke, Cseperke

8. Sudár, karcshú.
9. Emőd, szopóska.
10. Becse, besenyő – türk.
11. Szalók, balkezes – türk.
12. Delinke
13. Ipoly, meglocsoló – indoeurópai.
14. Özseb, istenfélő – görög, Nagyboldogasszony, az anyaság ünnepe.
15. Estilla, *Vörösmarty alkotása a Levente c. költeményből.*
16. Tomor, vas – türk.
17. Ilona, a Heléna magyar alakja.
18. Huba, a hét magyar vezér egyike.
19. Vajk, magyar (zsiradék) vagy a türk (gazdag).
20. Zelemér, ivadék.
21. Ella, német női nevekből önállósult becéző.
22. Tuli
23. Vázsolý
24. Koppány, nagy győzedelmes, erős, illetve méltóságnév – türk.

25. Füvellő, gyógyító tündér neve.
26. Maglód, termékeny.
27. Kajtár, keresgélő.
28. Edő, jó, szent – türk.
29. Szalárd, X. századi magyar vezér.
30. Atád, atyácska – türk.

IX. Földanya hava (szeptember)

1. Egyed, az Ete névből származik, jelentése: éles – türk.
2. Filéne, szép nő.
3. Turzó, torozó.
4. Zicsi, építőmester – szláv.
5. Hajnácska, Hajnalka
6. Zandirhám, mondai székely vezér.
7. Ugocsa, az onogor népnévből szláv közvetítéssel.
8. Kisboldogasszony, a gyermek ünnepe
9. Kajár, kiáltó.
10. Tápé, türk szó: szolgálat, tisztelet.
11. Irmén
12. Agárd, fűzfacerjékkal benőtt zátony.
13. Csele, a Csala név változata, csalogató.
14. Hali, női név.
15. Báta, pocsolya, tócsa.
16. Pille

17. Dizavul
18. Tardos, türk szó: megáll, megmarad.
19. Ovola
20. Kál, marad, öregember – türk.
21. Földanya ünnepe
22. Senyő, a Simon beceneve.
23. Pösztke
24. Zobor, gyülekezés – szláv
25. Szübál
26. Balassa, Balazsé
27. Sugárka
28. Csoma, orosz szellem.
29. Uzonka, hosszúkás – türk.
30. Zsadan, méltóságnév – avar.

X. Magvető hava (október)

1. Tanhu
2. Imola, hínár, mocsár.
3. Sebős, sebes.
4. Öcsény, fiatalabb fivér.
5. Himes, sövényház.
6. Nemzeti Gyászünnep
7. Kulpa, világos folyó, vagy görbe folyó – indoeurópai.
8. Etelka, Dugonics András alkotása, az Etele férfinév névváltozata.
9. Gyalán, kígyó – türk.
10. Szellő, szőlő.
11. Hohat, régi.
12. Illangó, gyors lábú tündér.
13. Batu, mongol kán.
14. Dorozsma, barátság, vőfély.
15. Táltos, önkívületbe ejt, révül.
16. Kedves
17. Balajtár
18. Szívölő, magyar mondai fejedelem-lány, magyar fejedelem felesége.
19. Villám
20. Iringó, az iringó növénynévből.
21. Bise, kánya, varjú.

22. Előd, elsőszülött vagy ős, a Csák-nemzetség őse, a levédiai magyarok első vezére.
23. Gyöngy
24. Káldor, *Vörösmarty újítása A két szomszédvár c. költeményéből.*
25. Barakon
26. Hülek, türk fejedelem.
27. Ibla, mondabeli főtáztoslány.
28. Ozul, hun vezér.
29. Zenő
30. Vitéz
31. Szemőke

XI. Enyészet hava (november)

1. Ősök Napja
2. Turul, vadászsólyom – türk.
3. Győző
4. Karcsú
5. Sólyom
6. Méhike
7. Türje, Cirill földje – szláv.
8. Surbán
9. Olna
10. Picur
11. Kaplony, tigris – türk.
12. Csát, csat vagy kút – türk.
13. Szömér, szemes.
14. Berke, mongol fejedelem.
15. Nyilas
16. Tuga
17. Érd, vízfolyásocska.
18. Kartal, sas – türk.
19. Timur, vas – türk.
20. Jolán, jó leány.
21. Úz, Uzor, oguz vagy zab – türk.
22. Nyék, kerítés, sövény – magyar törzsnév.
23. Makár, boldog – görög.
24. Virág

25. Csete, a csata változata.
26. Kötöny, az élőlény hátsó része – türk.
27. Csagatáj, ujjgur uralkodó neve.
28. Bájos
29. Maksa, a Mordvinok egyik törzse.
30. Szüvellő, a szívismerő tündér neve.

XII. Álom hava (december)

1. Csák, ütő – türk.
2. Aranka, aranyocska.
3. Kemece, csónakocska, kis hajó – türk.
4. Zala, patak, folyóvíz – indoeurópai.
5. Sejbán, mongol fejedelem.
6. Torzon
7. Csáb, Csabánka
8. Nyalka
9. Bojta, gazdagocska.
10. Rugacs, rugó.
11. Gilvád
12. Virító
13. Kurszán, keselyű – türk.
14. Szilárdka
15. Bábolna, vénasszony – szláv
16. Szepes, szép.
17. Tugurkán, türk fejedelem
18. Csekő, csenevész.
19. Bodony, nép – türk.
20. Csellőke
21. Kocsobur, átkarolni – türk.
22. Écska, öcsike.
23. Kinga, a germán Kunigunda magyar becézője.
24. Újjászülető Napisten Ünnepe
25. Karácsony
26. Edua
27. Bölöjte
28. Szubotáj, mongol fejedelem.
29. Üdvöske
30. Zoárd, szavárd nép.
31. Szittyta

Csillagok a nép tudatában

Az idők folyamán nemcsak a felhőzetből és az állatok viselkedéséből következtek az időjárásra, hanem a tárgyak megváltozott tulajdonságaiból is. Így készültek el a legegyszerűbb „meteorológiai eszközök”: a hajszál megnyúlásán alapuló légnedvességmérő, vagy a felfújt disznóhólyag feszességének megváltozásával működő légnyomásmérő.

Az emberek természetesen figyelték az égitesteket is. Megfigyelték a Nap haladási irányát, s a Holdnak is jelentős szerep jutott az idő számításában. Éjszaka a csillagok segítettek a tájékozódásban. Csillagismeretből a pásztorok és a hajós népek jeleskedtek. Valamennyi az életmódja és a hitvilága alapján nevezte el csillagképeit.

Vénusz, esti: Esthajnalcsillag, Alkonycsillag, Vacsoracsillag, Álomhozó csillag, Vadlegeltető, Pásztorok serkentő csillaga.

Vénusz, hajnali: Hajnalcsillag, Hajnal hírmondója, Ökörkereső.

Nagy Göncöl (Nagymedve): Göncölszekér, Döncöl, Kincső, Krisztus urunk szekere, Szent Péter szekere, Szent László szekere, Illés szekere, Béresszekér, Ökrösszekér, Tündérkirályné szekere, Éjszaka órája.

Kis Göncöl (Kismedve): Göncöl mása, Tündéraszony palotája.

A Kis Göncöl csillagképben: Szarvasnyom.

Sarkocsillag: Fúrócsillag, Bába motollája.

Alcor: Kisbéres, Ostoros, Cigánygyerek.

Tejút: Ország útja, Hadak útja, Zarándokok útja, Szent Mihály útja, Lelkek útja, Cigányok útja, Szalmás út, Éjszakai szivárvány, Tündérek tánca, Tündérek fordulója, Szépasszony vászna, Isten barázdája.

Nagykutya: Sánta Kata, Sántalány, Ebédhordó csillag útja, Szilkehordó.

Szírusz (a Nagykutyaiban): Árvalány pilantása, Szépasszony csillaga, Tündérfelhő, Zúzmarás csillag.

Orion: Kaszás, Pásztorbot, Koldusbot, Rónaörzö.

Aldebaran (a Bika csillagképben): Bujdosók lámpása.

Pleiades: Fiastyúk, Csirkecsillag, Csibés-tyúk, Szitáslyuk, Hetevény, Oláhtánc, Fagyhozó csillag.

Hyades: Kikelet hírmondója.

Castor és Pollux (az Ikrek csillagképben): Bojtár kettőse, Két árva csillag.

Auriga: Szekeres csillag.

Capella (az Auriga csillagképben): Fényes csillag, Őszi csillag.

Cassiopeia: Kocsmacsillag.

Cepheus: Részegember.

Andromeda és Pegazus: Halászcillag.

Nyilas: Koldusszekér, Sánta koldus.

Delfin: Hálós csillag, Vándorlegények szerencsecsillaga.

Hattyú: Kereszt, Három hadnagy csillaga, Nászmenet.

Vega (a Lant csillagképben): Csőzscsillag.

Corona Borealis: Urunk asztala, Mária keresztje, Rózsakert, Sarló.

Bootes: Ökörhajtó.

Spica (a Szűz csillagképben): Leányszemű csillag.

Berenice haja: Tatárdulás.

Kuriózumok az ősi magyar naptárból

**Az ősi magyar naptárról nem maradtak írásos feljegyzések. Adatok hiányában azt sem tudjuk biztosan, hogy mikor, milyen naptárunk lehetett. Ugyanakkor a nyelvünk, népi hagyományaink és szokásaink tanulmányozása során sok olyan utalásra bukkanhatunk, amelyek segítséget nyújthatnak valamikori naptárunk fel-
elevenítéséhez.**

Az a tény, hogy a hét magyar törzs nevei nem tartalmaznak isten- vagy bolygóneveket, azt is jelentheti, hogy a magyarok naptára már a káldeusi asztrológia széles körű elterjedése előtt kialakulhatott. A régi magyar naptárunk bizonyára Nap-naptárként működött, mivel nincs olyan adat, amely valamely holdnaptár erőteljes hatására mutatna a magyar hivatalos és népi hagyományokban. A honfoglalás-kori magyar naptári év feltehetően 365 napos lehetett, vagy $364 + 1$ napos számítási rendszeren alapulhatott. A közép-ázsiai térségre kiterjedő erőteljes és hosszú időtartamú kulturális kisugárzás miatt a sajátos ($360+5$ vagy $360+4+1$ napos) ókinai naptár hatását is érdemes számításba venni. Különösen azért, mert több időponti egyezés is érzékelhető az i. e. 1. évezredében élő északnyugat-kínai régi népszokásokkal (szállásokra kivonulás és visszavonulás, újévi disznóvágás). Az akkortájt ott megjelenő írás és a székely rovásírás jelrendszere között is bizonyos hasonlóság érzékelhető.

Az év napjainak hetes csoportokba osztása az i. e. V. századig nagy valószínűséggel, az i. sz. V. századig pedig szinte végérvényesen megtörténhetett. Hagyományörzésként a hét napjainál illendő a régi magyar elnevezéseket meg-

őrizni, úgymint: Hetedfő, Hetednap, Harmadnap, Negyednap, Ötödnep, Hatodnap, Nagynap (vagy Hetednap). Különösen azért, mert nem biztos, hogy a régi magyar hét alkalmazási szabályai megegyeztek a mai hétnél megszokottakkal.

Az ősi magyar naptárban az év minden bizonnyal négy évszaktból, illetve feltehetően 12 hónapból állt. A hónapok elnevezéséről fennmaradt írásos adatok nagyon hiányosak. Egyes vélemények szerint a régi magyar hónapnevek hasonlíthattak az altáji állatövi elnevezésekhez. Ibn Fozlan (i. sz. X. századi arab író) tudósítása szerint a baskíriai magyarok egy része 12 természetfeletti erővel rendelkező „istenszerű” lényben hisz, úgymint: a tél, nyár, eső, szél, fák, emberek, barmok, víz, éjjel, nappal, halál, élet és föld „istenében”. Ezek felett áll az égben lakozó mindenek istene. Nem kizárt, hogy a tudósítás szerinti „12 isten” kapcsolatban állt a hónapokkal, sőt az sem, hogy esetleg azok az akkori hónapok egyfajta elnevezései vagy védnökei.

Tény, hogy a XIV. századra Magyarországon is egyre inkább elterjedt a január 1-jei évkezdés. Ennek ellenére, az írásos források szerint a december 25-i (karácsony napi) évkezdés általánosnak

(és közkedveltnek) tekinthető, egészen a XVI. századig. A középkor elejéig néhány helyen még szokásban volt ugyan a március 25-ei évkezdés is (Gyümölcsoltó Boldogasszony napján), de ez a hagyomány hamar eltűnt, és a jelzett nap egyfajta tavasz-ünnepé alakult át. Másfajta évkezdésre Magyarországon és Erdélyben nem utal se írásos emlék, se néphagyomány.

A régi magyar hónap-elnevezésekről kevés adat áll rendelkezésre, azok is inkább az újkorból, illetve régebbi latin nyelvű iratokból maradtak fenn, ugyanakkor néhány hónapnév bizonyára a népi irodalmi alkotásokból és hagyományokból is rekonstruálható. A következő táblázat a leggyakrabban alkalmazott, illetve feltételezhető hónapnevekbe kíván betekintést nyújtani.

Jelenlegi elnevezés	Hagyományos elnevezés	Régies elnevezés	Népies elnevezés	Zodiákus elnevezés	Állatciklus elnevezés
Január	Boldogasszony hava	Tél hava	Tél hava	Vízöntő hava	Ősök hava
Február	Böjtelő hava	Télutó hava	Élet-föld hava	Halak hava	Nyírfajd hava
Március	Böjtmás hava	Tavaszelő hava	Fák hava	Kos hava	Farkas hava
Április	Szent György hava	Tavasz hava	Nappal hava	Bika hava	Sertés hava
Május	Pünkösöd hava	Tavaszutó hava	Barmok hava	Ikrek hava	Nyest hava
Június	Szent Iván hava	Nyárelő hava	Emberek hava	Rák hava	Tulok hava
Július	Szent Jakab hava	Nyár hava	Nyár hava	Oroszlán hava	Tigris hava
Augusztus	Kisasszony hava	Nyárutó hava	Eső hava	Szűz hava	Nyúl hava
Szeptember	Szent Mihály hava	Őszelő hava	Szél hava	Mérleg hava	Sárkány hava
Október	Mindszent hava	Ősz hava	Éjjel hava	Skorpió hava	Kígyó hava
November	Szent András hava	Őszutó hava	Víz hava	Nyilas hava	Ló hava
December	Karácsony hava	Télelő hava	Halál hava	Bak hava	Kecske hava

Az állatciklusos elnevezések talán a kínai eredeten alapuló altáji hatás eredménye lehet. A népies elnevezés feltehetően az ősi hónap-ösök (istenek) neveihez kapcsolódhatott. Legvalószínűbb hónap-elnevezésekre a régies elnevezések utalhatnak, amelyek a népi nyelvzetben, egészen a XX. század elejéig kimutathatók.

Nézzük, melyik hétköznaphoz milyen régi magyar hiedelem kapcsolódott:

Hetedfő (Hétfő): hiedelem szerint, amilyen a hétfő, olyan az egész hét. Különösebb tiltás nélküli nap, de általában nem javasolják az új dologba kezdést. Babot, virágot nem vetnek, szárnyast nem ültetnek.

Kettednap (Kedd): gonoszjáró napnak tartják. Erre a napra nem javasolják a trágyahordást, a vetést, a szántást és az aratást, de még a dióverést sem. A nők különösen óvakodjanak a nehezebb vagy

nagyobb munkáktól. Babot nem vetnek. Szárnyas-ültetésre alkalmas nap.

Harmadnap (Szerda): általában üresnap (vetésre nem javasolt) és lyukasztónap (szexuális aktusra javasolt), összeségében szerencsés nap. Háromnapos lakodalmakra alkalmas, de gyermekszülésre nem kedvező.

Negyednap (Csütörtök): általában tiltás nélküli nap, amely főleg tök és uborka ültetésére alkalmas.

Ötödnap (Péntek): gonoszjáró nap, ugyanakkor alkalmas rontás-elűzésre és termékenység-mágiára. Nők számára részben dologtíltó nap, tilos: kenyérsütés, fonás, varrás, mosás, meszelés, gyógyfűvek gyűjtése, tej és kovász kölcsön adása, kotlós ültetése. Böjttőlésre leginkább kedvező. Emberre és állatra szerencsétlen születési nap. Szerelmi varázslásra alkalmas.

Hatodnap (Szombat): általában szerencsés nap, kiválóan alkalmas tojó ültetésére és babvetésre. Asszonyok számára viszont a mosás és fonás tiltott cselekedet. Szépségvarázslásra alkalmas.

Hetednap (Nagynap, Szentnap, Vasárnap, Vásárnap): szerencsés születési

nap, és általános dologtíltó nap. Kifejezetten közösségi programokra (vendégjárásra, vásározásra, multságokra, lakodalmakra stb.) alkalmas. Mosási, takarítási és vasalási tilalom. Szépségvarázslásra alkalmas.

A jelen napjaink éves havonkénti elhelyezkedése sajátos és ésszerűnek tűnő eloszlást mutat. Jeles napjaink átlagos mennyisége kb. 14 nap havonta, ugyanakkor a havonkénti eloszlásuk igen változatos képet mutat. Érdekes sajátosság, hogy a jeles napjaink száma az ősztől nyárig terjedő időszakban lényegesen alacsonyabb (közel 30%-kal kevesebb), mint az ősztől-nyárelő közötti időszakban. Erre magyarázatul szolgálhat betakarítási munkálatok és a téli felkészülések jelentős munkaidő- és munkaerő-szükséglete, amely nem tette lehetővé a gyakori vigasságot és a dologtíltó napokat. Érdekes jelenség, hogy az évszakfordulót megelőző hónapokban (tavaszelő, nyárelő, őszelő és télelő hava idejében) a jeles napok száma – az adott évszak átlagánál – lényegesen alacsonyabb.

(Farkas László Ősmagyar kalendáriumának nyomán)

Az ősmagyar „kozmosz” gondolkodásmód igen szép példája ez a korondi tányér. A Nap járását ily módon figyelemmel kísérő ember számára a Nap nem csak az időt, de a teret is négy részre osztja. A kör alakú horizonton egy negyedet elfoglalnak azok a pontok, ahol a Nap fel szokott kelni, egy negyedet azok a pontok, ahol a Nap lenyugszik. A kettő között lévő negyed az, ahol a Nap mindig magasán jár. A negyedik negyed lényegileg különbözik az előző háromtól: itt sohasem jár a Nap. A négy világtáj ebben a szemléletben egy olyan rendszert alkot, amelyben hármát a Nap határoz meg, a negyediket, az Északot pedig a Nap hiánya. Ezért szokták ezt 3+1-es rendszernek nevezni.

A Nyúl évébe lépünk

2011 (a kínai naptár szerint 4709) a Nyúl (Fém) éve. Ez azt jelenti, hogy mindazok, akik a kínai tizenkettes ciklus negyedik jegyében (1915, 1927, 1939, 1951, 1963, 1975, 1987, 1999) születtek, szerencsés évre számíthatnak.

A Nyúl jellemzői

Csendesen karizmatikus, megfontolt és nyugodt – a Nyulakat tapintatosságuk és előzékenységük miatt csodáljuk. A kínai mitológiában a Nyúl a kirtartás szimbóluma, melynek esszenciáját a Hold erejéből származtatják. Mint a kínai égöv legóvatosabb jegye, a Nyulak sakkjátszmájában minden lépést hosszú gondolkodási idő előz meg. Ebből kifolyólag legtöbbször ők is kerülnek ki a legadázabb stratégiájatszámok győzteseiként is.

A Nyúlban, így a Nyúl évében sincs semmi forradalmi, viharos vagy szenvedélyes. Megbízható, jóindulatú, bár olykor kissé fondorlatos. Sok a barátja, de számára a család a legfontosabb. A Nyúl szeret védeni, anyáskodni, ápolni, gondoskodni. Olykor kicsit körülményes, főleg fontos kérdésekben ingatag, bár megpróbálja erősnek mutatni magát. Meglehetősen konzervatív. Nem siet el semmit, életében legfontosabb a biztonság. Ha változtatnia kell valamit vagy valamin, szenved tőle. Igen érzékeny típus, meglehetősen gyakran is, hajlamos mindent félreérteni, könnyen megsértődik. Hangulatember, olykor igen vidám, de gyorsan le tud törni, látszólag ok nélkül.

A Nyúl évét általában a családdal és az otthon fogalmával hozzák kapcsolatba, amikor előtérbe kerülnek a diplomáciai kapcsolatok és a béke keresése, illetve annak megtartására való igény. Családi életünkben és a világ dolgaiban egyaránt jóval nyugodtabb időszakra számíthatunk, mint az előző évben.

Ennek ellenére a nemzetek zárkózottabbakká válnak majd, és sokkal érzékenyebbek lesznek a határaikra, hogy megvédjék magukat „az idegenektől”. Ugyanakkor ebben az évben új művészeti irányzatok jelenhetnek meg, melyek nagymértékben összekapcsolódhatnak egy újfajta nemzeti identitás megjelenésével. Agyafűrt és kreatív üzleti kapcsolatok jöhetnek létre, melyek ugyancsak mindenki hasznára válnak.

Azok a Nyulak, akik kényes üzleti ügyekben is boldogulnak, könnyedén siklanak át ezen az esztendőn. Mindazok a jegyek, melyek összeférnek a Nyúllal – a Juh, a Kutya és a Disznó különösképpen —, ugyancsak kedvező körülményekkel számolhatnak a személyes boldogság és a szakmai siker terén. Az összes többi jegy szülőttje attól fog szenvedni, hogy élete mennyire ki van szolgáltatva az általános világhangulatnak.

Mire számíthatunk?

A kínai naptár szerint a Nyúl éve pontosan 2011. február 3-án kezdődik, és 2012. január 22-én ér véget. Ebben a periódusban a világ nagyjából kilábal a recesszióból, sok állam azonban még mindig adósságokkal és magas adókkal fog küszködni. Növekedni fog az általános nyugtalanság, és a nemzeti államok kormányai rá lesznek kényszerülve, hogy belügyeiket mindenféle nemzetközi együttműködés fölé rendeljék. Ez erős feszültséget okozhat az Európai Unióban, Oroszországban és Kínában, valamint a Kanada, az Egyesült Államok és a Mexikó közötti gazdasági együttműködésben. Mindez azért, mert a Yin (befogadó) jelet viselő, befele forduló, otthonszerető, békéltető, erős és éles üzleti érzékkel rendelkező Nyúl az önfenntartás biztosítása érdekében kizárja a külvilágot.

Számíthatunk rá, hogy bizonyos, az Egyesült Államok és Kínai Köztársaság részét képező államok autonomista megmozdulásokat terveznek, de minden nagyobb közösségben lesznek függetlenségre törekvő megnyilvánulások, és hogy a nyomás még fokozottabbá válik, Nagy-Britannia kiléphet az Európai Unióból. Teret hódít a saját termelőkön alapuló gazdaság, az eladók és vásárlók közti közvetlen viszony. A nemzeti identitást megerősítendő, a művészetek felé is fokozott érdeklődésre számíthatunk.

Továbbá bízhatunk abban is, hogy a NATO kivonja csapatait Afganisztánból, ahogy az Al-Quaida és egyéb „terrorista” szervezetek is elveszítik érdeklődésüket, hogy a Nyugat ellen újabb támadásokat indítsanak. A Közel-Keleten

2011...

- az Ősrobbanás óta
eltelt 17 857 339 394 év,
- a Nap keletkezése óta
eltelt 4 812 756 228 év,
- a Föld keletkezése óta
eltelt 3 971 284 451 év,
- az élet keletkezése óta
eltelt 3 667 058 210 év,
- a homo sapiens megjelenése óta
eltelt 6 129 612 év,
- az utolsó jégkorszak vége
óta 12 883 év,
- a zsidó naptár
szerinti 5771 év,
- a Kali Yuga hindu
naptár szerinti 5112 év,
- a kínai naptár
szerinti 4709 év,
- Róma alapítása óta
eltelt 2764 év,
- a Vikram Samvat hindu
naptárak szerinti 2066 év,
- Názáreti Jézus születése
óta eltelt 2014 év,
- az etiópiai naptár
szerinti 2003 év,
- a Shaka Samvat hindu
naptárak szerinti 1933 év,
- az örmény naptár
szerinti 1460 év,
- az iszlám naptár
szerinti 1432 év,
- az iráni naptár
szerinti 1389 év,
- a francia köztársasági
naptár szerinti 219 év,
- az Egyesült Nemzetek
alapítása óta eltelt 66 év.

ugyancsak viszonylagos nyugodt időszak várható.

A fokozatos fejlődés, növekedés minden téren megmutatkozik majd, és az emberek is belátják, hogy a befolyásgyakorlás sokkal hatékonyabb, mint az erőszak. A Nyúl azonban negatív dolgokat is hozhat. Sokan a kényelem és a felelőtlenség csapdájába kerülhetnek. A törvénykezés és a rendfenntartás ugyancsak kárát vallhatja a nagy „békességnek”, ebben az esztendőben ugyanis hajlamosabbak leszünk lazábban venni a törvényeket, ahogy azok alkalmazása és gya-

korlatba ültetése is hogy majd némi kívánnivalót maga után. Ugyancsak hajlamosabbak leszünk a kellemetlenebb dolgok, problémák elodázására.

A Nyúl éve gördülékeny, békét hozó, csendes év lesz, egy olyan tüzes, ádáz és szenvedélyes periódus után, mint a mozgalmas Tigris éve. Keressünk hát egy zavartalan helyet, ahol csendben nyalagathatjuk sebeinket, s ahol kipihenhetjük az elmúlt esztendő viharos fáradalmait. Mi is lehetne erre megfelelőbb, mint a családi tűzhely melege?

Nostradamus értelmezett jóslatai (részlet)

(...) 2010 A világháború pokla rázúdul a világra: 2010 novemberétől egészen 2014 októberéig fog tartani A fő hangsúly a vegyi fegyverek bevetésén lesz. Két szakaszban zajlik majd le: az elsöben hagyományos fegyverekkel indul, majd atom- és vegyi fegyverek használatával teljesedik ki.

2014 A háború utáni élet meglehetősen borzalmas lesz. Az emberek, akik egyáltalán túléltek, tele lesznek iszonyatos bőrbajokkal. Az út a háború végéhez egy borzalmas atompoklon át vezet, mert a nagyhatalmak 2011-ben bevetik egymás ellen az atomrakétákat is, Európa teljesen tönkremegy. Az arabok iszonyatos vegyi fegyverekkel indulnak a maradék európai nép ellen.

2016 Eddigre már lezajlottak a harmadik világháború utózenései is. Európa romokban hever. Növényzete, állatvilága csaknem teljesen elpusztult. Még tíz évig eltart, amíg lassan-lassan

ismét lakható lesz. A két szuperhatalom helyzete sem sokkal jobb.

2018 Mivel a két szuperhatalom és Európa lényegében elpusztult, Kína válik a világ urává. És bár a Föld egy része lakhatatlanná vált, a világ területeit a különböző hatalmak újra felosztják egymás között. Kína rendkívüli katonai erőt épít ki a levegőben. Új pápát választanak, ez igen rossz kihatással lesz Rómára.

2023 A világgazdaság kezd lassan magához térni. Úgy tűnik, a világ tőkéje egyetlen kézben összpontosul.

2024 Kína hatalmas űrapparátust fejleszt ki és egymás után állítja Föld körüli pályára a felderítő műholdakat, mert tart egy japán támadástól. (Amerikától, Oroszországtól, Európától már nem kell tartania) A háború után lefékeződik az üvegházhatás kifejlődése, sőt visszafelé tartanak a folyamatok

2025 Európa lényegében még mindig lakhatatlan. (...)

Januári tippünk kertészkedőknek: az izsóp

A mínuszok elbántak a kertek gyógy- és fűszernövényeivel, most nem sok növény szedhető. Ez alól csak kevés a kivétel, közötté az izsóp.

Az izsóp 50-60 cm magas élő cserje. Kellemesen fűszeres illatos. Mediterrán származású, jól alkalmazkodik az időjáráshoz, télen is megtartja leveleit. Többszínű virágai jól illeszkednek a virágágyásokba, kék, rózsaszínű, illetve fehér virágaival szépen mutat, nagyon jó mézelő növény. Domboldalak, rézsúk díszítésére kiválóan alkalmas.

Igénytelen, fagytüró, talajban sem válogatós, közepesen vízigényes, fény- és melegkedvelő. Ültetésekor érdemes komposztal kevert földet használni, műtrágya nem kell. Ha magról vetjük, március végén, április elején ültessük aprómorzás talajba. Mivel a mag kicsi, így elég 1 cm mélyre tegyük. Feltétlenül hengereljünk, illetve tömörítsünk a vetés után. Ősszel is szaporítható töosztással.

A lisztharmat károsíthatja, ellene a legjobb védekezés, ha szellősen ültetjük. Károkozója még a tripszek okozta levélgömbülést, illetve -sárgulást. Káposzta közételve magához csalogatja a káposztalepkét.

Teljes virágzásban kell szedni. Száritani levegős, napfénytől mentes helyen ajánlott, amihez megfelel bármely napmentes hely, ahol a szellő jól átjárja.

Már az ókorban is gyógynövényként használták. Köhögéscsillapító, a légcsőhurutot és az asztmát is eredményesen gyógyítja. Vérnyomásnövelő teakeverékekben is jó, de vigyázni kell, mert nagyobb adagja epilepsziás rohamot is kiválthat, illetve magas vérnyomásnál mindenképpen kerülendő.

Jó gombaölő és izzadásgátló, a fürdővíz illatosítására is kitűnő.

Keserűanyag-tartalma miatt kiváló étvágyjavító, e hatása fűszerként is érvényesül. Nyersen vagy szárítva különböző húsételek, páclevék, mártások, köretek fűszereként terjedt el. Zsíros húsételekben fokozza az emésztőnedvek kiválasztását.

Virága ehető, ezért frissen a saláták díszítő és ízjavító eleme lehet. A salátákba elsősorban a virágját, míg a zsíros hal- és húsételek, vadhúsok bedörzsölésére, nyúlpestétomba, vese- és bányapörköltbe, zöldséglevésbe a levelét alkalmazzák kis mennyiségben, illetve áfonyával együtt gyümölcssalátákba. Finom borok ízesítőjeként is ismert. A hagyományos abszintok egyik gyakori alapanyaga.

Köhögés és rekedtség elleni teakeverék: fél liter vízhez szárított izsópfű, fehérmályva gyökér, martilapulevél, izlandi zuzmó, kakukkfű, tüdőfű keverékéből 2 evőkanálnyit teszünk. 2-3 percig főzzük, 5-10 perc múlva szűrjük, mézzel édesítjük. Naponta többször, melegen igyuk.

Februári tippünk kertészkedőknek: a som

Amerre a szem ellát, csak száraz kórók merednek a kertben, jelezvén, hogy tél vége felé járunk. A hóvirág, a téltemető és a hunyor már virágzik, bontogatja sárga virágait a húsos som.

A húsos som vad erdei gyümölcsfaj, amely már az ősidőktől fogva fontos szerepet töltött be az ember táplálkozásában.

Lassú növekedésű és igen hosszú életű – 50-120 éves kort is megérő –, 3-6 méterre növvő cserje vagy kisebb fa. Eredendően vad, erdei gyümölcs, amely napjainkban is nap-sütötte erdőszeleken gyakori. A régi időkben nemcsak gyűjtötték savanykás-édes, fanyar ízű termését, hanem ültették is az udvarházak kertjeibe. Számos földrajzi és személynevrünk, mint a Somló-hegy, Szársomló, Csíksomlyó őrzi a nevét, illetve jelzi jellegzetes előfordulási helyét. Napjainkban a szatmári, zalai, somogyi és baranyai területeken a leggyakoribb, valamint a Csallóközben és Erdélyben.

Meglehetősen igénytelen cserje. Ha lehetőségünk van rá, akkor meszes, laza, meleg talajba ültessük. Termése csak akkor lesz, ha napos helyre ültetjük.

Több fajtája is létezik.

Általában dísznövényként ültetik, de értékes ehető gyümölcsöt terem, amit érdemes feldolgozni. Díszítőértékük szerint vannak a színes vesszőikkel és viráguk-

kal, illetve a lomb színével díszítő fajták. Tarka levelű és színes vesszőjú fajok is kaphatóak.

Gyümölcsstermesztéshez a húsos som a legnagyobb jelentőségű. Savanykás, kellemes ízű. Frissen is fogyasztható, de alkalmas dzsem, szörp, befőtt és bor készítésére is. Sok C-vitamint, glukózt és fruktózt is tartalmaz.

Az éretlen termést érdemes sós vagy ecetes vízben köménymaggal eltenni.

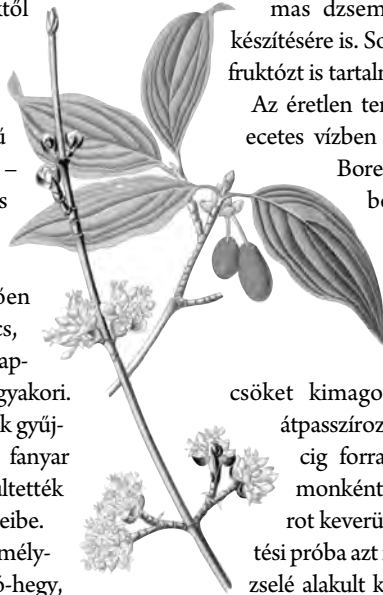
Borecetben elrakva a kapribogyót helyettesítheti. Savanyítani is szokták, és vadhúsból készült ételekhez tálalják.

Somlekvár

Az érett gyümölcsöket kimagozzuk, a gyümölcszuhást átpasszírozzuk. A velőt 20-25 percig forraljuk, közben kilogrammonként 80-90 dkg kristálycukrot keverünk hozzá. Ha a cseppentési próba azt mutatja, hogy kocsonyás zselé alakult ki, akkor a lekvárt forrón üvegekbe töltjük és száraz gőzben másnapig pároljuk. A somlekvár a vadhúsok legfinomabb, rafinált zamatú ízesítője. Nem valami haladós munka az elkészítése, de az eredmény magáért beszél!

Somszörp

Érett, megmosott 3 kg somot szét nyomkodunk, és felöntjük 3 l vízzel, hozzáadunk 2 dkg citromsavat. A pépet sűrű szitán átréseljük, hozzáadunk 2 kg cukrot, összekeverjük, és gyenge tűzön melegítjük, néhány percig tartósítószer hozzáadásával forraljuk. Üvegekbe töltjük, légmentesen lezárjuk, hűvös helyen tároljuk.

Márciusi tippünk kertészkedőknek: mocsári hibiszkusz

Az 1970-es években egy Sakata japán botanikus nemesítette ki az Amerikában őshonos mocsári hibiszkuszból (*Hibiscus moscheutos*). Kisebb malomkeréknyi virágai rendkívüli díszítő értékűek. Hosszú életű növény, akár 20 évig is él.

Az egyik legszebb évelő kerti növény. Hatalmas virágai tányérszerű méretűek. Teljesen télálló, nem kell kiszedni. Homokos talajon is ilyen jól érzi magát, július közepétől ontja virágait. Másfél méter magasra növő bokor, évelő, félfás szárú, sok vizet szerető növény.

Télen hajtásai tövig visszafagynak, de május közepén fejlődésnek indulnak. Márciusban kell visszazemetelni az elszáradt szárakat, 5 cm magasságban. Napot és vizet nagyon szerető növény. Fák alatt nem virágzik. Igazából komoly kártevője nincs.

Magról és töről egyaránt szaporítható. A magokat, mivel kemény a héja, fel-tétlen 22 Celsius-fokos vízben, legalább egy hétig áztassuk, hogy kellő eredményt kapjunk. A vizet naponta kell cserélni. Ha felrepedt a héj, akkor 1 cm mélyre ültessük porhanyós, jól megmunkált földbe. Már az első évben is hozhat virágot, ha megfelelően locsoljuk. A magokból kihajtott növényeket válogassuk, mert lesz benne fejlett és silány is.

Karógyökerű, de viszonylag egyszerű átültetni. Az átültetésnél ügyelni kell arra, hogy ne sérüljenek a gyökerek.

Ideális töosztása kora tavasszal esedékes, mert később, amikor már kihajt, rosszabbul, tűri. Nevével ellentétben nem vízi növény, s bár tópartra ültethető de a pangó vizet nem kedveli. Takarjuk komposzttal, mert szüksége van a tápanyagra, s nem engedi kiszáradni a talajt.

Júliusban kezd virágozni, fehér, rózsaszín, piros és bordó színekben.

Mintegy 20-30 cm-es virágai vannak. Egy idősebb bokron akár 300 virág is nyílhat, igaz nem egyszerre, mert egy virág csak 24 órát virít.

Virágjából nyálkaoldó teát lehet főzni.

A nyugalmi állapotban felszedett és megtisztított gyökereiből csak áztatással nyerhető ki a hatóanyag, ami köhögésre és hurutos betegségre kiváló hatású. Megszáradt szárainak rostjából erős kötél készíthető.

Megszáradt szárainak rostjából erős kötél készíthető.

Hibiszkusz-tea

Az arab népek évezredek óta fogyasztják a hibiszkusz teát jó íze és áldásos hatása miatt. Virágszirmából különleges aromájú gyógyteát készítenek. Az arabok kharkadinak hívják. Magas C-vitamin tartalommal rendelkezik, erősíti az immunrendszert, ezáltal csökkenti a szívbetegségek és a rák kialakulásának esélyét is, és a kutatások szerint csökkenti a vérnyomást. A hibiszkusz teája melegen és hidegen is fogyasztható. Az íze egy kicsit a meggy-szőrpe emlékeztet.

Áprilisi tippünk kertészkedőknek: borsikafű (csombor)

A borsfű latin elnevezése (*Satureja montana*, *Satureja hortensis* L.) a satyr szóból ered, mert régen nemi vágyat fokozó szernek használták. Magyar neve fűszeres-csípős íze miatt lett borsikafű. Népies nevei: borsfű, bécsi rozmaring, csombor, csombord, csomborbors, hurkafű, kerti izsópfű, kerti méhfű, pereszlén.

Több alfaja ismert. Európában ismert és termesztett rokona a hegyi pereszlén, mely élőlél fűszernövény. A Földközi-tenger környékén a csombordhoz nagyon hasonló *Satureja montana*-t is termesztik fűszer növényként.

Nálunk ismertebb a *S. hortensis*, mely egyéves, lágy-szárú, 30-60 cm magas növény, meleg- és fénykedvelő, szárazságtűrő. Öntözés nélkül is megfelelő terméshozamot ad.

Vetése márciusban-áprilisban történik. A legjobb eredményt úgy érjük el, hogy a vetésre előkészített talajra rászórjuk a magot – ami kisebb, mint egy mákszem –, majd hengerrel tömörítjük a talajt. Erre azért van szükség, mert az áprilisi szelek lehordják róla a földet. Ha árokba ültetjük, akkor nehéz eltalálni a vetés mélységét, s ha túl mélyre kerül, akkor befülladhat a mag. Ne ültessük fa alá, de még közélébe se, mert nem fejlődik! Ha a babbal felváltva sorba vetjük, védőhatását is kihasználhatjuk. Mivel sok magot hoz,

így későbbi ültetése nem okoz gondot, mondhatni: „elveti magát”.

Hajtása sötétzöld, virágzaskor lilás, illetve barnás-zöld. Virágzásban – július – éri el a legmagasabb illóolaj-tartalmat. A levágott növényt a száránál fogva, árnyékban, szellős helyen szárítsuk, majd morzsoljuk és textilzsákban tároljuk.

Teája enyhén vérnyomásemelő, szélhajtó hatású. Elősegíti az emésztést. Gyomorerősítő gyógytea készíthető belőle. Diétás konyhák étrendjében is igen jó, mivel a fekete borsot pótolja.

Fűszerként használható: kolbászok, hurkák, hús-, burgonya-, bab- és gombás ételek, saláták, káposztafélék ízesítéséhez. A vadpácok, mártások, ecetes uborka egyik legjobb fűszere. Nálunk a borsikafüvet egy szál kaporral összekötve főzik bele a káposztába.

Használatával takarékosan kell bánni, mivel erős aromája keserűvé teheti az ételt. Ezért csak a főzés befejezése előtt pár perccel keverjük az ételbe.

Ecetet is ízesíthetünk vele. A borvagy almaecetet üvegébe tegyünk néhány kis ágacska, zárjuk le és rakjuk a napra érlelni. Pár nap múlva kész is.

Borsikafű-gyógytea

Borsikafű, bazsalikom, rozmaring, édeskömény, keverékéből 2 evőkanálnyit veszünk 1/2 liter vízhez és felforraljuk. Pár perc után leszűrjük, 1-1 csészével reggel és este elfogyasztunk.

Májusi tippünk kertészkedőknek: rebarbara

Régi idők mostanság újra felfedezett növénye. Levele mérgező, gyökere gyógynövény, szára pedig kitűnő zöldség.

Furcsa egy növény: nem a levelét, nem a termését, de még csak nem is a gyökerét esszük - bár mindegyiket felhasználják gyógyászati célra -, hanem a szárát.

A kert egyik látványos, nagy levéltömeget hozó növénye. Díszként is érdemes ültetni. Élvelő, akár két méter magasra is megnő. Küllemre a lapulevéltre hasonlít. Gyümölcsként is fogyasztható, kompótnak kitűnő.

Ültethető magról de egyszerűbb és gyorsabb töosztással szaporítani. Április a magültetési ideje, a töveket pedig októberben szedjük szét és rügyenként ültessük.

Nem sok tennivaló van vele, célszerű tisztán tartani. A virágszárakat érdemes folyamatosan kitördelni, mert csak akkor hoz szép levélgyeleteket. Ha már megkezdődött a virágszár képződése, a növény rossz ízű lesz. Ha magról ültetjük, akkor az első évben hagyjuk a növényt megerősödni. A második-harmadik évtől szedhető. Mivel nagy levele van, így sokat párologtat, ezért szárazabb években célszerű bőven locsolni. A pangó vizet viszont nem szereti.

A rebarbarát mintegy 4500 éve ismerik gyógyhatásáról, hashajtóként tesz jó szolgálatot, de használható gyapjú festésére is. Finom kompótot, gyümölcsíz,

főzeléket, ivólevet készíthetünk, sőt bort is erjeszthetünk belőle. Ne vágjuk, hanem törjük a levélgyeleteket, majd húzzuk le a héját és aprítsuk fel kisebb darabokra. A főzésnél vigyázzunk, mert könnyen széteshet.

A rebarbara savanykás íze nagyon erőteljes, ezért érdemes más gyümölccsel, például eperrel, almával vagy körtével társítani. Főzéskor sok levet ereszt, ezért csak kevés vizet tegyünk alá, például kompót készítésekor.

Ízesítésére kitűnő a vanília, a gyömbér és a fahéj. Elkészíthetjük hússal mellé is.

Almás rebarbaradzsam

Hozzávalók 4 db 1/4 literes üveghez:
1 kg rebarbaraszár,
4 dkg alma, 1 db citrom,
50 dkg cukor, 1/2 teáskanálnál friss reszelt gyömbér, 4 db 1/4 literes üveg.

Elkészítés: A rebarbarát megtisztítjuk, és 1-2 cm vastag szeletekre vágjuk. Az almát meghámozzuk, lereszeljük. A citrom héjából levágunk egy kb. cm-es darabot, majd kifacsarjuk. A rebarbarát és az almát a citrom levélével, héjával és 2 evőkanál vízzel puhára főzzük. Kivesszük a citrom héját, és a kompótot húlni hagyjuk. Elkéverjük a cukrot a kompóttal, és felforraljuk. Belekeverjük a gyömbért, és 3 percig rottyogatjuk. Az előkészített üvegekbe szedjük, lezárjuk, és lefordítva húlni hagyjuk.

Júniusi tippünk kertészkedőknek: tárkony

Kellemes fűszeres illatáért és zamatáért termesztik. A franciák kedvelt fűszere, de Erdélyben is szívesen használják. Két fajtáját ismerjük: a franciát és az orosz.

Ázsia pusztáin honos, valószínű, hogy a népvándorlás során még őseink hozták be a Kárpát-medencébe és terjesztették el. Erdélyben az egyik legismertebb és legkedveltebb fűszernövény. Eurázsian kívül Észak-Amerikában is ismert és elterjedt fészkesvirágzatú növény.

A tárkony különleges aromájú leveleiből nem kell sok. Mártásokba, szoszokhoz, halételekbe, levesekbe, paradicsomos és tojásételekbe kitűnő. Kissé kesernyésen csipős, fűszeres íze a gyomornedv elválasztását fokozza, így étvágyjavító hatású. Tisztított illóolaját az illatszeripar is használítja.

Magról igen nehéz szaporítani, mert a legelterjedtebb francia tárkony nem vagy ritkán hoz magot, és ekkor is rossz a csírázóképesége. Ilyen esetben márciusi vetéssel mindenképpen neveljünk palántát, majd május körül, a legalább 15-20 cm hosszúakat ültessük ki szabad földre. A francia tárkony tősarjakról jól szaporítható.

Napos-félárnyékos, nyirkos helyen fejlődik a legszebben. Szedésre legalkalmasabb ideje a július eleje. A hajtásokat 10 cm-re vágjuk le, majd száraz, szellős helyen szárítsuk meg. Aromáját a szárítás

során elveszti, ezért ecetben érdemes tartósítani.

Az újránövő hajtások a fagyok előtt még egyszer betakaríthatók. A második szedés illóolaj-tartalma már némileg elmarad a nyárihoz képest.

A téli fagyokat nehezen viseli, ezért némi takarás mindenképpen szükséges. Vízigénye viszonylag nagy, de a tartós vízborítást rosszul tűri. Nem termesztendő laza homokos talajon, de kötött talajon sem. Általában 3-4 évnél tovább nem érdemes egyazon helyen termelni. Mivel tápanyagigényes, átültetésnél célszerű komposztot és trágyát használni – kerüljük a mesterséges anyagokat. Átültetésére késő ősszel, illetve tavasszal kerülhet sor.

Az orosz tárkony levele keskenyebb és halványabb, mint a franciáé, íze enyhén kesernyés. Nincs meg benne a francia tárkonyra jellemző ánizsos íz.

Tárkonyleves

Hozzávalók: 1 csokor tárkony 1 ek. vaj, 1 ek. liszt, só, bors, citromlé, 2 ek. tejföl, 1 tojás, 1 db erőleveskocka.

Elkészítése: a tárkonyt apróra vagdalkuk, vajból és lisztből készült világos rántásba tesszük, jól megkeverjük, és feleresztjük meleg vízzel. Sózzuk és borsozzuk, bele tesszük az erőleveskockát. Főzzük 5 percig, miközben tojásos galuskát főzünk bele, majd citrommal és tejföllel ízesítjük.

Júliusi tippünk kertészkedőknek: mángold

A mángold az egyik legkönnyebben felnevelhető növényünk. Bár nem valami közismert, az utóbbi években egyre több kertben tűnik fel.

A mángold és a mai kultúrrépák őseinek a vadon termő, rendkívül alak- és formagazdag tengeri répát tartják. Közép-Európában csak a 17. századtól kezdett elterjedni.

Szinte mindenütt termeszthető, kivéve azon területeket, ahol savanyú a talaj. Árnycsokorba ne ültessük, mert felnyúlik. Több fajtája is, van: a levélért és a levélnyélért termesztett fajták. Ezen belül még színük illetve a levél alakzata szerint is különbséget tesznek. Felhasználásuk változatos.

Lágy szárú, kétéves növény. Magját nem érdemes korán elültetni, mert érzékeny a hidegre. Április végén az idő már alkalmas arra, hogy a napos, jól előkészített talajba elvessük. Sortávolsága legalább 40 cm, a mélysége 4 cm legyen. A kikelés után egyelni kell. De 2-3 leveles állapotában palántázható is a növény. A sorközöket feltétlenül takarjuk komposzttal, vagy a fűnyíróval levágott fűvel, hogy a talaj ne tudjon kiszáradni. Ez a réteg kellően akadályozza a gyomok kikelését, s a talaj termőképességét is javítja. Sajnos néhány lombrágó bogár megtámadja, illetve a párás hűvös idő kedvez a lisztharmatfertőzésnek. Így ezek ellen kellően időszzerű védekezéssel kell védekezni. Ne felejt-

sünk el valamilyen tapadó szert tenni a permetlébe, mert egyébként az enyhén viaszos leveléről könnyen leperreg a permetezőszert!

Június végétől folyamatosan szedhető, de két-három levélnyélnél többet ne törjünk le róla, hogy később regenerálódni tudjon a növény. A leveléért termesztett metélő mángold a vetés után 2 hónap

múlva, a levélnyéléért termesztett bordás mángold pedig 3-4 hónap múlva szedhető.

A mángold ősi kultúrnövény. A görögök és a rómaiak egyik kedvelt főzelék- és gyógynövénye volt. A mediterrán országokban ma is igen népszerű, leginkább a spárgához hasonlóan készítik el. Zöld levélleme-

zéből ízletes főzelék készíthető

Rántott levél mángold

Tisztítsuk meg a szárát, vágjuk 10 cm-re! Forró sós vízben rövid ideig pároljuk, majd panírozzuk be úgy, mint a rántott húst, s forró olajban süssük ki!

Bordás mángoldos virslisaláta

Hozzávalók: 1/2 kg virsli, 10 dkg spenót, egy fej saláta, 20 dkg főtt bordás mángold, 15 dkg főtt zöldborsó, 2 evőkanál citromlé, 5 evőkanál olaj.

Elkészítés: vágjuk kis darabokra a virslit, keverjük hozzá a spenót- és salátaleveleket, a mángolddarabokat és a zöldborsót. Keverjük össze a citromlevet és az olajat vízzel, ezzel csepegtessük meg a salátát, és hagyjuk legalább tíz percig állni.

Augusztusi tippünk kertészkedőknek: padlizsán

A padlizsán őse Délkelet-Ázsiából és Afrika trópusi vidékeiről származik. E vadon élő faj hajtásain igen nagy tövisek voltak. Ebből nemesedett Dél-Ázsiában a ma ismeretes tövistelen törökparadicsom. A Földközi-tenger térségében, főként a Balkánon már a XVII. század óta termesztették.

Alakja fajtától függően más és más. Többnyire azonban oválisak, enyhén hajlott vastag „bunkók”. A bokra 60-80 cm-re is megnő, elágazó, száraznak látszó ágain vannak a hosszúkás levelei.

Egyike a leghőigényesebb növényeinknek, 25-30 Celsius-fok körül fejlődik a legjobban. A hűvös időt nehezen viseli. Tenyészideje is viszonylag hosszú: csaknem hat hónap. Ültetni fagyok után, tavasszal ajánlatos, ültethető magról is, de eredményesebb palántáról.

Az éjszakai lehülések először a fejlődését gátolják, majd a végét jelentik. Vacogós növényünk nem a mi égtájunk szülőtte, de szívesen fogyasztjuk.

Szereti az erős napsütést, de nem köszöni meg a szárazságot, így a paprikához hasonlóan rendszeresen öntözni, kell. Érdemes vigyázni a vízzel is, mert ha nagyon hideggel locsolunk, az lehűti a talajt és a növényünk virágvesztéssel válaszol.

A talajt mindenképpen takarjuk. Eleinte foszforra és káliumra van szükség-

ge, később pedig nitrogénra. Kényes növény, de megéri termeszteni, mert ha beérik, sokfajta étel készíthető belőle.

A termés kb. 45-50 napos korában a legjobb. Ha a megfelelő nagyságát elérte, és a külső héjának csillogó fénye van, akkor friss, érett. Ilyenkor a termés ujjnyomásra enged. Apró magvacskái fehérek, puhák, tejszerűek. Vigyázzunk, mert a nem teljesen érett termés mérgező vegyületet, solanint tartalmaz. Ilyenkor tartsuk néhány napig szobahőmérsékleten.

Azokban az országokban, ahol e termés honos, sokszor hús helyett fogyasztják. Igen népszerű rántva, sütvé. De elkészíthető rostton, töltve, mártással töltelékként. A balkáni népek az elkészítés során erősen ízesítik és fűszerezik.

Padlizsánleves

A padlizsánt meghámozzuk, kockára vágjuk, lesózzuk. Megpucoljuk a fokhagymát, hagymát, kockára vágjuk, kevés olajon megpároljuk, majd a jól kinyomkodott padlizsánt rádobjuk a megpárolt hagymára és tovább pírítjuk. Felengedjük vízzel, teszünk bele erőleveskockát és két szem kockára vágott krumplit, hogy sűrűbb legyen. Sóval, borssal ízesítjük, készre főzzük. Botmixerrel turmixoljuk, újból felmelegítjük. Kevés tejszínnel felöntjük, hogy selymesebb legyen, és fokhagymás pírítós kockával tálaljuk.

Szeptemberi tippünk kertészkedőknek: fekete bodza

A gazdaságokból sosem hiányozhatott a fekete bodza (*Sambucus nigra*), melynek minden részét felhasználták. Tenyérnyi fehér virágai szerényen világítottak az árnyékos udvarok mélyén.

Kertekben, utak mentén, személtlerakó-, törmelékes helyeken, réteken, bozótosokban, nitrogénben gazdag akácokban, rontott erdőkben egyaránt előfordul. A ritkább fürtös bodza virágai nem alkalmasak szörpnek, bogyója pirosas színű. A gyalogbodza bogyója fekete, sőt a virágja is hasonló a fekete bodzáéhoz, de nem fás szárú. Figyelem! – mérgező.

A május-júniusban gyűjthető fekete bodza 2-3 méter magas, fás szárú növény. Jellegetes illatú, sárgás-fehér virágzatú növény. Igénytelen, de kedveli a nitrogénben dús talajokat. A szára és hajtásai belül üregesek. A virágokat csak száraz időben szabad gyűjteni, mert nedvesen könnyen megbarnul. Akkor száraz, ha a virág szárai már pattanva törnek. A lemorzsolts virágok közül a szárreszeket távolítsuk el, mert azok mérgezőek. A virág izzasztó és vizelethajtó hatású.

A virágzatból nagyon sok minden készíthető: sűrű palacsintatészta mártva kisüthető, borban áztatva muskotályszerű ízt ad a nedűnek. A leggyakrabban szörpöt készítenek belőle.

Az érett terméseket (bodzabogyókat) ősz elején – mikor lilás-fekete színűek – kell

leszedni. A bogyók magjai enyhén mérgezőek, így feltétlen szűrjük le. A bodza minden zöld része – így az éretlen bogyó is – ugyancsak mérgező. Hevítésre a méreg lebomlik, és hatástalanná válik. A bodzabogyó csak feldolgozva fogyasztható.

Szörp, alkoholos ital, méz, leves, színezőanyag, savanyúság, ecet készíthető belőle. Virága a hagyományos angol ketchup egyik fő alkotórésze. Az idős bodzahajtásokon néha egy gombafaj él (*Hirneola auriculajudae*), ami Kínában, Japánban kedvelt élelmiszer. Szörp készítéséhez csak teljesen érett, kocsány nélküli bogyókat használjunk fel. Jól keverhető almával, birsalmával, és szilvával.

Bodzalekvár

A bodzabogyókat, (1/2 l) felezett, kimagozott szilvát (3-4 db), alma- és körteszeleteket (2-3 egész gyümölcs) ecetes vízben puhára párolunk, szitán áttörik, cukorral, kis darab fahéjjal ízesítjük, keményítővel megköttjük. Frissen fogyasztjuk.

Bodzalekvár csipkebogyóval

750 g szemeztett bodzabogyót 1/4 l, forrásban lévő vízben 3 percig főzünk, majd áttörik. 1 kg csipkebogyót megmosunk, kimagozunk, 1/8 l vízben, forrás után 3 percig főzzük, áttörik. A kétféle lekváralapot összekeverjük, megmérjük, félannyi cukorral édesítjük. Forrón üvegekbe töltjük. Száraz gőzben tartósítjuk.

Októberi tippünk kertészkedőknek: galagonya

Tavasszal fehér virágai, ősszel pedig sárga, narancs, zöld és vérvörös levelei messze kitűnnek környezetükből. Pirosra érett bogyóját mostanában gyűjthetjük be. Amiképp a vers állítja: izzik a galagonya.

A növényt évszázadok óta ismerjük, a cserje többnyire kertekben, szántóföldek szélén nő, vadon vagy telepített formában. A kilencméteresre is megnövő bokor, formára nyeseve gyakorta szolgál dekoratív kerítésként is. Sajnos, lassan nő. Díszítő értékét tavaszi tömeges fehér virágzata, majd a nyári zöld levélzetből kibukkanó piros bogyói, ősszel pedig csodálatos színorgója adja.

Nem hiányozhat egyetlen kertből sem, egyik leghasznosabb gyógynövényünk. Könnyen kezelhető, szinte minden talajon megél, szereti a napsütést. Három fő fajtáját különböztetjük meg: az egybibést (ez a legismertebb), a fényes levelűt és a cseregalagonyát.

Virágját teának májusban és júniusban gyűjthetjük. Amikor a virág leveles hajtásait gyűjtjük, ügyeljünk rá, hogy 3-4 levéllel együtt a virágot is szakítsuk le. Árnyékban jól szárad és megőrzi a hatóanyagát, illatát, aromáját.

A népi gyógyászatban leggyakrabban alkalmazott szívgyógyszerek egyike a galagonya. Az első ismert feljegyzések egyike 1305 körül keletkezett, s szerzője még

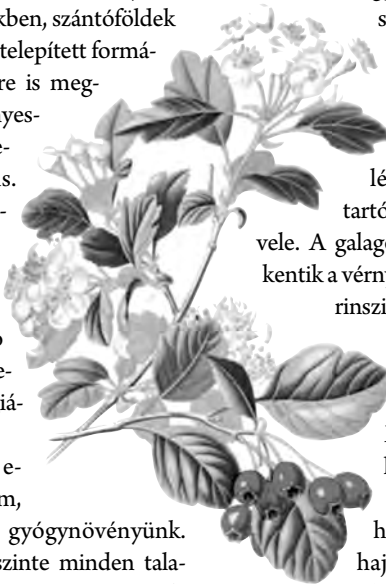
köszvény ellen ajánlotta, ám egyes források szerint a népi orvoslás szívpanaszok enyhítésére is használta. Ez utóbbi alkalmazásmódot igazolták később a 19-20. századi vizsgálatok, melyek szerint a galagonya az egyik legkiválóbb szívre ható

gyógynövény. E kutatások során kiderült, hogy a növény úgy erősíti és szabályozza a szív működését, hogy jóformán semmilyen mellékhatása nincs, s ezért tartós kezelés is végezhető

vele. A galagonya hatóanyagai csökkentik a vérnyomást és a vér koleszterinszintjét, megakadályozzák, hogy az rárakódjon az érfalra, ritkítja a szívtáji szorító fájdalmakat. Mivel semmilyen mellékhatása nincs, ezért tartós kezelés is végezhető vele. A galagonya hajtásából főzött tea az érzelmeszedésben szenvedő idősebb szervezet erősítésére ajánlott.

Érett bogyójából **gyümölcshéját** készítenek.

A jól megmosott gyümölcshéjat rövid ideig főzzük, majd ha már puhul, megfelelő lyuku szitán elválasztjuk a magot és a gyümölcs húsát. Ledaráljuk és cukorral, szegfűszeggel, fahéjjal ízesítjük. Az egészet forráspontig melegítjük, zselésítő cukrot teszünk bele egy kevés citrommal, majd ha lehűlt, alumíniumfóliával kibélelt formába öntjük. Garantált, hogy a család egész télen rájár...

Novemberi tippünk kertészkedőknek: vadcitrom

Igaz, hogy nem teljesen igazi, de citrom, és a miénk! Szépen sárgul, s a méregzöld lombok közül büszkén kandikál ki a vadcitrom (*Poncirus trifoliata*).

Nevével ellentétben, nem igazi citrusféle, csak közeli rokona. A rutafélék családjához tartozik, s Kína északi részéről, illetve Koreából származtatják.

A lombhullató, 2-3 méterre növő cserje igazi különlegesség a kertben. Ötszirmú fehér virága április közepén – még mielőtt a levél kifejlődött volna – kezdi bontani illatos, szép szirmait. Sötétzöld levele összetett, három levélből áll össze. Dörzsöléskor igazi citrusfélékhez hasonló citromillatot áraszt.

Hosszantartó virágzás után novemberre érik be a 4-5 cm-es, gömb alakú, sárga színű gyümölcs, melynek a fehér héján kívül minden része ehető. Levelei megfőzve kellemes ízűek, bár használatra inkább korai zsenge leveleit javasolják.

C-vitaminban nagyon gazdag, érdekes aromájú ital készíthető belőle. Halátelek, teák izesítésére kitűnő, valamint remek lekvár, zselé főzhető belőle. A frissen szedett gyümölcs nem sok levét ad, de ha néhány hétre eltesszük, akkor valamivel több lé (20%) kinyerhető belőle.

Magját még kiszáradás előtt elültetve, szinte mind kikel és jól nevelhető. Kezdetben rendkívül lassú növekedésű. Több

kemény telet is átvészel különösebb baj nélkül. Irodalma szerint nemesítésre kitűnő alany. Érdemes sövénynek ültetni, mert szívós ágai és 5 cm-es tüskéi megállásra készítetnek minden betolakodót. Ültetni két éves korában lehet, szabad földbe, napfényes, jó vízelvezetésű talajba. 8 éves korára fordul termőre.

Metszeni jól lehet. Rövid életű, 20-25 éves korában lassan tönkremegy.

Héja nyersen nem fogyasztható.

Kettévágva kinyomhatjuk a levét, negyedelve kiharaphatjuk a húsát, anélkül, hogy hozzáérnénk ajkunkkal a héjához.

Magja nem mérgező, de nem is finom, ne rágjuk el, egészben se nyeljük le.

Héjastul megfőzve készíthetünk belőle édes narancssal keverve angolos narancslekvárt, de kevesebb, mint fele legyen vadcitrom. Pusztán a héjból is készíthető lekvár vagy ételízesítő, de a héj belső fehér részét dobjuk el, csak a külső sárga részt használjuk.

Birsalmával kitűnő kesernyés **lekvár** készíthető:

Hozzávalók: 5 kg birsalmához 1 kg vadcitromhéj darálva, 2 kg cukor.

A citrom héját sikáljuk meg kefével, vágjuk négyfelé, majd egy kanállal vegyük ki a magokkal teli húsát. A kiszedett belsejét szűrőkanálban mossuk meg, a magokat dobjuk el, csak a levét tegyük a lekvárhoz.

Decemberi tippünk kertészkedőknek: csicsóka

Csicsóka (*Helianthus tuberosus*) – ízletgeti az ember e különleges nevet. Sokan még nem is hallottak róla, de a háborús generációknak annál ismerősebb... Decemberben már nincs mit betakarítani, gondolja az átlagember, pedig most jött el az ideje igen értékes növényünknek, a csicsókának.

Nagyon megéri kiskertekben ültetni, mert biztos a termés, nem kell permetezni. Szereti a laza szerkezetű, levegős talajokat, a pangó vizet viszont nem viseli el. Beszerezhető bármely piacon az őstermelőknél. A gumókat tavasszal (áprilisban) és ősszel kell ültetni. Télen folyamatosan szedhetjük. Nem érdemes sokat felszedni, mert hamar fonyad. A gumója fagyálló, ezért bátran szedhetjük fagymentes napokon, mikor az ásóval hozzáférünk.

A területet gondosan jelöljük ki, mert egy-két évtizedig is egy helyen maradhat a növény. Elszaporodva elég nehezen lehet kiirtani, ezért csak vetésforgón kívül helyezük el. Utak, kerítések mellé érdemes elsősorban telepíteni, illetve a kert rossz minőségű részét több évig jól hasznosíthatjuk vele. A csicsókatelep felszámolása többéves munka, és feltétlenül nagyon alapos tápanyag-utánpótlás kövesse, mert talajzsaroló növény.

Gyógyhatása régóta ismert, hiszen a csicsókagumóban lévő poliszacharidok

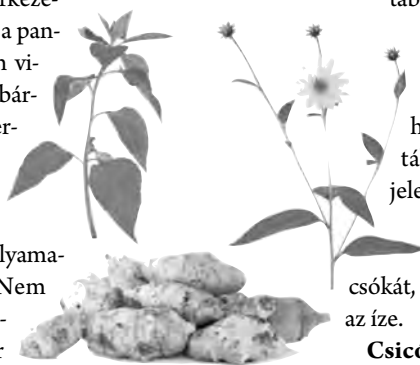
(inulin, levulin) megkülönböztetett figyelmet érdemelnek, ezek zöme ugyanis gyümölcscukorrá alakul. Cukorbeteg is bátran fogyaszthatják!

A burgonyához hasonlóan párolva, főzve, sütvé használhatjuk fel. A gumó nyersen dióízű.

Nem kell hámozni, elég folyóvízben kefével a földtől megtisztítani. A zöldségekhez hasonlóan párolhatjuk, palacsztában süthető, salátákba reszelve kitűnő ízt ad. Édeskés ízt ízesítéssel, sózással tompíthatjuk, de a nyers salátákban még előnyt is jelenthet. A nyers salátához utoljára adjuk a lereszelt csicsókát, így érik kellően össze az íze.

Csicsókafőzelék: a megtisztított, feldarabolt csicsókát kokará vágott vöröshagymával egy evőkanál olajban megpároljuk, majd vízzel felengetve, fűszerekkel ízesítve, puhára főzzük. Világos rántással besűrítve, tejföllel gazdagítva, finomra vágott petrezselyem zöldjével díszítve tálaljuk. Fűszerként a són kívül bors vagy borsikafű, gyömbér, szerecsendió, esetleg tárkony ajánlható.

Rakott csicsóka: a megfőzött csicsókát karikára szeljük és tűzálló tálba egy sort rétegezzük belőle. Erre füstölt kolbászt, ismét csicsókát, majd keményre főtt tojáskarikákat helyezünk. A rétegezést addig ismétljük, amíg a tál megtelik (közben enyhén megsózzuk). Ekkor tejföllel leöntjük, és sütőben pirosra sütjük.

2010. eseménykrónikája

(január-november)

Január

Január 1.: Sepsiszentgyörgyön tűzijátékkal, Kézdivásárhelyen utcabállal, szilveszteri kabaréval és koncertekkel, Kovásznán szabadtéri mulatozással búcsúztatták az ó-, és köszöntötték az új évet.

◆ Csernátonban éjfél előtt néhány perccel autóbaleset történt. Az autóba rekedt gépjárművezetőt sikerült kimenteni.

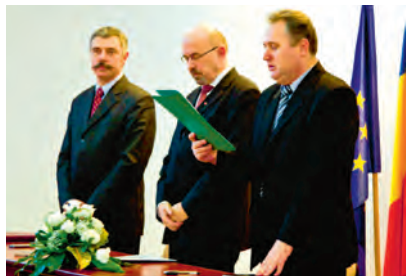
◆ Délelőtt 11 órakor Saramáson jött a világra a megye első szülöttje. A kis Dragoș a Bodza-környéki Zărnescu család harmadik gyermeke.

Január 2.: Hajnalban, rövidzárlat miatt porrá égett egy Hyundai személygépkocsi Bálványosfürdőn.

Január 3.: Kigyulladt egy ház Feldobolyban, ahol a tüzet egy kéményhez közel levő gyúlékony anyag okozta.

Január 4.: Galambdúccok okoztak újabb tüzet egy sepsiszentgyörgyi házban.

◆ Egy 87 éves asszony lelte halálát egy vizes aknában Sepsiszentgyörgyön.

Január 6.: Újra György Ervint nevezték ki Kovászna megye prefektusává.

Január 7.: Bérilót cserélt és egyben viszszaapta egykori nevét a berecki Lina csárda.

Január 8.: Új községházat avattak Esztelneken a megyei előjárók jelenlétében.

Január 10.: 104. születésnapját ünnepelte Kovászna megye legidősebb embere, a kovásznai Szász András bácsi.

◆ Szétvált a Gos-Trans-Com Kft. Ettől a naptól a kovásznai ivóvíz- és szennyvízszolgáltatás a sepsiszentgyörgyi székhelyű megyei vállalat hatáskörébe tartozik.

◆ Közös székelyföldi turisztikai ügynökség létrehozásáról döntöttek a Hargita és Kovászna megyei előjárók a Madarasi Hargitán tartott találkozón.

◆ A gelencei I-IV. osztályos gyerekek bejutottak az országos labdarúgó-bajnokság döntőjébe.

Január 11.: Megszakadt a telefon- és villanyáram-szolgáltatás Kommandón, a heves havazások miatt.

Január 12.: Fáklyás megemlékezést tartottak Sepsiszentgyörgy katonatemetőjében a Don-kanyar sírjaiban nyugvó magyar honvédek emlékére.

Január 15.: 20. évfordulóját ünnepelte

Háromszéken a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ).

Január 18.: A H1N1 vírus második háromszéki áldozata, a 38 éves gelencei kismama elhunyt a marosvásárhelyi kórházban.

Január 21-22.: Esterházy Péter író és Dés László zenész előadóesteket tartott a kézdivásárhelyi Cémtörténeti Múzeumban és Sepsiszentgyörgyön a Bod Péter Megyei Könyvtárban.

Január 22.: Háromszék iskoláiban a diákok is ünnepelték a Himnusz születésnapját.

◆ Leégett egy asztalosműhely a sepsiszentgyörgyi Jókai Mór utcában.

◆ Háromhetes thaiföldi turnéra indult a sepsiszentgyörgyi Osonó diákszínjátszócsoport.

Január 23.: Domokos Gézára, az RMDSZ első elnökére emlékeztek Zágonban, az RMDSZ megalakulásának 20. évfordulója alkalmából.

Január 25.: Kisiklott egy Sepsibükszád felé tartó személyszállító vonat Málnástól fél kilométernyire. A 29 utas közül senki sem sérült meg.

Január 27.: A sepsiszentgyörgyi Billa nagyruház előtt villámtüntetést szerveztek a kétnyelvűségért az EMI-s fiatalok és a Sepsi BC női kosárlabdacsapat szurkolói.

Január 29.: Kettős halálos baleset történt a rétyi útkereszteződés közelében. Egy Volkswagen Golf és egy Volvo teherautó ütközött, a személyautó vezetője és az egyik utasa életét veszítette.

Január 30-31.: Hóünnepet tartottak Kommandón, amely immár nyolcadik alkalommal szerzett igazi havas-élményeket a szórakozni vágyóknak.

◆ 14. születésnapját ünnepelte a Siculus Rádió a kézdivásárhelyi sportcsarnokban, ahol a jó hangulatról az Apostol együttes gondoskodott.

◆ Megrendezték a hagyományos kutya-szánhúzó-versenyt Tusnádfürdőn, háromszéki részvétellel.

◆ Önkéntes tűzoltók temették a farsangot Uzonban.

Február

Február 5.: Kézdivásárhely Torja felőli kijáratnál található egyik kétnyelvű helységnévtáblán lila festékkel fújták be a magyar feliratot.

◆ A Háromszéki Tyúk- és Kisállattenyésztők Egyesülete ebben az évben tizedik alkalommal rendezett kiállítást a sepsiszentgyörgyi sportcsarnokban.

◆ Első alkalommal szervezett a Csillagőrző Egyesület Háromszéki Huszárestet a sepsiszentgyörgyi Kolcza vendéglőben.

Február 6.: Fergeteges hóbulit tartottak

Bálványosfürdön, Kézdivásárhely és Torja polgármesteri hivatala, valamint a Daragus Kft. szervezésében.

◆ **Beszakadt a Kisbodos-tó negyven centiméter vastag jege egy hulladék-szállító autó alatt.** A megyei katasztrófavédelem jégrobbantással oldotta meg a problémát.

◆ Farsangbúcsúztató kosaras bált tartott a Kézdivásárhelyi Nők Egyesülete a Vigadó kistermében.

◆ Farsangi jelmezes korcsolyázó délutánt szervezett a kézdivásárhelyi Profi Rádió a helyi jégpályán.

◆ Farsangtemetést rendezett a nyújtódi hagyományörző társulat is.

Február 8.: A Budapesten szervezett 41. Magyar Filmszemle fődíját a *Bibliothèque Pascal*, Hajdú Szabolcs filmje kapta, amelyben a sepsiszentgyörgyi színművész, Pálffy Tibor is szerepet kapott.

Február 9.: Egy ifjúsági börtönben tartotta meg első fellépését a Thaiföldön turnézó sepsiszentgyörgyi Osonó Színházműhely.

Február 10.: Ferencz Csaba önkormányzati képviselő kezdeményezésére névadó ünnepségen vette fel a sepsiszentgyörgyi művelődési ház Kónya Ádám nevét.

Február 11.: Albis elszigetelődött az országúttól a hófúvások miatt.

◆ Rajtakapták a rendfenntartók az Árapatak és Erősd között ólálkodó villanyvezeték-rablókat, akik e két község lakóit február 4.-e óta sötétben tartották.

Február 12.: Lemhényben is farsangoltak az ifjak a Kézdiszéki Ifjúsági Szervezet jóvoltából.

◆ 102. születésnapját ünnepelte a cőfalvi Incze Ilona néni.

Február 12-14.: A Civil Suli konferencia-sorozat Barótra látogatott.

Február 16.: A kézdivásárhelyi Maass-luis Nyugdíjasklubban kosaras farsangbúcsúztató ünnepséget szerveztek.

◆ Lakatot tettek a sepsiszentgyörgyi cigarettagyár kapujára, mert az országos hatóságok bevonták annak működését engedélyét.

Február 18.: Falánk-csütörtököt tartottak Sepsiszentgyörgyön a Kolcza, a Park, a Libertis, a Tribel és a Ganesa éttermek, féláron kínálva az étlapjukon szereplő étkeket.

Február 19.: Kovászna Megyei Mezőgazdasági Kifizetési Ügynökség igazgatóját, Valentin Ionaşcut nevezték ki és iktatták a megye alprefektusává. A ceremónián Elena Udrea vidékfejlesztési és turisztikai miniszter is jelen volt. Ez alkalommal avatták fel Kovásznán a Turisztikai Információs Központot.

◆ **Megnyílt a kézdivásárhelyi sportcsarnok előterében a Columba Kisállattenyésztő Egyesület kilencedik kiállítása.**

◆ Betörték a sepsiszentgyörgyi evangélikus templomba: pénzt és anyagi javakat raboltak el a lelkészi irodából.

Február 19-21.: Sepsiszentgyörgyön tartották meg az idei tizenkét Civil Suli-előadásból a kilencedediket.

Február 20.: Jégpáncélt és jégtorlaszokat robbantottak a Kormos patakán, a baróti vízház fölötti szakaszon.

Február 20-21.: Megrendezésre került az ötödik nemzetközi disznótoros fesztivál Bálványosfürdőn, Daragus Attila magánvállalkozó, Torja község polgármestere jóvoltából. Három országból voltak versenyzők: Szlovákiából, Magyarországról és természetesen Romániából.

◆ Árvízveszély merült fel a Kovásznapataka környékén, ugyanis Nagyborosnyónál jégtorlaszok keletkeztek.

Február 22.: Márkosfalván megünnepelelték Barabás Miklós 200. születésnapját.

Február 23.: Tiltakozásra gyűltek össze a bezárt cigarettagyár munkásai az intézmény udvarán.

Február 24.: A sepsiszentgyörgyi Fogolyán Kristóf Megyei Kórház egészségügyi alkalmazottai sztrájkot kezdeményeztek az alacsony bérezésük miatt.

◆ Kézdivásárhely legidősebb polgárát, a 98 éves Csomós Rozáliát köszöntötte a polgármester és a Kamillianus Család képviselői.

Február 26.: A nagybaconi református kultúrotthonban megalakult az RMDSZ Erdővidék-széki szervezete.

Február 27.: Megyei kórusolimpiát szerveztek a diákoknak a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceumban, melyen tíz énekkar versenyzett az országos olimpián való részvételért.

Március

Március 3.: Kitért és javíthatatlanná vált a heves szélfúvásban a Gelence bejáratánál álló székely kapu.

Március 4.: Kétszázezer lejt nyert egy szerencsés baróti polgár az 5/40-es lóthúzáson.

◆ A kézdivásárhelyi Nők Egyesülete nőnapra ünnepséget tartott az Apor Péter Iskolaközpont ebédlőjében.

Március 5.: Megérkezett Sepsiszentgyörgyre, a Székely Nemzeti Múzeumba a Gábor Áron által készített egyetlen megmaradt és számon tartott ágyú.

Március 5-7.: *Háromszék mozgásban!* címmel konferenciát és a szervezet éves közgyűlését tartotta a Háromszéki Ifjúsági Tanács (HÁRIT) az árkosi Európai Tanulmányok Központjában.

◆ Háromszékre érkezett Cseke Attila egészségügyi miniszter. Ittléte alatt helyzetfeltáró látogatásokat tett a megye nagyobb kórházaiban.

Március 12.: *In memoriam Gábor Áron* címmel kiállítás nyílt a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum '48-as termében.

Március 13.: A sepsiszentgyörgyi Gáll Lajos Futókör tagjai – mint az eddigi években is – 70 km-es emlékfutást szerveztek a '48-as hősök tiszteletére, idén a Nyergestetőről rajtoltak.

Március 14.: Új könyvtárat avattak Esztelneken a decemberben megüresedett községháza épületében.

Március 13-14.: A kézdívasárhelyi Vigadóban Rácz Károly polgármester és Sükösd Ede magánvállalkozó második alkalommal tartott ünnepi bornapot.

Március 15.: Kézdívasárhelyen, a volt Petőfi filmszínház előtt felavatták Tuzson János, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc honvéd őrnagyának szobrát.

◆ Két kézdívasárhelyi középiskola, a Bod Péter Tanítóképző és az Apor Péter Iskolaközpont, a bélafalvi, gelencei és határon túli hagyományörzők, a Havannegy Vármegye Ifjúsági Mozgalom, a Kézdíszéki Székely Tanács róttá le tiszteletét Nyergestetőn a '48/49-es hősök előtt.

◆ **Kézdívasárhelyre érkezett Gábor Áron ágyúja.**

◆ A céhes városban lovas és motoros felvonulással és Tolcsvay László budapesti előadóművésszel, Sepsiszentgyörgyön Tökés László európai parlamenti képviselővel, Kovásznán a zalaegerszegi hagyományörző huszárok felvonulásával tették emlékezetessé a nemzeti ünnepet.

Március 17.: Sepsiszentgyörgyön újra a régi alpolgármester, Bálint József került vissza a helyére.

◆ A sepsiszentgyörgyi Magyar Polgári Párt élére eddigi elnökét, Bálint Józsefet választották vissza, alelnökként pedig Fodor Istvánra voksoltak.

Március 19-21.: Megérkeztek az első gólyák Háromszékre (19-én Málnásra, 20-án Barátosra és Kézdívasárhelyre, 21-én Gidófalvára, Kilyénbe és Barótra).

Március 24.: Olt-part-takarítást szerveztek a Kovászna Megyei Vízügyi Hivatal, a Háromszéki Ifjúsági Tanács, valamint a sepsiszentgyörgyi BBTE környezetvédelmi szakának gyakor nokai. Öt kilométeren négy óra alatt három tonna szemetet gyűjtöttek össze.

◆ Táv munka-központot avattak Málnáson és Bereckben az állástalan fiatalok számára.

Március 25.: Meghibásodott villanyvezetékek miatt leégett két csűr Bereckben.

Március 26.: Baász Imre képzőművész tiszteletére emléklakettet helyeztek el a sepsiszentgyörgyi 105-ös tömbház falára.

Március 27.: *Beszélsz európaiul?* című vetélkedő országos döntőjét szervezte meg a sepsiszentgyörgyi Europe Directiroda a Kónya Ádám Városi Művelődési Házban.

Március 26-27.: Elektromoshulladékgyűjtést szervezett a megyei környezetvédelmi hivatal, ebben az évben először az országban.

Március 27-28.: Székelyföld első Tavasz Zöld Napja alkalmából 1130 facsemetét ültettek el Kézdivásárhelyen a Zöld Nap Egyesület és a polgármesteri hivatal sportirodájának szervezésében.

◆ Első díjjal a tarsolyában tért haza a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Főgimnázium V-VIII. osztályos kórusa a Nagyszébenben megtartott kórusolimpiáról.

Március 29.: Gopo-díjjal jutalmazták a sepsiszentgyörgyi Péter Hilda színművésznőt a *Varga Katalin* című filmben való alakításáért.

Március 23. és 30.: Tojásírási akciót szervezett a kézdivásárhelyi Hobbi Csereberek klub elnöke, Beke Ernő. Az akciót a csernátóni Rádu házaspár, Ibolya és József, a Csiporkázó Játsszóház Egyesület vezetői irányították.

Március 31.: Medvetámadás történt Torján. A Kétréttöve farmon a betolakodó elpusztított három juhot és három bányt.

Április

Április 1.: Ettől a naptól csak iratkozással lehet a családorvosoknál jelentkezni.

◆ Felállították Gelence község határába az új székely kaput, melyet a – március 3-án, szélvihar miatt kidőlt – régi helyett készítettek.

Április 2.: Húsvéti tojásfestést szerveztek a sepsiszentgyörgyi Míves Házban.

◆ A kézdivásárhelyi motorosok (a Free Frog's Riders) adománycsomagot adtak át húsvéti meglepetésként két kézdivásárhelyi, hatgyerekes szegény családnak.

Április 7.: Ismeretlen okok miatt leégett Kézdivásárhelyen az egykori ládagyártó csarnok (volt IFET) épülete.

◆ A magyar költészet napja alkalmából a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának képviselői gyűltek össze a kézdivásárhelyi Art Caffé-ban.

Április 8.: Ötszáz évet átfogó székely pecsét- és címer-vándorkiállítást nyitottak meg a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban.

Április 9.: A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár Gábor Áron termében tartották meg a Cimbora gyermekfolyóirat közönségtalálkozóját.

Április 12.: Újra üzembe helyezték a sepsiszentgyörgyi cigarettagyárat, melynek tevékenysége február 18-tól szünetelt.

Április 14.: Megnyílt Sepsiszentgyörgyön a Háromszéki Ifjúsági Tanács (HÁRIT) irodája a Lásbas Házban.

Április 15.: „Gábor Áron egyetlen megmaradt eredeti ágyúcsöve Háromszéken marad” – jelentette ki Kelemen Hunor előbb Csomakőrösön, majd Sepsiszentgyörgyön.

Április 16.: Huszonegyedik alkalommal tartották meg a Kőrösi Csoma-napokat Csomakőrösön, ahol Kelemen Hunor kulturális miniszter és Tökés László EP-képviselő mellett India, Libanon, Szíria és Magyarország nagykövetei is jelen voltak.

◆ Megalakult az RMDSZ felsőháromszéki szervezete a berecki művelődési központban. Elnökének Bokor Tibor szenátort, ügyvezető elnökének Dimény Zoltánt, Bereck polgármesterét választották.

Április 17.: Erdély Juditot, a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Főgimnázium magyartanárát Kazinczy-díjjal illették a győri díjkiosztó galán.

Április 18-25.: Páratlan színvonalú rendezvényekkel és a szokásos kultúrkaival kezdődött a már hagyományossá vált

Szent György-napi sokadalom, ahol az idei sztármeghívott Fenyő Miklós, a rock and roll magyar királya volt. Az idei

bajuszversenyen – tekintettel a tavalyi leghosszabb ajakszörzet verhetetlenségére – más kategóriákkal bővült a díjazottak sora, és sor került a Pro Urbedíjak átadására is: idén Antal Miklósnak, a Mikó-kollégium tanárának, Molnár Gizella színművésznak, Maria Panaiotu pedagógusnak és Puskás Attila biológusnak nyújtották át a város díjba sűrített köszönetét.

Április 19.: Halálos közúti baleset történt Kézdiszarazpatakon, melyben egy 32 éves helybeli terepmotoros életét vesztette.

Április 20.: Kigyulladt a bikfalvi Téglás Panzió kazánháza, ahol a nem tűzálló anyagokkal való szigetelés okozta a lángokat.

Április 22.: Tanügyi sztrájkot tartottak Háromszéken. Ez idő alatt szünetelt a középiskolákban az érettségizés is.

◆ Közel hatvan cég részvételével nyitották meg a sepsiszentgyörgyi új sportcsarnokban a tizennyolcadik Szent György-expót.

Április 22-24.: Orvosi és gyógyszerészeti ülészakot szervezett az Erdélyi Múzeum-Egyesület orvos és gyógyszerésztudományi szakosztálya a kézdivásárhelyi Vigadóban és az Apor Péter Szakközépiskolában.

Április 24.: Tizenötödik alkalommal tartották meg az Alfa-fizikusok versenyét a Mikes Kelemen Főgimnáziumban.

Április 24-26.: Lebontották a kézdivásárhelyi 22-es Udvarterben levő, Gábor Áron térre néző, 165 éves, emeletes faépületet, a főtér egyik legrégebbi ingatlanját.

Április 27.: A Polyp Kft. beolvadt a Next-Gen Communications csoportba.

Április 29.: **Tömeges elbocsátásokat jelentett be két háromszéki nagyvállalat, mely nyomán a baróti Platanus május 19-től, a sepsiszentgyörgyi cigarettagyár pedig május 28-tól búcsúzott alkalmazottai egy részétől.**

Május

Május 1.: Szekértábort szerveztek az Eresztevény és Maksa fölötti Óriáspince-tetőn a háromszéki falvakból és városokból hozott jellegzetességek bemutatásával.

Május 2-3.: Egy-egy jótékonysági hangverseny erejéig Sepsiszentgyörgyre és Kézdivásárhelyre látogatott a világhírű hegedűművész, Mága Zoltán.

Május 6.: Utcanév-változtatási közvitát tartottak a sepsiszentgyörgyi városházán.

◆ A kézdivásárhelyi Molnár Józsiás parkban a budapesti Assa Kft. másodszor szervezett nemzetközi kertészeti kiállítást és vásárt.

Május 6-8.: Hatodik alkalommal szervezték meg a Háromszéki Diáknapokat Sepsiszentgyörgyön.

Május 7.: A Bod Péter-napok keretében színes kulturális programmal emlékeztek az iskola névadójára.

◆ Megalakult az orbaiszéki RMDSZ, melynek élére Lőrincz Zsigmondot, Kovászna polgármesterét választották.

Május 8.: A Vöröskereszt napját ünnepelte annak sepsiszentgyörgyi kirendeltsége az Erzsébet parkban.

◆ Kézdivásárhely Református Egyház-közössége és a Zöld Nap Egyesület jótékonysági estet szervezett a 2-es számú óvoda játszóterének megépítéséhez szükséges anyagi támogatásért.

Május 13.: 100. születésnapját ünnepelte a sepsiszentgyörgyi László Mária néni, László Károly színművész édesanyja.

Május 13-16.: A kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceum alapításának 330. évfordulóját ünnepelte.

Május 14-16: Kézdivásárhelyen, a sportszarnokban kapott helyet az első Székelyföldi Termékiállítás és Vásár. A rendezvényt a Civilek Háromszékért Szövetsége szervezte.

Május 15.: Nyolcadik alkalommal szervezték meg Sepsiszentgyörgyön a kolbászfesztivált a helyi sportcsarnokban. A görögországi nyaralást jelentő földjait egy sepsiszentgyörgyi csapat, a Négyesfogat nyerte el.

Május 16.: Az esztelneki általános iskola ezen a napon ülte névadó ünnepségét, a kétnyelvű táblán azóta Nagy Mózes székely iskolaalapító pap neve díszel.

◆ A Kézdiszéki Ifjúsági Szervezet *Kékibolya* néven körzeti népdalversenyt szervezett a felsőlelhényi kultúrotthonban.

Május 15-16.: Vargyason, Olaszteleken és Baróton harmadik alkalommal szerveztek Erdővidéki Középkori és Reneszánsz Napokat.

Május 18.: Sepsiszentgyörgyre látogatott Ferdinandy György, a 75 éves Puerto Ricó-i magyar író.

Május 21.: Dr. Freund Tamás Széchenyi-díjas magyar neurobiológus, agykutató professzor, a Magyar Tudományos Akadémia tagja tartott előadást Sepsiszentgyörgyön a Bod Péter Megyei Könyvtárban.

Május 25.: A kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Iskolaközpontban megyei szintű tájnyelvi vetélkedőt tartottak a budapesti Írók Alapítványa, a Széphalom Könyvműhely és a Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület közös szervezésében.

Május 26-29.: A megyeszékhelyi Kós Károly Iskolaközpontban tizedik alkalommal szerveztek Kós Károly-napokat.

Május 27-29.: Negyedik alkalommal szervezték meg a Sepsiszentgyörgyi Sportnapokat.

◆ Községnapokat szerveztek Uzonban, ahol ismét célul tűzték ki az óriáskürtöskalács-sütést és a Románia Legerősebb Települése címet.

Május 27-30.: Tizedik alkalommal került megrendezésre a KSE napok, melynek díszmeghívottja ebben az évben a romániai Voltaj együttes volt.

Május 28.: Névadójára emlékezett a sepsiszentgyörgyi Puskás Tivadar Szakközépiskola.

Május 28-30.: Megszervezték az első Háromszéki Huszártoborozót Háromszéken.

◆ Az idei Bölön-napok alkalmából horgász- és halászléfőző-versenyt tartottak Kósa Jenő, egykori bölöni horgász emlékére.

Május 29.: A kézdívasárhelyi Maassluis Nyugdíjasklub szervezésében hetedik alkalommal tartották meg a nyugdíjasok kórustalálkozóját.

Május 29-30.: A Gábor Áron Műszaki Oktatási Központ (GÁMOK), az Evita

és a Zöld Nap Egyesület környezetvédelmi táborát szervezte a Katrosában.

Május 30.: A Bereck-Sepsiszentgyörgy útszakaszon közlekedő vonat elütött egy 80 év körüli sepsiszentgyörgyi férfit.

Május 31.: A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium diákjai utcára vonultak, plakátjaikkal kampányolva a dohányzás ellen.

Június

Június 1.: Gyermeknap rendezvények, vetélkedők, multságok zajlottak szerte a megyében.

◆ Új játszótérket kaptak a gyerekek Kálnokon a Bedő Albert Elemi Iskola udvarán, valamint Kőröspatakon, a főtérről parkban.

Június 4.: Trianoni emlékművet lepleztek le a vajnafalvi református templom előtt. Kézdivásárhelyen az egykori katonanevelde előtti téren emlékeztek a sorsdöntő diktátum napjára.

◆ A kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceumban és a Református Kollégiumban a végzős diákok ballagási ünnepségét tartották.

Június 5.: A kézdivásárhelyi Bod Péter Tanítóképző és a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Főgimnázium ezen a napon búcsúztatta végzőseit.

◆ Ötödik alkalommal szervezték meg Kézdiszentléleken, a Perkőn Gyermek- és Ifjúsági Néptáncfesztivált.

Június 6.: Cserkészavatót tartottak a szentkatolnai falunapok alkalmából, mely során tizenhat cserkészjelölt tette le az esküt és énekelte el a cserkészindulót.

◆ Óriási gázrobbanás rázta meg Nagybacont. A detonációt a falu bejárata alatt fekvő több mint 50 éves gázvezeték repedése okozta. A robbanás nem követelt áldozatokat.

◆ Tűzoltók versenyeztek Bölönben, tíz csapat mérte össze erejét és tudását. Háromszék legjobb önkéntes tűzoltócsapatának a sepsikőröspataki bizonnyult.

Június 7.: Magyarhermányban a gólyák számára fészkeket helyeztek el olyan helyeken, ahol a gólyaszülők biztonságban felnevelhetik fiókáikat.

Június 9.: A kézdivásárhelyi SE és a Zöld Nap Egyesület 24 órás futást szervezett a Sinkovits-stadionban.

Június 10-11.: Ballagási ünnepséget tartottak az Apor Péter Iskolaközpontban.

Június 10.: Óriási erejű szél seprte végig Barátoson több fát kicsavarva, áramszünetet és tüzet okozva két helybéli portán.

Június 11-13.: A Flagellum Dei Motorosklub a kézdívarshelyi Gábor Áron Műszaki Oktatási Központ katrosai Evita szabadidőközpontjában szervezte meg a III. Csillagösvény Székely Hagományörző Motoros Találkozót.

Június 12.: A céhes városi Gábor Áron Műszaki Oktatási Központban megtartották a kicsengetést.

Június 13.: A sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Főgimnázium diáktanácsosai és a Kovakó Diáktanács Széchenyi-bált szerveztek.

Június 14.: Jelentős mennyiségű eső mosta el Hidvéget, a szél villanyoszlopotkat döntött ki, a patak elárasztott 31 udvart, 25 pincét, valamint öthektárnyi mezőgazdasági területet.

Június 16.: Nyílt napokat szervezett a Caritas a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár Gábor Áron termében a szervezet működésének 20. évfordulója alkalmából.

Június 18-19.: Hetedik alkalommal szervezték meg a torjai napokat, ahol ötven méter hosszú puliszkát főztek a helybéli asszonyok. Az esemény alkalmával felavatták a megye tizenkilencedik sportcsarnokát.

◆ Kovászna és Hargita megye együttműködésében megszervezték a Székelyföldi Civil Napokat Sepsiszentgyörgyön.

Június 20-26. között zajlott Bálványo-

son, a Kovászna Megyei Cukorbeteg Gyermekek és Fiatalok Egyesületének szervezésében a IX. Életmódtábor cukorbeteg gyermekek és fiatalok számára.

Június 23-27.: Városnapokat tartottak Baróton. A nagy esőzések miatt a szombati programok meghiúsultak, de a vasárnapi főzőversenyen ismét ragyogott a nap.

Június 24.: A Múzeumok éjszakáján délutántól éjfélig tartó programokkal várta látogatóit a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum.

◆ Monumentális székely kaput emeltek Barátoson, melyet hat hónapon keresztül készített Haszmann Lajos és munkatársai.

Június 26.: A kézdívarshelyi Rotaryklub elnöki medálja Török Sándor közgazdászhoz került. A jótékonyági bál teljes bevételét a mezőhegyesi jégeső károsultjainak megsegítésére adományozták.

Június 26-27.: Esztelneken, Nyújtódon és Gelencén is megtartották a falunapokat.

Június 27.: Megnyílt a rétyi Antos János Iskolaközpont területén működő furulyatábor.

◆ Tetőzött az ár Kézdisztentléken. A falulakók példás együttműködésének köszönhetően sikerült megmenteni néhány lakóházat a teljes elárasztás elől.

Június 28.: A városatyák döntése nyomán a Kézdivásárhelyi Muncípiumi Kórház a városi önkormányzat fennhatósága alá került.

Június 29.: Barót, Köpec és Felsőrákos után kedden Bölönt öntötte el a környező dombokról hirtelen érkező ár.

Július

Július 1.: Érvénybe lépett a román kormány válságkezelő intézkedése, melynek következtében a közalkalmazottak bére 25%-kal csökkent, az áruforgalmi adó 19%-ról 24%-ra emelkedett.

Július 1-4.: Futásfalván megtartották a hagyományos Szent Mária-zarándoklatot.

◆ Bitai, illyefalvi és a Beszterce megyei apanagyfalvi gyerekek táboroztak együtt Uzonkafürdőn.

◆ Minden korábbiánál alacsonyabb eredményekkel zajlott le országos szinten az érettségi.

Július 2-4.: Béka és barátai köre tizenegyedik alkalommal szervezte meg a fortyogófürdői motoros találkozót. Az idei sztármeghívott a legendás Ossian zenekar volt.

◆ Kézdiszentlélek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Fony településsel írt alá testvértelepülési szerződést.

Július 3-4.: Gidófalván és Nagyajtán tartottak falunapokat.

◆ Kettős ünnepet ült a baróti református egyház: szombaton XVII. alkalommal szervezték meg a Zathureczky Gyula nevet viselő kórustalálkozót, vasárnap pedig megtartották az egyházközség és gyülekezet napját.

Július 3.: Este kitombolta magát a máskor csordogáló Debren-patak Sepsiszentgyörgyön: egy rövid felhőszakadás nyomán a víz elárasztotta a város utcáit.

Július 4.: Harminckilencedik alkalommal szervezték meg a zágoni kórustalálkozót.

◆ A kézdívsárhelyi katolikus ravatalozóházban tornyot és harangot avattak, melyet Sükösd Ede magánvállalkozó, az Ilu üzletlánc tulajdonosa édesanyja emlékére állíttatott.

◆ Vargyason, a festői Vadas-tetőn zajlott a hagyományos unitárius találkozó.

Július 9-10.: A kézdívsárhelyi Fortyogófürdőn került sor a II. Székely Szigetre, az 1980-ban alakult Moby Dick sztáregyüttes részvételével.

◆ Középjártán nemzetközi alkotótábort tartottak.

◆ Falunapokat tartottak Szentivánlaborfalván.

Július 11.: Barátosan is megtartották a szokásos fúvóstalálkozót.

◆ Egy kiadós zápor következtében Sepsiszentgyörgyön a víz ellepte a Lásbas Ház alagsorát.

Július 5-11.: Kálvin János emléke előtt tisztelgett egyhetes rendezvénysorozattal a Kézdi-Orbai Református Egyház-megye, amelynek a zágoni, felsőcsernátoni, bitai, kovásznai és dálnoki gyülekezetek adtak helyet. Mikes falujában ifúsági napot tartottak.

◆ Árvízkárosultak gyerekeinek szervezett tábort a Máltai szeretetszolgálat Benedek-mezőn.

Július 12.: Hatszoros túljelentkezéssel kezdődött a háromszéki pedagógusoknak a végleges katedrákért folyó versenyvizsga-sorozat.

Július 13.: Gátszakadás veszélye miatt az éjszaka folyamán ki kellett lakoltatni a Szemerja negyed patak- és tómenti lakóit.

◆ Ioan Aron személyében új rendőrfőkapitányt neveztek ki Háromszéken.

Július 14.: Délután nagy eső szakadt Mikóújfalura, megáradt és kiöntött a településen átfolyó patak.

◆ Az Erzsébet parkban felavatták Jecza Péter szobrászművész Nike II. című alkotását.

Július 14-18.: A Háromszéki Ifjúsági Tanács szervezésében a zabolai Csipkésben zajlott a II. Háromszéki Szabadegyetem.

Július 15.: A kormány által bevezetett karcsúsítás keretében elbocsátották tisztségéből Kovászna megye egyik alprefektusát, Benedek Káplár Gábort. A másik, Ion Ursache tisztségében maradt.

Július 16-18.: Lezajlott a XIX. rétyi, nemzetközi részvételű megyeközi fúvóstalálkozó. Rétyen, Sepsiszentgyörgyön, Kézdívsárhelyen és Kovásznán helyi és külföldi fúvósok, valamint mazzorett csoportok tették hangossá az utcákat, tereket. Ez alkalommal ünnepelte 75. évfordulóját a rétyi Kovács András Fúvós Egyesületet.

Július 17.: A sepsibesenyoői templom alatt Árpád-kori templom szentélye került napvilágra.

Július 18.: Sor került a tündérvölgyi juhászlakodalomra, a vajnafalvi román-ság hagyományos ünnepére.

◆ Átadták Kézdívsárhely új, uniós előírásoknak is megfelelő református ravatalozóházát.

◆ Egy hónapon belül másodszor is

elmosta a víz Bölönt, az áradás ezúttal emberáldozatot is követelt.

◆ A dálnoki falunapok alkalmával művelődési központot avattak.

Július 20.: Nyílt lapokkal mottóval Tusnádfürdőn kezdetét vette a 21. Tusványosi Szabadegyetem és Diáktábor, melynek csúcspontját kétségtelenül a Tőkés-Băsescu-Orbán találkozó jelentette (július 24.).

◆ Tűz ütött ki egy sepsiszentgyörgyi tömbházlakásban, a Füzes utcában. A 74 éves tulajdonos és kutyája megmenekült, a tüzet rövidzárlat okozta.

Július 22-25.: Háromszéken is áthaladt a hagyományos Székely Kerékpáros Körverseny.

◆ Ismét fekete szórófestékkel fújták le a csíkszeredai városkijáratnál levő Sepsiszentgyörgy-feliratot.

Július 23-25: Ozsdolán, Kézdimárkosfalván és Kézdimartonosban tartottak falunapokat.

Július 27.: A LAM-tangazdaság belső udvarán zajlott a második illyefalvi aratóverseny.

Július 28-31.: Szabadság, szerelem mottóval Almásréten szervezték meg a Kézdiszéki Ifjúsági Tábort.

Július 31. - augusztus 1. Kommandón falunapot ünnepeltek, melynek fénypontját a nosztalgia-vasút útjára engedése jelentette.

◆ Az első oroszfalvi napokon 15 méter és hetven centi hosszú kürtőskalács készült. Ez alkalommal betonhidat és művelődési otthont is avattak.

◆ Árkoson, Kézdimartonfalván és Köpecen is ekkor ünnepelték a település napját. Ez utóbbin rovásírásos, faragott helységhatár-táblát állítottak a falu bejáratához.

◆ A büszke Trabant-tulajdonosok a Rétyi-tó partján tartották országos találkozójukat.

Augusztus

Augusztus 1.: Felavatták a felújított illyefalvi református vártemplom orgonáját.

◆ Újra pusztított az ár Orbaiszéken és Kovásznán. A víz hidakat mosott el és közel háromszáz hektár mezőgazdasági területet borított víz alá.

◆ Villámcsapás sújtott egy 19 éves lányt a Kézdivásárhely környékén levő legelőn. Az áldozatot csodával határos módon sikerült újraéleszteni.

Augusztus 6.: Egyéves születésnapját ünnepelte a kézdivásárhelyi Zöld Nap Egyesület.

Augusztus 6-8.: A Barátosi Ifjúsági Szervezet, a Fiatalok Kézdiszentlélekért Szervezet és a Fiatalok Mikóújfaluerért

Egyesület együtt szervezte meg a zabolai Csipkésben az I. Hárít Hagyományörző Tábor.

Augusztus 8.: Zabolán és Kézdialmásban falunapokat tartottak.

Augusztus 9.: Ettől a naptól egyetlen közös hatóság alá került a megyei sportigazgatóság és az ifjúsági igazgatóság.

Augusztus 14-15: Kézdisárfalván, Kézdiszászfaluban, Bereckben, Kézdiszarazpatakon, Hatolykán és Sepsibükszádon is megtartották a hagyományos falunapokat.

◆ **A Vadas vadászcsoporthoz negyedik alkalommal szervezte meg Árkoson a vadásznapokat.**

Augusztus 16.: A Készenléti Felügyelőség Sugásfürdő közelében egy fel nem robbant II. világháborús bombát talált.

Augusztus 19-21.: A kézdizsentleleki falunapok alkalmából felavatták a felújított Petőfi Sándor Művelődési Házat, majd a községi Kemény Zsigmond Könyvtár alapításának 50. évfordulóját ünnepelték.

Augusztus 20.: A kis perkői kápolna harangja búcsúra szólította fel a kato-

likus hívőket. Délután szabadtéri néptáncfesztiválra és a Kormorán Memory Band koncertjére került sor, majd az örtüzek meggyújtásával fejeződött be az ünnepség.

Augusztus 21.: Szent István-mellszobrot avattak a sepsiszentkirályi református templom kertjében.

Augusztus 21-22.: Rétyen a községi napok alkalmából újra felavatták a brassói 24. honvéd gyalogezred hőseinek dicsőségére állított emlékművet, melyen Tökés László püspök, az Európai Parlament alelnöke is részt vett.

◆ Székely kaput avattak Albisban a falunapok alkalmából.

Augusztus 26-29.: Ezeken a napokon zajlott a kézdizsárhelyi városnapok, amely bő programválasztékkal és neves előadókkal (Tolcsvay László, Tankcsapda) kényeztette az érdeklődőket.

Augusztus 27-29.: Papp Zoltán, a KSE negyvenéves kerékpárosa világcsúcsot állított be 45 órás és 35 perces állandó kerékpározással, melyet a Brassó-Nagyszében-Déva-Lugos-Szőrénytorna-Craiova-Pitești-Câmpulung-Brassó útvonalon tett meg, összesen 1020 km-t.

Augusztus 28.: A sepsibesenyői falunapokon székely kaput avattak a falubeliek és a maksiak.

◆ Megrendezésre került az I. Olt Menti

Unitárius Találkozó Ürmös, Felsőrákos, Alsórákos, Datk és Olthévíz kezdeményezésével.

Augusztus 31.- szeptember 2.: Három napon keresztül több mint ezer buddhista és jógi hallgatta utazótanítók előadását a Zágontól alig három kilométerre lévő Gyémánt Út Buddhista Meditációs Központban. A rendezvény legjelesebb előadója a dán származású Ole Nydahl láma volt.

Szeptember

Szeptember 2-5.: Kovásznán színvonalas programmal zajlott a szokásos nyárutói városnapi sokadalom. A sztármeghívott idén a Bikini együttes volt, a fő attrakciót pedig a 121 méteres rekord-fagyaltkígyó jelentette.

◆ Kézdivásárhelyen megkezdtek a Kaufland üzletlánc raktáruházáának építését.

Szeptember 2.: Mezőgazdasági gépekkel és gyalogosan vonultak utcára Sepsiszentgyörgyön a Kovászna és Hargita megyei gazdák, követelve, hogy a kormány adja meg nekik az ígért támogatásokat.

Szeptember 3.: Többtucatnyi elszármazott tért haza közös ünneplésre, meghitt együttlétre az olaszteleki találkozó alkalmával. Imecsfalván és Lemhányben falunapokat tartottak.

Szeptember 4-5.: A X. Bölöni Nyári Ifjúsági Fesztivál keretében a magyar hadsereg bejövételének 70. évfordulójáról is megemlékeztek a fiatalok.

Szeptember 4.: A Khell család, néhai vitéz Khell Ödön (1931-2009) tisztelői, barátai és a Gábor Áron Alapítvány kuratóriumi tagjainak jelenlétében leplezték le Bereckben, a szülői házon az új Khell Ödön-emléktáblát.

Szeptember 8.: Uzonban Róza-napi, Nagyajtán Kisasszony-napi vásárt tartottak.

Szeptember 10-12.: Baróttól 18 kilométerre, a Kovácsok-patakánál szervezték meg a VII. Erdővidéki Trabantos Találkozót. Baconban Off-Road versenyen mérköztek meg az „úton kívüli” ralisok.

◆ Székelyszáldoboson is megtartották a falunapokat.

◆ A Gyöngyös Város Barátainak Köre Egyesület meghívására a Kézdivásárhelyi Nők Egyesületének tagjai részt vettek a gyöngyösi szüreti fehérbor-fesztiválon.

Szeptember 10.: Sor került az Erdélyi arca szépségverseny várva-várt döntőjére. Idén a korona a tizenkilenc éves nagyváradi Bereczki Evelyn fejére került. A Székely Hírmondó különdíjában a kézdivásárhelyi Mátis Henrietta részesült.

Szeptember 11.: Rajtaütésszerű ellenőrzést végeztek Előpatakon a Kovászna

és Brassó megyei rendőrök, csendőrök, kommandósok, bűncselekmények elkövetőit keresve.

Szeptember 13.: A megye minden óvodájában és iskolájában megkezdődött a tanítás.

Szeptember 13-14.: A tűzoltók napját nyílt kapukkal és felvonulással ünnepelték a sepsiszentgyörgyi, kézdívasárhelyi és bodzafordulói egységek.

Szeptember 17.: Barótn kopjafát és emléklakettet lepleztek le a város és a magyarországi Zirc testvérvárosi kapcsolatának 20. jubileumi ünnepén.

Szeptember 17-18.: Első ízben szervezett utcazene-fesztivált a megyeközpontban az Erdélyi Rendezvényszervező Iroda.

◆ Háromszékre látogatott Borbély László környezetvédelmi miniszter.

Szeptember 18-19.: A Kulturális Örökség Napok alkalmából a Kovászna Megyei Művelődési Központ és Kovászna Megye Tanácsa ingyenes tanulmányi kirándulást szervezett székelyföldi műemléktemplomok, kastélyok, kúriák látogatásával. A megye települései ugyanakkor színes kulturális programkínálattal várták az érdeklődőket.

◆ Gelencén újabb sikeres Jancsó-találkozóra került sor.

Szeptember 19.: A Berecki Református Egyházközség az oroszfalusi református

templomban szervezte meg negyedik szórványtalálkozóját.

◆ A Kecskemét melletti Balószöggel véglegesített testvér-települési szerződést Mikóújfalui önkormányzata.

Szeptember 20.: A prefektúra előtt tüntetett az Alfa Kartell Országos Szakszervezeti Szövetség megyei szervezete a kormány megszorító intézkedései ellen.

Szeptember 21-23.: Fennállásának huszadik évfordulóját ünnepelte a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncegyüttes.

Szeptember 22.: Kétszázötven egészségügyi, tanügyi, közigazgatási és pénzügyi alkalmazott utazott Kovászna megyéből a bukaresti tiltakozó felvonulásra.

Szeptember 23.: Címeres emlékéremmel tüntették ki a sepsikőröspataki önkéntes tűzoltó-alakulat tagjait.

Szeptember 24.: Az Erdélyi Magyar Hivatásos Táncegyüttesek Találkozójának adott otthont a megyeközponti Lajtha László stúdióterem.

Szeptember 25.: A megye településeiről 2500 önkéntes fiatal csatlakozott a Let's Do It, Romania! országos szemetgyűjtési projekthez.

◆ A csernátóni Haszmann Pál Múzeumban felavatták Kovács Géza Időnéző című szobrát.

◆ Illyefalván a helyi fiatalok, a hagyományokat felelevenítve szüreti bált szerveztek.

Szeptember 26.: Felsőrákoson a település napját ünnepelték.

◆ A Maniu-gárdisták által 1944. szeptember 26-án lemészárolt tizenhárom magyar vértanúra emlékeztek Szárazajtán.

Szeptember 25-26.: A Málnásfürdő fölötti Nyírben szarvasgombával fűszerezve zajlott a hagyományos vadászfesztivál.

Szeptember 27.: Lemondott Vasile Blaga belügyminiszter.

Szeptember 28.: Súlyos májelégtelenség miatt elhunyt Bartha László, Nagyborosnyó polgármestere.

Szeptember 30.: Kovásznán a román ajkú városatyák elutasító voksa ellenére is sikerült hivatalosítani a település zászlóját.

Október

Október 1.: A kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceum udvarán Sujánszky Euszták-emlékplakettet avattak.

◆ A szentkatolnai határban megkezdte a fortyogói borvíz palackozását – Azuga néven – a brassói Catalina Aqua Group Kft.

Október 2.: Felavatták a nagyajtai unitárius egyház által felépített Áldás Házaát.

◆ Sepsiszentgyörgyön a Krisztus Király-templomban zajlott a 9. Nemzetközi Ökumenikus Kórusfesztivál.

Október 3.: A megyeközponti Gyárfás Jenő Képtár előtt felavatták Vargha Mihály szobrászművész Gyárfás Jenő-szobrát.

Október 3-9.: Hetedszer szervezték meg az Őszi Közművelődési Napokat. Ez alkalommal avatták fel a Kovászna Megyei Művelődési Központ székházát is (október 5-én).

Október 5.: Három megyét érintő ökológiai katasztrófa történt a magyarországi Kolontáron (Veszprém megye), amikor egy gátszakadás következtében egymillió köbméternyi szennyező anyag (vörösiszap) öntötte el a környező településeket. Az eset után Kovászna megye eljárási gyűjtést kezdeményeztek a károsultaknak.

Október 6.: A megye több településén meghitt hangulatú műsorokkal emlékeztek meg az aradi vértanúkról.

◆ Az Országos Út- és Hídügyi Hatóság hozzáfogott a sepsiszentgyörgyi, kritikus állapotban lévő Olt-híd felújításához.

◆ A kovásznai kórház jelentős ételmisszer-adományt kapott Orbaiszék több települése református gyülekezetei jóvoltából.

Október 7.: A budapesti Operettszínházban lépett fel Dancs Annamari a Csárdáskirálynő bemutató előadásán, Stázi szerepében.

◆ A pedagógusok nemzetközi napja alkalmából a nyugdíjba vonult pedagógusokat köszöntötték a céhes városban.

◆ Kézdivásárhelyen az egykori fogászati rendelők átalakított épületében felavatták az új járóbeteg-rendelőt.

Október 8.: Tamási Áron Tündöklő Jeromos c. előadással nyitotta új évadját a Kézdivásárhelyi Városi Színház.

◆ Köröspatakon új sportcsarnokot avattak.

Október 9-10.: Országos gokartversenyre került sor a fortyogófürdői pályán.

◆ Lehullott az első hó Kommandón, reggelre húszcentis hóréteg borította be a települést, amely ráadásul áram nélkül maradt.

Október 10.: Hármaskor ünnep színhelye volt a **felsőcsernátoni református templom:** tisztelegtek a falu öregjei előtt, felszentelték az új úrasztalát, és fogadták segítőiket, a hollandiai frízeket.

Október 13.: Késő este két személy vesztette életét Kézdivásárhelyen, amikor leégett egy putri a Malom utca végében.

Október 14.: A megye pénzügyi hivatalaiban spontán tüntetést tartottak az alkalmazottak.

◆ Évek óta tartó huzavona után, kilenc éve a bálványosi Vár panzió mögötti ketrecben élő Muki mackót a zernyesti Libearty medvezerváratumba szállították.

◆ A sepsiszentgyörgyi Muncípiumi Sport Klub megünnepelte a 2010-2011-es sportév megnyitóját, és egyben az egyesület megalakulásának 37. évfordulóját.

Október 15.: A Kovászna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara a legsikeresebb háromszéki cégeket díjazta a Sugás vendéglőben. Üzleti forgalom alapján a Domo Rt., nyereség után számítva pedig a Zarah Moden Kft. bizonyult a 2009-es év legeredményesebb háromszéki vállalkozásának.

◆ Halmozottan sérült gyerekek számára szerveztek kézműves vásárt Barót főtéren.

Október 16-17.: Másodszor szervezték meg a Fiala Pedagógusok Találkozóját Uzonkafürdőn.

◆ A céhes városbeli Nők Egyesülete az Apor Péter Iskolaközpont étkezdéjében alma-pityóka bált szervezett.

Október 18.: A szeptember 18-án útnak eredő, sepsiszentgyörgyi **Karda Zoltán** megérkezett **Kőrösi Csoma Sándor dardzsilingi sírjához**, és ígéretéhez híven elszórta rajta az itthonról vitt földet.

Október 20-21.: A Vigadó Művelődési Ház adott otthont a második alkalommal megszervezett kézdívásárhelyi iskolák diákszínjátzó fesztiváljának.

Október 22.: Közel háromszáz kórházi, tanügyi és önkormányzati alkalmazott vonult utcára Sepsiszentgyörgyön a kormány megszorító intézkedései ellen tüntetni.

◆ A **Kertbarátok Egyesülete** megtartotta a szokásos **tökfesztivált a Vigadó előtti téren.**

◆ Az alsócernátoni **Haszmann Gabriella** a tárgyi alkotóművészet kategóriában kapott **Népművészet Ifjú Mestere**

kitüntetését a budapesti Néprajzi Múzeumban tartott díjkiosztó ünnepségen.

Október 23.: 1956-os megemlékezések zajlottak a megye településein.

◆ A komandói fiatalok birtokba vették az újonnan elkészült sportcsarnokot.

Október 24.: **Lőrincz Kálmán** állatorvos nyerte az RMDSZ által Nagyborosnyó községben szervezett előválasztást.

◆ **Motokrossz-pályát avattak az ozsdolai Avas oldalán.**

Október 27.: A zágoni Mikes-Szentkereszty-kúria parkjában **Semjén Zsolt**, Magyarország miniszterelnök-helyettese jelenlétében avatták fel **Csutak Vilmos** igazgató-tanár, történész mellszobrát.

Október 28-30.: A kovásznai szívkörház volt a házigazdája a Háromszéki orvosi napok szakmai konferenciának. Ez alkalommal az ötvenedik születésnapját ünneplő szívkörház felvette alapító orvosának, **dr. Benedek Gézána** a nevét.

Október 28.: A Székelyföld legrendezettebb települése verseny háromszéki szakaszán a megmérettetésre benevezett tíz község közül **Bodok** nyerte el az első helyezést és az ezzel járó ötvenezer lejes díjat.

A második díjat **Gelence**, a harmadikat **Bereck** község vehette át november másodikán.

◆ **Kézdívásárhelyen** átadásra került a **Zöld Nap** Egyesület kezdeményezésére játé-

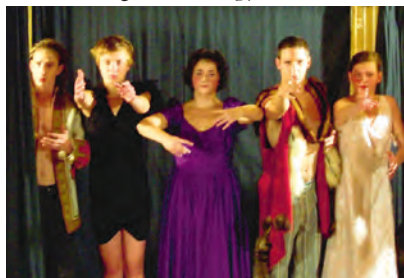
konysági rendezvényekből és adakozásból létrehozott 2. számú óvoda játszótere.

Október 29-31.: Baróton Dénes István barlangkutató emléke előtt tisztelegve tartották meg a XII. Székelyföldi Geológus-találkozót.

November

November 1.: Megkezdtek a Sepsiszentgyörgy központját évek óta rondító postaépület felújítását. Az átadás dátumának 2011 áprilisát jelölték ki a kivitelezők.

◆ *Kavarkád* címmel – egy év szünet után – újraindult a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium diáklapja.

November 2.: Európai körútra (Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Magyarország) indult a sepsiszentgyörgyi **Osonó Színházműhely Részletek a bolyongás meséiből** című előadásával.

◆ A szakszervezetek bejelentésétől eltérően a baróti és a kovásznai kórházban kétórás munkaszünettel járó figyelmeztető sztrájkot tartottak.

November 4.: Hivatalosan átadták a Sepszi Zöld Utat, a megye első és Erdély (és egész Románia) kilencedik ilyen út-vonalát. Az avató november 6-ára esett.

◆ Damokos Csaba lett a Román Képzőművészeti Szövetség Kovászna Megyei Fiókjának új elnöke, és a szervezet fel-

vette a Háromszéki Képzőművészek Egyesülete elnevezést.

November 8.: Egy kályhából kipattanó parázs miatt hajnalban tűz ütött ki egy bibarcfalvi házban, a tűzben a huszonnégy esztendő Józsa Endre életét vesztette.

November 10.: A málnási Tőkés József Általános Iskola ötszáz kötettel és könyvtári berendezéssel gazdagodott az OTP Bank Románia *Jog az olvasáshoz* elnevezésű akciója révén.

November 10-14.: A bukaresti IndAgra nemzetközi mezőgazdasági vásáron közös standdal mutatkozott be Hargita, Maros és Kovászna megye.

November 11.: A feltorjai Szent Márton római katolikus templom orgonája 100. születésnapját ünnepelték meg a templom búcsúja alkalmával.

November 12.: Harminchárom háromszéki pedagógust tüntetett ki életműdíjjal a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének (RMPSZ) megyei szervezete.

November 12-14.: A Háromszék Táncegyüttes és a Lajtha László Alapítvány szervezésében zajlott Sepsiszentgyörgyön a XIII. Népzene- és néptánc-találkozó.

November 13-14.: Az ojtózi Anselmokastélyfogadóban került sor az első Kézdiszéki Ifjúsági Találkozóra.

November 15-17.: Egy elszakadt fővezeték miatt két napra ivóvíz nélkül maradt Sepsiszentgyörgy egész felső része.

November 16-20.: Lezajlott a XVIII. Erdővidéki Közművelődési Napok, mely alkalmából Kászoni Zoltán habitológus átvette a Gaál Mózes Közművelődési Egyesület által létrehozott Erdővidék Kultúrájáért díjat.

November 17-21.: Országos bajnoki címet szerzett a kézdivásárhelyi Várdó Zoltán és Anton Florin a 14. alkalommal Nagyszentmiklóson rendezett országos kisállattenyésztő-kiállításon.

November 19.: A Székely Nemzeti Tanács majdnem háromszáz tagja utazott Budapestre, a magyar Országgyűlés testületi ülésére.

November 20.: Kézdivásárhelyen az egykori Pantalló épületének emeleti részén helyet kapó Art Galleryben megnyílt Kosztándi Jenő és Kosztándi B. Katalin állandó képzőművészeti tárlata.

◆ Közel háromszáz néptáncos gyűlt össze a hatodik vargyasi néptáncalálkozón.

November 21.: Elhunyt Dali Sándor, Pro Urbe díjas író, háromszéki lapalapító.

November 24.: A sepsiszentgyörgyi Babeş-Bolyai Tudományegyetemen a Junior Business Club első ízben szervezte meg az Üzleti Tervek Versenyét.

◆ Kulcsár-Terza Józsefet választották vissza a Magyar Polgári Párt megyei szervezetének elnökévé.

◆ Éjszaka beomlott a bibarcfalvi Bartalis Ferenc Általános Iskola egyik termének mennyezete.

◆ Két, tűzifát szállító lemhényi férfi – apa és fia – esett a megvadult lovak miatt felborult szekér áldozatául, az apa életét veszítette.

November 25.: András-Nagy Róbert elfoglalta a Fogolyán Kristóf Megyei Kórház vezérigazgatói székét.

November 26.: Halálos autóbaleset történt Uzon közelében, melyben egy 38 éves angyalosi férfi életét veszítette.

November 27.: Zoltánban felavatták a Czirják-kúria újjáépített barokk kapuját.

◆ Tizennégy erdővidéki pedagógust díjazott a Romániai Magyar Pedagógusszövetség (RMPSZ) erdővidéki szervezete.

◆ Valeriu Tabără agrárminiszter tette tiszteletét Sepsiszentgyörgyön, a szarvasmarha-tenyésztők megyei szervezetének meghívására.

November 28.: Advent első vasárnapján Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatala óriás adventi koszorút állított a Szabadság téren, melyen Antal Árpád András polgármester gyűjtötte meg az első gyertyát.

◆ A Nagyborosnyó polgármesteri tisztségéért kiírt időközi választást az RMDSZ jelöltje, Lőrincz Kálmán nyerte, aki 808 szavazattal fölényesen (59 százalék) győzte le az egyéb pártok jelöltjeit.

November 30.: Kézdiszentkeresztben az iskola felvette a falu szülőtte, Trefán Leonárd ferences atya nevét.

◆ Éjszaka lehullott Háromszéken az első hó.

Autóstopppal Indiába, avagy egy kalandos utazás gondolatai

A sepsiszentgyörgyi Karda Zoltán szeptember végén vágott bele kalandosnak és ugyanakkor kifejezetten veszélyesnek ígérkező utazásába. Elsődleges célja az volt, hogy autóstopppal eljusson Dardzsilingbe, és egy marék anyaföldet helyezzen Kőrösi Csoma Sándor sírjára. A közel egy hónapig tartó bolyongásáról útinaplót vezetett, amit később – saját fotóival illusztrálendő – kötetben kíván megjelentetni, de néhány részlettel megelőlegezzük a Székely Kalendárium olvasóit.

Prológos

*Köszönöm mindazoknak, akik bíztak bennem, hittek abban, hogy elérem célo-
mat, és élve hazajutok. Köszönöm a bizta-
tást, Karcsinak az indulás előtti beszélge-
tést és a finom ebédet, Ibolyának a finom
szendvicseket, Frenszisznek és Vilinek a
férfias bátorítást, Gergőnek az afganisztá-
ni tanácsokat, Lisának az életmentő női
megérzéseket, tesónak és anyukámnak a
rólam formált véleményük gyökeres meg-
változását, barátoknak, ismerősöknek és
ismeretlen embereknek a szurkolást és a
bátorító szavakat, gondolatokat.*

Valamikor, nagyon régen, úgy három évtizede egy kisgyerek játszott az édes-
apjával a térkép előtt. Térképismeretet.
Hirtelen a gyerek kijelentette: én is el
akarok jutni a Himalájához, ugyanazt be
akarom járni, amit Kőrösi Csoma
Sándor is beutazott! Akkor mindenki
nevetett a kisfiú szavain...

NULLADIK NAP, szeptember 16.

Nem tudom, más hogy van vele, de én
bizony nagyon érzékenyültem, amikor a

bukaresti indiai nagykövetség konzuli osz-
tályán a kezdetben nem túl barátságos
hölggy átnyújtotta az útlevelem, benne a
kéthónapos érvényességű indiai vízum-
mal. Vagyis mehetek Indiába. Nagy
élmény volt, és büszkén vonultam át a
pakisztáni nagykövetségre, intézni az
egyéb papírokat és engedélyeket. Ott
Pakisztán népének furcsa viselkedésű kép-
viselői fogadtak, illetve egy „we will call
you in two days”-szerű dumával (*két nap
múlva visszahívjuk – a szerk.*), vagyis udva-
rias elutasítással. (...) Kirúgtak négyszer,
és ötször mentem vissza. Addig, amíg már
mosolyogva fogadtak. Valószínűleg tisz-
telni kezdték a székely kitaratást, ha egye-
bet nem is értékelték. (...)

Pár hete eldöntöttem: nem nézek tele-
víziót és nem olvasok olyan újságcikke-
ket, amelyekben az adott országokban
zajló háborúról, konfliktusokról regél-
nek... Legalább több időm marad köny-
veket, tanulmányokat olvasni a térség
országairól, és tanulni a farszi és a hindu
nyelv alapjait. Amúgy meg tudom, hogy
ami egy amerikai vagy nyugat-európai
turista számára maga a földi pokol, az a
magyar utazóknak Allah hetvenhét vere-

tes paradicsoma. És én azt mondom azoknak, akik aggódnak értem: ha Isten, Allah, Buddha és a többi sok ezer helyi istenség és bálvány velem lesz, akkor ki ellenem? Valahogy csak eljutok utazásom céljához, a dardzsilingi angol temetőbe, messzire szakadt honfitársunk, Kőrösi Csoma Sándor sírjához. Valahogy csak eljut az a maroknyi humusz, hogy majd negyven év múltán ismét hazai föld takarja a kiemelkedő székely elődünk földi maradványait. Nem tagadom: félek kissé az afgán szakasztól, de akkor is végig kell csinálni, meg kell próbálni átjutni rajta, ha egyébként nem, azért, mert a becsület ezt követeli meg. Hiszen ez nemcsak életem nagy útja, ez a kitarás és a hűség igazi felnőtt próbája.

ELSŐ NAP – szeptember 28., Csomakőrös

Elindultam. És ez a tény megkönyebbüléssel tölt el. Nehéz volt az első lépés, de megtettem. Innentől nincs visz-

A csomakőrösi diófák alatt

szaut, menni kell, és azon dolgozni, hogy eljussak célomhoz, és onnan élve, épen haza is érjek. Szülővárosom végébe a kézdialmási jegyző vitt ki, miután az irodában főnökével, Almás község polgármesterével hatalmas jelenetet rendeztek. Molnár István polgármester, amikor meghallotta, merre készülök, és mivel akarok oda eljutni, előbb ötperces nevetőgörcsöt kapott, majd „történelmi fotót készített” rólam, szerinte az utolsót, amin én szerepelek. El sem tudta képzelni, hogy létezik ember, aki „ilyen útra vállalkozik a háborús övezetben”...

Kovászna központjáig egy tisztas úriember vitt el, csodálkozva és nagy szemeket meresztve, amikor meghallotta utazásom célját. A Kovászna és Csomakőrös közötti útszakaszt majdnem teljesen gyalog tettem meg, útközben gyönyörködtem a hegyaljai székely települések rendezett arculatában, a kellemes napfényben megcsodálva az őszi ruhában pompázó erdőségeket.

Csomakőrös központjától már nehezebbé váltak lépteim. Eszembe jutott az elemi iskolás látogatásunk Dóra tanító néni vezetésével, és kavargtak bennem a gondolatok. Közeledtem utazásom első fontos állomásához: Csoma Sándor diófáihoz.

A háziak, akiknek a telkén található a két monumentális fa-matuzsálem, otthon voltak. Az „ember” kísértelt velem az utcába földet gyűjteni a kis bőrszerénybe, majd miután összekapartuk a maroknyi földet a diófák alól, készített rólam pár fotót. Búcsúzóul a székely atyafi lelkemre kötötte: „osztán vigyázzon nagyon magára, mert a magyarságnak szüksége van az ilyen emberekre”. Megígértem, hogy minden tőlem telhetőt megteszek, hogy októ-

ber 26-án ugyanitt találkozzunk, és együtt szórjuk ki a dardsilingi földet a diófák alá.

Kézdivásárhelyen kedves székely barátommal, Kocsis Károllyal kerestük meg Jakabos Ödön kriptáját a református temetőben. Babonából nem engedtem, hogy előtte lefotózzon, mondván, lesz elég olyan helyzet az út során, ahol a hátam mögött jön a Kaszás, nem szeretném itt is ezt érezni.

Egy „munkaebéd” keretében röviden összefoglaltam neki utazásom célját és azt, hogy hol, milyen országokon, városokon keresztül szándékozom eljutni a messzi Himalája lábához. Humoros jelenet volt a Székely Hírmondó szerkesztőségében, amikor megmutattam pénzem rejtkehelyét: a bakancsom bélésébe fabrikált „dugi helyet”.

Kézdivásárhely Sepsiszentgyörgy felőli kijáratánál hihetetlen szerencsém volt. Egy moldovai kamionsofőr vett fel, és vitt egészen Brassó végéig. Nagy volt az öröme, hogy nem vagyok ó-királyságbeli. Az úton végig a regáti ártalomról, a bukaresti átkról és az emberpusztító kormányról magyarázott nekem.

Brassóban ismét szerencsésen indult a „kamionvadászát”. Nem telt el öt perc, és mellettem fékezett egy török rendszámú teherautó. Bizony mondom, nem intettem, hacsak útszéli vakarózásomat nem értette annak a sofőr. Amikor meghallotta, hogy Isztambulba igyekszem, hatalmas nevetésbe tört ki. Pont oda tart ő is, és a legnagyobb örömmel elvisz egészen a város ázsiai oldalán található lera-

katig, mert az az ő úti célja. Daniel, a csalányosi származású fiatalember beutazta a fél világot, és a hobbiszinten űzi a kamionvezetést. Családjának van pénze elég, ő ezt azért csinálja, mert szeret utazni és „olyan jó helyekre járni, mint Isztambul vagy éppen Hamburg”. (...)

(Zoltán leszállt Bukarestben, ahol meglátogatta a rokonait – a szerk.)

MÁSODIK NAP – szeptember 29. Bukarest – Giurgiu – Stara Zagora – Isztambul

Nagy nehezen kivergődtem a főváros szélén található, Zsiláva nevű „börtönös” településre. Hosszú, értékes órákat vesztettem el a szemerkélő esőben az idegölő bukaresti forgalomban. Ahhoz képest, hogy előző nap percek alatt felvettek, itt ültem majd’ másfél órát, amíg megállt egy bolgár kamion. Sajnos, amire felmelegedtem és kényelembe helyeztem magam, leállt a motor, így kénytelen voltam egy másik autóval folytatni az utat, amely úgyszintén bedöglött a román-bolgár határ előtt. Klasszikus, még a szocialista érából megmaradt gépkocsi volt: Volga, a párt kedvence. Úgyhogy szépen legyalogoltam közel hét kilométert, és átsétáltam a vámon.

A bolgár vámós megrökönyödve vette tudomásul, hogy utam végcélja India, és hogy stoppal szándékozom eljutni oda. A vám melletti parkolóból vett fel a „Sárga Csikó” (egy magyar kamion), amely átvitt a Barátság-hídon, és közel kétszáz kilométert haladtunk Stara Zagora irányába. Nagy segítség volt a magyar srácok részéről, hogy egy török kamionparkoló mellett tettek ki. Ám innen a Balkán-hegység hágóin át ismét egy bolgár autóval utaztam úgy, hogy közben még tűzifát is segítettem felpakolni a srácnak. Egészen Stara Zagoráig vitt, és otthagytott a legnagyobb török kamionparkoló mellett – az éjszaka kellős közepén.

Én pedig szépen végigkérdeztem a parkoló vendéglőjében, hogy ki vinne el Isztambulig. Hát nem került olyan, így a szemerkélő esőben szerencsét próbáltam az út szélén is, megosztva az egyetlen lámpa által megvilágított helyet két örömlánnyal, akik úgszintén utazni kívántak: de ők a törökök pénzére utaztak. Tízpercnyi álldogálás után vett fel egy adanai kamion.

Mint később megtudtam, Ay Metin – a jármű vezetője – Hamburgból igyeke-

zett eljutni Isztambulba. Vagyis csak igyekezett volna, mert ötven kilométerenként „beş jeuro”-dumával megállítottak a bolgár rendőrök. Szegény törököm fizetett is becsülettel, de aztán a nyolcadik útszéli, rendőrruhás „modern útonállónak” kijelentette: nem fizet. Lett is erre nagy cirkusz, leszállítottak a járműről, összeszedték az útleveleinket, beültek a rendőrautóba, és mint aki jól végezte dolgát, szépen elmentek...

Ideges törököt már láttam, de olyant nem, mint Metin. Alighogy elmentek a rendőr ismerőseink, körbevett bennünket egy csoport alvilági figura. A sofőr vette a telefonját, és betelefonált a legközelebbi kamionparkolóba egy barátjának, aki pár perc alatt tucatnyi török kamiont rendelt a helyszínre. Szép kis kamionsor alakult ki az út szélén, és csodák csodája előkerültek rendőrkeink is, akik sűrű bocsánatkérések közepette adták vissza iratainkat.

Kapiküle határállomásig kamionsorban haladtunk, és közben az anatóliai táj szépségéről csevegtünk újdonsült ismerősömmel. Hajnalra megérkeztünk Törökországba, a kapikülei határátkelőhöz. Szeretett városom, Isztambul karnyújtásnyira volt tőlem. (...)

A török, ahogy „hazai pályán” érezte magát, azonnal javasolta, hogy ebédeljünk, borotválkozzunk, teázzunk és lazítsunk pár órát valamelyik határ közeli parkolóban, hiszen szerinte Allah sem akarhatja azt, hogy koszosan, éhesen és feszülten érkezünk meg a Városok Városába. Persze én minél hamarabb el akartam jutni Isztambulba, ahol barátaim már nagyon vártak, és amúgy se volt nagy kedvem tölteni az időt, tudván, hogy hátra van még közel tizenkétezer

Híd a Boszporuszon

**A Kék mecset
Iisztambulban**

kilométer. Végül csak beleegyeztem abba, hogy bevágjunk egy lencselevest citrommal és hagymával. Igen ízletes étel volt, és Metin büszkén mutogatott a szakácsra: az ő rokona. Az étterem fürdőjében szépen megborotvákoztunk, majd az elmaradhatatlan teázás után irány Isztambul!

Az ázsiai oldalon álltunk meg, és ott az a meglepetés ért, hogy bár nem akartam hosszú estét magamnak, mégis az lett belőle. Annak esélye, hogy egy tizenötmilliós városban két ismerős véletlenül találkozzon, szinte a nullával egyenlő. Mégis, ahogy elbúcsúztam Metintől, pár méterrel arrább valaki ránkogni kezdte a hátizsákomat. Majd összeestem,

amikor megláttam barátomat, Osmant, aki véletlenül tartózkodott az Asiaköy városrészben. Szólt a többi barátomnak telefonon, és lett belőle olyan este a Sultanahmed negyed Macka utcájában, hogy a végén könyörögtem nekik, hogy meghalok, ha még sokat etetnek, és nem lesz, aki eljusson Indiába.

HARMADIK NAP – október 1., Isztambul – Török-Kurdisztán (Dogubeyazit)

Ezen a napon mindenképpen variánsokkal kellett számoljak. Ugyanis itt több lehetőség adódott, már ami az útvonalat illeti. Ha Dyarbakyr felé indulok, az hosszabb és nehezebb, bár lehet, hogy a dél-kurdisztáni részen könnyebben átjutok Iránba. Így a Dogubeyazit irányába haladó, úgynevezett középső útvonalat választottam. Mindenképpen azt kellett szem előtt tartanom, hogy a lehető legkevesebb gondot okozzam magamnak és barátaimnak, nem tudván, mi a helyzet jelenleg Török-Kurdisztánban. A barátaimtól csak annyit tudtam, hogy a feszültség nő a kurd régiókban, és ennek első jeleit már Isztambul környékén tapasztaltam.

Az autópályán egész katonai oszlop-sorok vonultak kelet irányába, kételtű járművek és szállítóautókra rakott tankok. Közben Osmantól megtudtam, hogy Hakkari térségében a török-iráni határ le van zárva, és semmi kedvem nem volt ahhoz, hogy Irakba kóboroljak, vagy várjam meg, amíg a törökök méltóztatnak megnyitni az iráni határátkelőket. Maradt tehát az, hogy elmegyek egészen Dogubeyazitig, és onnan a benzincsempészek szépen átvisznek a határon Iránba. A gond csak az, hogy az iráni kamionok Igdír irányába mennek, az a stabil útvonaluk, szerintük az a biztonságos. Nincsenek kitéve támadásoknak, és rablók sem fenyegetik őket. Úgy gondoltam, helyesen cselekszem, ha elkerülöm a tömegnyomoros helyeket, hiszen azok a legfontosabb célpontok a kurd bombamerényletek és egyéb terrorista akciók számára.

A napi hosszú menetelés el is kezdődött valamikor reggel nyolc óra körül. (...) A reggeli gyors internetes képfeltöltés után Osman barátom elkísért a közeli városvégére, ahol ötpercnyi állodgálás és táblatartás után kaptam is egy török

kamiont, amely egészen Vanig vitt... Az utazást szinte teljesen átaludtam. (...) Hihetetlenül ki voltam fáradva, és csak bízni tudtam abban, hogy talán Iránban lesz alkalmam ágyban aludni...

Útközben megálltunk egy örmény templomromra épített szálloda mellett, vizet és gyümölcsöt „tankolni”. Szomorú látvány volt látni a több ezer éves templom maradványait. Sajnos a régi Urartu örmény királyság épített örökségéből mára már nagyon kevés maradt meg. A középkori és főleg újkori török műemlékromboló mentalitás hatalmas pusztítást vitt végbe. Hihetetlen történelmi értékeket tettek tönkre, bontottak le vagy temettek be. Olyan értékeket, amelyek az emberiség múltjának élő tanúbizonyítékai voltak. Egy biztos: az örmény és a görög építészetet, amit a törökök közel hatszáz éve igyekeznek kiirtani a térségből, még sokáig domináns marad, addig, amíg ők jobbat, szebbet, impozánsabbat ki nem találnak. Erre mondta a török sofőr, hogy a török nemzet saját magának ad egy nagy pofont akkor, amikor lerombolja azt, ami példaértékű volt az ő építészetük számára

is. Hiszen a Haghia Sophia – a Szent Bölcsesség bizánci templom – alkotta a mindenkor követendő építészeti modellt, legszebb mecseteiket bizánci stílusban, boltívesen építették meg. Ezt a stílust gyakorolta Mimar Koca Sinan mester és utódai évszázadokon át. (...)

Anatóliánál kietlenebb tájat életemben nem láttam. Az oszmánok mindent felélték, lelegeltettek, és az évszázados harcok során elpusztítottak. (...)

TIZEDIK NAP – október 8., Herat (Irán) – Kandahar

Talán eddigi életem legnehezebb napja volt ez. Este, ahogy betoppantam Ahmaad barátom lakására, a ledöbbsent arcoktól kissé kijózanodtam. Barátom elmondta, hogy Mazari-Sharif irányába se autóbusz, de még járható út sincs, vagyis elfelejthetem az észak felé való továbbhaladást. Sápadt arccal, de nagyon komolyan kifejtették nekem: amerre én akarok menni, ott a halál vár rám, az európai emberre. Felajánlották, hogy megvásárolják a repülőjegyet Kabulig. Barátságosan elutasítottam, mondván: nekem tovább kell mennem, és senki sem kerülheti el a sorsát. Ha az van megírva a Nagykönyvben, hogy ott kell meghalni, akkor az ellen nem érdemes küzdeni. (...)

Vagyis az egyetlen járható út Kabulba a tálib vidékeken és a legnyugtalanabb övezeteken át vezet... Eljött életemben az a pillanat, amikor a felnőt férfi fel kellett vállaljon valamit, ami több, mint életveszély.

Így aztán barátom kioktatott, hogy én egy néma török muzulmán vagyok, aki elveszítette az útlevelét, és ezért akarok eljutni Kabulba, hogy az ottani török nagykövetségen új útlevelet csináltassak. Ezt a „mesét” azért találták ki nekem, mert a törököket nagyon szeretik Afganisztánban, tekintettel a rengeteg segélyre, amit a Török Vörös Félhold juttat el Kandaharba és a déli területekre.

Az igazat megvallva, ez tényleg egy halálosan komoly háborús övezet. Ez már az autóbusz-állomásban látszott. Ugyanis csak idős és középkorú férfiak utaztak. Az izgalom, hogy melyik útszakaszon fog alattunk bomba robbanni, teljesen átjárta a busz utasait. Félóránként megálltunk, és utastársaim hangos imádkozásba kezdtek. A buszt Herat és Kandahar között négyszer állították meg különféle fegyveres csoportok. A sötét éjszakában egyik alkalommal leszállítottak mindenkit, találmra kiválasztottak három utast, és magukkal vitték őket.

Én, a néma tényleg némán maradtam. Nagyon féltem. Akkor esett át a szemem előtt az a pár kép, amit úgy mondanak, hogy a halál előtti életképek. Le-

Mindenhol barátok várták

hunytam a szemem, és láttam, hogy se jobbra, se balra, se hátra nincs út... csak előre, ha egyáltalán arra is van. Életem legfontosabb értékére gondoltam, és kértem az Istent, hogy adja meg a lehetőséget nekem, hogy ne itt és így érjen véget az életem. Ha kiderült volna, ki vagyok, akkor tutti, hogy egyedül engem vittek volna magukkal. Pedig értem a román állam egy vasat sem fizetett volna váltságdíj gyanánt – egy magyarral kevesebb, egy gonddal kevesebb.

És abba is biztos vagyok, hogy ha elraboltak volna, akkor a tálib barátaimon kívül más nem tudott volna onnan kimenteni. Itt minden falu, városka egy önálló életet élő irreguláris fegyveres csoportosulás, amely önfejűen cselekszik. Nincs államhatalom, amely itt parancsolna vagy rendet teremtene. Sajnos ezek az emberek nem így élnek meg ezt a mindennapjaikban. Reggel úgy indulnak el otthonról, hogy nem tudják: egyáltalán

viszont látják-e szeretteiket, családi fészkeiket.

Kora hajnalban amerikai-afgán ellenőrzőpontoknál vizsgálták át az autóbusszunkat. Hajnali öt órakor tragikomikus jelenet játszódott le. Két „apró” fegyveres suhanc állított meg bennünket. Pénzt és ékszer követeltek. Közben nem vették észre, amint az utolsó székéből elővánszorogott egy idős férfi, aki se szó se beszéd, lekevert két-két hazait a ledöbbsent banditáknak. Azok pedig sírva dobták el orosz gyártmányú géppisztolyaikat, és fejevesztve rohantak a távolban körvonalazódó falu irányába. Kiderült, hogy az idős bácsi a két suhanc nagybátyja. Szégyellte is magát az öreg, hogy a rokon fiúk így próbálnak pénzhez jutni...

Virradt már, amikor az autóbusz útját modern amerikai terepjáró állta keresztbe. A buszra felszálló fegyveres férfi a nevemet kiáltotta. Ledöbbenve álltam fel, mire Mohamed – mert úgy hívták az illetően – közölte velem: az érkezésemre számító herati barátom küldte, hogy vigyen engem biztonságos helyre...

A reggelt egy Kandahar közeli hegyi faluban töltöttük, ahol teletömtek, mint a libát. Mindeközben barátom megszervezte a Kabulba való eljutásomat is. (...)

Hindu ünnep

Barátom szerint sok-sok, autóbusszon utazó afgán arra használja angol nyelvtudását, hogy az országban utazó kevés külföldit „elszédítse, elvarázsolja”, majd egy alkalmas pillanatban szépen átadja egyik vagy másik fegyveres csoportosulásnak, amely aztán komoly pénzt vasal fel az adott európai országtól – váltságdíj formájában.

Az út Kandahartól Kabulig tele van fegyveresekkel, kiégett és füstölgő üzemanyag-szállító kamionokkal, felrobbant és beomlott hidakkal, átereszekkel. Gyakorlatilag nem létezik összefüggő aszfalt, ötszáz méterenként hiányzik az útburkolat, tölcserék és hatalmas gödrök árulkodnak arról, hogy itt bombák robbantak, aknák csapódtak be, és a folyamatos fegyveres összecsapások miatt nemigen van lehetőség helyreállítani az úttestet.

Mindenki mindenkire gyanakszik. Ennyire ideges amerikai katonákat nem láttam sehol. Qalat környékén a helyiek elmondták a bazarban, hogy az itteni „légkör” olyan feszült, hogy az amerikai és más katonák gyakorlatilag mindenre tüzelnek, ami mozog, vagy ami éppen gyanús számukra. Útban Kabul felé mesélte el egy öreg fűszerkereskedő, hogy Qalat környékén naponta meglőnek vagy felrobbantanak egy-két amerikai vagy velük szövetséges katonát, és igen gyakoriak az éjszakai rajtaütések. Szerinte az itteni idegen katonák többsége drogot vagy alkoholt fogyaszt a stressz és az idegi kimerültség ellen. (...)

Jómagam is láthattam, hogy az utak tele vannak menekülő és elkeseredett afgánokkal. Olyanokkal, akik egész életük munkáját egy kis átalvetőben magukkal menekítik egyik helyről a másikra. És

India egyik legszebb épülete: az agra-i Tadzs Mahal

közben olyan kérdéseket tesznek fel nekem, az idegennek, hogy a döbbenettől megszólalni sem tudok: milyen háború az, ahol a békefenntartó alakulatok béke-teremtés helyett magukra hagynak egész falvakat és településeket, amelyek fölött aztán fegyveres kiskirályok uralkodnak?! Mert itt, akinek fegyvere van, az a „kiskirály”, akinek fegyveresei vannak, az a „nagykirály”. (...)

TIZENKETTEDIK NAP – október 10., Kabul

Reggel kissé mámorosan ébredtem, talán azért, mert olyan kényelemben volt részem, amilyenről utazásom kezdete óta még csak álmodni sem mertem. Gondolom, mindenki megérti, ha azt mondom: nem hasonlítható össze a kamionokban való szunyókálással és a kóbor életformával a franciaágyban való éjszakázás. A nap egy rövid város körüli sétával telt el, de minden elképzelésemet felülmultha az, amit itt láttam. Az óváros élő bizonyítéka annak, hogy ez a nép milyen gazdag és fejlett kultúrával rendelkezett hajdanán. Csak egy hibája volt: az igen nagy gazdagság, amiért ide mindenki lopni, rabolni jött.

Hihetetlen, hogy az élet milyen értéktelen ebben az országban. Senki nincs biztonságban, mint ahogy én sem tudhatom, van-e következő perc, megérem-e az estét. Csak annyit tehetek, hogy megfogadva barátom tanácsát, minden este megvizsgálom a nemesebbik felem, és ha épen és egyben van, akkor ismét túléltem egy napot itt, a fegyverek földjén. (...)

Rengeteg a rendőr, a katona, a biztonsági ember. Mondhatjuk úgy is, hogy nem lépünk ötöt, és máris igazoltatnak. A városközpont tele van óriási homokzsákokkal, és állig felfegyverzett emberekkel, akik a rendet és a csendet vigyázzák. Van valami a levegőben, ami a hajdani Vietnámról szóló filmeket juttatja eszembe. (...)

Hassib és a barátaim csodálatos fickók. Most derült ki róluk, hogy Kabulban ők a gazdag emberek közé tartoznak, vagyonosak és műveltek. Szívük szerint a tálibokkal tartanak, de az amerikaiakkal és más nyugati cégekkel üzletelnek. Soha nem kérdeztem meg, mit és kivel üzletelnek. Alapszabály ebben az országban, hogy minél kevesebb kérdést teszel fel, annál nagyobb biztonságban vagy. Ez egy olyan ország, hogy aki túl sokat tud, annak hamar nyoma veszik.

A ház, ahol elszállásoltak, megfelelt az európai „felső tízezer” lakókörülmenyének. Szégyellem is magam, hiszen ég és föld a különbség az én itteni kényelmem és a kinti valóság között. A szomszédos utcában ma éhen halt két kisgyerek. A három „kismókus” közül ketten nem bírták tovább az éhezést. A tegnap még

mosolyogtak. Én készítettem róluk életük első és utolsó fényképét. A tegnap még vígan játszadoztak a szemétdomb mellett, pillepalackokat dobáltak, azzal labdáztek. Ordítottam kínomban. Nem lehet leírni azt az érzést, hogy tehetetlen vagyok. Nem tudtam rajtuk segíteni. (...)

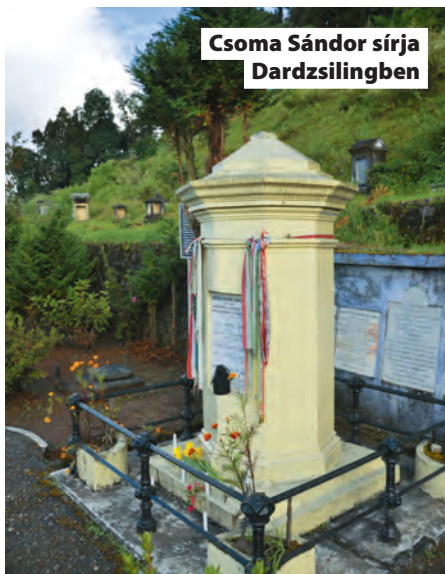
TIZENNYOLCADIK NAP – október 17., Dardzsiling

(...) Ma megtörtént. Valami olyant éreztem, ami csak keveseknek adatik meg. Reggeli után vettem a „kalapom”, és elindultam eddigi életem legnehezebb másfél kilométerét legyalogolni. Megkértem Dardzsiling főterén egy hindu férfit, hogy magyarázza el, merre találok az angol temetőt. Szívesen vállalta, mondván, útjába esik, elvisz és megmutatja. Az angol temető mellett vásárolt két szál sárgaliliommal és az otthonról vitt maréknyi földdel léptem be a kapun. A nagy, sárgára festett, nyolcszög alakú síremlék már várt rám.

Remegett a lábam, elcsuklott a

hangom. Megérkeztem. És hogy hogyan, azt csak igazából én tudom. Én tudom, hogy mennyire nehéz volt az elmúlt tizennyolc nap. Nem tudtam visszatartani a könnyeimet. Hindu kísérem csak bámult, és szótlánul gondolkodott, vajon mi lelta ezt a székelyt, aki az imént még olyan határozott léptekkel haladt a temető felé, hogy alig bírta tartani az iramot vele. Sírtam. Hihetetlen érzések törtek fel belőlem. Évek hosszú sikertelenségei és minden nehézség, ami az utamba került az elmúlt napokban. Csoma Sándor, melletted vagyok! Én – a székely porszem – eljöttem Hozzád, hogy egy kis hazai földet szórjak Poraidra!

Végre valami az életemben, amit kitartással végig is csináltam. Hazai földet hoztam a sírra harmincnyolc évvel Jakabos Ödi után, harmincnyolc év után ismét van otthoni morzsája Föld Anyácskáknak távolba szakadt, nagy hon-

fitársunk sírján. Mert azt hoztam neki – egy marékka a diófák alól. És nem viszek magammal mást, mint egy maroknyi földet, amelynek megvan a helye: otthon, Csomakörösön, a diófák alatt.

Nem a hírnév, politikai karrier vagy egyéb hamis eszmék vezéreltek idáig. Mert ha az vezérelt volna, akkor már régen feladtam volna. Még Afganisztánban, a bombák földjén. Jakabos Ödi jut eszembe. Az ő személyisége végigkísért ezen az úton. Van valami az ő szellemé-

ből, ami itt maradt, mint ahogy az én lelkemnek is egy darabkája örökre itt fog maradni a Himalája lejtőjén, az angol temető legszebb sírja mellett...

Bőgtem, mint egy kisgyerek, amikor a hegyoldalból leereszkedett egy férfi a kislíával. Átnyújtottak két könyvet, és megkértek, hogy írjam be a nevem. Az elsőt egy magyar család „indította el”, a másodikat a Kalkuttai Bengáli Tudományos Társaság nyitotta, és mindkettőben nagyon sok híres személyiség neve megtalálható. Szinte szégyelltem beírni a nevem olyan hírességek alá, mint tudós buddhisták, nyelvészek, akadémikusok, közéleti személyiségek. (...)

A nap folyamán két olyan momentum volt, amit nem cserélnék el semmiért, senkivel. Az első az, amikor a sír gondnoka és kislíja átadták az emlékkönyveket, hogy jegyezsem be a nevem. A második egy alig kétperces telefonbeszélgetés – de amilyen rövid volt, pont olyan nagyon feltöltött energiával, és erőt adott indiai utazásom hátralevő részéhez. Szántó Gergő, egy Afganisztánban élő, nagyon bátor magyar férfi azt mondta: „Isten hozott a klubba. Megcsináltad!” (...)

A Himalája csúcsai

Az évszázad esküvője

Az elmúlt évszázad esküvője Diana hercegnő és Károly herceg nevéhez fűződik, a 21. századéra Vilmos herceg és Kate Middleton pályázik. A trónörökös 2011. április 29-én a Westminster apátságban – ott volt Diana hercegnő temetése 1997-ben – veszi el polgári származású menyasszonyát.

A brit kormány az esküvő időpontját – amely egy pénteki napra esik – munkaszüneti nappá nyilvánította. Ez lesz a legnagyobb királyi esemény azóta, hogy Vilmos szülei, Károly walesi herceg és Diana egybekeltek csaknem három évtizeddel ezelőtt.

A 28 éves Vilmos és a polgári származású Kate Middleton eljegyzését 2010 novemberében jelentették be hivatalosan, akkor még az esküvő pontos dátumának közlése nélkül. Ennek az egy hétig tartó bizonytalanságnak – mert annyi telt el az időpont nyilvános kitézéséig – legnagyobb haszonélvezői a fogadóirodák voltak, a szigetországban ugyanis óriási tétekek folytak a találgatások a nép körében. Ugyancsak szóbeszédre és a vélemények megosztására adott okot a menyasszony alacsonyabb rendű származása is, aki most „betörni készül” a királyi vérvonalba.

Ennek ellenére Vilmos herceg már most nagyobb népszerűségnek örvend, mint apja, a következő angol király. A brit alattvalók jelentős többsége ugyanis már nem Károlyt, hanem fiát, Vilmos herceget kívánja Anglia trónján látni II. Erzsébet királynő után.

A brit sajtóban több felmérés is megjelent a monarchiával kapcsolatos közhangulatról és várakozásokról. A News of the World brit bulvárlap megbízásából elvégzett országos felmérés szerint a megkérde-

zettek 55 százaléka szeretné, ha kimaradna egy generáció, és a királynőt unokája, Vilmos követné a trónon. Károly trónutódlását csak 35 százalék pártolná.

A 62 esztendő Károly az angol-brit monarchia történetének leghosszabb ideje váró trónörököse. Károly herceg 84 esztendő édesanyja 1952 óta ül a trónon, és kiváló egészségnak örvend. II. Erzsébet királynő mamája, Erzsébet anyakirálynő 2002-ben, életének 102. évében hunyt el, és ha a jelenlegi uralkodó is megéri ezt a kort, Károly 80 esztendő lenne, mire a trónutódlás esedékessé válna.

Amikor a közvélemény-kutatás során a kérdést úgy tették fel, hogy a brit monarchiának Vilmos és Kate Middleton, vagy Károly és felesége, Kamilla hercegnő lenne-e jobb, 64 százalék voksolt Vilmosra és Kate-re, és mindössze 19 százalék vélekedett úgy, hogy a királyság intézménye jobban járna Károllyal és Kamillával.

Ez utóbbi eredmény jól jelzi, hogy Károly második felesége, Kamilla – akivel a trónörökös 2005-ben kelt egybe – változatlanul mennyire népszerűtlen az alattvalók körében.

A közvélemény-kutató cég megkérdezte azt is, hogy Kate Middleton vagy Kamilla lenne-e alkalmasabb királynőnek; a válaszolók 57 százaléka Kate-et nevezte meg, és csak 15 százalék vélte úgy, hogy Kamilla jobb királynő lenne.

Kamilla az idősebbik trónörökös ifjúkori kedvese volt, és a kapcsolat Károly és első felesége, a néhai Diana hercegnő csaknem három évtizeddel ezelőtti esküvője után sem szakadt meg. Diana 1997-ben bekövetkezett tragikus autóbalesete után Kamilla jó ideig a leggyűlöltebb személyiség volt a britek körében, mert szinte mindenki őt tartotta felelősnek a trónörökös házasság felbomlásáért, és a Diana halálához vezető eseménysorozat egészéért.

Károly és Diana – hosszú évekig tartó zajos botrányok után – 1996-ban vált el.

A News of the World felméréseinek eredményei szerint a brit közvélemény elsőprő többsége támogatja, hogy Vilmos herceg Kate Middleton személyében polgári származású jövendőbelit választott. Ezt a megkérdezettek 86 százaléka tartotta helyes döntésnek, és alig 1 százalék ellenzte.

Az is igen széleskörű, csaknem kétharmados helyeslésre lett, hogy Vilmos néhai édesanyja, Diana jegygyűrűjével jegyezte el kedvesét: ez a megkérdezettek 65 százalékának tetszett, és csak 20 százalék fejezte ki ellenérzését. A harminchat évesen elhunyt néhai Diana hercegnő gyémántokkal kirakott, 18 karátos, zafírköves jegygyűrűje a vásárláskor 150 ezer új lejt ért, ma már azonban felbecsülhetetlen értékkel bír.

A néhai Diana felbecsülhetetlen értékű gyűrűje már régóta Kate ujján ragyog

A közvélemény-kutatásból kiderült az is, hogy a britek abszolút többsége továbbra is monarchiapárti: az erre vonatkozó kérdésre 55 százalék válaszolt úgy, hogy Nagy-Britannia rosszabb hely lenne a királyság intézménye nélkül, és csak 25 százalék szeretne inkább köztársaságot.

Bármennyire is népszerű az ifjú trónörökös jegygyűrűje, a súlyos költségvetési megszorítások várható hatásait szorongva váró britek zöme nem szeretné a saját zsebéből finanszírozni Vilmos és Kate 2011. április végére tervezett esküvőjét. A The Sunday Times megbízásából elvégzett közvélemény-kutatás szerint a megkérdezettek mindössze öt százaléka pártolja, hogy az adófizetők állják a frigy költségeit, 69 százalék szerint Károly hercegnek, Vilmos apjának kellene kifizetnie a számát, további 18 százalék pedig azt szeretné, ha a királynő fedezné személyes vagyónából a kiadásokat.

A román gazdaság hét mítosza

Románia fél évtizednyi gazdasági növekedést nulláz le két, esetleg háromévnnyi recesszióval. A kapitalizmus eddig a gazdaságnak inkább a gyengeségeit, mintsem a kitörési pontjait állította reflektorfénybe.

Hamis és elszállt elméleteket fejlesztettek ki koherens gazdasági stratégiák helyett Románia utóbbi 21 évének kormányai. A mítoszokra alapozott megoldási javaslatok nemcsak hogy nem mentették meg a nemzetgazdaság életbevágó szektorait, hanem gyakran negatív következményekkel is jártak. A legismertebb mítoszok szerint Romániát az húzza ki a pácból, hogy megszállják a külföldi turisták, vagy új ásványkincseket fedeznek fel, felkeltjük a külföldi befektetők maximális érdeklődését, szél-turbinák farmjai lepik el az országot, masszívan exportálunk gabonát, és rohamszerűen bevezetjük az eurót. Igazi szappanbuborékok.

1. Románia Európa éléstára

Talán a legrégebbi az a legenda, hogy Románia Európa legnagyobb búzatermelője, mert ezt már a Moldova és Havasalföld egyesüléséből létrejött kifliál-

lam uralkodója, Alexandru Ioan Cuza fejedelem idejében is emlegették. Valójában Románia teljes búzatermése a legjobb években sem haladta meg az összeurópai mennyiség tíz százalékát, és jóval ez alatti mennyiséget exportált.

Soha nem voltunk a kontinens legfőbb agrárhatalma, és jelei sincsenek annak, hogy a belátható jövőben azzá váljunk. Világszinten Románia egy százalékkal járul hozzá a globális agrártermeléshez, mindazonáltal a termőföldek tízszer ekkora teljesítményre lennének képesek.

2. Itt olcsó és szakképzett a munkaerő

Ezt említik elsőként, amikor arról van szó, miben versenyképes Románia, mivel tudná idevonzani a külföldi befektetéseket. Papíron a román munkaerő háromszor olcsóbb, mint Nyugat-Európa fejlett országaiban: egy szakképzett munkás 1150 eurót keres Olaszországban, és 350 eurót idehaza.

A reális különbség valamivel kisebb, mivel idehaza nemrég nőttek a fizetések, de az adók is: Romániában sújtják a legtöbb adóval a munkával szerzett jövedelmet. Mi több, Romániában nagyon alacsony a termelékenység a nyugati munkaerőéhez képest, és ez is jócskán befolyásolja a munkaerőhöz kötődő költségeket.

3. A turizmus menti meg az országot

Húsz éve, mióta a hazai gazdaság stratégiai ágazatává nevezték ki a turizmust, folyamatosan nő azon román állampolgárok száma, akik külföldön töltik a szabadságukat, mert ott olcsóbb, és jobb a körülmények. A Romániába látogató külföldi turisták száma viszont csökkenőben.

A hiányos infrastruktúrának köszönhetően az ország a 76. a turisztikai versenyképesség világranglistáján, többek között Azerbajdzsán mögött áll.

4. Az ország gazdag altalajkincsekben

Az ásványkészletek a kimerülés határán vannak. Jelen pillanatban a nyersanyagok természetes forrásai már nem túl nagyok, mivel ezeket ésszerűtlen módon termelték ki az utóbbi hatvan évben.

A megerősített adatok szerint 74 millió tonnányi nyers kőolajjal és 185 milliárd köbméternyi földgázzal rendelkezünk. Ezekből évente 5 millió tonna kőolajat és 12,5 milliárd köbméternyi földgázt hozunk a felszínre, azaz a tartalékok ki fognak merülni a következő 15-20 évben.

5. A szélerőművek leviszik az elektromos áram árát

Ahhoz, hogy széleskörűen használhassuk a szél-, nap- és geotermikus energiát esetleg biomasszával és bioüzemanyaggal kombinálva, héttől kilenc milliárd euróig terjedő befektetésre lenne szükség a következő években, állítják ezeknek az alternatív energiaforrásoknak a lelkes támogatói. (Ebből három autópályát is

meg lehetne építeni.) Amit viszont nem említenek, hogy ennek a hatalmas befektetésnek az összege a végső fogyasztók számláin is meg fog jelenni.

6. Az ipar egy rakás ócskavas

Ennek a mítosznak, amit rögtön 1989 decembere után indított útjára Petre Roman akkori miniszterelnök, katasztrofális hatása volt a nemzetgazdaságra. Valós állami támogatás hiányában nagyon sok ipari egység már a '90-es években bezárt. A gazdaság modernizációjának tekintették azt, hogy az ipar hozzájárulása a GDP-hez mintegy 30 százalékra csökkent, mert hiszen az európai gazdaságok is főként a szolgáltatási szektorra épülnek.

A válság most ismét az ipar jelentőségére terelte a kormány figyelmét, mivel nagyjából ez hozta egyensúlyba Románia külkereskedelmi mérlegét.

7. Az euró lesz a gyógyír mindenre

Többen hangoztatták, hogy ha már csatlakoztunk volna az euróövezethez, kisebb mértékben éreztük volna meg a válság hatásait. A kijelentés nem felel meg a valóságnak, a versenyképesség hiánya miatt a román gazdaság még sérülékenyebb lenne az eurózónában.

Görögország, Spanyolország, Írország gondjai súlyosbodtak az euró bevezetése után, amikor a hitelezés kicsúszott az ellenőrzés alól. Lengyelország példája is azt mutatja, hogy a gazdasági egyensúly megtartása nem a pénznemtől függ. A lengyel az egyetlen az Európai Unió gazdaságai közül, amely elkerülte a recessziót, pedig még nem vezette be a közös európai fizetőeszközt.

(A *Forbes* Románia alapján)

Huszonöt éve történt: a csernobili atomkatasztrófa

Tíz másodperc: ennyi idő kellett hozzá, hogy a szocialista megalománia megszállottai, néhány felelőtlen szovjet mérnök elszabadítsa a poklot az ukrajnai Csernobil atomreaktorában. Az 1986. április 26-án, hajnali 1 óra 23 perckor bekövetkezett robbanás Ukrajna 12 megyéjének 2300 települését sújtotta sugárfertőzéssel. A robbanás okozta radioaktív sugárzás több százszorosan haladta meg a Hirosimára és Nagaszakira dobott amerikai atombombák által keltett sugárzást. A 25 évvel ezelőtti „szovjet atomcsapás” áldozatainak száma ötmillió körül van.

48 ezer év: ennyi idő kell ahhoz, hogy a robbanás helyszínén megszűnjön a radioaktív sugárzás, hirdetve esztelen ideológiák, a kommunizmus és a szocializmus „dicsőségét”, s egy mindössze 70 évre összetakolt államalakulat emlékét. Hat-száz esztendő múlva a sugárzás mértéke már olyan alacsony lesz, hogy az emberek visszaköltözhetnek Csernobilba és környékére.

„Száz lépés” az összeomlásig

A XX. század legsúlyosabb nukleáris balesetét az erőmű mérnökei idézték elő, akik egy igencsak rosszul sikerült kísérlet során azt próbálták modellezni az ukrajnai Csernobilban, a működő 4-es reaktoron, hogy áramkimaradás esetén a tartalékrendszer képes-e hűteni a blokkot. A katasztrófa előzményei közé tartozik, hogy az atomerómű mérnöke, Anatolij Diatlov rájött: amennyiben hirtelen kiesik a hálózati villamosenergia-szolgáltatás, a zóna hűtőközegét keringető szivattyúk leállnak. Diatlov engedélyt kapott Fomin-tól, az atomerómű főmérnökétől, hogy a 1986 tavaszán a 4-es számú reaktorban

kísérletet végezhesse, modellezve egy esetleges áramkimaradás elhárítását.

1986. április 25-én, pénteken hajnalban 1 órakor megkezdték a 3,2 GW hőteljesítmény csökkentését. Délutánra a teljesítmény 1,6 GW-ra csökkent, ekkor a reaktorról lekapcsolták az egyik turbínát. 14 órakor a villamos elosztóközpont értesítette a csernobili Lenin Atomeróművet, hogy a közelgő hétfégre ellenére a vártnál nagyobb a fogyasztók energiaigénye. Ezért a teljesítmény további csökkentését megszakították.

Így érkezett el a szombati nap, a görögkeleti naptár szerint nagyszombat. Hűsvétra a szakértők is, a döntéshozók is hétfégre házaikba utaztak. (A legtöbb üzemzavar hétfégre hajnalokon szokott bekövetkezni.) A csernobili négyes reaktorban a felszaporodott reaktorméreg miatt a szabályzat szerint megengedettnél jóval nagyobb mértékben kiemelték a legtöbb szabályozó rudat. Diatlov mégis kiadta az utasítást a kísérlet megkezdésére. Április 26-án éjszaka 1 óra 23 perckor a négyes blokkban bekövetkezett a robbanás. Az éjszakai műszakban ott dolgo-

zó 256 munkásnak esélye sem volt a menekülésre, az életben maradásra.

A reaktor belsejében a hőmérséklet elérte a 3000 °C-ot. A hasadási termékek az üzemanyagból az égő grafitba diffundáltak, onnan pedig a levegőbe jutottak: az összes radioaktív nemesgáz, továbbá a mozgékony alkálifém-ionoknak és

az illékony jódnak mintegy 20 százaléka. A többi, nehézkesen diffundáló radioaktív fém 4 százaléka jutott ki a környezetbe.

A grafitűz 10 napon át égett, ezután sikerült bórozott homokkal és ólommal elfojtani. A bór célja a neutronok elnyelése, az ólom pedig megolvadva a levegőt zárja el a reaktortól. Ezalatt 4 EBq (4·10¹⁸ Bq) aktivitás szabadult ki a légkörbe, ami 400-szorosa volt a hirosimai atombomba által a levegőbe juttatott radioaktivitásnak, és megközelítette egy nagy hidrogénbomba kísérleti robbantásakor a légkörbe kerülő aktivitásának nagyságát.

Május elseje előtt semmit

1986-ban már Gorbacsov vezette a Szovjetuniót. Rizskov miniszterelnököt még szombaton 18 órakor értesítették a csernobili balesetről, ő vasárnap 11 órakor – saját vezetésével – kormánybizottságot hozott létre, amely elindította a szerencsétlenség kivizsgálását és a károk csökkentését. Április 27-én, vasárnap Valerij Legaszov a vizsgálóbizottság szakmai elnökeként a helyszínre repült.

A kontinensen ilyesmire nem készült fel senki, nem lehetett tudni, hogy mit szabad enni és inni. A Szovjetunió vezetése

Légifelvétel a katasztrófa helyszínéről

megkísérelte elhallgatni a balesetet. A május elsejei ünnepek előtt semmit nem jelentettek be, Gorbacsov főtítkárral pedig több hétre eltűnt a nyilvánosság elől.

Hétfőn reggel a 1600 km-re fekvő svéd FOSMARK atomerőműhöz munkába érkező dolgozók ruháját a sugárzást mérő kapu belépéskor radioaktivitással szennyezettnek találta. A svédek a szélirány alapján csakhamar rájöttek, hogy a radioaktivitás nem svéd atomerőműből származik, hanem délről jön. Ők a közeli, litvániai Ignalina atomerőműre gyanakodtak, és diplomáciai úton felvilágosítást kértek Moszkvától.

A TASSZ hírszolgálati iroda hétfőn 9 órakor adta ki az első jelentést. A szenzációt fölkapta a sajtó. Egyesek úgy nyilatkoztak, hogy ha Csernobiltól 1600 km-re a svédek ilyen aktivitást mértek, akkor Ukrajna és Belorusszia területén milliókat érhetett életveszélyes sugárzás. Nem vették figyelembe azt a tényt, hogy a szél Csernobil felől Svédország felé fúj, ezért észleltek a svédek jelentős aktivitást, de közben nagyrészt lakatlan mocsárvidék terül el. Csakhogy a könnyű részecskéket a szél Európa-szerte széthordta, a sugárterhelés-növekedése még Franciaország lakosságán is kimutatható volt.

A kontinens nagy részét elérték a szennyeződött légtömegek. A reaktor vérszéállításra használt grafitrudak hosszú időn keresztül elolthatatlanul égtek. Fennállt a veszélye, hogy a több ezer fokon izzó massa, átvadva az erőmű alapzatán, közvetlenül lejut talajvíz szintjéig, és a Pripjaty folyón keresztül megmérgezi Kijev ivóvízhálózatát.

Azt hazudták: ideiglenes a kitelepítés

Még a reaktor égésének időszakában evakuálták a reaktor 30 km-es körzetéből az összes települést, beleértve Pripjaty (45 ezer), Csernobil (12 ezer) és 94 kisebb település összesen 40 ezer lakosát. Közvetlenül a baleset után az erőmű körül egy 30 kilométeres szigorúan őrzött övezetet jelöltek ki. A 4500 négyzetkilométeres terület átnyúlik Belorussziába is, de a határai nem fedik le a ténylegesen szennyezett régiót. Erről a területről a szovjet kormány 36 óras késéssel kezdte meg a kitelepítést. Összesen 200 ezer embert evakuáltak – akkor még azt mondták nekik, hogy átmeneti időre.

A katasztrófa után az egész Szovjetunió területéről mintegy 800 ezer „önkéntes” katonát és civilt jelöltek ki a helyreállítási munkák megkezdésére, a romeltakarításra. A súlyosan fertőzött területre egyszerű munkaruhában mentek be az emberek, és semmilyen védőfelszereléssel nem rendelkeztek. Így nem csoda, hogy nagyon rövid időn belül rengeteg embernél komoly, legtöbbször halálos kimenetelű betegségek jelentkeztek.

Hivatalos ukrán

adatok szerint közvetlenül a robbanáskor harmincan veszték oda, az elszennvedett sugárfertőzés miatt pedig 4300 ember halt meg. A robbanás következtében mintegy 100 ezer tonna fém szóródott szét és párolgott el. Az elmúlt években a zónában lecsapódott szennyeződés alig egy százalékat távolították el.

Azt, hogy ténylegesen hány áldozatot követelt a katasztrófa, hányan betegedtek meg vagy haltak meg a radioaktív szennyezés okozta betegségekben, ma sem lehet pontosan tudni. 1993-ban 3,8 millió, 1995-ben 5 millió ember fertőzéséről beszéltek Ukrajnában.

Az elmúlt évek égetően fontos kérdésévé vált, hogy hogyan oldják meg a sérült reaktor szarkofágjának biztonságát. 1988-ban még egy szovjet tudóscsoport hívta fel a figyelmet arra, hogy a betonkoporsó 20, legfeljebb 30 évig biztonságos. A nemzetközi atomenergia bizottság néhány évvel később megerősítette, hogy a szarkofág a magas hőmérséklet és a belső sugárzás miatt nem elég ellenálló. A probléma teljes megoldása a mai napig megoldásra vár, noha a tudósok által jelzett két évtized már letelt, sőt, harmadik is javában tart.

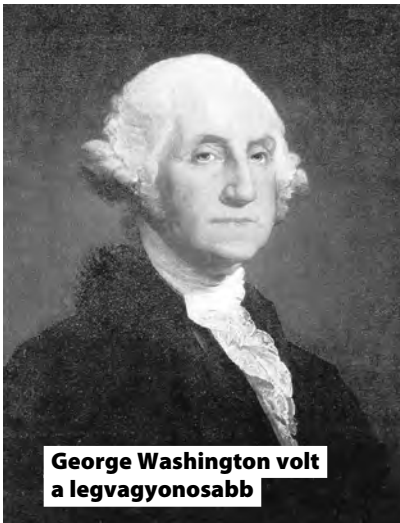
A leggazdagabb amerikai elnökök

A legtöbb amerikai elnök vagyonos családban született és biztos anyagi háttérrel rendelkezett, amikor politikai pályára lépett. Bár nemcsak dollármilliomosok indulhatnak a választásokon, de igazán szegény emberből még soha nem lett elnök az Egyesült Államokban. Rabszolgatartók és céltudatos örökösök következnek.

A lista összeállításánál olyan tényezőket is figyelembe kellett venni, mint az utóbbi két évszázadban bekövetkezett infláció, defláció és a gazdasági növekedés mértéke. Ezenkívül olyan „szubjektív” tényezők is befolyásolták a végeredményt, mint a történészek szakvéleményei, ezért a Forbes listája eltér más hasonló témájú összeállításoktól.

Rabszolgatartók és milliomosgyerekek

A leggazdagabb elnök a Forbes lista alapján **George Washington** volt, aki 1789-97 között töltötte be a pozíciót. Egy vagyonos özvegyet vett feleségül, jól

George Washington volt a leggazdagosabb

keresett bíróként is, és több hatalmas földterületen gazdálkodott. Az igazán mesés gazdagságot azonban az elnöki fizetés jelentette, ami az Egyesült Államok akkori költségvetésének 2 százalékát tette ki. Birtokain több száz rabszolga dolgozott.

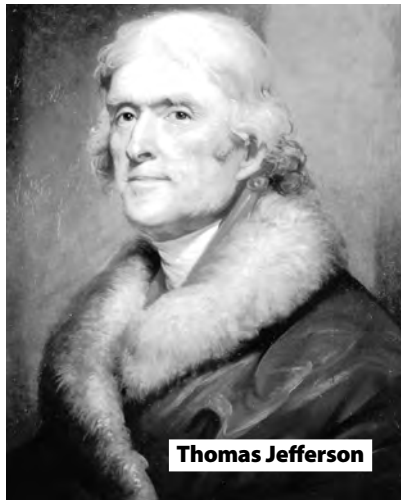
Herbert Hoover (1925-1929) önerőből tett szert akkora vagyonra, amely a

Herbert Hoover önerőből gazdagodott meg

politikai pályája elindításához kellett. Korán elvesztette a szüleit, geológiát tanult Stanfordban, majd a bányászatba fektetett. Az 1910-es évek elején annyi pénzt keresett évente, ami ma 2,5 millió dollárnak (7,5 millió lejnek) felel meg. Elnöki fizetésére nem is tartott igényt, az egész életét jótékony célokra ajánlotta fel.

Thomas Jefferson (1801-09) a szüleitől örökölt vagyonnal indult az életnek,

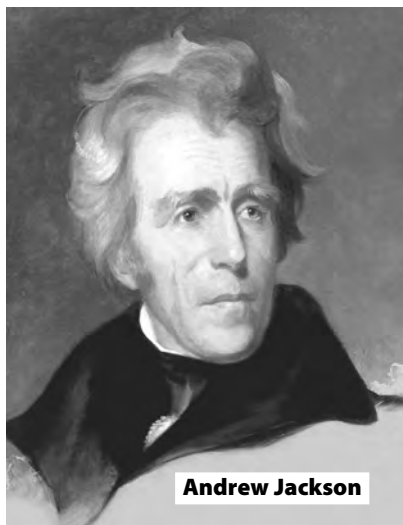
Virginia állam 30 leggazdagabb emberének egyike volt. A többi elnökhöz képest is nagyon sok pénzből élt, Monticello nevű háza építészeti látványosságnak számított. Ehhez képest elnöksége után szegényebb volt, mint azelőtt, halála után adósságokat hagyott hátra.

Volt mire támaszkodnia **John F. Kennedy**-nek (1961-63) is, apja, Joseph

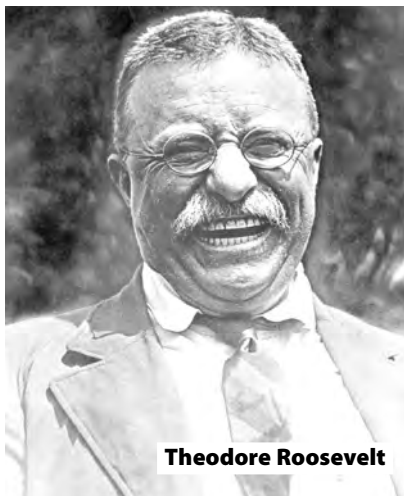
P. Kennedy bankokba és likőrüzletbe fektetett pénze jó alap volt a politikai karrier finanszírozásához. Akárcsak Hoover, Kennedy sem vette fel elnöki fizetését. Bár más listák Kennedy vagyonát az első helyre teszik a listán és 1 milliárd dollárra becsülik, a Forbes nem tartja lehetségesnek, hogy az exelnök ekkora összeg felett rendelkezett volna. Már csak azért sem, mert az elnöknek nyolc testvére volt, szülei pedig tovább éltek, mint ő, így természetesen nem örökölt.

Andrew Jackson (1828-37) generálisként keresett rengeteg pénzt, bennfentes információi segítségével olyan földterületeket szerzett, amelyekről

kiúzták az indiánokat. Ő volt Memphis egyik alapítója, és több mint 300 rabszolgával rendelkezett.

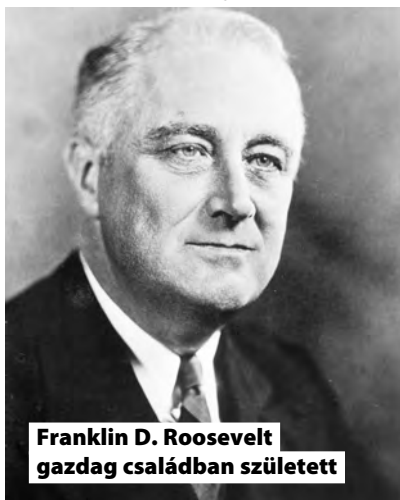
Theodore Roosevelt (1901-1909) jómódú New York-i családban született, az örökség és az állandó jövedelem miatt egyáltalán nem voltak anyagi problémái. Az sem vágta különösen földhöz, amikor

Theodore Roosevelt

az 1880-as években csődbe ment északdakotai farmja, és mai viszonylatban 1,5 millió dollárt (4,5 millió lejt) veszített. Elnöki fizetését szerzőként keresett összegekkel növelte.

Franklin D. Roosevelt (1933-45) ugyanebből a családból származott, luxuskörülmények között nőtt fel. Rövid ideig ügyvédként dolgozott a Wall Streeten, majd átnyergelt a politikára.

**Franklin D. Roosevelt
gazdag családban született**

A kevés „alulról” felkapaszkodott egyesült államokbeli elnök egyike, **Lyndon B. Johnson** (1963-69) az 1930-as években már tekintélyes vagyonnal rendelkezett. Az ötvenes években telekommunikációba fektetett, és ez a lépés sokáig mesés gazdagságot biztosított egész családjának.

Lyndon B. Johnson

James Madison (1809-17) több mint 2000 hektáros virginiai dohányültetvénye biztosította az anyagi hátteret a politikai pályafutásához. A hatalmas örökség egy része azonban elűszott a kormányzás alatt, Madison sokkal gazdagabb volt, amikor 1809-ben beült az elnöki székbe, mint amikor 8 év múlva kiszállt onnan.

Obama nincs a listán

Az utóbbi évtizedek elnökei sem éppen a gettóból indultak, de elődeikhez hasonló mértékű vagyont egyikük sem halmozott fel. **Barack Obama** amerikai elnök és felesége például tavaly a becslések szerint 5,6 millió dollárt (18,6 millió

James Madison

Barack Obama

lejt) keresett. Jövedelmük nagy részét a politikus írói sikereinek köszönhetik. A *The Audacity of Hope* (A remény bátorsá-

ga) és a *Dreams From My Father* (Álmok apámtól) a *The New York Times* best-seller-listájára is felkerült.

Az Egyesült Államok egyik szimbóluma a Rushmore-hegy, az amerikai Dél-Dakota államban található. A hatalmas nemzeti emlékhely 1927 és 1941 között, azaz 14 év alatt készült el. A hegy oldalába négy nagy amerikai elnök arcmását vésték: az elsőt, George Washington, a harmadikat, Thomas Jeffersont, a tizenhatodikot, Abraham Lincolnt és a huszonhatodikot, Theodore Rooseveltet.

Változó dátumú nemzeti, nemzetközi és egyéb társadalmi ünnepek 2011-ben

Választások világnapja: február első csütörtöke (február 3.)

Idegenvezetők napja: február utolsó vasárnapja (február 27.)

A ritka betegségek napja: február utolsó napja (február 28.)

Nagymamák napja: március első vasárnapja (március 6.)

A roma kultúra napja: április első vasárnapja (április 3.)

A testvérvárosok napja: április utolsó vasárnapja (április 24.)

Az asztma világnapja: május első keddeje (május 3.)

Anyák napja: május 1-jét követő első vasárnap (más hagyomány szerint május első vasárnapja, egy további szerint május első keddeje) (május 8.)

Anya nélkül nevelkedő gyermekek napja: anyák napját követő hétfő (május 9.)

Nemzetközi tejsnap: május utolsó keddeje (május 24.)

Gyermeknap: május utolsó vasárnapja (május 29.)

A lakáskultúra világnapja: június első szombatja (június 4.)

Pedagógus nap: június első vasárnapja (június 5.)

Apák napja: június harmadik vasárnapja (június 19.)

Szövetkezetek napja: július első szombatja (július 2.)

Vasutas nap: július második vasárnapja (július 10.)

Polgárőr nap: július harmadik vasárnapja (július 17.)

Bányász nap: szeptember első vasárnapja (szeptember 4.)

Az elsősegély világnapja: szeptember második szombatja (szeptember 10.)

Hallássérültek világnapja: szeptember utolsó vasárnapja (szeptember 25.)

A hála világnapja: szeptember utolsó vasárnapja (szeptember 25.)

Tengerészeti világnap: szeptember utolsó vasárnapja (szeptember 25.)

Európai Örökség Napok – Nyitott Kapuk: szeptember utolsó vasárnapja (szeptember 25.)

A béke világnapja: szeptember, az ENSZ Közgyűlés nyitó napja

Az állatok világnapja: október első vasárnapja (október 2.)

Habitat, az emberi települések világnapja: október első hétfője (október 3.)

Idősek világnapja: október első hétfője (október 3.)

Természeti katasztrófák csökkentésének világnapja: október második szerdája (október 12.)

A látás világnapja: október második csütörtöke (október 13.)

Az iskolai könyvtárak világnapja: október negyedik hétfője (október 24.)

Takarékossági világnap: október utolsó munkanapja (október 28.)

Ne gyűjts rá! november harmadik csütörtöke (november 17.)

A közlekedési balesetek áldozatainak emléknapja: november harmadik vasárnapja (november 20.)

Hálaadás napja (USA): november negyedik csütörtöke (november 24.)

Csillagászati jelenségek 2011-ben

2011. január 4. Részleges napfogyatkozás Európa északi részén 86%-os maximális fázissal. Hazánkban 71%-os napfogyatkozás a reggeli órákban, 09:25 körül.

2011. május 11. A Merkúr, a Vénusz, a Mars, és a Jupiter négyes együttállása, egy 6 fokos körben, 23 fokra a Naptól.

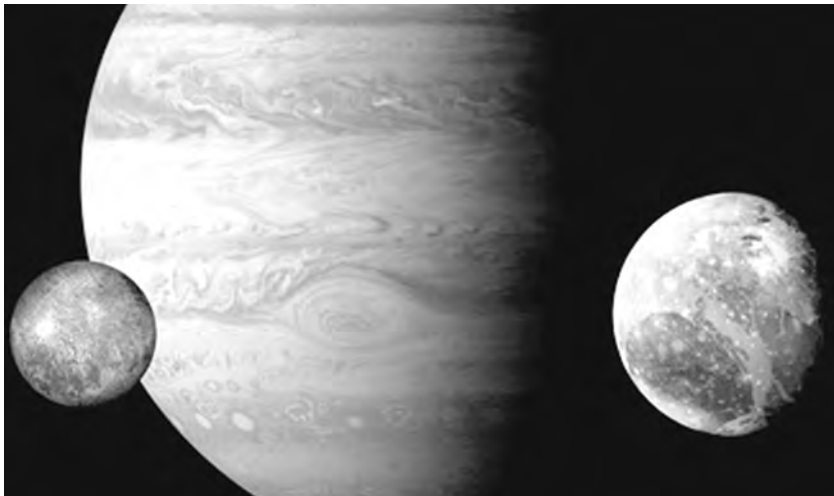
2011. május 21. A Merkúr, a Vénusz, és a Mars hármas együttállása, egy 2 fokos körben, 22 fokra a Naptól.

2011. június 15. Teljes holdfogyatkozás 19:22-21:02 között, 100 percig teljes (170%).

2011. november. A 24. naptevékenységi hullám maximuma.

A következő részleges napfogyatkozás tehát január 4-én lesz, 71 százalékos takarással. A jelenséget védőszemüveggel távcső nélkül is észlelni lehet, viszont hangsúlyozzuk, soha ne nézzünk szabad szemmel a Napba, mert azonnal súlyos szemsérülést, akár vaktságot is elszenvedhetünk.

A Hold mintegy négyszázszor kisebb, mint a Nap, ám négyszázszor közelebb is van hozzánk, így a Földről nézve a két égitest látszó átmérője közel azonos: a Hold épphogy el tudja takarni csillagunkat. Mivel égi kísérőnk közel van hozzánk, parallaxist mutat, vagyis egy adott időpontban a Föld különböző pontjairól szemlélve egy kicsit máshol látjuk az égen. Ennek eredménye, hogy a tökéletes geometria, a teljes fedés csak egy vékony, néhány száz kilométeres széles sávban látható a felszínről. A vékony sáv miatt a teljes napfogyatkozás – bár évente többször is előfordulhat – egy adott földrajzi helyről csak nagyon ritkán figyelhető meg. Románia területén az 1999-es teljes napfogyatkozás után csak 2081-ben láthatunk hasonló jelenséget. A teljesség sávja körül azonban több ezer kilométeres szélességben részleges napfogyatkozást figyelhetünk meg, ami így már sokkal gyakoribb jelenségnek számít.

Húsz év múlva januárban kezdődhet a kikelet

Hőség, aszály, orkánok és áradások – a klímakutatók hosszú ideje figyelmeztetnek a Föld felmelegedésének várható következményeire. A német Giesseni Egyetem növényökológiai intézetének kutatói is meglepő és nyugtalanító jelenségekre hívják fel a figyelmet.

Évek óta növekszik a levegőben a széndioxid koncentrációja, ez pedig nagymértékben felelőssé tehető a Föld felmelegedéséért. „Korábban az a feltevés élt, hogy a levegő szén-dioxid-koncentrációjának növekedésével párhuzamosan a talaj is több szén-tartékot képes raktározni” – mondta el a növényökológiai intézet vezetője.

A kutatók azonban bebizonyították, hogy a növények és a talaj is azonnal leadják a szén-dioxidot. Ezenkívül pedig a talaj még több – boldogságkeltő hatása miatt kéjgáznak vagy nevetőgáznak is nevezett – dinitrogén-oxidot juttat a levegőbe, amelynek klímakárosító hatása nagyobb, mint a szén-dioxidé.

A német intézet klímakutató állomásán tizenkét éve végeznek a széndioxid-szint mérésére irányuló vizsgálatokat. A kutatók megfigyelték, hogy ez alatt az idő alatt több fű nőtt, mint hasznos növény. Az állomáshoz tartozik egy gyümölcsfákkal, aranyfával és seprűvirággal teli kert is, amelyben minden nap regisztrálják a „történéseket” – melyik növény kezd virágozni, és melyiknek fakulnak a levelei.

A növényi, illetve az állati életciklus és az éghajlat, évszakok kapcsolatát tanulmányozó tudományág terén végzett vizsgálatok arra engednek következtetni, hogy a telek megrövidültek, a tavasz pedig egyre korábban kezdődik. A jóslatok szerint

Most kétszáz év alatt történik annyi változás, mint korábban ezer év során

2030-ban már január végén megkezdődhet a kikelet.

Ez azonban még nem jelenti azt, hogy csökkennének a problémák. A földműveseknek és a kertészeknek gyakran kell küzdeniük késői fagyokkal, amelyek a termés csökkenését eredményezik – vélik a tudósok. „Természetesen a Föld történelmében mindig is voltak klímaváltozások, de a jelenlegi változások sebessége igazán szokatlan. Száz év alatt világszerte átlagosan 0,7 Celsius-fokkal növekedett a hőmérséklet, most kétszáz év alatt történik annyi változás, mint korábban ezer év alatt” – fejtette ki a növényökológiai intézet vezetője.

A szakértők szerint mindenképpen változtatásra van szükség ahhoz, hogy ne melegedjen tovább a helyzet: az életmódunk és az energia felhasználásának változtatására.

Az Önkéntesség éve

Az Európai Unió Tanácsa 2009. november 27-i határozatában a 2011-es évet az aktív polgárságot előmozdító önkéntes tevékenységek európai évének nyilvánította, melynek keretében közel 10 millió euróval támogatná a társadalmat erősítő és a szociális értékek megőrzését segítő kezdeményezéseket.

Jelenleg is több millió európai polgár tevékenykedik számos területen, önkéntes alapon, melynek közvetett gazdasági haszna mellett társadalmat erősítő és a lakosság összetartását segítő hatása alapvető fontosságú a szociális európai modell megőrzésében. Legyen szó alapítványi munkáról, ifjúsági szervezetben való részvételtől, betegek és idősek gondozásáról vagy sportklubokról, mindenki találhat a számára fontos területen elvégezhető önkéntes feladatokat.

Az önkéntesség segít új tapasztalatok, ismeretek elsajátításában, sőt jót tesz az emberek karrierjének is, bővítve a munkavállalási lehetőségeiket, mely a jelenlegi válság idején kiemelten fontos. A bizottság közleménye szerint azonban ennek ellenére az önkéntességben rejlő lehetőségeket alig használják ki. A kezdeményezésre az unió közös büdzséjéből 6 millió eurót szánának, valamint az önkéntesség évének előkészületeire további 2 millió eurót.

A javaslat értelmében négy fő célkitűzés megvalósítására kell törekednie a tagállamoknak, regionális és helyi közösségeknek és a civil szervezeteknek:

- önkéntességet serkentő környezet, lehetőségek kialakítására minden szinten
- az önkéntes szervezetek erősítésére és az önkéntes tevékenységek minőségének javítására
- az önkéntesek és a szervezeteik érdemeinek elismerésére és díjazására
- fokozni az önkéntesség ismertségét, népszerűségét és megbecsülését.

A törekvések megvalósulásától több önkéntest, illetve a szabad idejüket a közösségre áldozó polgárok aktivitásának jobb elismerését remélik. A bizottság továbbá azt is szeretné elősegíteni, hogy javuljon a tagországokon átvivő civil kezdeményezések közti interakció, csereprogramokon vegyenek részt az önkéntesek, segítve tapasztalatcseréjüket és egymástól való tanulást.

2008 a kultúrák közötti párbeszéd éve volt, az 2009-es évet a kreatitásnak és az újjátalkozásnak szentelték; 2011 a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem éve lesz az unióban. Az ENSZ szintén kiemelt fontosságúnak tartja az egyenlőséget, szolidaritást, valamint az egyéni és a kollektív szabadságot szimbolizáló önkéntes munkát, ezért önkéntességet támogató programokat hirdetett meg 2011-re.

A „Let's Do it, Romania!” országos önkéntes szeméttakarítási program Háromszéken is nagy sikert aratott 2010 szeptemberében

Tücsök és bogár: az emberiség új táplálékai

Lárvák, kukacok, tücskök: az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezési Szervezete, a FAO olyan kampányt készít elő, amellyel az ehető rovarok fogyasztására igyekszik ösztönözni a fejlett és fejlődő országok lakosait is.

Afrikában, Ázsiában és Dél-Amerikában, főleg azokon a területeken, ahol ritkaságszámba megy a hús és a hal, számtalan ember számára hozzátartozik a mindennapi táplálkozáshoz a rovarok fogyasztása is. Thaiföldön például nyüveket, szöcskéket, csótányokat és egyéb rovarokat fogyasztanak rágcárnivalóként, akár sör mellé is.

Mivel világszerte mintegy egymilliárd ember éhezik, és pozitív hatásai is lennének az új táplálkozási kultúra elterjesztésének, a FAO kampányba kezdett, hogy népszerűsítse a mintegy ezer ehető, fehérjében gazdag rovar fogyasztását. A program elsősorban a régi tradíció fellelvenítését próbálja népszerűsíteni, mondván: az emberek évezredek óta fogyasztanak rovarokat, de manapság a gasztronómia ezen ágát elavultnak és egészségtelennek nevezik.

Az első nemzetközi konferenciát „Erdei rovarok élelmiszerként: az ember visszaharap” mottóval 2010 novemberében tartotta a FAO a thaiföldi Csiang Majban.

A konferencia helyszíne nem véletlenül Thaiföld: az országban összesen tizenöt ezer földműves foglalkozik rovarok tenyésztésével. Kínában ehető skorpiókat nevelnek, Dél-Afrikában pedig a mopane hernyó szolgál milliók eledeléül.

A méh is rákerült a listára

A FAO szerint az ehető rovarok nagy mennyiségben tartalmaznak telítetlen zsírsavakat, vasat, zsírt, ásványi anyagokat és vitaminokat. A szervezet már megalkotta az ázsiai-csendes-óceáni térség legfontosabb ehető rovarjainak ranglistáját, amelyen szerepel például óriás vízipoloska, ganajtűrőbogár, hangya és méh is.

Ezeknek a rovaroknak egyik legnagyobb előnye, hogy elsősorban azokon a területeken gyűjtik vagy tenyésztik őket, ahol nem alkalmaznak növényvédőszeret. A rovarok emellett kevesebbet is esznek, mint a marhák, birkák vagy disznók, és jóval kisebb mértékben járulnak hozzá a üvegházhatás fokozódásához, sok esetben pedig szerves hulladékká alakulnak.

Ökológiai lábnyom

A rovarok ökológiai lábnyoma is lényegesen kisebb, mint a hagyományos tenyészállatoké. A méhek, ganajtűrőbogarak és hangyák pedig az ökológiai rendszereket is szolgálják például a pollenek terjesztésével, a szerves hulladék lebontásával és kártevők elpusztításával. Ahhoz azonban, hogy a nyugati embereknek is megjöjjön az étvágya a ropogós ízelt lábak fogyasztásához, még sok „feldolgozási technikát” kell kidolgozni – vélik a kezdeményezők.

Tatárlaka titka

*Mottó: „Rovott írásunkat fönntartjuk immár
mindörökre a magunkénak, magyarnak.”*

Miközben a világ nagy kulturái hatalmas építményeikkel hívják fel magukra a figyelmet, a magyarság elődei reánk hagyományozott legősibb tudását három, mindössze néhány centiméter nagyságú agyagtáblácska hirdeti. A tatárlakai leletek kultúrtörténeti jelentősége mégis túlszárnyalja valamennyi vetélytársát.

A három tárgyacska legnagyobbika, a korong sumér kópírás és mai szóhasználatlaltal rovásjeleket visel, ráadásul – egyes szakvélemények szerint – évezredekkel előzi meg a mezopotámiai íráskultúrát. A „rovásírás” elnevezés, ami egyaránt jelent felületbe karcolást és felületre írást, kiváló szobrászunktól, Fadrusz Jánostól származik, előtte középkori krónikásaink főleg „szkíta írásként” jellemezték, míg a XIX. századtól a hun-székely alak terjedt el. A leletek korának meghatározása és rajtuk lévő jelek értelmezése kutatónként eltérő, ám feltárásuk körülményei tisztázottak.

1906. július 15-én Orosz Endre a tatárlakai (újabban Tártária) vasúti őrház és a Maros között húzódó szántóföldön az akkor már hírneves tordosi leletekhez hasonló kerámiákat, obszidián köveket és egyéb ősrégi tárgyakat talált. Az ásást csak 1942-ben folytatta a Kolozsvári Egyetem Ókori Intézete, majd a háborút követően másfél évtizedre ez is leállt. A táblácskákra végül 1961-ben Nicolae Vlassa román régész bukkant, ám a feltárás nem megfelelő dokumentálása bizonyos kérdéseket mindmáig nyitva hagyott.

Mivel röviddel az 1985-ben tervezett további kutatását megelőzően elhunyt, a terület azóta is háborítatlanul őrzi a múlt emlékeit. A Vlassa-féle ásatásról a legátfo-

góbb tanulmányt a román régésszel személyes kapcsolatban álló Makkay János őstörténész-professzor írta *A tartariai leletek* címmel. Tőle tudjuk, hogy a ma már jól ismert agyagtáblácskák mellett számos csonttöredék, agyag- és alabástromszobrocska is előkerült a feltárási gödörből. Eredetükről nem túl lovagiasan azt tartja, hogy valahol az Égei-tengeri központokban sumér személy adta át tudását egy feltehetően erdélyi kereskedőnek, aki aztán hazájában is elterjesztette a jeleket a Krisztus előtti 3. évezredben.

A Knight-Lomas kutatópáros ezzel szemben azt írja *Múlt üzenete* címmel megjelent kötetében, hogy „a leleteket körülvevő közetrétegeken elvégzett, megbízható radiokarbonos kormeghatározás elvégzése után kiderült, hogy a tatári táblák sokkal régebbiek, mint a legkorábbi sumér szimbólumok... nem lehet megkerülni a tény, hogy ha létezett kapcsolat a két írásrendszer között, akkor csak a sumérek lehettek azok, akik az erdélyiektől tanultak.” Ez bizony jelentős különbség Erdély őslakói javára. A korong felfedezése óta számos megfigyelt kísérlet látott napvilágot. Forrai Sándor a rovásírás Z, NY, GY, B és P betűit ismerte fel a jelekben, könyvében mezopotámiai, föníciai, egyiptomi, krétai párhuzamokról tesz említést.

Badiny Jós Ferenc az *Igaz történelmünk vezérfonala Árpádig* című kötetében proto-sumir képírású fogalomjegyeknek tartja a korongon lévő ábrákat és betűket, amelyekben nem kereshetünk csupán hangértékű rovásjeleket. Az ő olvasata ennek tükrében így hangzik: „Oltalmazónk! Minden titok dicső Nagyasszonya! Vigyázó két szemed óvjon Nap atyánk fényében!” Tőle tudjuk, hogy a C14-es méréseket Hans E. Suess, a San Diegó-i Egyetem professzora végezte, amelynek eredményeként a leletek korát Kr. e. 5500-5000-re tette, ezek tehát napjainktól számítva 7000-7500 évesek. Kabay Lizett kolozsvári néprajzkutató és művészettörténész *Kulcsképekhez kulcszavak* című művének jelképertelmezésében a Nap ékjelét, a Nap és a Hold együttes ábrázolását és a sumér tízes számnevet találjuk. A megfejtés bonyolultságát annak tulajdonítja, hogy nincs elég jel- és ábraismétlés a táblácskákon.

Friedrich Klára rovásírás-kutató, aki *Kőbe vésték, fába rótták* című könyvében mintegy negyven megfejtést gyűjtött össze, a gödörben talált valamennyi tárgyat egységes egészként értelmezve arra a véleményre jut, hogy egy temetkezés emlékeivel van dolgunk. Erre utalnak a csőtálpas vázában elhelyezett bálvány-szobrocskák, míg a korong és téglalap alakú agyagtáblácskák jelei az elhunyt személy életútját mesélik el. Igen lényegesnek tartja a korong bal felső sarkában található V alakú jelet, mivel ezzel indul az értelmezés.

A legmegdöbbentőbb az egész történetben, hogy miközben számos nemzet tudósai keresik a megfejtést, éppen a Magyar Tudományos Akadémia nem tett és nem tesz semmit a leletek üzenetének értelmezésére, tagjai nem terveznek további ásatást az egykori feltárási területen. Román történészek ezzel szemben a

három táblácska felnagyított mását is magába foglaló emlékművet avattak 2003-ban a Szászsebest Szászvárossal összekötő E68-as főútról Tatárlakára vezető mellékút leágazásánál. Az eseményt megörökítő táblán kizárólag román nevek szerepelnek, ami azt jelzi, hogy egyetlen mérvadó magyar szervezet nem kívánt azon részt venni és nem is képviseltette magát az ünnepélyen. A magyar intézmények ekkora érdektelensége látán nem csoda, hogy a „tartaria” nevű honlapokon megkezdődtek a kísérletek a táblácskákon szereplő jelek román népművészet díszítő elemeivel történő azonosítására.

A tatárlakai lelet önmagában akár kevés is lehetne a rovásírás Kárpát-medencei ősiségének bizonyításához, ha Vén András tordosi református tanító 1875-ben fel nem hívja a világ legelső régésznoje, az erdélyi származású Torma Zsófia figyelmét a Maros partfalából kihullott számtalan cserépedény- és csontváztöredékre. Az életét a kutatómunkának szentelő hölgy mintegy tízezer

rovásjeles cseréptöredéket és -korongot gyűjtött, ezeket az akkori kolozsvári Nemzeti Múzeum vásárolta meg. Munkásságát a fentebb említett kutatók kiadványaikban méltatják, nem úgy, mint kortárs történészei, akik a tudós asszonyt nézetei miatt kiközösítették, kigúnyolták. Számukra megbocsáthatatlan bűne az volt, hogy Torma Zsófia a rovásjelek és a sumér képirás rokonságát hangoztatta, ami Trefort Ágoston vallási és oktatási miniszternek 1877-ben tett, csupán a finnugor elméletet valló tudósok támogatásáról szóló kijelentése idején megpecsételte sorsát.

Pedig Torma Zsófia jó helyütt kutakodott.

A Belgrád Vinca nevű külvárosáról, valamint a Maros-parti Tordosról elnevezett Kr. e. 6000-tól 3000-ig tartó műveltség mind jelentőségében, mind időtartamában és korában össze nem hasonlítható a finnugornak nevezett, ám ebben a formában soha nem is létező népcsoport múltjával. Különösen elgondolkodtató, hogy a mai nevén kolozsvári Erdélyi

Nemzeti Történeti Múzeumban látható, ám a feltáró Torma Zsófia nevét nem említő kiállítás cseréptöredékeinek egyiken ugyanaz a fésűfog alakú, fordított szkíta P betű látható, mint a boszniai Vizsokóban jelenleg is folyó ásások helyszínén, továbbá Trójában, Egyiptomban és az iráni Tepe Yahyában. Ugyancsak több ásátsón találtak a korongon látható B, GY, F, Z rovásbetűket.

A tatárlakai táblácskákat egyelőre nem állították ki, mivel a kolozsvári múzeum védett tárgykaká történő nyilvánításukat kérte a minisztériumtól.

Amint az erre vonatkozó, azt helyben hagyó döntés Bukarestben megszületik, kiállításuk után filmezésükhöz, fényképezésükhöz különleges engedélyre lesz szükség. A három, szinte aprócska méretű lelet meghatározó fontosságú a

Kárpát-medence története szempontjából. Mert bár meglehet, hogy a magyarság ma élő legközelebbi rokonai a Távokéleten találhatóak, az ott eddig feltárt írásos emlékek azonban évezredekkel későbbiek a Kárpát-medenceinél.

Az erdélyi feltárások jelentőségét növeli, hogy Európa bizonyos vidékein (pl. Glozel, Mas-d'Azil) és egyes barlangrajzokon ennél idősebb, a mi ősi írásunkhoz hasonló jeleket találtak, mert azokon a tájakon már nem élnek olyan népek, amelyek a jeleket napjainkban is képesek lennének olvasni, míg az ősi magyar írást egyre többen olvassák és használják nálunk. Bár a régi magyar írást a latin írásbeliség kiszorította, az ősi írás emlékeket

teljesen megsemmisíteni nem sikerült. A nép itt-ott a XIX. századig megtartotta emlékezetében, feltüntette használati tárgyain, egyes erdélyi templomok falán, mennyezetén, a XX. században pedig lassú, de tartós újraélesztése is elkezdődött.

A törekvés intenzitása ugyan messze elmarad például az izraeli vagy írországi hagyományos írásbeliség és nyelviség újraélesztésének erejétől, de határozottan emelkedő jellegű. Az olyan, szinte elfeledett személyeknek, mint

Vén András, Orosz Endre, valamint az elhivatott kutatóknak, mint Torma Zsófia és Forrai Sándor köszönhetően főleg a gyermekek körében ma már ismét megállíthatatlanul terjed a régi magyar írás elsajátítása a muravidéki Lendvától a kárpátaljai

Beregzászig, a felvidéki Nyitrától a délvideki Zentáig. És ez nem véletlen, mert a magyar az egyetlen nemzet, amely rokonnépei utódként több ezer év után is ugyanott él, ahol elődei, akik a saját írásukkal üzentek, ahogyan Fadrusz János is megfogalmazta: „Látom, jönnek az idők, amikor iskoláinkban tanítani fogják gyermekeinket őseink betűrendszerére... Az idegen látja őseink legsajátosabb kezeírását. És minden magyar büszkén, fönndobogó szívvel fogja az idegennek mutatni a rovott felírást, és magyarázni, hogy őseink évezredekken át ezekkel a betűkkel írtak! És ez a miénk volt, mi fönntartottuk és fönntartjuk immár mindörökre a magunkénak, magyarnak.”

Szakács Gábor

A kalendáriumtörténet kezdetei

Annak idején, ha valaki megbízható forrásból akart tájékozódni a várható időjárásról, a remélt termésről, vagy egyszerűen csak egy jót akart olvasni, elővette az egy évig féltve őrzött könyvecskét, és belelapozott.

A kalendáriumok egész éves olvasmányul szolgáltak. Alapvető feladatuk az idő múlásának jelzése volt. Az egy évre szóló naptár a XV-XVI. század fordulóján jelent meg, és eredeti funkciója mellett hamarosan további részekkel is kiegészült. A XVI. század végére már számos témában a mindennapi élethez kapcsolódó gyakorlati tanácsokkal is szolgált.

A magyar kalendáriumok két részből álltak. Az elsőben a naptárt, a hónapok, hetek és napok jelölését találta az olvasó, aki kicsit tovább lapozva, de még mindig az első részben, az ünnepekről, a szentek névjegyzékéről, a nap járásáról, a hold változásáról, sőt az egyes napok különféle - főleg egészségügyi - tevékenységekre való alkalmasságáról is tájékozódhatott. Még kalendáriumi rigmusokat is talált a könyvecskében!

A második, magyarul Toldaléknak nevezett részbe kerültek a jóslatok: időjárásról, várható termésről és még a háborúkról is. Ugyancsak ide szerkesztették a táplálkozási tanácsokat, az egészségügyi szabályokat és a gazdasági útmutatókat is. 1613-tól a magyar kalendáriumok elválaszthatatlan része lett az előző év történéseit megörökítő Krónika, amely a tárgyévhöz is kötődött, és az Aktuális Hírek rovatban kapott helyet. Aztán már kisprózákat, tanító szándékú írásokat is bekerültek az egyre vaskosabb és tartalmasabb kalendáriumokba, ame-

lyek a vásárok és a postajáratok időpontját is mindig tartalmazták.

Így volt ez egészen az 1730-as évekig, amikor az asztrológiai jóslatok szerepe és kalendáriumi terjedelme a szépirodalom javára csökkent. 1777-ben már szabályzat is készült a kalendáriumokról: megtiltották a népi hiedelmek, babonás jóslatok közlését, és helyettük előírták, hogy a tudományos cikkeket tudós emberekkel, egyetemi tanárokkal kell íratni. A könyvecskék tartozékává vált a mindenkori uralkodók címere és családjaik részletes leírása is.

A kalendáriumokat ebben az időben évente 80 ezer példányban nyomták, és ez nagy szám volt akkortájt. Csak ezekben a kiadványokban voltak olvashatók ugyanis magyar nyelvű hírek: a Magyar Hírmondó című újság ugyanis később, 1780-ban indult, 1820-ig viszont a magyar nyelvű hetilapok példányszámai alig érték el az ezret. 1822-ig tizenkilenc nyomda huszonkilencféle kalendáriumot nyomott, az összes példányszám háromszázezer volt.

A kalendáriumok megjelentetését mindig nyár végére, ősze elejére tervezték, hogy az ország legtávolabbi vidékeire is még időben eljuthasson. Az emberek elsőként mindig Pesten vehették kézbe az új kalendáriumokat: a nagyvárosban már augusztusban, a kalendárium-vásárnak nevezett eseményen ez volt a sláger.

Háromszék vadászati viszonyai a XIX. században

Az első magyar nyelvű vadászújságnak tekintik az 1857-ben Bérczy Károly által szerkesztett *Lapok a lovászat és vadászat köréből*, amelyet 1858-ban a *Vadászat- és Versenylap* követett. Ellenben az első olyan lap, amely csak a vadászattal foglalkozik, 1880-ban jelenik meg Egerváry Gyula szerkesztésében *Vadász-Lap* címen. Az említett *Vadász-Lap* negyedik évfolyamának 9. számában, 1883. március 25-én a *Hazai vadászterületek* sorozatban megjelent a *Háromszék megye és vadjai* című cikk. A szerző egy helybéli vadász, aki nagyon jól és pontosan tudósít a vadászati jogról, módozatokról és a vadak területi eloszlásáról. Sajnos a nevét nem tudhatjuk, mert Háromszéki fedőnév alatt közölte a cikket.

Nézzük, hogy közel 130 évvel ezelőtt milyen vadak fordultak elő Háromszék megye területén.

Fürj. Általában mindenütt található, legtöbb azonban: Csernátton, Dálnok, Uzon, Szentivány, Angyalos, Léczfalva, Szörcse, Zabola, Imecsfalva, Nyujtod, Osdola, és Martonos községek határain – amely helyeken rendszeres viszonyok között 4-5 órai vadászat alatt 25-40 db minden nagyobb fáradtság nélkül lőhető. Pár évvel ezelőtt voltak esetek, midőn 2-3 vadász a délutáni órákban 100-120 darabot is fűzött aggatékra. – Kereskedés tárgyát nem képezi.

Fogoly. Az erdő alatti községek területén többnyire mindenütt van 1-2 folt (csapat – sz. m.), legszebb fogoly-vadászat esik azonban Erősd, Árapatak, Zalán, Dálnok, Albis, Torja, Osdola, Martonos, Hilib, Kovászna, Málnás, Oltszem, Gelencze és

Zabola községek befüggő erdeiben. Vadászatuk lényegesen nehezítették az erdőterületek nagysága és változatossága és azon körülmény által, hogy (ami igen ritka eset) szabad mezőn történt megtalálásuk esetén is legtöbbszörre azonnal az erdőbe menekülnek, minek következtében a vadászat nem is szokott valami eredménydús lenni. Ha valaki 6-8 darabot egy napi fáradtságteljes vadászat után aggatékra fűzhet, a legnagyobb vadász-szerencsének tarthatja, s híre fut az eseménynek mint ritkaságnak a megyei sport-körökben. Nem számítom ide a téli idő beálltával a havon történő fogolypusztításokat, mely módon igen sok kár okoztatik ezen vadállományban, nem ritkán fordulván azon eset elő, hogy egy-két pecsenye- vagy üzleti-vadász által egész „foltok” tönkre tétetnek vagy elfogatnak. Kereskedésben darabjának ára 40-60 kr.

Vadkacsa.

Leginkább előfordul Árapatak, Erősd, Hídvég, Réty, Szentivány, Uzon, Szörcse, Telek, Imecsfalva, Petőfalva, Barátos, Oltszem, Zabola, Czofalva, Martonfalva és Hatolyka községek területén levő tavak és folyókban – főleg március hó 15-től április 10-ig, midőn – különösen zivataros időben – százakat láthatni egy-egy csapatban. Ez az orrvadászok legkedvesebb időszaka, midőn az említett helyekre sohasem mehetni anélkül, hogy 2-3 orrvadászt a folyók partjai vagy tavak szélein leleskelni ne lássunk – várván, míg a beszállás után a kacsák lassankint összegyűlnek, hogy eredménydús lövést tehessenek, mert nem tartják érdemesnek egy-kettőre a töltést vesztegetni.

Mocsári szalonkát (Moorschnepf) leginkább Márkosfalva, Zabola, Petőfalva, Martonfalva, Imecsfalva, Sárfalva, Nyújtod, Oroszfalu, Szentkatolna, Réty, Szentivány, Szörcse, Barátos, Czofalva és Árapatak határokön található.

E vadnem mondhatni az egyedüli, melyben vadászaink igen kevés kárt tesznek, noha az említett helyek egynémelyikén sokszor százakat is verhetni fel egy-két óra alatt. Ezek az orrvadászoktól sem tarthatnak. „Hja! – mondják sokan –, nem érdemli meg a töltést!” – Kereskedés tárgyát nem képezi.

Erdei szalonka 1880 óta igen kevés volt, úgyannyira, hogy 1881-ben az egész megye területén, főleg ősszel, nem esett el több 15-20 db-nál, 1882-ben pedig az aggatékra kerültek száma 25-30 darabra tehető, holott az azelőtti években különösen 1877-1878 és 1879-ik években nem egy vadász ejtett egymaga is annyit el.

Legjobb szalonkahúzás van:

Közép Ajta, Bodola, Páva, Kovászna, Papolcz, Gelencze, Osdola, Dálnok, Lemhény, Zabola, Torja, Csernátón, Oltszem, Albis és Szentkirály községek területén, ahol az őszi vadászatok is legsikeresebbek szoktak lenni az úgynevezett „rétyi nyír” után, ahol ha a rendes időt az ember eltalálja, egy napi vadászat alatt 15-20 darabot is lehetni. Darabonként ára rendszeren 50-60 kr.

Császármadár. Torja, Gelencze, Osdola, Hilib, Martonos, Lemhény, Bereczk, Sósmező, K.-Vásárhely, Papolcz és Zágón helységek területén fordul elő. A repülők közül aránylag magas áron: darabonként 60 kr.-tól egy forintig fel árusítatván el és könnyű lehetőségük folytán, különösen március havában, midőn a sípra eléjőnek – a prakti-

kus orrvadászok különös előzetetet táplálva irántuk: – tarthatni attól, hogy

néhány év leforgása alatt csak mint ritkaság fordul elő.

Fajd. Páva,
Zabola,
Martonos,
Osdola, Hilib,
Gelencze,
Bereczk,
Lemhény,
Almás, Kézdi-
Vásárhely,
Papolcz,
Zágon, és Sósmező

helységek erdőségeiben található, s – a mocsári szalonkán kívül a legtöbb kíméletben részesülvén minden oldalról: – a dürgés ideje alatt és ősszel, a források közelében, eredménydús vadászatra nyújtana kilátást, azonban megyei vadászaink közül a sport e nemét senki sem gyakorolja. Ára darabonként 3-4 forint.

Nyúl több-kevesebb, mondhatni a megye minden területén van. Legsikeresebb nyúlvadászatok tartatnak: Hídvég, Árapatak, Erősd, Illyefalva, Szt.-Király, Doboly, Étfalva, Oltszem, Dálnok, Csernátón, Torja, Szt.-Lélek, Polyán, Csomortán, Almás, Lemhény, Osdola, Martonos, Nyújtod, Hilib, Gelencze, Páva, Zabola, Kovászna, Papolcz, Zágon és Bodola helységek határában, azonban e helyeken is csak igen szerény (5-6 db-

ból álló) eredményt érhet el egész napon egy társaság. A nyúl átlagos ára a kereskedelemben darabonként egy forint. A lejárt idény alatt ezen összegért csak bőr nélkül lehetett kapni, míg pár évvel ezelőtt bőrtől együtt is lehetett venni 50 kr.-ért darabját.

Róka az erdő alatti községek területén – különösen pedig Hídvég, Árapatak, Erősd, Osdola, Martonos, Lemhény, Kurtapatak, Almás, Csomortán, Doboly, Illyefalva, Szentkirály, Besenyő, Almás,

Papolcz, Zágon és Bodola községek határaiban a kelleténél is több van. Hajnali lesben eredménydús agaraszatok eshetnek. Bőre, minőségéhez képest, 2 forint és 2 forint 50 kr. közt változik.

Őz, medve és farkas: Zágon, Papolcz, Bodza, Torja, Gelencze, Kovászna, Za-

bola, Hilib, Osdola, Martonos, Oltszem, Csomortán, Bereczk és Sósmező községek határában található, úgyszintén a dálnoki és csernátóni határban is. Az őz-

állomány általában kielégítő. Ára darabonként 6-8 forint.

Szarvas (moldva-oláhországi területről átváltó) nagyon ritkán a lemhényi, kézdivásárhelyi, bereczki, bodolai, hilibi, gelenczei és zabolai erdőségeekben fordul

elő. A múlt ősszel egy G. B. úr által rendezett hajtóvadászat a lemhényi ún. Kishavasban egy nagy szarvasbika a hajtók között visszatört, és a megkeríthetése végett nyomban rendezett második hajtás is eredménytelen maradt – noha az mintegy 3-4 órát tartott és 9 db kopó is kiesztve lőn. Az utolsó szarvas a 60-as években lövetett e vidéken.

Vaddisznó a fentebb érintett területeken kívül a torjai, csernátoni, dálnoki és zágoni erdőségeekben fordul elő – de nagyon ritkán; az utolsó ezelőtt mintegy 8 évvel Seres Imre dálnoki vadász által lövetett. A lefolyt évben több helyről jeleztek, azonban vadászat nem tartott rájuk.

Az elsorolt vadakon kívül elszórtan, különösen Szörccse, Martonfalva, Zabola, Petőfalva és Hatolyka községek területein: **túzok, vadlúd, gödény, magyar batla**, és ún. **szürke schnepf** is fordulnak elő, nagy ritkán.

A múlt év folyamán Faragó József és Lajos, az említett községek területein vadászva, 2 db igen szép példány magyar batlát, 1 db szürke schnepfet és 1 darab vadludat lőttek, melyeket Cserey Gyula úr megvásárolván, a Székely Nemzeti Múzeum számára ki is tömetett.”

A továbbiakban pedig bemutatjuk, hogy abban az időben milyen vadászati módszereket használtak.

„A vadászati módok közül leginkább a kopószat van elterjedve. A legjobb kopófalkák (3-8 darabból állva) Csoma Károly, Imre Albert, Pócsa Gyula, Fekete Károly, Imecs Lázár és Geréb István uraké. Jelenleg gr. Nemes János úr is fáradozik egy 20 darabból álló falkának az összeállításán.

A vizslászatot – mely a vadászdény beálltától október 10-ig mondhatni az egyedüli, teljes élvezetet nyújtó vadászat a megyében – rendszeresen csakis gr. Nemes János, Geréb Béla, Béli Tivadar és Thury Gergely urak gyakorolják. A vizsla-anyag használati szempontból a helyi viszonyokra való tekintettel kielégítő, azonban hiányzik az idomító; – többnyire német-, cseh- és angol-keverék vizslák vannak az ország különböző részeiből összeszedve, – pedigreejük (fajállatok leszármazási okmánya – sz.

m.) csakis tehetségük. Jó használati ebekkel mondhatni az egész megye területén csakis gr. Nemes János és G. B. urak bírnak; – utóbbi saját maga idomítja azokat.

Az agarászatot szabályszerűen senki sem űzi; – noha ez lenne az egyedüli mód a nagyon elszaporodott rókákat kissé megtizedelni, mert vannak helyek, ahol – főleg hajnali lesben december és január hónapokban – naponta el lehetne fogatni 2-3 darabot is. Közelebbről Cserey Gyula úr szerzett 3 darab agarat – azonban, mint mondják, nem kielégítőek.

Mint mindenütt, úgy Háromszék-megyében is a vadászati kihágások napirnden vannak. Legsajnosabb e körülményekben az, hogy ezen visszaéléseket oly egyének is követik el, kik magukat „jó vadásznak” tartják. Ezekhez hozzáadva még a szorosabb értelemben vett lesipuskás orvvadászok egész légióját, a mondhatni ijesztő mérvben elszaporodott rókaállományt és a kóbor ebeket: a megye egykor dús vadállományáról könnyen fogalmat szerezhethet magának mindenki, ki a fentiek káros következményeivel ismeretes. A megye területén közelebbről alakult a Vadász- és Védegylet, főleg a fent leírt siralmas állapot megszüntetésére és a visszaélések megátolására.

A társulat, élén gróf Nemes János és szotyori Nagy Károly urakkal, a megye azon ügybuzgó vadászaiból alakult, kik kítűzött céljuk elérése végett nem fognak sem fáradtságról, sem körülményektől kitelhető költségektől visszariadni. Noha a vadászattal iparszerűleg foglalkozó és csak a jelenre tekintettel levő egyes egyének által – különösen a bérletknel – nagyobb akadályok is gördül-

hetnek. Így például megtörtént, hogy egyik egyleti tag által addig évi 6 forintért haszonbérbe adott terület idegenek által csupa irigységből 87 forintra vevett fel – noha az egész területen levő vadállomány értéke nem haladta meg a 20 forintot.

A vadászati jog, igen kevés terület kivételével, mind a községeket illetően a kiadottak közül:

1. A Vadász- és Védegyleté gr. Nemes János és szotyori Nagy Károly urak bérletével: Hídvég, Árapatak, Erősd, Szentkirály, Szotyor, Kilyén, Étfalva és Uzon;
2. Kelemen Lajos ügyvéd (egyleti tag): Oltszem és Málnás;
3. Mozer Henrik (egyleti tag), Zabola;
4. Geréb Béla (egyleti tag): Osdola, Martonos, Lemhény, Almás, Csomortán és Nyújtód;
5. Béli Tivadar (egyleti tag): Bodola, Márkos, Nyén és Bodza (?);
6. György János: Polyán;
7. Cserei Gyula és társai: Imecsfalva és Petőfalva községek területét bírják haszonbérben.

Az elsoroltak közül – különösen figyelmet érdemel a 4. pont alatt felemlített községek bérlete, mely teljesen összefüggő, mintegy 40 000 hold kiterjedésű területet képez, s melynek a megye területén előfordulható mindennemű vadja van. Mint értesültünk, G. B. úr azt vadászatok rendezésére az egyletnek felajánlván, remélhető, hogy ez év folytán több sikeres vadászat fog rendeztetni e területen, annival is inkább, miután az egylet által bérletlen (eltelkintve a 2-ik szám alatti bérlettől, mely K. L. ügyvéd úr által az egyletnek szintén felajánlv lett) csakis apró vadra vadászhatni.”

Mara Árpád (Erdélyi Nimród)

Kézdivásárhely ismeretlen dísz- és tiszteletbeli polgárai

2009-ben Kézdivásárhely díszpolgárává avatta Coos Henneveldet, a maassluisi Regiosteunpunt Alapítvány elnökét, aki 1999-től tart fenn gyümölcsöző kapcsolatot Kézdivásárhely önkormányzatával és a helyi civil szervezetekkel. Ugyanakkor egy emlékfalat is felavattak, amelyre a céhes város díszpolgárainak – a holland barát mellett Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Szentkereszty Stefánia, Wilhelm Wegener – neve került fel. Csakhogy a város történelme során ennél jóval több díszpolgárt avattak.

A polgármesteri hivatal munkatársainak mentségére írható, hogy a céhes várossal kapcsolatos okleveleket nehéz tanulmányozni, mivel a régi sajtó anyaga csak 1902-től található meg a helyi könyvtárban, az irattár pedig – szinte egészében feldolgozatlanul – az állami levéltárban leledzik. Feldolgozása még évekig eltarthat, de az eddig fellelt adatok tükrében tizenhatra „gyarapodott” a történelmi díszpolgárok száma, és egy tiszteletbeli polgárról is tudomásunk van.

A világháború közeledtével kevés lehetőséget nyílt újabb kitüntetések adományozására, de úgy gondoljuk, hogy a névsor csak a további kutatások után zárható le véglegesen.

Mielőtt felsorolnánk őket, fontosnak tartom megjegyezni, hogy különbséget kell tenni a díszpolgár, a tiszteletbeli polgár és a Pro Urbe-díjazottak között. Gyakran összefolynak az odaitélés kritériumai, hiszen mindhárom elismerés olyan személyeket illet, akik a település javára munkálkodnak, azzal a különbséggel, hogy a tiszteletbeli

polgár általában nem helyi lakos, míg a többi címet megkaphatta a városban élő személy is.

Csak azért is Wesselényi

Báró Wesselényi Miklós díszpolgársága közismert, ezért csak röviden térünk ki rá. 1834-ben nyerte el ezt a címet, amikor a város nagyrészt leégett, és az országos segélyakcióba bekapcsolódva, 1000 pengő rénes forintot adományozott Kézdivásárhelynek. Wesselényi rebellis szelleme miatt az odaitélt cím nem tetszett a kormányzéknek, és nem hagyta jóvá a döntést, arra hivatkozva, hogy a kitüntetettnek nincs birtoka a városban. Ekkor adományozták az Ezeres-kertet Wesselényinek, aki ezt elfogadta, majd felajánlotta kaszinó építésére. Ez a telek az akkori Hatolykai út (ma Béke utca) mellett terült el (később beolvadt a Józsiás kertbe), és 1902. szeptember 18-án, a zilahi Wesselényi-szobor avatásának napján tartott díszgyűlés alkalmából az utcát átkeresztelték Wesselényire.

Az öngyilkos katonaorvos

1862. december 17-én a város vezetőtestülete a település tiszteletbeli polgárául választotta Angeli Inocentini Longhi volt katonaorvost, miután „katonaságboli kilépése és városban megtelepedési célja tudomásul vétetik, és itteni megtelepedése szívesen fogadtatik – egyszersmind a város tiszteletbeli polgárának és képviselőjének kineveztetik”. A helybeli katonai parancsnokság zsarnoki fellépései abban az időben gyakran megkeserítették a város életét, és korlátozták a városvezetés hatáskörét, ezért gyanítjuk, hogy az orvos kilépése a városban állomásozó tisztek sorából nagy tisztelet váltott ki az előjárók körében.

Későbbi sorsáról a Székelyföld újságából értesülünk. Valamikor egy időre Gyergyószentmiklóstra távozik, ám 1882 tavaszán a helyi sajtó nagy örömmel értesíti a közönséget, hogy a város legkevesetebbet orvosát a honvágy és súlyos betegsége hazatelepülésre ösztönözte. Ugyanebben az évben, amikor két éves kislánya meghal himlőben, az orvos főbe lövi magát. Egyszerre temetik el őket december 13-án a lakosság általános részvételével kísérve.

Miniszter polgártárs portréja

Következik Treffort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter, aki a városi tanács 1884. szeptember 12-i ülésén „a város tanügye iránt oly sokszor tanúsított jóindulatáért Kézdi Vásárhely város díszpolgárává egyhangúlag megválasztott”. Egyébként báró Szentkereszty Stefánia is megfestette Treffort Ágoston nagyméretű portréját, amelyet ünnepélyes külsőségek között lepleztek le az Erzsébet Árvaleány Nevelőintézet meg-

nyitásának 12. évfordulóján, a létesítmény új épületének átadó ünnepségén, 1885. október 18-án, mivel a miniszter bőkezűen támogatta az intézményt.

Az elismert „címlaphölgy”

És ha már elérkeztünk báró Szentkereszty Stefániához, pár érdekes részletre érdemes kitérni vele kapcsolatban. Kézdivásárhely képviselő testülete 1884. október 12-i gyűlésén választotta egyhangúlag díszpolgárrá „az Erzsébet árva és leánynevelő intézet, a kézdivásárhelyi Stefánia menedékház és a Kézdi-Vásárhely városi és vidéki kórház létesítése körül szerzett fényes és elvülhetetlen érdemeiért”. Akkor tisztelet és érdeklődés övezte, hogy bármilyen vele kapcsolatos téma vezető hírként szerepelt a sajtóban. A díszoklevelet így írták le: „Ékes piros borítékon kívül ékes arany betűkkel a bárónő nevének kezdőbetűi egy igen csinos monogramban fonódnak össze. Belül két selyem lap közt fekszik a díszokmány, gyönyörű kivitelben”.

Átadásakor „világraszóló” ünnepséget rendeztek, 1884. november 13-án hatalmas tömeg gyűlt össze a tanács dísztermében de. 11 órakor, és este a fátylas felvonuláson is, melyet díszvacsora követett, ahová jegyeket váltottak az érdeklődők. Az ünnepély kezdetét három ágyúlövés jelezte.

A legmelegebb üdvözlét

Kossuth kitüntetésének dátumát még homály övezi. Az eddig ismert adatok szerint 1893. szeptember 29-én választották díszpolgárrá. Csakhogy az aznapi testületi ülésen felszólaló Székely János pap szerint „Kossuth Lajos nagy atyánkfia még a '60-as években Kézdivásárhely díszpolgárává meg volt választva, de

**Potsa József főispánt
Sepsiszentgyörgy is díszpolgárává
választotta**

akkori idők folyama gátolta a polgári díszoklevél kézbesítést – és most polgári bűn lenne a megválasztásnak hallgatásba maradását továbbra is megtűrni. Indítványozza tehát a díszoklevél sürgős megkészítését – azt egy küldöttség által kézbesítését”. Ez meg is történik 1894. március 19-én, a Molnár Józsiás vezette küldöttség tagjai Torinóban a már haladokló Kossuth utolsó látogatói voltak.

A fent idézett hivatkozás szerint nagy bátorságra vallott eredeti megválasztása, hiszen az önkényuralom alatt nevének már csak az emlegetése is felért a hazaárulással. Ezért több mint valószínű, hogy nem számíthatunk ennek a gesztusnak jegyzőkönyvben való rögzítésének nyomára. Székely János pap szavainak kell tehát feltétel nélkül hitelt adnunk, mert az 1861-es évszámot a kortársak a későbbiekben gyakran emlegetik. Az oklevelet

kézbesítő küldöttség útjáról egy jegyzet-író így emlékezett meg: „elvitték a nagy hontalannak a Székelyföld keleti őrsemeének legmelegebb üdvözlését”.

**A nemzet tiszteletében
osztozva**

Jókai Mórt is a már említett – 1893. szeptember 29-ei – tanácsülésen választották díszpolgárrá, írói jubileumának tiszteletére. Az okmányt Nagy Gábor, a város országgyűlési képviselője által vezetett küldöttség adta át a fővárosi ünnepségsorozat alkalmából. Az oklevelet a város szülöttjétől, Nagy Lázár, Budapesten élő festőművésztől rendelték meg.

Az ismeretlen jötevő

Van egy díszpolgár, akire csak egy utalást találunk a Székelyföld 1899. július 17-i számában: „Gencsi István brassói pénzügyigazgató f. hó 13-án meghalt. A megboldogult évtizedekkel ezelőtt hasznos szolgálatokat tett a város némely adóügyeinek tisztázása körül, s a város ezért választotta meg halálából díszpolgárnak.”

Békét a riválisoknak

Wlassics Gyula vallás és közoktatásiügyi minisztert és Potsa József főispánt 1899. július 24-én egyszerre választották meg. Mindketten sokat tettek a közoktatás támogatásáért. Az alkalomról, amikor Potsa főispán a díszes kitüntetését átvette, a következőképpen számol be a sajtó: „Gyönyörű beszédének kiemelkedés részét képezte azon rivális viszony fejtegetése, mely a két háromszéki város között eddig fennállott. Új minőségében legszebb kötelessége az leend, hogy összhangot hozzon létre”.

Oklevelükről a következő leírás ismeretes: „Posner Károly Lajos jónevű műintézete készítette el. Az okmány a magyar iparnak dicsőségére válna. Az igazi művészettel kiállított szöveg fehér maroquin táblákba van beillesztve. A dúsan aranyozott táblák közepén a kitüntetett aranyozott s gyönyörűen emailrozott monogramjai díszelnek”.

A Kossuth-nemzedék új hazája

Kossuth fiait, Ferencet és Tódort az apa halálának hírére tartott gyászgyűlésen választják díszpolgárrá 1894. március 23-án. Két hónapra rá a Székelyföld jegyzetírója ezt így értékeli: „A határozat meghozatalánál jól tudta a képviselőtestület, hogy akadhat ember, ki a Kossuth fiúk honfiúságát majd kétségbe vonja, s épp ezért sietett első lenni a hazában, hogy nekik szűkebb hazát adjon”. Ez utalás volt arra nézve, hogy a választások során megkérdőjelezték Ferenc jogát a jelölésre, mert nem volt magyar állampolgársága. Ugyanakkor sürgeti az oklevelek elkészítését és átadását, mert a „jelölés már két hónapja megtörtént, de még az oklevelek nincsenek készen”, és

hozzáfüzi, hogy „el kellene kerülni a sok herce-hurcát, amiért a Kossuthnak való küldöttség addig késlekedett, hogy már csak a haldoklónak tudta átadni az oklevelet”.

A korai feminizmus jegyében

1888. december 10-én Tisza Kálmáné Degenfeld Scomberg Ilona grófnőt „Kézdi-Vásárhely közönsége díszpolgárrá választotta”. Az oklevelet átadó küldöttség tagjait a kézdivásárhelyi jótékony egyesület elnöke, báró Szentkereszty Stephanie vezette Budapestre, és díszbeszédében kihangsúlyozta az ünnepelt érdemeit, a Rudolf kórház és az Erzsébet leánynevelő intézet ügyei iránt tanúsított jóakarátára hivatkozva.

Függetlenség-párti város

1907-ben a képviselőtestület újabb díszpolgárokat választ valószínűleg abban a reményben, hogy Budapesten észreveszik a nehézségekkel küszködő várost. Ezért június 17-én Kossuth Ferenc kereskedelmi minisztert, Polónyi Gézát, Justh Gyulát, gr. Apponyi Albertet és gróf Andrássy Gyula belügyminisztert tisztelik meg a címmel. Nem tudni, hogy Kossuth Ferenc miért kapja másodsorra a kitüntetést – lehet, hogy az első alkalommal nem készült el az oklevél. Ugyanazon év szeptemberében, az őt ért politikai támadások miatt, nemcsak a díszpolgári címmel, hanem népes jelenléttel nyomatékosított sepsiszentgyörgyi tüntetéssel támogatják a Függetlenségi párti Elekes Bélát, Háromszék főispánját.

Kossuth Lajos gyászjelentője

Kovács Mátyás csizmadia atyamester emlékező naplója

Az alábbiakban egy olyan visszaemlékezést adunk közre, amely nem csak azért érdekes, mert a múlt század elejéről származik, és a véletlenül múlt, hogy nem vészett el az utókor számára, hanem azért is jelentős, mert a szemtanú hitelességével tudósít – többek között – Kézdivásárhely történelmének egyik legsötétebb hónapjáról, az 1916. augusztusi román betörésről. Tudomásunk szerint erről a tragikus eseményről csak Földi István számol be visszaemlékezéseiben, mint közvetett élményről, hiszen három éves volt akkor. A kéziratot, régiséggyűjtés közben, a kézdivásárhelyi Farkas Gábor találta meg, és bocsátotta rendelkezésünkre. A jelentéktelen külalakú emlékfüzeten látszik, hogy becsülettel őrizték, elszakadozott oldalait megragasztgatták, de a naplóíró egykori házának kiürítése során, papírkacatok közé keveredve hajszálon úszta meg a megsemmisülést. Később, szintén a vélet-

lenek köszönhetően, rátaláltunk a leszámazottakra. Székely Éva (a naplóíró Kovács Mátyás unokája) egyfelől sajnálja, hogy a kézirat figyelmetlenség miatt a családból kikerült, de egyetértettünk abban, hogy éppen így kellett ennek lennie, hogy napvilágra kerülhessen. A családi fényképeket ő bocsátotta rendelkezésünkre. Tehát következzen a napló, némileg módosított helyesírással:

Belső borítóján Kovács Mátyás egy verssel indít:

*Ha pályád nehéz,
És sorsod leend kemény,
Legyen vigasztalásod
Az ige, hit s remény.*

*Ha megcsal a világ,
S nyomor lesz életed,
Marad jutalmul
Tiszta önérzeted.*

Majd a „Kézdi Vásárhelyi Húshagyó Keddi egyesület” számadási könyve következik, amelyet Szabó Mózesné Jancsó Amália ajándékozott – feltehetőleg 1894. december 27-én – az Egylet javára, amelynek pénztárosa Kovács Mátyás volt, és 1893. február 20-tól ide másolta az egyesület elszámolási jegyzőkönyvét (megszűnt 1987. március 1-jén). A számadás végén következik egy kimutatás, miszerint 27 tagja volt az egyletnek, és 1928-ig mind meghaltak.

Miután a húshagyókeddi bizottmány megszűnt, ezen könyvet átváltoztattam Történelmem nevezetességei leírására, és

Kovács Mátyás

megőrizem éltemen át. És azután a jövőkor, ha érdemesnek véli, őrizze meg tovább.

Születtem 1857. december hó 15-én. Apámtól műhelyben mentem 1877 év február 22-én. Az idő alatt szedtem magam rendbe. Mesterembségért a társulatban fizettem 60 forintot. Késpénzt, 135 forintot kerestem. Megházasodtam 1881. szeptember 4-én délután 4 órakor. Linika született 1882. év június 23 délután 4 órakor. Férjhez ment 1899. év december 26-án, hozománya kétezer négyszázötven forint, melyet teljesen kiadtam. A fiunk, Istvánka született 1884. május 21-én délelőtt 9 órakor. Meghalt 1885. március 22-én délután 6 órakor.

A Pánczél-féle házat vettem az 1883. év december 24-én. Beléköltöttünk 1884. január 10-én. Vételár 725 forint. Az udvaromon levő műhelyt építettem 1886 áprilisában. A Dimény Miklósné házat vettem 1888. év január 12-én. A Bokor-féle házat vettem 1893. év március 30-án és kijavítottam azon évben... Apám meghalt 1894. október 4-én. 1894. január 4-e azon szerencsétlen nap, midőn este hét órakor megszúrtam az ujjam, és voltam vele három hónapig beteg, 300 forint költséggel. Kín és veszteség volt az egész év.

A Péterné házat vettem 1899. év július 31-én. Az 1900. évben, a fentiek után pénzből teljesen kifogyván, sógornőm, Annuska adott kölcsön 200 forintot, melyet megadtam 1902. november hóban.

Itt a napló megszakad június 10-én, majd 1910-től folytatja visszamenőleg:

Az 1902-től 1906. év március hóig mesterségemben volt 300 forintom, és ezzel fogtam hozzá a két házam újraépíteni. Hozzáfogtak március hó 18-án, és elvé-

gezték június hó végén, mert munka közben a műhelyem összeomlott, és újra kellett építeni; került 800 forintba. Mikor a két házépítés bevégeződött, volt tartozásom 500 forint, egyéb az üzletben semmi. 1907. március hóban építettem az első udvaromon levő színt, és a szobákat festtettem; került 150 forintomba. Anyám meghalt a fent írt év április 27-én. Bajra nyomorúság.

1908 nyarán, midőn éreztem, hogy iparom csökken, és adósságaim szaporodnak, amely már elérte a 800 forintot, más foglalkozás után néztem, beléptem özv. Kölönte Lászlóné asszony korcsmájába kimerőnek, és elfoglaltam 1908. július 4-én. Az eredmény pedig nagy szorgalmam után így folyt: 1908. július 30-án volt 800 forint nagy nyomorúság, vagy jobban mondva adósság, és forgatmányozó pénzem 7 forint. Augusztus 24-én 27 forintért disznót vettem.

A naplót 1914-ben folytatja, és hosszasan tárgyalja a bevételek és kiadások hosszú listáját.

(...) Ilyen szép eredménnyel zártam ez alkalommal 1914. február 15-én hánytvetett életemnek 57-ik évfordulóját. Uram segits a jövőre... Egy kis kertet vettem a házam mellett, amely kerteléssel együtt került 15 forintomba, arra színt építettem.

1914. augusztus 24-én tört ki a világháború, és úgy kénytelen voltam az üzletemről lemondani. A teljes korcsmához való berendezést nem számítva, szivarokban és italokban volt 170 forint, és azt adtam át Linikának, hogy haladjanak ők is. És mi hazaköltöttünk 1914. december hó 28-án (itt nem lehet tudni, hogy honnan hová költözték – a szerk.). És ezzel hat esztendő hat hónapos újabb pályámnak vége.

Maradjon az Úristen, és örködjék felettem még tovább.

1919. április 12-én folytatódik a napló, amikor a következő visszaemlékezést olvashatjuk:

Az új házat építettem az 1915. évben, belefolyt az 1914. évi takarékbetétünk, és egy évre félretett takarékpénzünk. Maradtunk tél küszöbén, októberben egy fillér nélkül. Dénes vejünk katonának bevonult 1916. február 28-án. És így kénytelen voltam újra elfoglalni a Kölönténé korcsmáját mint kiegészítő. Aközben a világháború mind nagyobb mérekkel dúlt, míg végre Románia is ellenünk támadt. A háborút megüzente, és be is tört volt 1916. augusztus 28-án. Szerencsétlen évforduló.

Reggel kelünk fel fél négy óraker a szokott időben, nyitom a redőt, és azt mondja Nagy Istvánné, hogy Sógor úr, ne nyisson, zárjon, pakolunk és menekülünk, hisz betörték a románok. Én megbotránkozva feleltem, „Meneküljön, aki akar, de én maradok”. Ekkor már jöttek ki a városból sokan, és hordták a kis holmijukat ki az állomásra.

Minden embert halálos félelem és rettegés fogott el, zűrzavar, szaladgálás, és nélkül mindenki. Én és Linika minden félelem nélkül végeztük a reggeli teendőket; eladtuk a sör- és borvízkészletünket; pálinka nem kelt, mivel augusztusi meleg idő járt. Ezzel elment az első vonat. Én meg az asszonnyal hazajöttem, az új lakásomba. A ruha- meg ágyneműt összeszedtük, s gondosan pincébe raktuk, egy új lakattal bezártam az ajtót, és az isteni gondviselésre bízva mindent otthagytunk.

Ezzel újra kimentünk, de azt az iszonyú rémületet, amelyet a város közt láttunk a menekülő lakosságon, azt ide leírni nem

lehet. Kimenve újra az állomásra, amit lehet, ott összeszedtünk, és az eszünket mi is elvesztve, nem hogy ami értékeesebb, legalább magunkkal vigyük. Hát elhordtuk a pincébe. Már akkor megjövendőttem Linikának, hogy erős tűzfészek ez a ház, s nem marad semmink. Merre ő azt felelte, édesapám, ha maradok, mi lesz gyermekemmel, és mit fog később a világrám mondani. Így hát igazat adtam neki, és minden ruha és bútor hátrahagyásával kocsira ültünk.

Hogy milyen istenveresége volt mindnyájunk fején, abból lehet elképzelni, hogy a két sógornóm, Anna és Terike kétszer futottak onnan be a városban, és mégis maguknak semmit el nem hoztak, csak ami rajtuk volt, könnyű nyári ruha. Én meg egy jó ingben és lajiban voltam, és azt is levettem magamról, és helyében egy gyengébbet vettem, a jót ott hagytam.

Így csinált Linika is, és még a gyermekei jó ünneplő ruháját, az uráét, úgy a magáét is zsákba pakolva a pincében hurcolta le. De megjegyzem, hogy az összes menekültek mind így mentek, minden hátrahagyásával. Senki sem gondolt a ruhájával, csak legyen egy kevés ételme.

Így menekültünk vonaton, és hét napi nehéz utazás után értünk a Veszprém megye Enyig községébe. Megjegyzem, hogy amit mi hátrahagytunk, ruha- és bútorneműt, azt más is hátrahagyta. De elkésve a vonatról, taligára volt kénytelen rakni, gyermekeit és ételmit, a gazda húzta, az asszony taszította, és így mentek, 80, 100, 120 kilométeres utakon, mezítláb mind, a ruha rongyokban lógott le a testükről – ilyen volt a menekülés.

Öt hónapi távollét szenvedéseit meg-unva hazaindultam a 1917. január hó 22-én, és érkeztem 26-án. Ahogy megérkez-

A református dalárda csoportképe a család hagyatékában található. A hátoldalán ez olvasható: „Nagyapám, Kovács Mátyás, 55 éves, balra az ülő sorban a 3-ik (*-gal jelölve). Édesapám, Megyaszy Dénes, 44 éves, jobbról az ülő sorban a második (*-gal jelölve). Református pap Czirmay Árpád, kántor Nagy Gerő, 1914”

tem, betelt a jövődölésem, a tűzfészekből a szegény Linikámnak széthordták mindenét, úgy nekünk, valamint két sógor-nőmnek.

A menekülés részleteire 1919. április 12-én még visszatér:

Elveszett a nagy véráldozat. 1918. júniusban a mi hadseregünk a fegyvert letette, a szövetségeseinkkel egyetemben. És a szegény, sokat szenvedett Magyarországot, úgy Erdélyt idegen ország katonái megszállották, elvették minden jogunkat, és ők uralkodtak.

Bekövetkezett az iszonyú drágaság, amelyet ember soha nem ért. Nem volt sem ruha, sem élelem. Ha egy rend ruhát kellett valaki csináltasson, ezrekbe került, és az is nem ruha, hanem csak rongy volt. Az emberek a leszerelt katonáktól szerzett pokrócokból és köpenyekből csináltattak

ruhát, úgy a nők úgy, mint a férfiak. Csak úgy lóg a ruha az emberiségről, fehérnemű egyáltalán nincs, és hogy mi lesz később, azt csak a Jóisten tudja.

Hozzászoktunk a silány táplálékhoz, de boldog az, akinek silányan is kijut. És boldog az olyan, mint a kereskedő és némely iparos, akik 150, 200 százalékra árulnak. Azok a vérpénzből összegyűjtöttek, 100 ezreket fektetnek birtokban... Betelt azon költemény, hogy dús terített asztala van az ilyeneknek, míg a más éhez. Jelenleg román uralom van, és azok is, mint idegenek, mindent elkövetnek a lelketlen zsebrákok ellen, de mind hasztalan, nem bírnak velük. Ezt hozta a szerencsétlen kimenetelű háború.

13 napi utazás után Enyig községbe megérkeztünk, abba az idegen otthonba, ahol senki nem ismert, és mi senkit nem

ismertünk. Az ott való község előljárósága elhelyezett egy Kovács Józsefné nevű özvegyasszonyhoz, és ott laktunk három hónapig. A község egy darabig látott el élelemmel, de később ezt megvonta, és adott csak valami személy után egy koronát. Míg a más menekültek, akik Gyulaféhevárt voltak, egy forintot kaptak naponként. De így is beletördtünk a sorsunkban, mivel igen jó magyar emberek közt voltunk.

És így teltek a napok, lestük az Est újságot, hogy mi hír van Vásárhelyen, és már mikor mehettünk haza. De bizony a hazamenés reménye mind jobban homályosult, mert ugyan a románokat 1916. október 6-án kiűzték Vásárhelyről, de helyükbe jöttek a németek, és minden házat elfoglaltak, és így a menekülteket nem bocsátották haza. És még nagyobb baj azért volt, mert Vásárhely hadszíntér volt, és még csak szökni sem lehetett haza, mert a vonaton fogták és tartoztatták le az embert.

Így teltek a napok, a bánat s a kétség között, míg végül a szállásadónők is felmondott. Most már csakugyan azt hittük, hogy az ég alá menekülünk. Nem volt sem szállásunk, sem nyolcunknak semmine-mű ágynemünk. Jelenttem a községi bírónak, és egy Barabás József nevű tiszteséges úriember befogadott minket, magam, pedig semmi szégyentől nem irtózva, ágynemű után néztem, és annyira összehoztam, hogy még aznap éjjelen a saját ágynemünkben hálhattunk az isteni gondviselés és jóemberek által. Ott, a Dunántúlon enyhe telek járnak, de mégis

Kovács Mátyás sírköve a kézdvásárhelyi református temetőben

a tél csak tél. Mivel egyikünknek sem volt téli meleg ruhája, csak az a vékony nyári, amelyben elmenekültünk, a téli hosszú estéket javarészt ágyban fekvé töltöttük.

Eljött Déneske vejem látogatni, úgy 1917. január 15-e körül, 14 napi szabadságra. Hát bizony a honvágy annyira ösztönzött, hogy senkinek semmit nem szólva, összeszedve (egyéb nem volt mit szedni) egy tarisznyában egy kis kenyér és szalonna, és ezzel búcsút vettem öveitől, megöleltem, megcsókoltam mindnyájukat, és így minden útlefél és igazolvány nélkül, egy gyenge nyári ruhában, zúzmarás télen útnak indultam, reggel 7 óra-
kor.

Már mikor az állomásig értem, gondoltam, hogy ha a legjobb körülmények közt is utazom, ebben a könnyű, vékony ruhában úgy is meg fog nyúlni az út! Így hát a vejemmel a kocs ablakából még egyszer búcsút intve Enyignek, elindultunk. Künn hideg, benn hideg, az érzélem hideg, a ruha hideg, szóval minden hideg volt. És így ketten utazgatunk olyan szándékkal, hogy addig megyünk, amíg Vásárhelyre érünk. Hát öneki Magyarországra útlevele volt, csak Vásárhelyre nem, nekem pedig semmi. Elértünk Budapestet, míg ott hosszas várakozás után felülhettünk – életveszélyes tolongás és szorongás közt – a Kolozsvár felé induló vonatra, és később meg is érkeztünk, úgy este hat óraker.

Kemény téli idő volt, s megmondták, hogy szálljunk ki, mert reggel csak kilenc óraker fog indulni Brassó felé. No, hát

kuszáltunk, és akkor kezdődött csak a szenvedés. A harmadosztályú váróterem zsúfoltságig volt tele közönséggel, nem volt csak annyi hely, hová leülni lehetett volna. Az ajtó és ablakok üvegei mind be voltak törve, a szél fújta. Most tessék átsétálni egy hosszú éjszakát – no, hát miképp telt el, így azt elképzelni lehet csak. Azt jegyzem meg csak, hogy emlegetni fogom, amíg élek.

Végre megvirradt, és vártuk a kilenc órát, amelyből tíz is lett, amíg végre elindulhattunk Brassó felé. Hogy hányszor voltam zaklatva az útlevéért, azt nem is írom, de hosszas hánykolódás és háborgatás közt csak elértük Brassót. Itt már újra kezdődött a kálvária, tovább jönni nem lehetett, kellett az arcképes igazolvány.

Az igazolvány megkeresése egy egész napomba került. Estére már nem volt vonat Vásárhely felé, így hát megint átsétáltuk az éjszakát. Most már nekem volt útlevelem, s a vejemnek nem, pedig az útlevéért folyton szorongattak. Hát így nagy nehezen megjöttünk Szentgyörgyre, amelytől Vásárhelyig hadszíntér, és így tán még a legnehezebb lesz. Csakhogy szerencsére megint ránk borult az éjjel, és a vasút személyzetét ismerve, behelyeztek bennünket egy csoport, Gyulafehérvárról kikergetett, menekült kurva közé, és azok közt jöttünk szerencsésen (de mekkora rettegés közt!) Vásárhelyre. Hogy milyen volt az utazásunk, csak abból képzelhető, hogy úgy Brassóban, mint Szentkatolna és Vásárhely közt ki kellett ugrani a robogó vonatból!

Amikor 1917. január hó 26-án hajnali 3 órakor megjöttünk, már az állomás előtt csendőrrel találkozottunk. Hogy bennebb jövőnk, lássuk, hogy a vasúti vendéglőn

veres kereszt lobog. Rá sem merünk nézni, mert előtte csendőr áll. Már felismertük, hogy nem maradt semmi benne, amit ott hagyunk. Jövünk bennebb, s hát minden kapu tárva nyitva, minden udvaron autók és társzekerek vannak. Ilyen korán csak úgy hemzseg a sok katona. Megyünk fel a sógornőim lakására, ott is nyitott kapu társzekérral, a házak tele katonákkal. Jövünk haza, hát a szép nagy házam összes ablakai beverve, ajtója betörve. Megyünk hátrább, és a szép kicsi lakóházamnak is a kapuja nyitva, ablakai betörve, deszkákkal van beszegezve. Bemegyünk, katonák vannak bent, jól ég a tűz, a falakról csak úgy ég a korom. Bemutakozom, mint háztulajdonos, de jelekből mutatják, hogy ott nincs mit keresnem - csak így nagy nehezen, Kovács Andrásné Jancsó Ida közbenjárásával bírtam magamnak kiürítettetni. Ilyen volt a menekült időnk, amíg végre övéimet az isteni gondviselés hazahozta 1917. év március 12-én.

A naplót 1922-ben folytatja:

Menekülésből hazajöttem, a háború véget ért. Mihez fogni más nem volt, mint a mesterségem. Hogy 14 év után milyen nehéz volt a megkezdés, azt már elgondolni lehet. Ami legfőbb, a régi szerszámok elkallódtak a hosszú idő alatt. Míg magam a munkától teljesen elhűlve, kiromolva voltam. És így öregségemre helyreálltunk. Isten segítsen tovább.

Annácska sógornőmet a sok ijedség, menekülés közbeni hányódás úgannyira összetörte, hogy 1924. év január hó elsején, újév napján földi szenvedéseit az úrsten megelégtelve, magáéhoz szólitotta.

1928-ban, pár bejegyzést követően így folytatja:

Ezen a lapon irt összeg, az asszony

betegsége és halála folytán, felére apadt. De jó az isten, és nem hagy el.

Az éltém nevezetesebb történelme már nagyjából a könyvben megírva van. Az időm rohanva halad, túl vagyok a hetven éven, de még most is dolgozom, ha már nem is úgy, mint régebben. Eredmény így is van a lefolyt hat év alatt: a takarékbán elhelyezve van 100 ezer és húsz darab részvényben tízezer lejem. Hogy jövőben, ha még élek, hogy mit írhatok, azt csak a Jóisten tudja, mert remény úgymond semmi. Maradjon az Úristen velem.

Szomorú emlékü az 1928. év december 25-ike, amikor az áldott emlékezetű jó feleségem, jó édesanya és nagyanya ágyban fekvő beteg lett. Meghalt 1929. július 5-én éjjel, 74 évesen.

Szomorú emlékü 1929. év. Rám neheztelt az egész évi szenvedés és a megpróbáltatásunk minden súlya. Kifogytam minden összegyűjtött csekély pénzemből, úgyannyira, hogy öregségemre egy kis töredéke maradt. Ily körülmények közt újra megházasodtam, 1930. január hó 11. napján. Elvettem feleségül sógornőmet, Terikét, amellyel úgy látszik, öregségemre egy más, új életet kezdtem, amelyből a boldogság sem sokat hiányzik, mert szép egyetértésben élünk. Maradjon az úristen velünk, és örködjön felettünk.

Átolvastam, megértettem, és helyben hagytam – én, Kovács Mátyásné Jancsó Teréz.

A feleség fejezi be a naplót:

Szomorú emlék nekem az 1932. év. Elvesztettem a jó öregem, vele minden boldogságom. 1932-ben a nagy tél tönkretette az egészségét. Kapott agyvérzést, és 3 hónapi betegség után bekövetkezett a halál. Eltemették 1932. április 4-én.

Legyen álma csendes. Sok fáradság és megpróbáltatás után legyen megpihenve. Özvegy Kovács Mátyásné Jancsó Teréz.

A naplóíró kihagyott öt üres oldalt, mielőtt Jegyzetek megnevezés alatt folytatta volna. Ide írta be az unoka, Megyaszi István utólag a saját, a felesége és a két lánya születési dátumait, valamint a népi időjósításokat:

Születési évszám:

Megyaszi István, született 1906. szeptember 9-én

Kovács Terézke 1907. november 20.

Megyaszi Olga Piroska 1934. január 23.

Megyaszi Erzsike 1937. szeptember 25.

Január 22: Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince.

Január 26: Ha Pál fordul köddel, ember hull döggel.

Február 2: Ha fénylik gyertyaszentelő, az ízelet szedd elő.

Február 24: Töri Mátyás a jeget, közeleg a kikelet.

Március 12: Téalóp nincsen távol, hó hull a szakállából.

Március 18: Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget.

Április 25: Ha korán dörög az ég, tele lesz a húsos fazék. Ha Márk napján szól a béka, kisebb lesz idén a véka.

Május 25: Ha Orbán éjszaka tiszta, most lopózik a fagy vissza.

Június 8: Ha Medárd napján esik, folytatja vagy 40 napig.

Június 11: Ha harmatos Barnabás, száraz lesz az aratás. Margit esőtől fél, égháborút vél.

Július 25: Hogy ha nyáron száraz Jakab, karácsonykor harap a fagy.

Augusztus 12: Hogy ha szeles Klára, ősz lesz nemsokára.

„Ezen a képen x-szel jelölve Édesapám (Kovács Dániel) mellett jobbra áll Sándor bácsi és János bácsi, balra Édesapámtól Keresztata József; ezek testvérei voltak. Közöttük ülve Nagypapám x-szel jelölve látható. Nagypapámnak két testvére Kapusi László és István, Sándor bácsi és Édesapám háta mögött állnak. Kovács Máttyás bácsi Nagyanym testvére, az ülők között balról a második. E képet Ilonkától kaptam 1964. III. 31-én, emlékül. Ekkor már senki sem él a csoportból... csak emlékük... Kovács Jánosné (szül. Kovács Julianna)”

Augusztus 24: Sír-e vagy nevet Bertalan orcája, attól függ, milyen ősz borul a világra.
Szeptember 1: Ha mennykövet szór Egged, lesz jövőre kenyered.

Szeptember 29: Mennyi makk Mihálykor, annyi havat hoz karácsony.

Október 9: Deret lehel Dénes, nem lesz a bor édes.

Október 26: Eljön a Simon, Júdás, didereg, fázik a gulyás.

November 19: Inget rázott Erzsébet, lám, a világ fehér lett.

November 25: Ahogyan Katalin dirigálja, olyan lesz az újév egész januárja.

December 24: Ha karácsony ünnepe zöld, húsvétkor lesz havas a föld.

Ezután a jegyzetek következnek – Kovács Máttyás kézírása a család tagjainak életrajzi adataival:

Én születtem 1874. december 15-én.

Az asszony 1856. január 6-án, megh. 1929. július 5-én.

Született Linika 1882. június 23-án.

Született István 1884. május 21, megh. 1885. március 22

Apám meghalt 1894. október 4

Anyám megh. 1907. április 27

Linika férjhez ment 1899. december 26

*Sógornóm Anna meghalt 1924. január 1
Jelenlegi asszony Terike született 1866. december 14*

A szöveget gondozta Jancsó Katalin

Dokumentumok a kézdivásárhelyi bordélyházakról

A nyilvánosházakról a még élő öregek is csupán gyerekkori, lopva kihallgatott beszélgetésekből őriznek emlékeket. A polgári erkölcsök által elítélt bűntenyákra a feledés jótékony homálya borult, megszápítve néhol a valóságot. Ma is emlékeznek például két hölgy nevére, akiknek még „bárcájuk” is volt, azaz engedéllyel üzték a mesterséget, aztán, kiöregedve a szakmából, tisztos férjes asszonyként jól beváltak párjuk oldalán. Sőt, éltesebb matróna korokra átszakosodtak erkölccsöszé, hitelesen alkalmazva azt a szabályt, miszerint betyárból lesz a legjobb pandúr. Hogy mindez igaz-e, nem ez a kérdés, mivel a múlt megszápító dolgain nem ildomos kételkedni. Ezért lássuk inkább, miről vallanak a levéltári adatok. A megtalálásukhoz nyújtott segítségért köszönet a sepsiszentgyörgyi levéltár dolgozóinak, hiszen anélkül ezekkel a kuriózumokkal szegényebbek lennénk.

A megdorgált város

Fennmaradt egy levél, amelyben az alispán 1808. szeptember 26-án elmarasztalja Kézdivásárhelyt, „minthogy Kegyelmetek úgy nevezett francia nyavalya megfolytása és irtására nézve már több rendelben is ki ment rendelésért eleget nem tettek”. 1810. március 10-én kelt Bánffy György, Erdély kormányzójának azon levele, mely révén a Kézdivásárhely tanácsosai tudomásul vették, „hogy akár testi fenytésel” is, de meg kell büntetni azon személyeket, akik mai szóhasználat szerint, kuruzslással, azaz „magokat a méreggel telyes Egér-kövel és Czinobriummal szokták füstölni”, hogy a „Frantzoz nyavalyától menekedhessenek”.

1830-ban ismét elmarasztaló jegyzék érkezik: „a frantzozok gyógyítására fel állítandó Ispotály tárgyában ...tudósítás Kegyelmetektől még ide fel nem jövén, annak okáért ujabban parancsoltatik, hogy a fennforgo tárgy...vételeétől szamlál-

va nyolcz napok alatt megtenni el ne mulassák”. Majd 1847-ben: „az erkölcstelen nöszemélyek, kik testükkel gyalázatos kereskedést folytatnak, azon Törvényhatóságban gyakori” – írja ismét a Gubernium Kézdivásárhely előljáróinak. Mert „a mult év vizsgálat ota a Buja szenyvesek száma ismét szaporodott, mit a Hadi Fő Orvosi Igazgatóság főleg annak tulajdonit, hogy mig katona részről jozan Emberiseget sorvaszto ragály ellen a legkemenyebb és szigorú rendelkezések történtek, s tellyesedesbe vétetnek, az Illető Polgári Törvényhatóságok e fontos tárgyra szükséges es elégséges figyelmet nem fordítanak...”

Az adóhivatal szigorúbb, mint a tanács

Közben megtudjuk, hogy 1887-ben megtiltják a pincérnök alkalmazását, akik valószínűleg minden téren kiszolgálták a vendégeket a kocsmáknak álcázott illegális bordélyházakban. Sejtjük,

hogy az adócsalást az életrevalóbbak akkor is lelkesen gyakorolták, és nem váltottak ki bordélyházra érvényes engedélyt. Egy ideig a tilalom után szolgálóknak keresztelték át ezen nőszemélyeket, de miután a hatóságok rájöttek a turpisságra, a lányok közül kit két évre, kit tízre tiltottak ki a város területéről. Ezért írja 1892 júniusában a Székelyföld: „mulatóhelyeink felvették erkölcsös rideg arculatukat miután a pincérnők elmentek egy jobb éghajlat alá, pedig csalétek nélkül vadat nem lehet fogni”.

A Székelyföld 1895-ben közli az 1894-es városi közegészségügyi kimutatót. Innen tudjuk meg, hogy dr. Sinkovits Ignác jelentése szerint „rendőrségi felügyelet alatt álló 30 kéjné hetenkint 2szer lett orvosilag megvizsgálva”. Ha az arányokat nézzük, Kézdin jó mehetett az üzlet, mert amíg a legtöbb kéjnőt foglalkoztató Budapesten 800 lakosra jutott egy prostituált, Szegeden 900, Marosvásárhelyen 850, Kolozsváron pedig 550, Kézdivásárhelyen 150 lakosra jut egy.

Kéjnök működési szabályzata

1897. március 30-án a képviselőtestület megalkotja a város kéjnöinek a rendszabályozását. Sajnos a gyűlés jegyzőkönyve megsemmisült, de feltehetőleg az vezetett a határozat megalkotásához, hogy négy nappal korábban három pincérnő panaszt tett Gál Ignác bordélyházas ellen, amiért őket Budapestről pénztárosnőnek csalta el, és nem adta tudomásukra, hogy valójában örömlánynak szerződöttette. Végül az ügyet békés úton rendezték, és ez alkalmából meg tudjuk azt is, hogy még az alsóbb rendű bordélyházakban is „a személyzet orvosi felügyelet alatt állnak”.

A közerkölcsre szemet hunyó testület

A tisztas képviselőtestület valószínű toleránsabb volt, mint a pénzügyi hantosság, mert 1899-ben Bertalan Izsákné és 17 társa csak hosszas perlekedés után tudták érvényesíteni azon követelésüket, hogy a Szentpálcson levő, a város tulajdonát képező házban tiltsák be a bordélyház működését. A kérelmezők a felsőbb hatóság, a vármegye alispánjának támogatásáért folyamodó levelükben megemlítik, hogy „hasonló eljárási esetekről tudván, hogy bordélyház Kézdivásárhelyt feles számban van... kérem utasítani a város tanácsot, hogy a bordélyházaknak eddigelé csaknem könnyelműen történt engedélyzése s az ebből származott kellemetlenségeket egyszer már szüntessék be”. Igaz lehetett e vád, hiszen 1900-ban „Kovácsi Ferencz ki Kézdivásárhely városban bordélyházat tart”, olyan igazolványt kap a várostól, miszerint a kérelmező „erkölcsös magaviselete törvényszerű”.

Polgári leányiskola a bordélyházak szomszédságában

A múlt század elejének sajtója is érinti a prostitúció kérdését, de eléggé szűkszavúan, és csak akkor tér ki a témára, ha verekedés, gyilkosság színhelyeként említik kuplerájokat, mint például az oroszfalvi úton működött, ahol egy alkalommal megöltek egy vendéget. Szabó Jenő pap és költő 1907-ben, álnév alatt ily módon fakad ki a jelenlegi Apor Péter Szakközépiskola, akkor polgári leányiskola építését megelőzően: „Arra a területre nem épülhet leányiskola, a leánynevelés minden morális elvét sutba dobjuk. Ama területre csupán öt kocsmá nyílik, azokat nem lehet egyszerűen kitessékelni. Ahhoz a területhez szorosán öt utca szögelik, melyek közül kétöbön nyilvános bordélyház van. De a másik három is valóságos eldorádója a nyíltan be nem vallott prostitúciónak.”

A fehér- és a zöldlámpás intézmények

1913-ban az Erkölcserendészeti Központi Hatóság nyilvántartásba kívánta

venni a bordélyházakat és mulatóhelyeket, ezért részletes kimutatást kér. A rendőrkapitány által szolgáltatott adatokból megtudjuk, hogy Kézdivásárhelyen a Malom utca 1. szám alatt működik a Fehér Lámpa elnevezésű bordélyház. A madám neve Jaszlics Eszter, 38 éves, elvált. A Bem utca 13. szám alatt van bejegyezve a Zöld Lámpa elnevezésű kupleráj, amelyet a 72 éves, özv. Miklós Jánosné vezetett.

Orvosi kimutatásokból tudjuk, hogy Kézdivásárhelyen és környékén 1920-ban 12, 1921-ben 21, 1922-ben 13 szifiliszos beteget tartottak számon. 1924-ben a szifiliszben megbetegedettek száma az 1-12 éves korosztályban 171, a 13-20 évesek körében 67, a 21-40 évesek körében 232, míg a 40 év felettiek között 98. Ugyanakkor az egész Háromszéken 574 betegről tudtak.

1930. július 13-án rendelettel betiltják a bordélyházak működését, és a kéjnlök illegalitásba kényszerülnek. Az iparág azonban nem szűnt meg, hanem más néven és más helyszíneken (mulatóhelyeken, magánházakban stb.) gyakorolták.

Jancsó Katalin

Kimutatás.

A m. kir. erkölcserendészeti központi hatóságnak 1913. május 11. napján, alapján 1913. május 11. napján kelt rendeletre előzőleg Kézdivásárhely n. s. városában lévő Bordélyházakról.

Szám	A bordélyház elnevezése	A bordélyház helye		A tulajdonos illetékes tulajdonos neve	Az engedélyes					Megjegyzés			
		utca	háza		születési hely	kor	relig.	egyesület	apja neve		anyja neve	tanús. száma	
1	Fehér Lámpa	Malom utca	1	Jaszlics Eszter	Háris német	38 éves	n. kat.	evang.	Jaszlics Eszter	Jaszlics Eszter	Malom	1	Működésük megtiltása 1930. július 13. napján.
2	Zöld Lámpa	Malom utca	13	Öz. Miklós Jánosné és Jancsó Anna	Békéscsaba	72 éves	n. kat.	evang.	Jancsó Miklós	Jancsó Anna	Malom	13	

Bordélyház-kimutatás 1913-ból

Jancsó Katalin

Bordélyházak Sepsiszentgyörgyön

A testüket áruba bocsátó nőket ma hivatalosan prostituáltaknak nevezik. Egyes régi szótáraink kurvának nevezték őket (első ismert adatunk 1405-ből való), és ugyanígy mondják napjainkban is. Emellett olyan megnevezésekkel is találkozhatunk, mint az utcalány, utcanő, szajha, kuruc, lotyó, ribanc, ringyó, szuka, örömlány, kéjhölgy, kéjnő, kokott, kurtizán vagy éppen szép leány. A lányokat foglalkoztató „intézményt” is választékosan nevezték meg: bordélyház, nyilvánosház, örömtanya, lebuji, kurvalak; köznyelvi nevén kupleráj. Magyarországon a városiasodással nagyjából egy időben jelentek meg, s a reformkorban kezdtek meghonosodni. Mária Terézia korában még úgynevezett vizes bordélyok léteztek – innét a fürdős kurva elnevezés. Mintegy száz évvel később jelentek meg a tulajdonképpeni bordélyházak.

A sepsiszentgyörgyi bordélyházakról kevés dokumentumot találtunk a levéltárban, de annál inkább olvashattunk a hatóság azon igyekezetéről, hogy kordában tartsák a buja senyvességet. 1830-ból ismeretes egy kuruzslással gyógyító asszony elleni vizsgálat, majd 1851-ben „14 személyt találtatott a buja kórságba – ennél fogva meg hagyatik a Tanácsnak ezeknek számokra Rögtön egy alkalmas szobát rendelni, hova ezen betegek minden egészséges egyénektől legfennebb hat óra lefolyta alatt külön elhelyeztessenek”.

A szegényebb sorúak gyógykezelésének költségeit a lakhelyül szolgáló településekre hártják, minek következtében egy ilyen átirat hátán a következő megjegyzés olvasható: „ha kórház volna, bezeg nem kellene olyan sokat fizetni”. A későbbiek során, 1857-ben említenek egy ispotályt, ahonnan két hét múltán gyógyultan távoztak a betegek – valószínűleg a betegségre jellemző átmeneti tünetmentesség következtében: „azok kiki buja senyves nyavalyába voltak, kor-

hazba küldettek és orvosoltattak, többen közülük meg gyógyultak”.

1862-ben egy alispáni levélből megtudjuk, hogy a nép alacsonyabb osztályaiiban nagyon elterjedt a betegség. 1886-ben Balogh Rozáliáról ezt jegyzik fel: „...hogya mind ki szolgálatja van, nem akarja magát betsületesen viselni, sőt inkább hajlandó minden szolgálat nélkül keringeni, miután keringésében meg szokott erkölcstelensége következtében történt buja senyves betegségből az itteni kórházban kigyógyított, oly meg hagyással bocsátatott el, hogy csakis itteni helyben tartozkodjék szolgálatjával magát fenn tartandó, s erről a Tanács oly meg hagyással értesítetik”. 1869-ben 16 ágyat tartanak fenn a kórházban, ahol a kezelték kimutatásban többek között ilyen nevek szerepelnek: Keresztes Biri, Török Ráki, Sorbán Mária, Ördög Mária.

A kórházi kezelés lehetőségének ellenére a kuruzslásos módszerek továbbra is virágoztak. 1879-ben egy panaszlevelet olvashatunk árkosi Daragits Mihály-

né ellen, aki Hadnagy Józsefet „a Sepsiszentgyörgyi bordélyházak buja seny-
vességben szenvedő beteget, kuruzslás
következtében annyira elrontotta, hogy
a betegség a vérbe átment, bujakorba”.
Különben a korra jellemző az is, hogy a
betegség lefolyásáról eléggé zavaros ismeretekkel rendelkeztek.

Az alispán bordély- számlálásba kezd

1913-ban, az Erkölcrendészeti Köz-
ponti Hatóság nyilvántartási óhaja kö-
vetkeztében az alispán felküldi Buda-
pestre a háromszéki bor-
délyházak kimutatását. Ebből tudjuk meg, hogy
Sepsiszentgyörgyön csak
egy bordélyház van, az Olt
utca 62. szám alatt, a 48
éves Miklós Jánosné, szü-
letett Ágoston Anna tulaj-
donában. Ám az alispán
felé jelentést tevő helyi
rendőrkapitány besorolja
a táblázatba azokat a mu-
latóhelyeket is, ahol való-
színű ugyanilyen céllal
illegális találkahelyek mű-
ködtek. Ilyenek a Városi
kávéház, a Hungária kávé-
ház és a Kossuth kávéház,
de ezeket piros ceruzával
áthúzták, s a fővárosba
már csak az egyetlen, hiva-
talos engedéllyel működő
bordélyház létét továbbí-
totta az alispán. Ez érthető
eljárás akkor, amikor a
polgári erkölcsök más
életeszményről szóltak.
1917-ben aztán a Hungá-

ria kávézóról – egy újabb kimutatás okán
– olyan jelentés megy Budapestre, mi-
szerint „üzemét beszüntette, s ott most a
Székely Mikó Kollégium van ideiglene-
sen elhelyezve”.

1920-ból tudjuk, hogy a megyében
41 szifilisztes eset ismernek, 1921-ben
23-at, 1922-ben 110-et. Ez annak betud-
ható, hogy az első román világban szigo-
rú egészségügyi nyilvántartásokat vezet-
tek be, mivel egy bizonyos Moldován
Iuliu kolozsvári orvos életcélként kovácsolt
abból, hogy beszünteti a bordélyháza-
kat, és ezért szigorú intézkedéseket

1897 - 1918. Kimmulalan

Helynév-nyilvántartás a "Bordélyház" körzetéről.

Helynév	az ingatlan minősége	az ingatlan helye	A tulajdonosok vagy megjelölés neve	éves adó	megjegyzés
1. Bordélyház	szőlő	Kovács utca 62	Tóth Miklós "Miklós István"	48	szőlő
2. Bordélyház (Fehérvári)	Kovács utca 62	Maros utca 31	Maros István	31	szőlő
3. Bordélyház (Föld tanya)	"	Hennye 13	Dr. Miklós István "Kovács Anna"	72	szőlő
4. Bordélyház	"	Kovács 20	Dr. Hellmann István "Harai Anna"	43	szőlő
5. Bordélyház	"	Vasút -	Imre Mari	33	szőlő
6. Bordélyház	"	Basil (Kovács) 300/b	Harai István "Imre Miklós"	-	-

S. 1918. június 3.

elism.

Bordélyház-kimutatás 1913-ból

követelt. Célját elérte, mert 1930-ban bezárták azokat, és 1933-tól már börtönbüntetést is kiróttak az üzletszerű kéjelgésért.

Barót és Kovászna sem adja alább

A már fent említett 1913-as összeírásból az is kiderül, hogy Nagyajtáról a főszolgabíró a következő sorokat intézte az alispánhoz: „Jelentem, hogy a járásom területén éjjeli kávéházak, zug-szállódák, dalcarnokok és helyszerzők nincsenek. Bordélyháza Baróton Kovács Istvánné sz. Imre Borbála baróti lakosnak van az Alsóvíz utca 300/b házszám alatt”.

A kovásznai állapotokról a Székelyföld újságból értesülünk, miszerint 1910-ben kezdik építeni az egyik nyilvánosházat: „A fiúiskola felsőbb osztályainak játszótéréről s a középiskola emeleti részéről közelebbről szemlélhető az olcsó szerelem tanyája... Ha egyéb ok nem is, de ez elég volna arra, hogy a pil-

langók tanyája más, félreeső helyre helyeztessék át.” Az 1913-as kimutatás szerint „Kovácsnán 2 bordélyház tulajdonos van és 5 kéjő. A bordélyházat vezeti özv. Hellman Jánosné, szül. Harai Anna, 43 éves személy, az Erzsébet utca 20 sz. alatt. A másik vállalkozó Imre Mari 26 éves, elvált, és intézménye a Vasút utcában működik. A kéjőnk K. Teréz, 33 éves, Hajadon, C. Ágnes 31 éves, hajadon, Sz. Julianna 22 éves, hajadon, A. Anna 30 éves hajadon, G. Srik, 19 éves hajadon”.

A két város ilyen nemű helyzetéről még egy érdekes jelentést kell idéznünk, amelyik 1917. január 25-én kelt: „Jelentem, hogy az 1913. évi július hó 4-én felterjesztett kimutatásban felsorolt bordélyházak tekintetében annyi változás történt, hogy a 4, 5, 6 folyószámok alatt felsorolt bordélyházak az oláh betörés következtében Kovásznán és Baróton már üresen állnak...”

Jancsó Katalin

Megtalálták a hosszú házasság titkát!

Kevesebb veszekedés, pihentető alvás, boldog házasság – ezeket ígéri Dr. Neil Stanley brit tudós azoknak a pároknak, akik megfogadják tanácsát. Az alváskutató szerint a külön hálószobában való alvás a titok nyitja.

A brit Dr. Neil Stanley alváskutató több tucat pár bevonásával készült felmérése alapján megállapította: a kiegyensúlyozott párkapcsolat kulcsa a külön hálószoba. A 45 éves tudós nem csak beszél a külön szobában való alvás előnyeiről, de élvezi is azt: 9 éve nem hajtotta álomra a fejét felesége mellett. „Az emberek egyedül tudnak a legjobban aludni, leghatékonyabban pihenni. Ha egy pár egy átlagos méretű franciaágyban alszik, kevesebb hely jut egyénenként, mintha egy egyszemélyes gyermekágyban pihennének. Továbbá az éjszakai mosdóba járás, horkolás, terpeszkedés megzavarják a másik fél álmát” – mondta Stanley, aki hozzátette: az 1400-as évek közepéig csak a szegényebb családok aludtak egy ágyban, a tehetősek akkoriban külön éjszakáztak, csak a középréteg erősödése hozta „divatba” a közös hálószobát.

A kutató nevetségesnek tartja a hollywoodi, romantikus filmek jeleneteit, melyekben a szerelmesek egymás karjában, ölelkezve merülnek álomba, és hasonló pozitúrában ébrednek. „Az emberek többségének ez a helyzet kényelmetlen és természetellenes. Az emberszabásúak is egymástól távol szenderednek el” – támasztotta alá mondandóját az alváskutató, aki szerint egyre több embernek lenne igénye a magányos alvásra, mégsem merik kedvesüknek felhozni a témát.

Stanley elméletét támasztotta alá két, a Daily Mail-nek nyilatkozó pár. Mike és

A kutató szerint a romantikus együttuszonyálás csak fikció

Jean Collom annak ellenére külön alszik, hogy barátai bolondnak nézik őket. „Képtelen voltam Mike horkolását elviselni, több alkalommal is fel kellett ébresztenem, ezért egyikünknek sem volt pihentető éjszakája. Természetesen, ha valamelyikünk rosszul van, a másik bebújik hozzá az ágyba, de még elalvás előtt átmegy a sajátjába” – magyarázta Jean.

Hasonlóan fogalmazott a 62 éves Mike. Állítása szerint, mióta külön alszanak (tehát többet és jobban pihennek), kevesebbet veszekednek, akárcsak Natalie és férje, Gareth. „Mindketten nagyon keményen dolgozunk, ezért szükségünk van a pihenésre. Gareth rettenetesen horkol, én pedig rugdalódzom éjszaka, képtelenek voltunk együtt aludni” – mesélte a feleség, aki azt is elárulta, nemhogy rontott, de sokat javított szexuális életükön a szétválás. Így ugyanis – mint mondta – hiányoznak egymásnak, és sokkal jobban kiélvezik az együtt töltött időt.

Nyugati szex, keleti szerelem

A nyugat a mozgalmasság, a kelet a nyugalom. A nyugat a változékonyság, kelet az állandóság. A nyugat az elnagyoltság és felszínesség, kelet a részletesség és mélység.

A nyugati ember rohan, időpontoktól időpontokig aprítja fel életét, kétségbeesett igyekezettel próbál negyvennyolc órát sűriteni a huszonnegybe. Mindez persze nem kedvez sem a mindennapi, sem a szerelmi életének. Az agyonhajszolt nyugati elveszít olyan értékeket, amik hiányától maga is szenved, anélkül, hogy tudná ezt. Csak azt érzi, hogy nem tökéletes az élete, hogy űrök vannak benne, hogy meg nem fogalmazható vágyódásai vannak. Nem tudja, hogy a feltétel nélküli jelenlét, a teljes odaadás és az ezekből származó misztika és csoda kincseit herdálja el értelmetlenül felturbózott életstílusával. Egyáltalán nem véletlen hát, hogy megnőtt az érdeklődés a keleti filozófiák és eljárások iránt.

A nyugati „fejlett” világban a Káma Szútra, mint a titokzatos szerelmi pozitívumok könyve híresült el, pedig egészen másról van szó. Keleten a szútrák olyanok, mint nálunk a szent könyvek, melyek a valóságos ember életvezetéséhez adnak útmutatást. A Káma szó mindazt a boldogságot, testi és szellemi örömet jelenti, melyhez erősen ragaszkodunk, csak erősen tömörítve azonosíthatjuk a testi szerelemmel.

A nyugati szexben használatos előjáték fogalma nem ismert keleten. Ott ez a szó értelmét veszti. Egyszerűen azért, mert ott nem vagdalható fel élesen elkülöníthető szeletkékre a szerelem. Amit mi előjátéknak nevezünk, az ott a szex szerves része, nem előz meg semmit, hiszen nincs is sorrend. Ott maga a játék, a művészi szintre

fejlesztett együttlét van, ami egyáltalán nem feltétlenül és kizárólagosan torkollik közösülésbe. A behatolás legfeljebb egyik, de nem kötelező eleme a szerelmeskedésnek. Ott az együttlét egy minden szempontból tudatosan tökélyre fejlesztett szerartás, ahol minden kis részletnek megvan a maga szerepe és funkciója.

A különbségek ott kezdődnek, hogy a szerelmesek külön-külön készülnek fel az együttlétre. Nem két értekezlet között esnek be egy gyors randira, úzve és csatakosan, hanem időt és energiát nem sajnálva kicsinosítják magukat, illatos fürdőket vesznek, és gondolatban ráhangolódnak az együtt töltött órákra.

Gondosan ügyelnek a helyszínre, amit feldíszítenek szerelmi szimbólumokkal és beszórják csábos illatokkal. Hozzá tartozik az élvezetekhez az étkezés is, ami könnyű és izgató finomságokból áll. Ételekből, amik jót tesznek a potenciának és italokból, amik pezsdítik a vérkeringést. Lassan fognak mindenhez, és hosszúra nyújtják el az élvezeteket. Az evés, az ivás, a csók és a simogatás minden pillanatát élvezik és nyújtják a végletekig.

Nálunk túlzottan nagy hangsúlyt kap a különböző szexuális segédeszközök kínálata, egyes készítmények fogyasztása, pedig Keleten ezek csak egy-egy pontot jelentenek a gyönyör élvezetét segítő 64 dolog között.

Az ágyra kerülve a nyugati első dolga, hogy rávesse magát a másíkra, és vad hem-

Keleten az evés, az ivás, a csók és a simogatás minden pillanatát élvezik, és nyújtják a végletekig

pergőzésbe kezdjen partnerével. A nyugati agy így tudatosult. Az a téveszméje alakult ki, hogy minél erőteljesebbek a mozdulatok, annál jobban közvetíti a „komoly szándékot”. A keleti szerelmes ezzel ellentétben csak leül párjával szemben, mélyen a szemébe néz, és megpróbálja légzését a másikhoz igazítani. Érdekes és hatásos játék, pedig igazából nem történik semmi. Nincs lihegés és zihálás, csak nyugodt, halk, mélyről jövő lélegzetek, amik azonban a szabadba törve összefonódnak egymással, és egy ütemre hullámanak tovább. Ez hihetetlen módon megerősíti az összetartozás tudatát.

Hogy még inkább érzékelhetőbb legyen a másik, annak mellkasára vagy hasára helyezik a jobb kezüket, ezáltal tapinthatóvá is válik a lélegzet útja. A tantra szerint huszonegy belégzés után (ami kb. két percnél felel meg) következik egy kilégzés, és aztán rövid szünet. A játékosabbja ezután vált a ritmuson, és most éppen a másikkal ellentétesen kezd léle-

gezni: amikor az egyik kilélegez, akkor a másik be, és így tovább. Ez még közelebb vonzza a párokat, hiszen az egyik által kilélegzett levegőt szívja be a másik, ami által tökéletesen egyesülnek a légzés szintjén.

Fontos szerepe van a simogatásnak. A pár leül egymással szemben. Először csak az egyik fél simogatja a másikat, fölülről lefelé, tetőtől talpig, finoman, érzékenyen, kényelmesen, úgy, mint egy lassított felvételen. Amikor erogén zónákhoz ér, ott megáll a kéz, abbahagyja a simogatást. Éppen ott, ahol a legizgatóbb. Aztán kezdi előlről. A másik ezalatt semmit sem csinál, nem simogat vissza, csak hagyja, hogy simogassák, csak átérez, élvezzi a hatásokat, figyeli magát és a társát. Aztán szerepet cserélnek. Ha nem akarnak közönsülést, ha csak szeretgetésre és nem szexre vágyanak, akkor az erogén zónákat tudatosan kihagyják.

Ilyen előzmények után már teljes mértékben felkorbácsolódtak a vágyak. Mégsem törekszenek gőzerővel az azonnali kielégülésre, hiszen éppen az a keleti szerelem lényege, hogy elnyújtják azt, ameddig csak lehetséges. A jógik a mag megtartásos szerelem mellett érvelnek, aminek aztán tényleg nincs eleje és vége, megszűnik az időbeli tagozódás, csak egy örökösen izzó, bármelyik pillanatban fellobbantható vágy marad, egy vibráló, élettel teli érzékiség.

Pörgő világunkban a vegyszerekkel és tudati szerekkel (tévé, rádió) bódított, bolondított embereknek is szükségük van a reményre, hogy nem halt ki teljesen a szerelem. A remény, hogy a világban fellelhető az a tudás, mellyel – a természettel egyensúlyban – harmonikusan élhető az élet, elérhető a szerelem és a testi teljesség érzése is. Kinek-kinek a vérmérséklete és a körülményei döntenek el, hogy erre melyik megoldást választja.

Kilenc ok, hogy minél többet szeretkezzen!

A szex szépít és gyógyít! Ha kiegyensúlyozott a szexuális élete, kívül-belül sokkal jobban érzi magát, ez pedig meglátszik a külsején is: szebb lesz a bőre, csillog a szeme, megnyugszik, megerősödik. Lássuk, miért érdemes időt szánni szexre!

1. Erősíti az immunrendszert

A szex erősíti az immunrendszert – természetesen csak a megfelelő védekezés mellett. Egy kutatás szerint, akik egy héten legalább egy vagy két alkalommal szeretkeztek, azoknak a szervezetében több immunoglobulin termelődik. Ha pedig elég erős az immunrendszere, a betegségek – mint pl. az influenza – messzire elkerülnek.

2. Csillapítja a fájdalmat

A hüvelyi orgazmusnak fájdalomcsillapító hatása van, sőt már az izgatás és a behatolás is oldja a fájdalmat. A New Jersey Egyetem tanulmánya szerint szeretkezés közben a fájdalom 80 százalé-

ban elmúlik, kielégülés esetén pedig az eredmény 100 százalék. Ezért ha legközelebb fáj a feje, a hasa vagy az izmai, ne gyógyszerek után kapjon, hanem teperje le a párját!

3. Szeretkezzen, és tovább él

Ha elégedett a szexuális életével, nemcsak a kapcsolata tarthat tovább, hanem az élete is. Az angliai Bristol Egyetem kutatói szerint ugyanis a szeretkezés közben felszabaduló boldogsághormonoknak köszönhetően tovább élhet. A vizsgálat szerint a 45 és 59 évesek körében a heti kétszeri vagy többszöri szeretkezés akár 50 százalékkal is csökkentheti az elhalálozás veszélyét.

4. Szex és a változó kor

A rendszeres és élvezetes szeretkezés csökkentheti a menopauza kellemetlen tüneteit, például a hüvely kiszáradását és elgyengülését. Az orgazmus hatására ugyanis több ösztrogén szabadul fel, ami befolyásolja a változó kort.

5. Hormonok

Azok a nők, akik hetente legalább kétszer szeretkeznek a párjukkal, kevesebb hormonális problémával küzdenek. A kiegyensúlyozott szexuális élet ugyanis szabályosan tartja a menstruációs ciklust, és termékenyebbé tesz.

6. Ránctalanít

A stressz hatására mélyülhetnek a ráncai, a szex – pontosabban az orgazmus – oldja a feszültséget, mert antistresszhormonok termelődnek a szervezet-

ben. Ezért ha rendszeresen szeretkeznek, és persze élvezni is, akkor csökkenhetnek a ráncai, kisimulhat az arca. A csúcson felszabaduló hormonok – a beta-endorphin, ami csillapítja a fájdalmat, a prolactin, ami megnyugtat – szinte elárasztják a testet, és eltüntetik a napozás, a dohányzás vagy a kevés alvás okozta ráncokat.

7. Ragyogó bőr

Szeretkezés után kisimul az arca, ragyog a szeme, és piros lesz az ajka. Miért? Mert a szex közbeni verejtékezés hatására természetes olajok „kerülnek” a bőrre, mint pl. a linolsav, ami például az olívaolajban vagy a sáfrányfélékben is megtalálható. A természetes olajok hidratálják a bőrt, tisztítják és összehúzzák a pórusokat.

8. Altat és életre kelt

Az alvás természetes szépségmedicina, a szex pedig természetes altató. Az orgazmus során felszabaduló természetes anyagoknak köszönhetően könnyebben elalszik. A szeretkezés utáni szunyókálás pedig mélyebb, utána frissebben ébred, a szem alatti karikák és puffadás pedig nyomtalanul eltűnik.

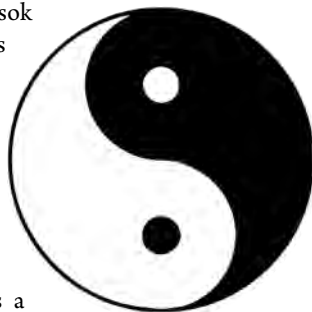
9. Fogaszt és erősít

A csokolózás percenként 12 kalóriát éget el, többet, mint a gyaloglás, és több mint 30 arcizmot mozgat meg. A szeretkezés pedig egy intenzív súlyzós

edzéssel hasonlítható össze, ráadásul szex közben szinte minden izom dolgozik. De ez még mind semmi! Az aktus közben mélyebb lesz a légzése, és több oxigén jut a tüdőbe.

A Tao és a szeretkezés

Kétezer évvel ezelőtt a kínai taoista orvosok őszinte, nyílt könyveket írtak a szerelemről és a szexről. Úgy tekintettek a szeretkezésre, mint nélkülözhetetlen dologra, amely mind a férfiak, mind a nők lelki és testi egészsége szempontjából szükséges. Mindent megtettek, hogy támogassák a férfi szerelmi vitéségét. A férfit, aki gyakran és sokáig tudta élvezni a szeretkezést, nagyra tartották.

A taoista orvosok számára a szeretkezés a dolgok természetes rendjéhez tartozott. A szerelmi életet nemcsak az élet megőzésére valónak tekintették, hanem egészségesnek és az élet meghosszabbítójának. A szerelemben való jártasság elérésére sok módszert dolgoztak ki. Erotikus képeket használtak arra, hogy tanítsák és izgassák a férfiakat és a nőket.

A tao maga népi bölcsesség, amely évezredekkel ezelőtt kezdődött. A Kr. e. hatodik században Lao Dze összegyűjtötte a tao alapelveit egy könyvbe, amelynek a *Tao Te King* (*Az út és éreny könyve*) címet adta.

Három alapeszme van, amely a szeretkezés tao-ját megkülönbözteti a többi szextanulmányoktól. Az első elképzelés az, hogy a férfinak meg kell tanulnia a megfelelő időközt az egyes ejakulációk között, összhangban életkorával és fizikai állapotával. Ha ezt sikerül elsajátítania, képes lesz akkor szeretkezni, amikor csak ő és partnere kívánja, és addig folytathatja a közösülést, amíg partnere el nem éri a teljes kielégülést.

A második alapeszme a kínaiak szerint, hogy a magömlés, különösen a szabályozatlan magömlés nem a legjobb pillanata a férfinak. Ha a férfi egyszer tisztába jön ezzel, sokkal nagyobb örömeket talál a nemi életbe.

A harmadik eszme pedig a nő kielégítésének fontossága.

Ezek az alapeszmék nemcsak azt teszik lehetővé, hogy a férfiak és a nők sokáig szerethessék egymást, hanem olyan szexuális szabadságot és természetességet is adtak a régi Kínának, amely mindaddig virágzott, míg a taoizmus volt az uralkodó eszme.

Szexuális intelligencia

Szexuális intelligencia – két szó, amelyek látszólag nem illenek össze. Vagy mégis? És minden butaságnak, amelyet szerelmesen elkövetünk, megvan az értelmes magyarázata? A szexuális intelligencia a szociálpszichológusok szakkifejezése a partnerkereséssel kapcsolatos, olykor különös emberi viselkedés magyarázatára.

Még ha a szerelmes emberek első ránézésre bárminek is nevezhetők, csak bölcsnek nem, a valóság egy kicsit más. Tudat alatt mindent megteszünk, hogy géneink minél tovább fennmaradjanak a populációban. És ezt jól is tesszük.

A ködösítés egészséges

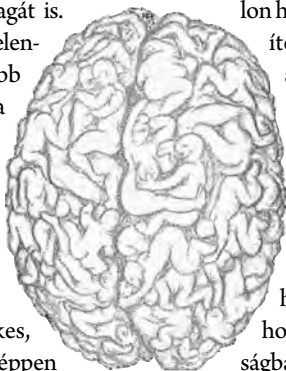
Az utolsó néhány évtizedben a tudósok azt próbálják megfejtetni, hogy értelmi megnyilvánulásaink milyen mértékben állnak összefüggésben megfontolt döntéseinkkel. Nem meglepő, hogy érdeklődésük tárgyává vált a társ keresése is. Kutatásaik meglepő eredményeket hoztak. „Úgy tűnik, hogy amint az ember szerelmessé válik, hihetetlen módon kezdi félrevezetni kiválasztott áldozatát és saját magát is. Csakhogy a látszólagos esztelen-ség valójában a legegyszerűbb módja annak, hogyan lehet a legjobban (az evolúció szempontjából előnyösen) dönteni az élettárs kiválasztásánál, a korlátozott információellátás alapján” – áll az egyik legújabb tanulmányukban.

Míndezek mellett érdekes, hogy a férfiak egészen másképpen állnak a problémák megoldásához, mint a nők. A férfiak például szívesen túlértékelik a női mosoly jelentőségét. Önkéntelenül a szexuális érdeklődés kifejezéseként ítélik

meg még akkor is, ha a nő semmi ilyesmit nem sejtet. Ez a viselkedés szorosan összefügg azzal, hogy a nők körében elterjedt a férfiak alkalmi szex iránti érdeklődésének előítélete. A férfiak ezt igyekeznek kompenzálni túlzott reakcióval. Az egyik kutatás például felfedte, hogy a közkedvelt férfistratégiák közül a drága ajándékok vásárlását a nők csupán manipulációnak, intrikának tartják, amelynek célja a nő ágyba vitele. A férfiak éppen ellenkezőleg gondolják, a drága ékszerek ajándékozását úgy veszik, mint a tartós kapcsolat iránti érdeklődést kifejező megnyilatkozást.

Az előítéletek, mint tűzriadó

A hasonló rövidzáratok mindkét oldalon hibákhoz vezethetnek. Az előítéletekre való hagyatkozás azonban az evolúció szempontjából előnyös, és emiatt az emberiség csökkenti a sokkal komolyabb tévedések kockázatát. A téves döntések okát két fő csoportra oszthatjuk: pozitív hiba esetében úgy gondoljuk, hogy látunk valamit, ami a valóságban nem létezik, a negatív esetben éppen ellenkezőleg, valami fontos dolgot nem veszünk észre. Nincs megoldás mindkét kockázat egyidejű minimalizálására, de ki lehet alakítani egy rend-

szert, amikor is a kevésbé súlyos következményekkel járó gyakori hibát követjük el – ugyanakkor minimalizáljuk a nagyobb károk elkövetésének kockázatát.

Hazudunk mindenkinek?

Ugyanolyan túlzott érzékenységet figyelhetünk meg azoknál a férfiaknál, akik az ártatlan női mosolyt a szexuális érdeklődés világos, érthető jelének tekintik. Kínos, kellemetlen félreértések kockázatának tesz ki magukat, de egyidejűleg csökkenti annak veszélyét, hogy határozatlanságuk miatt soha nem lesz alkalmuk a szaporodásra. Ez pedig Darwin evolúciós elméletében mérhetetlenül drága hibának minősül.

A nőknek azonban más dilemmájuk van. Sokkal több energiát fektetnek a szaporodásba, mint a férfiak (a terhesség, a szoptatás és a gyermekről való gondoskodás nagyobb része), éppen ezért saját érdekük nem fejest ugrani a kapcsolatokba. Ellentétben a férfiakkal, akiknek sikertelenség esetén nincs mit veszíteniük, tehát a nőknek kell minimalizálniuk a pozitív hibák kockázatát. Ezen hibák miatt ugyanis könnyen kellemetlen helyzetbe kerülhetnek. A férfiak igyekezetét tartós kapcsolat kialakítására ezért gyakran önkéntelenül a kötetlen szórakozás jól álcázott kísérletének tekintik.

Ugyanez az oka a férfiak és nők partnerkapcsolataiban a közkedvelt hazugságok közötti különbségeknek. A nők tudat alatt úgy hazudnak, hogy hosszú távon fenntartsák a férfiak érdeklődését, a férfiak pedig úgy, hogy hosszú távú kapcsolat iránti érdeklődés látszatát keltsék a nőkben.

Miért a sok föllentés?

Több mint 6 milliárd ember él a Földön, és mindegyikünk megfelelő partnere

százával találkozhat életében. Miért éppen a mi kiválasztottunkra tekintünk más képpen, mint a populáció többi tagjára? A magyarázat magában véve egyszerű. Ha keresnünk kellene a legmegfelelőbb partnert a sok ember között, sosem jutnánk a keresés végére, rövid időn belül mindig találkozoznánk valakivel, aki valamiben jobb, mint az a szerencsétlen flótás, aki éppen a konyhánkat takarítja.

Az evolúció ezért látott el minket egy ötletes fékkel. Amint összetalálkozunk valakivel, akivel tényleges lehetőségünk van az örökösök nyugodt nevelésére, az agyunk megelégszik a verebecskével a markában, és elfojtja a háztetőkön való mászkálás iránti kedvünket a jóllakott sült galamb látomásával. Egyszerűen elveszi a kedvünket (legalábbis egy időre) a más szeretők utáni keresgéléstől...

Elkábított agy

A szerelem túlzás nélkül úgy működik, mint a drog. Ha a látás, a szaglás és a hallás végeredménye lenyugszik a szerelem térképén (egy bizonyos határ, amelyen belül képesek vagyunk szerelembe esni), aktiválja az agyban a jutalmazó dopamin áramlását, amely kellemes érzést nyújt számunkra. Egyben kissé át is rendezi az illúzióinkat a meghitt tűzhely képéről, ami azt jelenti, hogy csak a kellemes érzések forrására összpontosítunk (ami tetszik a partnerünkben), és minden mástól eltekintünk. Még ha képesek is vagyunk bármikor felsorolni partnerünk hiányosságait, a valóságban lényegtelennek tekintjük ezeket, és nem szentelünk nekik kellő figyelmet. A partner jó tulajdonságaira való összpontosítás még inkább erősíti a dopamin hatását, és pillanatokon belül röpködünk örömeinkben.

Korunk férfibetegsége: a jóindulatú prosztata-megnagyobbodás

Ez az az állapot, ami minden férfit elér, ha elég sokáig él – mondják a prosztata megnagyobbodásról. Bár ez enyhe túlzás, de az való igaz, hogy a 65 év feletti férfiak igen nagy hányada szenved benne.

A prosztata a húgyhólyag és a végbél között elhelyezkedő mirigyes szerv. Körüloleli a húgycsövet, azt a vezetéket, amelyen keresztül a vizelet a húgyhólyagból a hímvesszőn keresztül kiürül. Szövettanilag simaizom sejtekből és mirigyhámból épül fel, melyet fibrozus tok vesz körül.

A prosztata a férfiak élete során számos változáson megy keresztül. Születéskor kb. borsónyi nagyságú. Gyermekkorban igen lassan növekszik, majd a serdülés időszakában hirtelen növekedésnek indul, és a huszadik év táján eléri a normál felnőttre jellemző méretet és formát – leginkább egy szelídgesztenyére hasonlít.

Negyven-ötven éves korig általában változatlan formájú, majd a legtöbb férfnál ismét növekedésnek indul. Ezt a folyamatot nevezzük benignus (jóindulatú) prosztata hiperplasiának, melynek hátterében a mirigyhám göbös jellegű szövet-újdonképződése áll.

A betegség elsődleges tünete a vizeletürítési nehézség. Nehezen indul el, és lassan vagy csak szakaszosan ürül ki a vizelet. Gyakran nem is tud a hólyag teljesen kiürülni,

ilyenkor lép fel a gyakori vizelési inger. Kialakulhat inkontinencia (a vizelet elcsöppenése) is, hosszú távon pedig húgyúti fertőzések, gyulladások léphetnek fel, melyek akár vesekárosodáshoz is vezethetnek.

A prosztata mérete, működése, szövete szerkezete nagymértékben függ a szervezet hormon egyensúlyától. A legfontosabb tényező a betegség kialakulásában azonban a városi életvitel, mely kevés mozgással, sok stresszel és sok műétel fogyasztásával jár. Az agyonfőzött és kevés vitamint, ásványi anyagot tartalmazó ételeink nem tudják biztosítani a szervezet tökéletes működéséhez szükséges anyagokat. A vitaminok és ásványi anyagok hosszú távú hiánya elengedhetetlenül kóros elváltozásokhoz vezet.

A városi életmód befolyását legtisztábban Kínában figyelték meg. A kínai falvakban szinte ismeretlen a megnagyobbodott prosztata. De a városokban, ahol egyre többen élnek nyugati módon, nemcsak hogy megjelent ez a betegség, hanem rohamos mértékben növekszik a benne szenvedő

**A kisvirágú füzike
a férfiak egyik legrégebben
alkalmazott gyógyszere**

dők száma, bár még korántsem éri el a nyugati országokban élő betegek számát. Ebben nagy szerepe van a kínaiak táplálkozási szokásainak.

Sok szenvedéstől menthetjük meg magunkat, ha idejekorán változtatunk életvitelünkön. Egy kis mozgással, kellő pihenéssel, megfelelő táplálkozással nagyon sokat tehetünk a betegség kialakulásának a megelőzéséért és a már meglévő betegség gyógyításában.

Kezelési lehetőségek

A betegség korai szakaszában legeredményesebben és mellékhatás-mentesen gyógynövényekkel kezelhető. Az egyik legrégebben alkalmazott gyógynövény a kisvirágú füziike, a csalángyökér és a lilimogyóké.

A tökmagolajat is gyakran alkalmazzák (*Cucurbita pepo* - *Peponen*). Nyílt klinikai vizsgálat bizonyítja, hogy több hónapos alkalmazásakor javul a vizeletáramlás, csökken a visszamaradó vizelet mennyisége.

A kombinált készítmények egy része a csalángyökér, törpepálma és aranyvessző kivonatainak kedvező hatásait – enyhe antiandrogén, antiösztrogén, kismértékű gyulladáscsökkentő, fájdalomcsillapító és diuretikus – egyesítik. A szabadon vásárolható gyógyszerek között a törpepálma vagy fűrészpálma termésének különböző összetételű kivonattal tartalmazó készítmények hosszú távon is bizonyították hatékonyságukat a vizeletürítési paraméterek javításában.

Gyógyszeres kezelés esetén azonban figyelembe kell venni, hogy az enzimblokkoló (5-alfa-reduktáz bénító) hatású anyagok, amellet, hogy hormonálisan las-

sítják a prosztata mirigy növekedését, impotenciát okoznak!

Amennyiben a betegség súlyossága a konzervatív kezelést már nem teszi lehetővé, a prosztata jóindulatú daganatának eltávolítására különböző műtéti eljárásokat alkalmaznak az urológusok. Ilyenek a különböző lézeres prosztata műtétek, és számos, ugyancsak hőenergián alapuló alternatív módszer. A műtéti típusok között azonban a leggyakoribbak a prosztata húgycsővön keresztüli csonkolása, és a prosztata nyílt hasi műtéttel történő eltávolítása. Bár a megnövekedett prosztata eltávolítása megoldja a vizeleti problémák nagy részét, ezeknek a műtéteknek gyakori mellékhatása az impotencia és a vizelet-tartási nehézség. Mielőtt beleegyezzünk bármilyen műtéti beavatkozásba, kérdezzük meg orvosunkat, hogy milyen életmódosítási változásokat eredményezhet, és jól fontoljuk meg, hogy fog-e javulni az állapotunk olyan mértékben, hogy megérje a szenvedést.

Láthatjuk tehát, hogy a betegség korai fázisában nagyon sok lehetőség van a természetes úton történő gyógyulásra. Ezért nagyon fontos, hogy figyeljünk magunkra, és ha bármilyen enyhe tünetet is észlelünk, a nagyobb baj megelőzése érdekében forduljunk gyógyítóhoz.

Lélekvidító illatok a tél végére

Tél végére energiaszintünk a minimálisra csökken, fáradtak, ingerlékenyek, kedvetlenek vagyunk, immunrendszerünk is kimerült. Sokan alvászavarral küzdenek, a betegségek iránt is fogékonyabbá válunk. Elegünk van a sötét, hosszú estékből, a ködös, szürke, hideg időből. Könnyedén oldhatjuk ezt az állapotot, ha az aromaterápiát hívjuk segítségül.

Ezt az ősi tudományt már az ókorban is előszeretettel alkalmazták, és számtalan módon fel is használták az illóolajok jótékony hatását. A régmúlt korok gyógyítói sokféle módon alkalmazták a legkülönbözőbb növények értékes olajait: bőrön vagy szájon át, belégzéssel, evaporációval, porítással, alkoholban, olajban, növényi- vagy állati zsírban való oldással.

Az illóolajok szagingereit agyunk limbikus rendszerén keresztül fejtik ki hatásukat. Függetlenül attól, hogy éppen mivel vagyunk elfoglalva, a helyiségben párolgó olaj, tőlünk függetlenül befolyásolja hangulatunkat, kedélyállapotunkat, viselkedésünket, életminőségünket.

Az aromalámpás párologtatáskor a légutak nyálkahártyáján keresztül kerülnek a véráramba az olajok. A hatás gyengébb, de hosszabb távú.

A télvégi depressziós időszakban célszerű praktikusán a frissítő illatokat használni.

Íme, néhány, a teljesség igénye nélkül:

- ◆ boróka (*Aetheroleum juniperi*): élénkítő, általános serkentő
- ◆ bazsalikom (*Ae. basilici*): általános erősítő, frissítő, idegerősítő

Muskotályzsálya

- ◆ muskotályzsálya (*Ae. salviae sclareae*): idegnyugtató, depresszióellenes, általános erősítő
- ◆ rózsafa (*Ae. anibae rosae-odorae*): depresszióellenes, idegerősítő, általános erősítő
- ◆ ciprus (*Ae. cupressi sempervirentis*): általános és idegrendszeri erősítő, immunerősítő
- ◆ erdei fenyő (*Ae. pini sylvestris*): idegerősítő, tonizáló, általános erősítő
- ◆ narancsvirág (*Ae. citri aurantii floris*): depresszióellenes, idegerősítő, idegrendszeri tonizáló
- ◆ zsálya (*Ae. salviae*): általános élénkítő, idegerősítő
- ◆ szegfűszeg (*Ae. caryophylli*): általános és idegrendszeri tonizáló, immunmoduláns
- ◆ fahéj (*Ae. cinnamomi zeylanici*): általános tonizáló, immunmoduláns.

Narancsvirág

Kifejezetten ingerlékenység, idegesség, félelem esetére ajánlják a rózsza, rózsafa, pálmárózsza, vanília, jázmin, ciprus, cédrus, mandarin, levendula, szantál, római kamilla, kamilla, narancsvirág és mézfű olajokat.

A télből hátralévő néhány hét átvészeléséhez sokat segítenek az illóolajok, de ahhoz, hogy betegség és súlyosabb következmények nélkül éljük meg ezeket a napokat, a testmozgás, gyógyteák, a pozitív gondolkodás, megbékélés és empátia, valamint a stressz csökkentése is szükséges.

6 vágykeltő illat a hosszú téli estékre

Vannak illatok, amelyek akkor is meghozhatják a kedvünket a szeretkezéshez, ha eredetileg inkább aludtunk volna az ágyban. Megmutatjuk a hat legjobbat.

- 1. Vanília** – aromája édes, kényeztető. Mind a férfiaknál, mind pedig a nőknél növeli a szexuális hajlandóságot.
- 2. Pacsuli** – évszázadok óta ismert szexuális serkentő hatásáról.
- 3. Pézsma** – a kutatók szerint a férfiféromonok illatára emlékeztet, így afrodisziákumként hat a nőkre.
- 4. Borsmenta** – üdítő hatása, és energiával tölt fel.
- 5. Illang-illang** – évszázadok óta ismert afrodisziákum, fürdővízbe vagy illatlámpába tökéletes.
- 6. Jázmin** – illata megnyitja az érzékeket.

Az illóolajok szagingereit agyunk limbikus rendszerén keresztül fejtik ki hatásukat

Tévhitek a hajról

Egyesek szerint ha keféli, az remek, a vágástól gyorsabban nő, viszont ha megeszi, belehalhat. Számtalan tévhit él a köztudatban a betegségekkel, a járványokkal vagy éppen az oltásokkal kapcsolatban. Alábbi összeállítá-sunkban a hajról szóló legendákból szemelgettünk.

1. Nem a száraz fejbőr miatt leszünk korpásak

Bár a száraz és a korpás fejbőr esetén is apró pikkelyek jelennek meg a delikvens fején, nincs összefüggés a két tünet között. A száraz fejbőrt a bőr vízhiánya okozza, és egy jól megválasztott sampon vagy balzsam könnyen segíthet ezen a problémán. A korpá viszont a fejbőr megromlott mikroflórája miatt alakul ki, ezért a tüneteket csak speciális készítményekkel lehet megszüntetni.

2. Nem tesz jót a kefézés

Gyerekkorunkban hálóingben, lefekvéshez készülődve hallhattuk nagymamánktól a jótanácsot, miszerint: „ha minden este százszor átkéféled a hajad, akkor sokkal egészségesebb lesz”. Kiderült, hogy ez az elmélet leginkább csak akkor állta meg a helyét, amikor az

emberek még csak havonta egyszer mos-tak haját, akkor is szappannal. Ha őseink nem fésülködtek elég gyakran, az elhalt hámsejtek két mosás között felhalmozódtak a fejbőrön, a haj pedig csúnya és fénytelen maradt.

3. Jobban nő a haj, ha vágjuk

Ha valaki hosszú és szép hajra vágyik, csak annyit kell tennie, hogy sűrűn eljár a fodrászhoz. A vágás ugyanis felfrissíti a hajszálakat, melyek sokkal gyorsabban nőnek majd, és egészségesebbek is lesznek. Jó példa erre a férfiak arcszőrzete, mely sokkal vastagabb lesz a borotválkozás miatt.

4. Bele lehet halni a hajevésbe

Az UPI információi szerint nemrégiben négy kiló haját távolítottak el egy nő hasából. A hölgy közel egy évvel ezelőtt

vonult be a kórházba, hasi fájdalmakra és puffadásra panaszkodott, minden étkezés után hánynia kellett, valamint tizenöt kilót fogyott öt hónap alatt. A diagnózis: kényszeres hajevés.

5. A haj idővel szürke, majd fehér lesz

Minél idősebb valaki, annál szürkébbé válik a haja, majd egyszer csak fehérbe borul. Csakhogy ez nem más, mint optikai csalódás. A hajszín ugyanis nem

fokozatosan válik barnából szürkévé, majd később fehérre. A hajszín a melanocitának nevezett pigmentsejtekből keletkezik, melyek a hajgyökerekben és a fejbőr felületén találhatóak. A pigmentsejtek beburkolják a hajszálat, majd belemélyednek. A melanociták a korrall elveszítik hatásukat, így a haj elveszti eredeti színét. Az eredeti szín elvesztése után pedig hamar megöszül — tehát átmenet nélkül fehér lesz. Ha mégis úgy látja, hogy a haj először szürke, majd később fehér, annak az az oka, hogy a fehér hajszálak száma lassan növekszik.

6. Egy tragédia hatására egyetlen éjszaka alatt megöszülhetsz

Az ilyen esetekről szóló történetek kivétel nélkül a legendák világába tartoznak – valóságalapjuk nincs. Az igazság ugyanis az, hogy a stressz és az aggodalom csak bizonyos mértékben befolyásolja az öszülés folyamatát, de nem képes egyik óráról a másikra előidézni.

Ízületi gyulladást csökkentő ételek

Az ízületi gyulladás ma népbetegség. Nagyon sokan szenvednek a fájó térdektől, kezeiktől. Mégis nagyon kevesen tudják, hogy vannak olyan ételek, melyek rendszeres fogyasztásával csökkenthetjük a gyulladást, és enyhíthetjük a fájdalmat.

- Omega 3 telítetlen zsírsavban gazdag halak (mint például a lazac, szardínia, makrélá)

- Hidegen sajtolt, extra szűz olívaolaj, lenmagolaj

- Élőflórás joghurt
- Brokkoli és más káposztafélék
- Spenót, mangold, egyéb zöld leveles zöldségek
- Ananász, citrusfélék
- Bogyós gyümölcsök (fekete és vörös áfonya, fekete ribizli, szeder, málna stb.)
- Csontleves – lehetőleg csirke, sertés vagy borjú lábból
- Sütőtök, sárgarépa
- Hagyma
- Kurkuma, fahéj, gyömbér

„Sikeres” öregedés

A harmadik évezredet három nagy robbanás jellemzi: népesség-, hosszabbéletűség- és információ-robbanás. Az ENSZ, a WHO és az EU számos nyilatkozata hangsúlyozza az élethosszig tartó, kielégítő egészség és életminőség fontosságát a megelőzésben, egészségmegőrzésben, idősgyógyászati ellátásban és gondoskodásban.

A sikeres és boldog öregedés lényege, hogy a humán életkapacitáson belül, mely jelenleg 135-140 naptári év maximális életheletőségét jelenti, az egyén minél hosszabban kielégítően, fenntartható egészségben és életminőségben éljen. Az eddigi kutatások eredményeként kimondható, hogy az ember nem a naptári évek szerint öregszik. Nincs két egyforma öregedés, minél inkább korosodunk, annál inkább különbözünk másoktól. Az emberi öregedés nem krónikus betegségek összessége, hanem genetikailag programozott időbeni változások folyamata.

Az időskori egészségromlás nem önmagában az öregedés egyenes következménye, hiszen az öregedés nem egyenlő a betegséggel (!), de közismertek az időskorra gyakoribbá váló (végzetes) megbetegedések, melyek okai között az egészségügy 18%, a környezet 22%, a genetikai tényezők 25% és végül, de nem utolsó sorban az életmód 40%-os arányban tehető felelőssé. Ez utóbbi 40% az, amit személyesen leginkább befolyásolhatunk, s a vizsgálatok szerint ebből mindössze 5-8%-ot használunk ki fenntartható egészségünk érdekében.

A sikeres öregedés szorosan összefügg az egyén mentális, azaz lelki egészségével. Annak hanyatlása – a fizikai állapothoz hasonlóan – ugyancsak nem a korosodás egyenes következménye, hanem inkább a

A napi rendszeres fizikális és szellemi tréning jóval hatékonyabb az alkalmi tevékenységeknél.

gyakoribbá váló betegségekkel összefüggő tünetek, panaszok okozzák. Egy rossz szemüveg vagy hallókészülék, a nem megfelelő gyógyszerelés már önmagában is pszichés zavarokat, szellemi hanyatlást eredményezhet.

A jó öregséghez szükséges szeretetet adni és kapni!

Az életmódhoz tartozó legfontosabb tényezők: táplálkozás, fizikális és szellemi aktivitás, társas-társadalmi tevékenység, szabadidős és sporttevékenység, valakihez-valamihez-valahova tartozás (mint

harmadik létszükséglet) megvalósítása, az élethosszig tanulás, a kreativitás, az életöröm, az életet vezérlő célok kialakítása, az életet stabilizáló ÉN-fejlesztés az érett személyiség érdekében.

Az öregedés fékezéséhez hangsúlyozottan fontos a táplálkozás rendje: többször keveset, a terheléssel arányosan, a nappali aktivitáshoz igazítottan

– a nassolás elkerülésével. Az idős korban halmozott kockázati tényezőknek minősülő alkoholos italok, kávé, tea, élelénkítők és a dohányzás – öregedést gyorsító hatásai miatt – teljes mértékben kerülendők.

Az „aktív életvezetés” meghatározóan öregedést lassító hatása igazolható. Az aktivitás energetikai kiegészítője nem az inaktivitás (amely inkább kockázati tényező), hanem a nyugalom, vagy az aktív pihenés. A napi rendszeres fizikális és szellemi tréning jóval hatékonyabb az alkalmi tevékenységeknél. Külön említést érdemel a spiritualitás, a hit, a transzcendens tényezők, és ezzel összefüggésben a pozitív éleleteszmények meghatározó szerepe.

Az emberi élet jövőképével kapcsolatosan a gerontológusok, genetikusok, biológusok, biotechnológusok által készített előrejelzés a következő:

- a most 100 évesek nagy valószínűséggel megérik a 110 évet;
- a 70 évesek, akik jó egészségnek örvendenek, megérhetik a 100 évet;
- a 40 évesek elérhetik a 85 évet, sokan közülük a 100 évet, és néhányan a 135 évet is;
- a 30 évesek kilátásai kifejezetten jók: 80 éves korukra lehetőség nyílik lecserélni egyes előregedett vagy beteg szerveiket, és az előrehaladó plasztikai sebészet segítsé-

A cél: fenntartani a test töretlen egészségét, a szellem állandó élénkségét, nyugalmát, és megőrizni ezeket a késői öregségig

gével kielégítően jó küllemet is nyerhetnek. A géntechnológiával szerkesztett gyógyszereknek köszönhetően számos olyan, az öregedéssel gyakoribbá váló betegség elkerülhetővé, ill. leküzdhetővé válik számukra, melyek szüleiket még elértek. Így a következő századfordulót is megérhetik.

A most 10 évesek 40 éves korukra elérhetik, hogy öregedésüket blokkolni lehet, jóllehet ezek a módszerek még rendkívül drágák lesznek, és kezdetlegesnek tűnnek, így még megöregszenek, de lényegesen jobb minőségben. Legegészségesebb kortársaik megérhetik a 150 évet is.

Akik 20 év múlva születnek, azoknak a szükséges ivarsejteket szüleik már optimálisan kiválogathatják, kockázat-mentesíthetik. Ezzel a választott génállománnyal áttörhetik az emberi élettartam határait és korlátait – elméletileg több száz évet is élhetnek!

Addig is a cél: „Fenntartani a test töretlen egészségét, a szellem állandó élénkségét, nyugalmát, és megőrizni ezeket a késői öregségig, mikor betegség és küzdelem nélkül a test és lélek búcsút mond egymásnak” (Van Boerhaave).

Dr. Iván László
(www.ferfigeszsegor.hu)

Emberi mivoltunk tíz csodája

Bár a tudomány egyre követhetlenebbül fejlődik, az ember néha mégis tárt karokkal, vállvonogatva áll néhány természetéből adódó gyengesége előtt, melyekre a mai napig nincs még értelmes magyarázat. Az alábbiakban tíz olyan jellembeli különlegességet válogattunk össze, melyek kétségkívüli bizonyítékai az emberi faj egyediségének.

1. Pirulás

Charles Darwin sokáig vesződött a gondolattal, hogy az evolúció során miért nem tűnt el ez a reakció, mely mások számára nyilvánvalóvá teszi, hogy valami rossz fát tettünk a tűzre, vagy nem vagyunk őszinték.

Egy olyan világban, mely a manipuláció általi érvényesülésen alapul, érthetetlen, hogy maradt fenn az elpirulás árulkodó jele. Míg bármely emberi rasszhoz tartozó egyén kényelmetlen helyzetben elpirul, a más főemlősöknél ez a reakció egyáltalán nem figyelhető meg. Egyesek szerint a pirulás eleinte a behódolás jele volt. Később, ahogy a szociális érintkezések sűrűbbek és változatosabbak lettek, a büntudat, a szégyen és a zavar öntudatos emóciók kifejező jelévé alakult át.

Abból kiindulva, hogy a nők könnyebben és jobban elpirulnak, mint a férfiak, egyesek úgy tartják, a hölgyek pirulással támasztják alá őszinteségüket, ártatlanságukat a férfiakkal szemben, ugyanakkor utódnemzésre serkentik őket, hiszen melyik hím nem olvadna el egy ártatlan pirulással aláfestett, sokatmondó pillantástól?! Kétségkívül annak az elméletnek van a legtöbb híve, hogy a pirulásnak az emberi kapcsolatokban bizalomgerjesztő szerepe van.

2. Nevetés

Nemrég született a felfedezés, hogy a banális, spontán beszélőkre gyakrabban fakadunk kacagásra, mint az agyafúrt viccekre. Akkor hogy is van ez?

Egyes tudósok szerint a homo sapiens megjelenése előtt a nevetés a csiklandozásra adott spontán reakció volt, ahogy mai napig is megfigyelhető a majmokban. De hogyan jutottunk el a „majomfajta” makogástól a harsány hahotázásig? Azt mondják a kutatók, hogy az agy térfogatának növekedésével fejlődött a nevetés szociális – az emberi kötelékeket megerősítő – funkciója is. Emellett kimutatták, hogy a kacagás boldogsághormont termel, amit úgy vélnek, hogy erősíti az emberközi kapcsolatokat. Persze, nagy különbség van a valakivel és a valakin való nevetés között...

Úgy tűnik, a spontán beszélások is emberközi kapcsolatokat erősítenek, ugyanis egy-egy elejtett szónak, szövegfoszlánynak más és más mondanivalója van minden ember számára. Ha viszont két ember számára ugyanazt jelenti, nevetésre fakadnak, megerősítve ezzel a kettőjük közti kapcsolatot.

3. Szeméremszőrzet

Illatterjesztő, melegítő vagy ütés- és horzsolásgátló? A kérdés mai napig nyitott...

Sokáig úgy tartották, a szeméremszőrzet az egykori „bundás” periódusunkból maradt fenn az evolúció során. A legutóbbi kutatások azonban rámutattak arra, hogy szeméremszőrzetünk az évezredek folyamán valójában kierősödött a majomember egyes testrészeit borító, puha szőrzetkezethez képest. Ennek pedig oka van, melyet sajnós, még eddig nem sikerült egyértelműen kimutatni. A legtöbben viszont abban értenek egyet, hogy – mivel a szőrzet általában az illatmirigyek tájékán található – az ivarérettség jelét hordozza, vagyis az üzenetet és az illatot, hogy az egyén képes az utódnemzésre. A kutatók szerint kb. 3,3 millió évvel alakult ki.

A genitáliák körüli szőrzetnek egyéb haszna is van (bár ebben a pőre divatú világban nehéz a testszőrzet előnyeit latolgatni): melegen tartja, és megóvjá a nemi szerveket az esetleges sérülésektől, illetve hatástalanítja a mozgás során keletkező súrlódást.

4. Tinédzserkor

Még a legközelebbi rokonaink – az emberszabású majmok – ivadékai is észrevétlenül lépik át a gyerekkor és a felnőttkor közötti határt. Miért kell akkor

az ember gyermekének hangulati és társadalmi feszültségek között vergődnie, hogy éretté váljon?

Hagyományos értelmezésben a kamaszkor csupán a szaporodásra való felkészülést jelenti. Felmerül azonban pár tisztázatlan kérdés a témában. Először is, a tinédzserkor alig 300-800 ezer éve „alakult ki”, az emberi agy utolsó növekedési fázisában, amikor elérte mai térfogatát. Idegéletteni szempontból figyelemre méltó az a tény is, hogy kamaszkori évek során az agy teljesen „átrendeződik”. Ezen elmélet szerint a felnőttkort megelőző periódus kevésbé szól nemi érésről, mint inkább az agy fejlődéséről, mely képes lesz hozzáidomulni a sajátosan emberi, lélektani és szociális palettához – tehát ez az a folyamat, amikor az egyén valóban emberré válik.

Egyes kutatók szerint a férfiaknál azért következik be később a felnőtté válás, hogy a „hím egyedek” ne tekintsek riválisuknak ivadékaikat a „párási folyamatban”, és átadják a fiatalabb generációnak az utódnemzéshez szükséges viselkedésformákat. A nők képesek rá, hogy korán felnőtt lányukat társként, „falkatagként” kezeljék, sőt, egymás gyermekének nevelésére is nyitottak (ami a majmoknál is megfigyelhető).

5. Álmodok

Manapság már legtöbb kutató tagadja Freud azon felvetését, miszerint az álmaink a tudatalattiba fojtott vágyaink kifejeződése lennének.

Álmaink azonban kétségkívül nem értelmetlenek, és semmiképp nem haszontalanok. Elsősorban segítenek nekünk feldolgozni, „kordában tartani” az érzelmeinket.

Egyesek szerint az alvás gyors szemmozgásos (REM) szakaszában újraéljük az erős érzelmi tartalommal bíró emlékeinket, de az élő helyzetben termelődő stresszhormonok hiányában kisebb érzelmi töltődéssel „jártsszuk vissza” a képsorokat. A REM szakaszos pihenés ugyanakkor segíti az egyéb típusú memóriákat (pl. rövidtávú memória) és a problémamegoldást, és kiéljük bennük elfojtott agressziókat.

Beszélnünk kell azonban a nem-REM szakaszos álmokról is, melyek a kutatók szerint kevésbé emocionális töltésűek, és inkább a pozitív szociális kapcsolatokra épülnek. Álmaink tartalmát nagymértékben befolyásolják a spontán külső tényezők, pl. illatok vagy éppenséggel a Föld mágneses tere, de felfedezhetők bennük visszatérő témák, szereplők is, melyek bizonyos fokig értelmezhetők.

6. Önzetlenség

A nagylelkűség jelensége azon a feltévesen nyugszik, hogy a jó cselekedetek vizonzásra találunk. Még erősebb ez a késztetés olyan emberek között, akik ismerik egymást.

Richard Dawkins angol evolúciókutató szerint azonban a nagylelkűséget és az önzetlenséget tanulunk kell, mert születésünknel fogva önzők vagyunk. Még amikor családtagjainkon segítünk, akkor is saját megmaradásunk céljából tesszük, biztosítva önmagunknak a háttérrel a túléléshez.

Más teóriák azonban határozottan az emberiség sajátosságának tartják az önzetlenséget. Izraeli tudósok szerint a génállomány jelentősen befolyásolja, hogy egy ember mennyire nagylelkű: az AVPRI-es génről van szó, mely a poc-

koknál is megtalálható, és szintén a társas kötődést szabályozza.

Mások szerint azonban az önzetlenség egy viselkedési hiba, mert őseink kis csoportokon alapuló társadalmában az „adakozó” egyedek számíthattak vizonzásra, azonban a mostani, egyre inkább globalizálódó világban már nem várhatunk feltétlen vizonzásra, így ez a fajta viselkedésmód nem növeli a túlélési esélyünket. Ha viszont a csoportok szociális kohézióját tekintjük a társadalom fenntartó erejének, akkor az önzetlenség által összetartott csoportok/társadalmak igenis esélyesebbek a fennmaradásra.

7. Művészet

Az ember kreatív képessége révén tud jelentéseket megfejteni, néha olyanokat is, amik közvetlenül nem érzékelhetők.

Maga az emberi lét magában hordozza a szépség, és vele együtt a harmónia iránti igényt. Bizonyos, művészek ható esztétikai igények az állatvilágban is tapasztalhatók – pl. a játékoszton, a geometriailag tökéletes struktúrák létrehozásának készsége, díszítőhajlam. Ahhoz azonban, hogy mindezek a jelenségek valóban művészetként „működjenek”, az emberi magas tudatszint szükségeltetik. Darwin szerint a szépségre való törekvés a nemi szelekcióban gyökerezik, Geoffrey Miller pedig egyenesen az emberiség „pávatollának” tartja a művészetet – az utódnemzésre képes egyedek költséges hivalkodása.

Miller kutatásai szerint a kreativitás szorosan összefügg az egyén általános intelligenciájával és az új tapasztalatok előtti nyitottságával. Ugyanakkor azt is kimutatta, hogy havi peteérés fázisuk-

ban a nők előnyben részesítik a kreatív férfiakat a gazdagokkal szemben. Természetesen nem lehet a művészetek kialakulását egyértelműen a szexre visszavezetni. Így alakultak ki azon elméletek, melyek szerint a képzőművészet azért fejlődött ki, mert ezáltal próbáljuk meghaladni az elménknek szabott biológiai határokat a megismerési folyamatban, ugyanakkor intellektuális játékot űzünk, melyben biztonságos környezetben tapasztalhatunk meg új horizontokat. Mások szerint nem beszélhetünk egyébről, mint tárgyak vagy alkalmak „egyediesítéséről”, azáltal, hogy hatunk velük embertársaink érzelmeire, érzékeire, ami ősidőkben ugyancsak a csoportok összetartását szolgálhatta.

Kétségkívül a művészetek értelmezésére, élvezetére csak bizonyos szintű intelligenciával vagyunk képesek, és némely embertársunkban a szépérzék, harmónia iránti igény halvány szikrája sem fedezhető fel. Ennek ellenére azonban a művészi megnyilvánulás az emberi faj egyik meghatározó jellemvonása.

8. Babona

Egyesek nem merik fagyal nélkül átlépni az újév küszöbét, mások megpördülnek a sarkukon, ha fekete macskát látnak... Mindnyájunknak vannak többé-kevésbe felvállalt babonás hiedelmei, még akkor is, ha tudjuk, egyiknek sincs racionális alapja. Ennek ellenére a babonáság nem teljesen eszemment dolog.

Az agyunk úgy volt megalakotva, hogy érzékelje a környezetünkben észlelhető rendsze-

reket, törvényszerűségeket. Gondolkodásunk pedig logikai, ok-okozati összefüggésekre épül. Ez a képesség pedig kétségkívül az őskortól fogva biztosította számunkra a fennmaradást, hiszen hogy is maradhat életben az az egyén, aki az erdő sűrűjében recsegő ágak okozójának a szelet véli, és nem méri fel az esetleges kiehézzett ragadozó jelenlétét? A babonáság a valós élethelyzetekben való helytállás egyfajta „gyakorlása”, ugyanis mindaddig, míg figyelünk a körülöttünk zajló eseményekre, elejét vehetjük a „szerencsétlenségnek”, azaz a ballépéseknek. A babonáság – különböző hatásokban – mindenki életében jelen van – különösen életünk mélypontjain, amikor elveszítjük az irányítást saját sorsunk fölött.

9. Csók, csókolózás

A csókra való vágyakozást nem a génjeinkben hordozzuk, hát miért vagyunk úgy oda ezért az egyszerű nyálcseréért?

A szerelmes filmekből olyan jól ismert nyelves, tapadós csókot nem minden kultúrában gyakorolják, tehát

Clark Gable és Vivien Leigh híres csókjelenete az *Elfújta a szél* című filmből

nem örökölt tényező az életünkben. Egyik elmélet szerint a szájon keresztül közvetített ingerek biztonság-, kényelem- és szeretetérzetet közvetítenek, melyet szoptatás közben él meg a gyerek, anyjával való viszonyában. Ezen kívül őseink feltehetően – jó csimpánzok módjára – készen megrágott ételt adagoltak kicsinyeik szájába – ez néhány anyánál a mai napig megfigyelhető.

Egy másik gondolat, hogy a csókolózás az idő előrehaladtával alakult ki, amikor őseink színes, piros gyümölcsökkel emelték ki genitáliáikat és ajkaikat az ellenkező nem vonzására. Míg a piros ajkák a kaukázusi embertípusnál szembetűnőbbek, a kutatók szerint a csókolózás szokása az északi népektől eredhet, akiktől aztán világszerte elterjedt... Erre azonban nincsenek ésszerű, konkrét bizonyítékaink, így maradunk a pszichológiai magyarázatnál, miszerint – mivel ajkainkban rengeteg neuron, élvezetközpont fut össze – a csókolózás a stressz levezetésének egyik legjobb formája, csökkenti a stresszhormon-szintet,

és növeli az oxytocin nevű kötődés-hormont.

10. Orrpiszkálás

Talán mindenki gyakorolja, aki embernek született, s bár elfogyasztás esetén a kis bogycók vajmi alacsony tápértékkel bírnak, van eset, hogy mégis emberi gyomrokban semmisülnek meg... Lehet, hogy egészségi okokból vagyunk hajlamosak erre a gyalórságra?

Indiai kutatók egy 200 diákon elvégzett felmérés alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a fiatalok mindannyian rabjai ennek a szokásnak, átlagosan napi négyszer „élnek a lehetőséggel”, hogy orrukban furkáljanak. Ugyanakkor alig 4,5%-uk fogyasztotta is el a „bányászat” eredményét (ez az adat valószínűleg alábecsült, ugyanis kevesen vállalták fel a rossz szokást).

A tudósok szerint az orrváladék visszajuttatása a szervezetbe egy természetes, immunrendszer erősítő mechanizmus maradványa lehet, amolyan természetes „oltás”, mely során a testünk képes lesz leküzdeni az egyébként szervek által kiválasztott bacilusokat, baktériumokat. Köztudott ugyanis, hogy a fertőző élősködők hiánya növelheti az allergiás reakciók megjelenését. Az elmélet kiöltőit azonban némiképp megzavarta az az 1966-os, a New York-i Egyetemen végzett kutatás, melynek alanyai meglepő módon ízletesnek találták az orrukból összegyűjtött váladékot...

(A New Scientist nyomán)

Ártalmatlan játék vagy mótely?

Gyökerei a régi időkbe nyúlnak vissza. Kissé vadnyugati beütésű kultúrtörténeti hagyományai gazdagok. Ezzel együtt is igaz: a póker modern korunk egyik legnépszerűbb játéka. Voltaképpen egyike a szórakoztató, kellemes időtöltést biztosító, ártalmatlan kártyajátékoknak. Biztos ez?

A hatóságok szerint a póker típusú kártyajátékok, amennyiben a játékosok tétet tesznek, és megtett tétjeik fejében nyerményre válnak jogosulttá, szerencsejátéknak minősülnek. Tétnek tekintendő minden olyan vagyoni értékű jog, amit a játékban való részvételének feltételeként határoznak meg, így például a nevezési díj, a támogatói egyesületi tagdíj, a belépődíj, a kötelező fogyasztás.

A pókerjátékok során a nyereség vagy veszteség – mint jellemzően más szerencsejátékoknál – túlnyomórészt a véletlentől függ. Népszerűsége abban rejlik, hogy gyorsan megtanulható, mégis taktikai és stratégiai elemekkel és nagy hagyományokkal rendelkező játék. Izgalmas, gyors, és döntési lehetőséget kínál a játékosnak.

Hagyományai elvitathatatlanok, ám az idő nem kezdte ki, nem koptatta el – virtuális formában napjainkban reneszánszát éli. Ez utóbbi annak köszönhető, hogy kiválóan alkalmas a fiatal (sajnos: a szerencsejátékok tekintetében megengedhetetlenül fiatal) generációk igényeinek kielégítésére. A játék gyors, rövid időn belül megszületik az eredménye, s a fiatalok által intenzíven használt interaktív csatornákon (internet, esetleg mobil) könnyen elérhető és játszható.

Népszerűségét fokozzák, erősítik a jól felépített, marketing-gépezet által kitermelt sztárok, és az izgalmas televíziós közvetítések. Csáberejét növeli a közvetítések körítése, a fényes díszletek, az asztalokon halomban álló zsetonok, a mesés nyermények. A nemzetközi szinten is jegyzett játé-

A legnehezebb épségben kikászálódni az útvesztőből

kosok nyerménye hitelesnek tekinthető források szerint dollármilliókra tehető. Egy-egy nagyobb versenyen a nyermény – összesítve a román pénzre átszámítva – meghaladhatja a 15 millió új lejt is.

A látszólag könnyű meggazdagodás reménye, a gyakorlatilag kontroll nélküli hozzáférhetőség, a gyors, pergő ritmus jelentik egyben a veszélyforrást is, hiszen beszállni, majd belebonyolódni nem nehéz, de épségben kikászálódni az útvesztőből annál inkább az. Kétségtelen, hogy az ilyen módon úzótt póker a szerencsejáték-szenvedélyhez, az egzisztenciális és anyagi leépüléshez vezet az egyik legbiztosabb útvonal. Különösen veszélyesek az illegális, „baráti társaságot tömörítő” kártyabarlangok és az internet kínálatai. Illegálisak, mert a hatályos törvényi szabályozás alapján pókert kizárólag kaszinókban és ún. pókertermekben, engedély birtokában lehet(ne) szer-vezni.

A csodálatos hagyma

A hagyma (*Allium coepa*) ősrégi és világszerte igencsak elterjedt fűszer, szinte egyetlen ország konyhája sem nélkülözheti — egyike a legősibb termesztett növényeinknek. A hagyma a magyar kerteknek is elengedhetetlen növénye, a legfontosabb ízesítő fűszer a magyar konyhában. Minden háznál van, még a legszegényebbeknél is mindig akadt. Azt tartják, minél szegényebb volt a család, annál egészségesebbek voltak a gyerekek. Ez részben a sok, legtöbbször nyersen elfogyasztott hagymának köszönhető.

A hagyma vadon egész Ázsiában előfordul: Közép-Ázsiában, Afganisztánban, Iránban honos növény. Egyes adatok szerint először Iránban kezdték termesztetni tudatos rendszerességgel. Innen jutott el Egyiptomba: az egyiptomiak már az időszámítás előtt 1500-ban fogyasztották. A hagymát szent növénynek tartották, és csomót kötöttek belőle a háziállatok fölé, hogy így védjék meg őket a betegségektől. A görögök és a rómaiak közvetítésé-

vel került Egyiptomból Európába, akik szintén nagy becsben tartották. Az első írásos emlékünknél 1211-ből „Hagymás” néven említi, nagybani termesztése azonban csak a XV. századtól fogva terjedt el.

A hagyma alakja alapján többféle. Gömbölyű az Oporto, a Makói bronz, a Tétényi rubin, lapított a Braunschweigi, a Turbo, enyhén megnyúlt a Mundo, hengeres fajta az ún. Sonkahagyma. A hagymák a buroklevelük színe szerint többnyi-

re bronzvörösek, szalmasárgák, de lehetnek lilák és fehérek is.

A nyers hagymában a szénhidrátokon, fehérjéken kívül sok ásványi anyag található, de van benne C- és E-vitamin is. A kertben termelt hagyma fogyasztható fiatalabb korában zöldhagymaként, később friss főzőhagymaként, illetve a beérés után télire eltett hagymaként. Remek levesekbe, főzelékekbe, körítésekhez, egytálételekhez, tésztákhoz, burgonyához, salátákhoz is fűszerező tulajdonsága miatt, de különböző húсок, halak, rákok, kagylók, csigák, szoszok, fűszerkeverékek, fűszeres ecetek készítéséhez is.

Íme, néhány recept a hagyma változatos felhasználásához:

Töltött hagyma

A hagymákat héjastul mossa meg. Mindkét végén, gyökerénél és a száránál is tisztítsa meg, majd vágja le a hagyma felső egyharmadát. Szedje ki a hagyma belsejét úgy, hogy egy centiméternyi rész maradjon körbe-körbe. Ezután készítse el a töltelékét. Tetszés szerinti zöldséget és a hagyma kiszedett belsejét apróra vágva keverje össze az előzőleg már felvert tojással. Fűszerezze, és a masszát töltsse vissza a kibelezett hagymákba. Állítsa őket alufóliával vagy zsírpapírral kibélelt

sütőbe, tegye melléjük a hagymakalapot is. A töltött hagymák tetejét szórja meg reszelt sajttal. Mintegy húsz perc alatt meleg sütőben el is készül. Amikor tálalja, akkor a hagymakalapot helyezze vissza a töltött hagymákra.

Hagymás pástétom

Mintegy tíz percig forró olajban párolja a felszeletelt hagymákat, majd szórja meg teljes kiőrlésű liszttel, és ezt a rántást is párolja még két-három percig. Miután kicsit megpirult, vegye le a tűzről, és adjon hozzá mustárt, citromlevet. Ezután a közben megfőzött tojásokat

villával nyomkodja szét, ízesítse petrezselyemmel, és joghurttal verje fel. Az elkészült masszát adja hozzá a hagymás keverékhez. Píritóssal tálalja.

Dupla-bundás zöldhagyma

Tetszés szerinti mennyiségben friss zöldhagymát tisztítson meg, de ne távolítsa el teljesen a zöldjét. Alapos mosás után hagyja jól megszáradni, majd a szokásos módon, de kétszer panírozza be: forgassa meg lisztben, tojásban, zsemlemorzsában, és ezt újra ismételje meg. Bő, forró olajban süsse ki, és tartármártással, majonézzel kínálja. Köretnek ajánlható mellé krumplipüré, de fogyasztható píritóssal is.

Francia hagymaleves

Három-négy evőkanálnyi olajat egy fazékban forrósítson fel. Adjon hozzá mintegy fél kiló finomra reszelt hagymát és párolja aranyárgára. Szórjon rá egy evőkanálnyi teljes kiőrlésű búzalisztet, és

adjon hozzá előzetesen apróra vágott leveleszöldséget: sárgarépat, petrezselyemgyökeret. Fehér borssal ízesítse, és lefedve fél órán keresztül gyenge lángon főzze. Píritson barna kenyérből szeleteket, vágja fel kockára, és közvetlenül étkezés előtt szórja a kész levesbe.

Jó tanácsok

Indiában már kétezer éve gyógynövényként tartják számon a hagymát: szívbetegségek, reumatikus fájdalmak gyógyítására használták. A fokhagymához hasonló a gyógyító hatása: féregűző, vizelet-hajtó, étvágygerjesztő és vércukorszint-csökkentő hatása van. Meghűléses betegségekre is jó a fogyasztása, de eldugult légzőszervei járatait is megnyithatja a hagyma illatának belélegzése.

Elsősegélyként égési sebekre a gyorsan kicentrifugált hagymalében locsogásra áztatott puha ruha vagy géz, borogatásként, szintén segíthet. Az égett felület nem hólyagosodik fel, és nem maradnak égési hegek, ha gyorsan tudja hagymalébe burkolni a sérült felületet.

Mértékkel fogyassza mind a vörös-,

mind a fokhagymát, mert ha sokat eszik bármelyikből, ez túlzott gázképződést okoz a belekben. A gyomorfekélyes és a bélgyulladásban szenvedő betegek óvakodjanak a túlzott mennyiségű vörshagyma fogyasztásától.

A hagymának erőteljes melegítő hatása van, ezért lázas betegeknek nem célszerű adni.

A vörshagyma jellegzetes, csípős íze és illata a benne levő kéntartalmú allil-szulfidnak köszönhető. A hagymaszeleteléskor felszabaduló enzim-vegyület a szemmel/vízzel érintkezve propanollá, kénsavvá és hidrogén-szulfiddá hidrolizál. Szeme minderre úgy reagál, hogy könnyel igyekszik hígítani a savat. Amikor hagymát főz, ugyanezek a kénvegyületek adják a hagyma kellemes ízét.

Mit tehetünk a könnyezés ellen? Szeletelheti a hagymát víz alatt, igaz ez a módszer az aroma egy részét kimossa, de szeletelés előtt alaposan meg is moshatja, és aztán nedvesen tarthatja a hagymát. A szájon át történő légzés vagy egy citromkarika, egy szelet kenyér vagy egy korty víz a szájban, egy kockacukor a fogak között szintén segít. Az is megoldás lehet, hogy hagymaszeletelés előtt a hagymát húsz percre a hűtőbe teszi, mert így kevésbé párolog a benne levő illóolaj, és kevésbé könnyezik.

A megmaradt szeletelt, nyers hagyma mérgező! Vagy süssük le azonnal, vagy dobjuk ki. A szendvicsbe rakott hagyma is másnap veszélyes. A megmaradt hagyma ugyanis vonzza a mikrobákat, még egy éjszaka is, és másnap elkészítve nagyon mérgező lehet. A mikrobák toxinjai miatt gyomorrontást, epegyulladás és ételmérgezést okoz. A romlott majonézeshagymás krumpli nem a majonéztől romlott!

Terülj, terülj, asztalkám!

Az evőeszközök használatáról, a velük kapcsolatos illemszabályokról egymásnak szögesen ellentmondó véleményeket alkottak az emberek kor és égtáj szerint. Ez a téma erősen elfogult véleményekhez is vezethet: az egyik étkezési szokás hívei a másképp evőket civilizálatlannak tartják, vagy egyenesen barbárnak tekintik.

A kanálról dióhéjban

Ha a kanál fejlődéstörténetét akarjuk tanulmányozni, akkor több mint valószínű, hogy az ősemberig kell visszalapoznunk a történelemlétkönyvben. Mert az ősembernek igenis volt kanala. Persze, ez nem a mai értelemben vett kanál volt, hanem csak egy kagylóhéj, amivel eleinte enni próbálta a verejtékes munkával elkészített agyagedényéből a maga főzött egyszerű levest.

Az ősember egészen véletlenül kezdte használni a kagylóhéjakat levesmeregítésre, hiszen ezek multifunkcionális használati tárgyak voltak. Egyszerre lehetett használni kaparónak, vésőnek, késnek és tárolóedénynek. De mivel hogy a forró levest lehetetlen volt meginni egy hatalmas, gőzölgő cserépedényből, ki kellett találni valamit, hogy az

ételhez hozzá lehessen férni, és a leforráztatás veszélye nélkül el lehessen fogyasztani, mielőtt az kihülne. Erre pedig a kagylóhéj volt a legalkalmasabb.

Miután szakácsunk jó párszor elégette az ujjait, vagy beleejtette „kanalát” a forró folyadékba, sor került a kagylóhéj kifúrására, és egy botocska vagy ág felhasználásával elkészült az első kanál. A kagylóhéjat vagy odakötötték a bothoz egy bőrcsíkkal vagy liáandarabbal, vagy az elhasított ág repedésébe dugva rögzítették, és használták.

Később a kanál egy merítőcsészére emlékeztető, kerek fejű, rövid nyelvű eszközé fejlődött. Az egyszerű emberek kanala fából, csontból vagy szaruból, a jobb módúaké rézből, bronzból, kivételesen nemesfémből készült.

A középkorban egyre többet alakítottak a kanál formáján, megjelentek a csa-

Nagyi háztartási praktikái

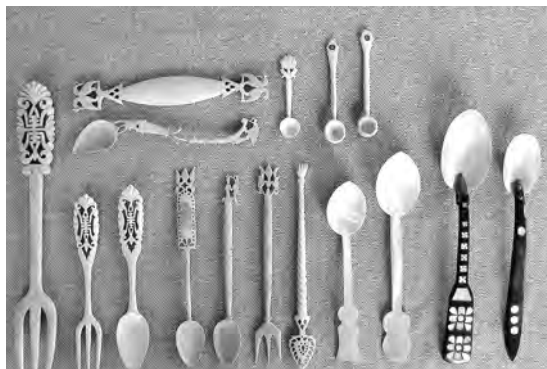
- Hosszabb ideig tárolt liszt dohosodását úgy lehet megakadályozni, hogy időnként át kell szitálni.
- A cukorfoltot a ruhából úgy lehet kivenni, hogy melegvizes ronggyal kell átdörzsölni.
- A száraz diót úgy lehet hámozhatóvá tenni, hogy fogyasztás előtt egy napig sós vízben kell tartani.
- Mielőtt kifogyna teljesen a zseblámpaelem, langyos sütőben kell tartani pár órát, és ettől egy időre felfrissül.

ládi jelzésű, évszámos és zománcozott kanalak. Ezek egyre jobban hasonlítotak a mai kanalakhoz, és a nyelvük is jobban a tenyérbe simul.

A villáról röviden

Európában és a Közel-Keleten a villa már a rómaiak idejében ismert volt, de még csak mint konyhai szerszám, és nem evőeszköz. Az első kezdetleges kétágú fémvillákat csak arra használták, hogy kivegyék a forró húst a fazékból. Ezeknek az egyszerű tálaló- vagy hús-villáknak az elődei fából készültek, és a végükön kihegyezett ág-villák voltak. Ilyent használhatott az ősember is, amikor kihalászta kezdetleges agyagedényéből a főtt húsdarabokat.

A villa használatának elterjesztésében a bizánciak játszottak jelentős szerepet, és a XI. században Dormiani velencei püspök a szószékről bélyegezte meg a Bizáncból származó, és néhány előkelő itáliai családnál bevetett szokást. A püspök szent dühvel mennydörögte, hogy a késsel, villával való evés bűnös elpuhu-

Török és kínai csont és gyöngyház evőeszközök a 20. század elejéről

lás, és mint ilyen, Istennek nem tetsző cselekedet. A késsel és villával való étkezés még sokáig ritkaságnak számított, és a villa használatának első ábrázolása csak az 1200-as évekből származik, az olasz Monte Cassino kolostor illusztrált kódexlapjain.

Annak ellenére, hogy a villa polgárjogot nyert a nemesek asztalán, sok koronás fő, mint például I. Erzsébet királynő vagy XIV. Lajos kizárólag az ujjait használta az étkezésnél. A pórnép között csak a XVII. században terjedt el a kés és a villa evőeszközként való használata, ugyanakkor a krónikák az evőeszköz-készítést is megemlítik. De még így is

Nagy háztartási praktikái

- ☛ Az elgörbült lapítót úgy lehet kiegyenesíteni, hogy megnedvesítve pár napig nehéz súllyal kell megnyomtatni.
- ☛ A felbontott konzervdoboz tartalmát minél hamarabb ki kell venni a dobozból, mert ha sokáig benne marad, ételmérgezést okozhat.
- ☛ Ahhoz, hogy a szervezetünk több B vitamint jusson, tojássárgát, húst, aludttejet, sajtót és élesztő tartalmú tésztákat fogyasszunk.
- ☛ Ha hideg vízbe rakjuk oda főni a húst, akkor erős lesz a húsleves, ha forró vízbe tesszük oda a húst, akkor a hús íze lesz finom és nedvdús.

hátráltatták, például 1897-ben meg volt tiltva az angol hadihajókon, hogy a legénység villával egye meg az ebédjét. Férfiatlannak ítélték meg, amely alássa a fegyelmet.

Egyet s mást a késről

A kés igen régi evőeszköz, talán az étkezés legrégebbi eszköze. Már a kőkorszakban is multifunkcionális eszköz volt: vadásztak vele, húst és bőrt vágta, önvédelemre használták, és étkezéskor a fogak között tartott húsból lenyiszáltak egy akkora falatot, amely kényelmesen elfért a szájban, és meg lehetett rágni. A kés az évezredek alatt sokat fejlődött, és fejlődését használatának célszerűsége irányította. A középkorban mindenki magával hordta a kését, ez hátul az övön egy tokban foglalt helyet, de nem csak étkezésre használták, hanem sok egyéb feladatot is szolgált.

Az első késeket rézből, bronzból, vasból, majd végül acélból készítették. Pengéjük kezdetben hegyes, törszerű volt, sok esetben kétélű. Nyelük fából, szaruból, bronzból vagy vasból készült. Ezeket állatfejekkel, törzsi jelekkel, motívumokkal díszítették a fegyverko-

vácsok. A feudalizmus kialakulásával megjelentek a díszesen megmunkált és kidolgozott kések. Ezeknek anyaga, formája és díszítése tulajdonosa rangját s társadalmi pozícióját is kifejezésre juttatta.

A reneszánsz korban a nők is hordtak étkezési célokra használt késeket. Ezek kisebbek, könnyebbek és finomabb kidolgozásúak voltak. A további évszázadok alatt a kések állandóan alakultak, formálódtak. A kezdeti törszerű kések pengéje tompább lett, pengéjüket meg rövidítették, élük ívelté vált, és sokkal könnyebbek, használhatóbbak lettek, mint a régi kések.

A világ legrégebbi evőeszköze: az evőpálcika

A kínai konyhára emberemlékezet óta jellemző, hogy az ételt kis darabokra vágva készítették el, és kis talacskákra rakva szolgálták fel. Ezért nincs szükség se kése, se villára. Az egyes falatokat azonban valahogy el kellett juttatni a szájba. Többek között azért vált kedvelté, mert megkönnyítette a forró ételek fogyasztását. S ehhez teljes mértékben megfelelt az evőpálcika.

A legrégebbi kínai evőpálcika Kr. e.

Nagy háztartási praktikái

- Hogy a tej ne fusson össze, forralás előtt kevés porcukrot kell hozzáadni, és főzés után hideg helyre tenni.
- A téli fagyban szárított ruha fagyását úgy lehet megakadályozni, hogy az utolsó öblítővízbe literenként 2-3 dkg sót kell feloldani.
- Ha tojásonként 1 evőkanál vizet adunk hozzá, a tojáshab keményebb lesz, és több habot nyerünk.
- Zsírfojtót úgy lehet eltávolítani a papirosról, hogy be kell hinteni finom kréptaparral, és itatóspapírok közé helyezve, forró vasalóval átvasaljuk.

1200-ból származik, és bár a régi Kínában egy időben kanállal ettek, a Sang-dinasztia idején feljegyezték, hogy étkezéseknél használtak evőpálcikát. Vannak szakértők, akik úgy vélik, hogy ebben a korban csak a levesben úszkáló nagyobb ételdarabokat halászták ki, és nem fogyasztottak minden ételt ezzel az evőeszközzel, de ez az elképzelés vitatott.

A Ming- és a Csing-dinasztiában általánossá vált az evőpálcikkal való étkezés, sőt, szabályok születtek arra nézve, hogy kínai ételt csak evőpálcikkal szabad enni, ugyanis csak így lehet annak ízét tökéletesen élvezni. A Sang-dinasztia uralkodása alatt megjelentek az addigi bambusz, csont és fa evőpálcikák mellett a törekeny, de hőálló yade, a hűvös tapintású elefántcsont és természetesen az ezüst evőpálcikák. Ez utóbbiak állítólag megvédték tulajdonosukat a mérgezésektől, mert vagy megfeketedtek, vagy valamilyen más elváltozást mutattak.

A fogpiszkáló története

Egészen bizonyos, hogy már az ősembernek is szüksége volt fogpiszkálóra – akármilyen kemény és masszív volt az őrlőberendezése – mert a félig-meddig

megsütött pecsenye inai, hártyái, rostos részei itt-ott fennakadhattak. A legkézenfekvőbb megoldásnak az ujjak, a körömök használata látszott, ám az eredmény nem volt kielégítő. Az ősember idővel rájött, hogy kagyló-, csontszilánkok vagy halszálkák egészen jól beválnak fogpiszkálónak, de azért a vékony faszilánkok sokkal jobbak.

A középkorban aztán lassan kialakult a fogpiszkálás szokása. Még a vikingek is úgy tartották, hogy a világlátott, tekintélyes és gazdag vezérnek illik elfordulnia és eltakarnia az arcát, amikor a fogát piszkálja. A királyi ebédlőkben és a nemesek asztalain megjelentek a díszesebbnél díszesebb, elefántcsontból, ébenfából vagy nemesfém-ből készült fogpiszkálók. Azóta mindenki azzal piszkálja a fogát, amivel tudja.

Modern korunkban botcsinálta nyelvújítók és illetmankönyv-írók előszeretettel használják a fogvájó szót, és kézzel-lábbal tiltakoznak az olyan kifejezések ellen, mint a fogpiszkáló és fogpiszkálás. Igazából senki sem vájja a fogát, hanem piszkálja, pontosabban a fogak közé szorult ételmaradékot próbálja kipiszkálni. Csak a fogorvos vájja a fogakban, nem a hétköznapi ember.

Nagy háztartási praktikái

- Vöröshagymát sírás nélkül hámozni folyóvízes csap alatt lehet.
- Régi vaskályha nem rozsdásodik, ha ecet és finom grafitporból készült péppel kenjük be.
- Penészfoltokat a bőrtárgyakra ecettel lehet eltávolítani.
- Üvegről a zsírpecsétet sóval kevert ecettel lehet eltávolítani.
- A zsírpecsét tisztítása után maradt körvonalat (bőrön, szöveten) úgy távolítjuk el, hogy behintjük a felületet hamuval, majd nyolc óra múlva lerázzuk, és kikéféljük az anyagból.

Történelem a konyhában

Hosszú évszázadok alatt keveredtek ugyan a különféle nemzetek ételkészítési szokásai, az alapanyagok; vannak olyan élelmiszerek, amelyek talán a világ összes boltjában egyformán megvásárolhatóak, mégis megmaradnak az egyedi jellegzetességek. Hogyan változott a magyar konyha?

A honfoglalás előtti korban a magyarok halászáttal, vadászattal szereztek meg táplálékukat, de az adott korhoz képest igen magas szinten művelték az állatgazdálkodást is. Őseink eledelüket nyáron süttötték, vagy főzték, de már alkalmazták az aszalást, a szárítást, a füstölést is. A keleti lovas nomád népek, a nyugatiakat mintegy ezer évvel megelőzve, már ismerték a szárított hús és a tejpor készítését. A honfoglalást megelőző időkben a földművelésnek is egyre nagyobb szerep jutott. A téli szálláshely körül gabonaféléket termesztettek: árpát, kölest, búzát. A vándorlás, az állandó helyváltoztatás speciális konyhát igényelt elődeinktől. A főzéshez bográcsot használtak.

A honfoglalás utáni időkben tovább fejlődött mezőgazdasági kultúránk. A kásafélékből, a gabonából tejben, vízben főtt kásákat, később kerek köveken süttöt-

lepényeket készítettek. Ezek a lepények átmenetet jelentettek a kenyér és a tésztafélék között. Az egyik legrégebbi tésztaánk a galuska. Az új hazában ismerték meg a magyarok a zabot, a rozst, a hajdinát. Az ételek ízesítésére számtalan fűszert, továbbá sót, mézet, ecetet használtak.

A gazdasági életben történt változásokkal párhuzamosan változtak az étkezési formák, szokások is. Fokozatosan birtokba vették a dunántúli elvadult szőlőket. A falvak egész sora foglalkozott méhészettel. Szent István idején már nagy kondákban tenyésztették a disznókat. Kialakultak a kolostorok a köréjük települő falvakkal, rendszeressé vált a földművelés, a gyümölcsstermesztés, a szőlőművelés. A szakácsmesterség a különböző kolostorokban lassan önálló foglalkozássá vált.

A reneszánsz kora emlékekben gaz-

Nagy háztartási praktikái

- Tintafoltot szövetből úgy szedünk ki, hogy viaszt cseppentünk rá, majd pár perc múlva tiszta fehér anyaggal letakarjuk, és forró vasalóval átvasaljuk, utána vízzel és szappannal kimossuk a helyét.
- Élesztőt úgy lehet hosszasan frissen eltartani, hogy belenyomkodjuk egy pohárba, és szájával lefelé vízzel telt tányérba állítjuk.
- A burgonya meg a karfiol fehérebb lesz, ha a főzőléhez egy kiskanál citromlevet adunk.
- A kialvó tűzre ha egy marék konyhasót szórunk, a tűz feléled.

Levesek népe

Bár a magyar konyháról szóló kiadványok ételkultúránk kialakulását Európából, idegen hatásokból igyekeznek magyarázni, konyhaművészetünk gyökerei a nagy belső-ázsiai lovas kultúrák hagyományaira vezethetők vissza. E kultúrák ismerete alapján Európa egyik leggazdagabb és legegységibb ételvilága érthetővé válik. Megtartottuk a mának Belső-Ázsia ételkultúráját, amely a húsök főzésére, darabolására és fűszerekkel való gazdag ízesítésére irányul. Az étkezéssel a belső-ázsiai ember összeköttetést teremt Istennel, az ősök szellemével és a világmindenség egészével. A kínai Han-kori leírásokból tudjuk, hogy őseink áldozati ételei között volt a ta-keng, amely szinte teljesen azonos a mai gulyással, amelyet Belső-Ázsiában napjainkban is szinte ugyanúgy készítenek, mint több ezer évvel ezelőtt. Cey-Bert Róbert Gyula gasztronómus egyik Amerikában kiadott könyvében a sárga ujjurokat – a jugarokat – „a levesek népének” nevezi, és étkezési kultúrájukat azonosítja a mai magyar konyhával. A magyar és a jugar gulyás készítésekor ma már feledésbe ment, hogy eredetileg áldozati étel volt, amelynek tudása generációról generációra öröklődött. Még a fűszerezettsége is megmaradt, azzal a különbséggel, hogy az izharmóniához szükséges erőset Belső-Ázsiában Cayenne-borssal, chilivel és erős gyömbérrel érték el; mi paprikát használunk helyette. A gulyást minden bizonytal ugyanúgy készítették, mint ma, azzal a különbséggel, hogy nem használtak paprikát, paradicsomot és burgonyát; a burgonya helyett batátát és csicsókát tettek bele.

dag. A királyi és főúri asztalokra kerülő ételek sora bőséges és választékos volt. Galeotto Marzio leírása szerint Mátyás udvarában sokféle halat szolgáltak fel. A legkedveltebb halak: a csuka, a menyhal, az angolna, a pisztráng. Mátyás udvarában kedvelt csemege volt a hízott páva

húsa is. Erősen érvényesült az olasz hatás az étkezésben az itáliai származású Beatrix kíséretének köszönhetően. Elterjedt a vöröshagyma, a fokhagyma, az ecetes halak, olaszos sajtok, a gesztenye és a tészta használata. Kedvelt fűszerek voltak az olaszdió, sáfrány, fahéj, bors,

Nagy háztartási praktikái

- ☛ A rizskása nem ragad össze és fehérebb lesz, ha a fővő vízbe egy fél kiskanál citromlevet adagolunk.
- ☛ A sárgaréz tárgyak csillogóbbak lesznek, ha átdörzsöljük frissen hámozott citromhéjjal, majd áttöröljük finom posztóval.
- ☛ A migrént enyhíti a halántékra tett citromszelet.
- ☛ A hangycsípés nem viszket annyira, ha citromlével kezeljük.
- ☛ Megkeményedett talpbőrhez hozzá kell fogatni gézzel vastagabb citromszeletet.

gyömbér, ánizs, kapor. A húsételeket erősen fűszeres mártásokban tálalták fel. A levesek és mártások sűrítésére kenyérbelet használtak, a rántást még nem ismerték. Akkor még olajjal, vajjal főztek, alig található utalás a ma uralkodó sertészsír használatára. A tej, tejföl, ecet használata napjainkhoz hasonlóan gyakori. Jellemző az erős fűszerezés, meghatározó az édeskés íz, ami a kenyérbélen kívül a méz, mazsola, füge, alma, körte használatából is következik. Az ételek között előfordulnak kocsonyák, pástétomok, kolbász, fánk, palacsinta, rétes, felfújt, torta, borhab stb.

A szakirodalom legrégebbi magyar vonatkozású emléke négy „jó magyar és cseh recept”, amelyek egy müncheni könyvtárban fellelhető, 15. századi kódexben olvashatók. A barokk

Kiszely István régész A magyar nép őstörténete című könyvében az ősi magyar ételkultúrát az ősi világfa jelképrendszeréből eredezteti. Ennek lényege, hogy Belső-Ázsia népei, köztük a hunok ősidők óta öt alapelemet különböztettek meg: a tüzet, a vizet, a földet, a fát és a fémet, szemben a nyugati négy alapelemmel: a tűzzel, a vízzel, a földdel és a levegővel.

Ősi ételeik elkészítésében ez így jelentkezett: az áldozati ételt bronzból vagy vasból készített, földön álló üstben főzték, alatta a tüzet a táltos által kiválasztott fa biztosította, az áldozati ételek elkészítéséhez vizet használtak. A táltos az áldozati étel alapanyagait is a világfa hármasszintű jelrendszerének megfelelően válogatta össze: az égi világot a fán termett gyümölcsökkel, levelekkel, virágokkal, a fán összeszedett mézzel, a földi világot a földlázó állattal és a földön összegyűjtött növényekkel, fűszerekkel, a földalatti világot a földben megtermett gyökerekkel, gumókkal és hagymákkal. Az áldozati üstöt eleinte bronzból, öntöttvasból, később rézből készítették. Ezek igen jó hővezetők, s így a bennük lévő étel egyenletesen főtt meg.

A lovas népek hitvilágában az üst fontos szerepet játszott, mert ami belekerült, az megszentelődött, a benne készített étel pedig az újjászületést és átváltozást jelképezte. Az áldozati étkezés jelképesen közös ima és áldozás volt, amelyen keresztül a résztvevők kérték az ősök és az Ég Ura segítségét, áldását.

Nagyi háztartási praktikái

- Rozsdás vastárgyakat citromlé és étsó keverékével lehet tisztítani.
- Üveg- és kristálytárgyak csillogását úgy kapjuk vissza, ha egyenlő arányban kevert kávézacc, ecet és víz keverékével tisztítjuk.
- Odaégett edényeket kávézaccal tisztítunk.
- Nem lesz halszagú az edény, ha kevés meleg vízzel kevert kávézaccal moszuk meg.
- Citromot úgy lehet frissen tartani, ha behelyezzük egy 10-15 literes uborkás üveget, és mellé helyezünk egy kisebb, vízzel teli befőttesüveget.

kor viszont már bővelkedett szakácskönyvekben. Az erdélyi fejedelmi udvarban 1600 körül keletkezett egy kézirat, anonim munka. A késmárki Thökölyudvar szakácskönyvét Szentbenedeki Mihály állította össze 1601-ben, s Jókai Mór tette híressé, amikor 54 receptjét 1862-ben bemutatta a Vasárnapi Újságban.

A híres Zrínyi Miklós, költő és hadvezér, korának igazi polihisztoraként még a szakácsművészet iránt is érdeklődött. A csáktornyai Zrínyi-udvarban megvolt Bartolomeo Scappinak, a híres pápai szakács könyvének 1643. évi kiadása. Olasz mintára készült tehát a Zrínyi-féle kézirat, szakácskönyv valamikor az 1662 előtti esztendőben.

Mátyás udvarában kedvelt csemege volt a hizott páva húsa is

Nagy háztartási praktikái

- ☛ Kiránduláskor a vaját kicsumázott zöldpaprikába tegyük.
- ☛ Moly ellen véd a fekete bors, a szárított narancs vagy citromhéj és szegfűszeg.
- ☛ Eltűnik a szobából a penész szaga, ha egy nagyobb tányérra égetett meszet helyezünk, és azt 2-3 napon át 3-4-szer kicseréljük.
- ☛ Hangya ellen hintsünk kevés sót a kamrában tárolt lisztre, cukorra.
- ☛ Tojásfehérjét könnyebb felverni, ha pár csepp citromlevet vagy egy késhegynyi sót adunk hozzá.

A következő jelentős szakácskönyvünk I. Apafi Mihály és felesége, Bornemissa Anna megbízásából született Erdélyben, 1680-ban. A magyar származású német választófejedelmi főszakácsnak, Marx Rumpoltnak 1581-es nagyszabású műve alapján készült a fordítás. Keszei János azonban nemcsak fordított, hanem alkalmi ebéd- és vacsoramenüket is összeállított, a személyzettel kapcsolatos elvárásokról is írt; s ezzel tulajdonképpen megteremtette a korabeli erdélyi udvari protokollt.

Első nyomtatott szakácskönyvünk Misztótfalusi Kis Miklós kolozsvári nyomdájából került ki. Tótfalusi kötet már nem a fejedelmi konyhák számára készült. Olyannyira népszerű volt, hogy tizenegy kiadásban egészen 1801-ig nyomtatták.

A káposzta a magyar kertek királynőjeként tisztelt növény mindmáig, a legnépszerűbb zöldségféle volt szegényebb és főúri körökben egyaránt. Jóízú és kifejezetten egészséges ételnek tartották. Mikes Kelemen a törökországi Rodostóban egy alkalommal a következőket írta: „Csak azért is azt mondom, hogy a szépen írt levél az

Bográcsvarázs

Amíg Európa húsételeinek készítése a sütés volt, Belső-Ázsia népeinél a főzés, a húsok darabolása és gazdag fűszerekkel való elegyítése volt jellemző. A főzésen alapuló civilizáció az ellentétek elsimitását, a harmónia kialakítását tűzte ki célul; a két gasztronómiai kultúra mögött mély vallási, filozófiai, gondolkodásmódbeli és kulturális hagyomány rejtőzik. A vízzel való főzésre, párolásra legalkalmasabb edény a tűz fölé függeszthető üst, ebben lehet legkevesebb tüzelőanyaggal állandó hőmérsékletet elérni, és az üst oldalán felcsapó láng körbe nyaldosva főzi, alakítja át az edényben levő alapanyagokat. Honfoglalás kori sírokból gyakran került elő cserépből készített, gömbölyű fenekű bogrács („cserépiüst”), amely abban a formában nem érte meg a máit. A bográcsban való főzés ma is szertartásos jellegű, közösségi megmozdulás; ősi kultúránknak visszahozása a mába. A bogrács a magyar ember számára sokkal többet jelent, mint egy szabadban használatos edénytípust – hiszen a világ szinte minden helyén a szabadban „grilleznek” –, ősi, nemzeti ételünk szimbólumát.

Nagy háztartási praktikái

- Nem repednek meg a főtt tojások, ha előzőleg a vízbe kevés sóat teszünk.
- Kifutott tej kellemetlen szagát ellensúlyozza a tűzhelyre hintett só.
- Az újburgonyát hámozás előtt tegyük sós vízbe, így könnyebben lejön a héja.
- A héjában főzött burgonya héja nem reped meg főzés közben, ha meleg vízbe tesszük oda föni, kevés sóval.
- Levesebb lesz a narancs és a citrom, ha felhasználás előtt néhány percre meleg vízbe tesszük.

elmének úgy tetszik, valamint a szemnek a kapros és téjfelletel béborítottatott káposzta, amely távulrul úgy tetszik, mint egy kis ezüsből való hegyecske, amelyről ha leveszik azt a lágy ezüst fedelet, alatta drága fűet lehet találni.” A következőkben még arról a szándékáról is beszámol, hogy egy könyvet csak a káposztának akar szentelni.

A 17-18. századi szakácskönyvek már alaposabb, részletesebb munkák, ezekben már anyaghányadokat is lehet találni. Gyakrabban szerepelnek az édességek, például: tejben főtt galuska, kalács, mézeskalács, kifli, piskóta, madártej, fagylaltfélék receptjét is megtalálhatjuk. Ekkor kezd elterjedni a rántás használata. A szegényebb néprétegek a drága külföldi fűszereket nem tudták megfizetni, így főleg petrezselyemmel, köménymaggal, ánizzsal, tormával ízesítettek. Egyre terjed az Amerikából származó növények, a paprika, a paradicsom, a burgonya felhasználása is. Lassan rájöttek, hogy a paprika nem csak dísznövény, hanem igen jól használható ételízesítőként. Elég nehezen hódított, eleinte lenézett, paraszti fűszer volt.

A 19. századra azonban a magyar gasztronómia egyik ismertetőjegyévé vált a fűszerpaprika. Több Magyarországon

járt utazó ajánlja a gulyást és a paprikás csirkét. A vendéglőkben majdnem minden ételt paprikáznak, van paprikás hal, paprikás hús, paprikás szalonna stb. A Habsburg-uralom a francia konyhaművészet nagyobb befolyását eredményezte, ugyanis a bécsi konyha erősen francia jellegű volt.

A századfordulóra alakultak ki a mai magyar konyha legfőbb jellemvonásai, megszülettek, és közismertté váltak a klasszikus magyaros ételek receptjei. A szakácsmesterség világhíres művelői – Marchal József, Gundel János – ekkor alapították népszerű vendéglőiket, s teremtték meg egy vendéglátó-dinasztia alapjait.

A magyar konyha híressé válását a magyar mentalitás is nagyban segítette. Az tény, hogy szeretünk jókat enni, mulatni, ehhez viszont nem árt, ha nagy gondot fordítunk az ételek elkészítésére is. Hagyományaink ősi étkezési szokásainkban gyökereznek, amelyek a mai napig megmaradtak. Már Anonymus is arról tudósít, hogy eleink minden győzelmüket napokig tartó evéssel-ivással ünnepelték meg. A lakomát a magyarok sokáig áldomásnak nevezték, ezzel is utalva a cselekvés ünnepi jellegére.

Nagy háztartási praktikái

- ☛ Ha csak néhány csepp citromra van szükség, ne vágjuk fel, hanem csak fogvájóval szűrjük meg.
- ☛ A kettévágott citromot mártsuk cukorba, és fordítsuk lefelé egy tányérra, így megőrzi a C vitamint tartalmát.
- ☛ Főzés után dörzsöljük át kezünket citromlével, így nem csak az ételszagot távolítja el, hanem bársonyossá varázsolja a kéz bőrét.
- ☛ Az élesztőről úgy tudjuk meg, hogy még használható-e, ha egy darabkát vízzel tele pohárba teszünk, és ha feljön a víz színére, akkor még használható.

Receptek a kukából

A 45 éves sepsiszentgyörgyi Korodi János igencsak nagy népszerűségnek örvend Háromszéken, számos kuncsaft kereste már fel az évek során a zöldségpiac melletti, folytonosan átalakuló fabódéját. Azt azonban kevesen tudják róla, hogy tekintélyes könyvgyűjtemény boldog tulajdonosa, több ezer irodalmi kincset mentett már meg, köteteket, köztük olyanokat is, amelyeket mások kukákba dobtak. Ezek közül került ki az a páratlan értékű, 1866-ban kézzel írott, igényes szakácskönyv is, melyből az alábbiakban – többnyire érdekesség képpen – szemelgetünk.

Villám torta

Mérj egy tojás nehézségű irós vaját, 2 tojás nehézségű finomlisztet, és 3 tojás nehézségű szitált cukorport. Az irós vaját mosd ki, és a cukorral dörzsöld, azután add hozzá egyenként a tojást, s legutoljára a lisztet, s jó sok citrom héjat. Dörzsöld mintegy 3 fertáj óráig. Töltsd két ujjnyi vastagságra pléhbe és süsd ki. Hidegen kell fel vágni.

Diós tészta

Négy kupa apróra vágott dió, egy font cukor. A cukrot 5 tojásfehérével keverd össze, a diót tedd bele, és két kanál lisztet s citromhajat, szaggasd

pereczekre, kend meg tojással és egy fél diót nyomj a közepébe. Rakd pléhbe és süsd meg.

Perecz

Másfél fertáj édes tejfel, annyi cukor, 10 tojás sárga, 2 kr hamuzsír, 2 deczi bor, és elegendő liszt, gyúrd össze, csinálj pereczeket belőle, tetejére cukorport, (felvert) habot, s mandolát. Süsd meg.

Székely pogácsa

Egy kupa édes tejet tégy a tűzhöz, hogy lengüljön, mérj egy font irós vaját, mosd ki jól egy tekenőben. Tégy finom lisztet, tedd belé a vaját, tíz tojásnak a sárgáját, s tíz kockacukrot, egy kicsi

Nagy háztartási praktikái

- Ha a meghámozott fokhagyma megmarad, csavaros üvegben kell tárolni, olajjal leöntve. Ezt az olajat a későbbiekben ételízesítésre lehet használni.
- A káposztalevelet törjük össze nyújtóféval, helyezük a beteg izületre, és kössük át természetes anyagból készült kendővel. Hagyjuk rajta egész éjjel. Hatása fokozható, ha a levelet megtörés után megkenjük mézzel is.
- A mazsola nem süllyed el a tésztaiban, ha előbb lisztbe forgatjuk.
- A retekről csak használat előtt távolítsuk el a leveleket, mert tovább marad frissen.

Régi magyar mértékegységek:

1 bécsi lat = 17,502 g

1 gyógyszerári font = 0,4200 kg

Fertály: valaminek (pl. egy liternek, egy órának stb.) a negyedrésze; negyed

Findzsa: csésze, bögre. A régi török findzsa gömbölyded alakú, porcelánból készített, gyakran finoman kiképzett fémtartóval ellátott kávécsésze volt.

Írósvaj: a frissen köpült vaj azon része, amiben még benne vannak a vízcseppek, vagyis a vizes író. A piacra szánt vajat köpülés után csak vízben mosták, íróját kinyomogatták.

Hamuzsír: A kálium-karbonát (vagy más néven hamuzsír, régi nevén kétszénsavas hamany) egy fehér, könnyen málló, szilárd só. Vizes oldata erősen bázikus. Fő felhasználási területe a szappan- és üvegyártás, de a konyhaművészetben is alkalmazzák, ma már E501 néven – sav-szabályzó, stabilizátor és hordozó adalékként. Magyarország egyik legfontosabb exportcikke volt a 18. században.

Por-nádméz: A nádcukor régen nagyon kedvelt volt, megszáritották, porrá törték, s e port szórták az ételekbe.

sót, s dörzsöld össze jól. Amikor a liszttel jól eldörzsölted a tejet, lengén öntsd reá! Gyúrd olyan tésztát, mint a jó kalácstészta, addig gyúrd, míg a tekenőről s a kézről leválik, akkor szaggasd czipókákba vagy sirtsd ujnyi vastagságra, s rakd le kelni. Amikor megkel, kicsit surkálj meg, majd süsd meg.

A tojás fehérjéből verj habot, s azt is tedd bele mind a tizből.

Török béles

1 findzsa olvasztott vaj, 6 tojás sárga, 1 fertáj tej, két kalán élesztő és cukor, annyi liszt, amennyit fölveszen. A tojás fehérből habot verni, s közé tenni, amikor már megverted (a tésztát). Tedd tep-sibe amikor megkelt, egy fertáj téjfölbe 3 tojás sárgát és egy kis cukrot s öntsd be vele, tedd sülni.

Mézeskalács

½ liter mézhez 4 tojás sárga, egy tojásni zsír, 20 dkgrm cukor, 2 dkgrm hamuzsír, lisztet, amennyit bevesz. Ánizs, törött szegfű-

Nagy háztartási praktikái

- ☛ Pattanásos serdülőknek ajánlott 2-3 héten át, minden vacsora után elrágni 1-2 nyers murkot (sárgarépat), és ha szükséges, két hét szünet után ismételjék meg a kúrát, mivel sok A vitamint tartalmaz.
- ☛ A száraz hüvelyeseket csak azután sózzuk, miután megfőttek, mert így kevesebb főzést igényelnek.
- ☛ A tormát felhasználás előtt ajánlott 12-24 órát vízben áztatni, mivel így lédúsabb lesz, és reszelés előtt, ha mélyhűtőbe rakjuk, kevésbé fogja csipni a szemet.

szeg, fahéj. Egy napig kell pihenni hagyni, másnap kisütni. Igen éles késsel még melegen fel kell darabolni.

Egyszerű torta

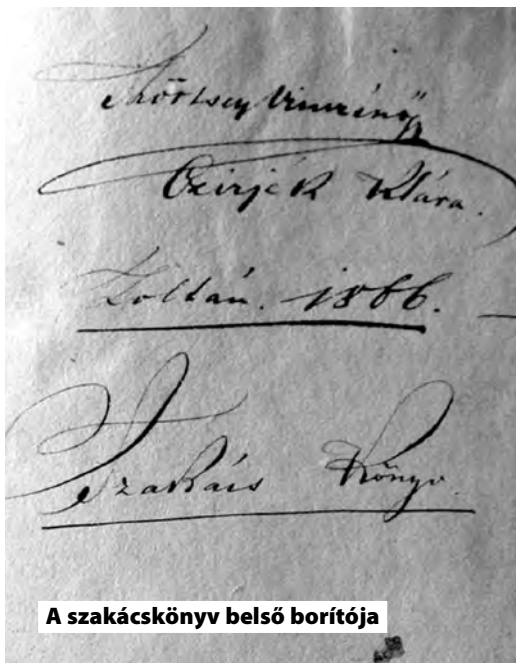
¼ kg finomliszt, 15 dkg cukor, 10 dkg vaj, 8 tojás sárgája keményre főzve, ezt mind jól összegyúrni, tetszés szerinti alakban megsütni.

Rósafánk

Végy hat tojást, három kalán téjfelt, négy kalán czukorport, egy tojás egészen, sőt, egy kevés szilvóriumot, lisztet annyit, hogy olyan legyen, mint a gyengébb laszkatészta. Gyúrd meg és siritd ki késfok vastagra, pánkó vágóval vágd ki a közepit, egy ujjaddal tojásfejjel kend meg, s hármat is tégy egymásra, a közepit nyomjad össze, bő zsírban süsd ki, s mikor kisült, a közepikbe tégy befőttet.

Torta

Fél font szitált czukorport 8 tojássárgát keverni fél óráig, egy fertáj font man-

A szakácskönyv belső borítója

dolát apróra vagdalni, fahéj, szegfűszeg egy-egy késheggyel, citrom haj apróra vágva, a tojás fehérből habot keverni. 4 lat zsemleprézlit ezzel gyengén összekeverni, s vékonyon kisütni lerbén.

Püspök kenyér

Egy fertáj font pornádméz, egy fertáj füge, ugyan annyi mandola, annyi mago-

Nagy háztartási praktikái

- A salátának szánt uborka könnyebben emészthető, ha szeletelés előtt, előbb forró vízzel, majd utána hideg vízzel öntjük le.
- Ha a leves ízét akarjuk gyarapítani a zöldséggel, akkor a főzés elején már tegyük a fazékba. Ha az étel tartozékaként használjuk fel a zöldséget, akkor csak a főzés utolsó stádiumában tegyük bele a levesbe.
- A tejet forralás után csak akkor szabad lefödni, ha már teljesen kihűlt.
- Könnyebb habot verni a felhasználás előtt kissé lehűtött tojásból.
- A tojássárgáját olajjal vagy vízzel leöntve több napig is eltarthatjuk.

latlan masolaszóló, 4 tojást jól elkeverni egy tálban, a nádmézét hozzátenni, s azzal is jól elkeverni. Egy fertájos kannával nyomatlan lisztet tenni hozzá, azzal is jól elkeverni, a mandolát hosszan vagdálva, de hántatlan, a fűgét is apróra vagdálva. Ezeket jól összekeverni, tepszit megkenni, zsemleprézlivel meghinteni, s ezen tésztát belétni. Vizes fakalánnal elnyomogatni egy ujj vastagságra, s a lerbent megsütni gyenge tűzzel. Eláll sokáig, igen jó!

Sütemény

½ fertáj téből jó élesztővel keverj kovászt, elsőben, amíg a kovász kel, mérj hét lat olvasztott vaját, habbá surolva, végy hozzá 4 tojást, 2 evőkanál pornádmézét. Egy fertáj tejet melegíts meg jó forróra, lassankint töltsd hozzá. Lisztet tégy hozzá, ameddig oly kemény lesz, mint a kalácstészta, amikor annyira hül, a megköt kovászt tedd hozzá, verd meg jól és hagyd kelni. Miko rmegkelt, kend meg a formát, töltsd bele, ott is hagyd kelni, mikor megkelt, süsd meg.

Prézli torta

A mértéke: minden tojáshoz egy evőkalán prézli, és egy evőkalán cukorpor

megszítálva. A tojássárgát a cukorral habzásig keverni, és annyi kalán prézlit hozzátenni, s összekeverni. A tojás fehérből habot verni, azt is belekeverni, citromhajat is egy keveset, vagy Vaníliát. Egy lapos tepsit megkensz és prézlivel meghinted, abba beletöltöd és lerbent kisütöd. Eláll egy hétig. Felvágod, de ne melegen. Kifiből legjobb, hogy prézlit csinálj, csak ne legyen nagyon régi. Mindennek ütött kanál a mértéke.

Riskásás alma

Egy fertáj font riskását egy kalán főtt vajban dinsztelj meg, kitsidenként töltsd fel melegvízzel, ameddig meglágyul. Tégy bővön cukrot és fahaját megtörve. Az almát vékony szeletekre vágd meg, egy kasztronba rakd bele, egy rend riskása és egy rend alma, s két kalán jó téjfelt és cukrot, ha akarsz apró szőlőt is, s még beföttet is közibe, igen jó így. Rendre rakd bé így, téjfelt minden rendre rakj, két vagy három kalánnal, tedd be a lerbe, hogy ez így együtt dinsztelődjön meg, de a tetejét földd bé, mert hanem megpergelődik, s ne borítsd ki, abban az edényben add fel. Ilyen formában a riskása helyett tégy laskát az almához, s azon módon rakd bé azt is. Igen jó.

Nagy háztartási praktikái

- ☛ Akkor friss a tojás, ha egy pohár vízbe helyezve vízszintesen a pohár alján marad. Ha lenn marad a pohár alján, de függőleges helyzetben, akkor még friss, de legalább egyhetes. Ha lebeg a pohár középtáján, akkor már tíznapos. Ha feljön a víz színére, akkor legalább kéthetes, már nem szabad süteménybe felhasználni.
- ☛ Ha recseg a padló, a repedésekbe szórjunk hintőport.
- ☛ A fürdőszoba fugájáról ecettel távolítható el a penész.
- ☛ Bőrcipő talpát itassuk át étolajjal, így vízálló lesz.

Nagymamáink nem tévedtek

A szódabikarbóna meglepően sokféle módon alkalmazható: a konyhában, a háztartásban számos helyen, gyomorégés, emésztési gondok ellen, és a kellemes lehelet, a fehérebb fog célja sem áll messze tőle. Íme, néhány ok, amiért a szódabikarbóna rendszeres használata ajánlható.

Tisztítja a kezét

Nedvesítsük be a kezünket, és enyhén dörzsöljük be szódabikarbónával, mintha csak beszappanoznánk: kezünk bőre tiszta és lágy lesz tőle! Ha pedig fehériteni szeretnénk a körmeinket, körömápolás előtt áztassuk be egy tál langyos vízbe, melyhez három evőkanál szódabikarbónát adtunk.

Szagelnyelő

Jó tulajdonsága, hogy képes elnyelni a legzavaróbb illatokat is, mert semlegesíti a baktériumok okozta savas anyagokat. Hasznos a hűtőben, a beépített szek-

rényben vagy akár megszokott dezodorunk helyett is. Beszórhatjuk a cipőnkbe is, majd hagyjuk állni benne egész éjszaka: nemcsak szagtalanítja a lábbelit, de megakadályozza a későbbi lábgombásodást is.

Könnyíti az emésztést

Ég a gyomra? Nehezen emészt? Könnyen segíthet rajta! Oldjon fel egy kávéskanál szódabikarbónát egy pohár vízben, és igya ki egy hajtásra! Lúgos kémhatásának köszönhetően stabilizálja a pH-értéket, és megszünteti a túlzottan

Nagyi háztartási praktikái

- A hűtő szagtalanítható ecettel és szódabikarbónás vízzel.
- Télen a sózástól kifoltosodnak a cipők, ezért célszerű egy kettévágat hagymával átdörzsölni őket.
- Sütés előtt tegyünk kevés sót az olajba, így nem fröcsköl.
- A szalmakrumpli ízletesebb lesz, ha sütés előtt egy tiszta, száraz konyharuhába csavarva kiszárítjuk.
- Az apróra vágott hagyma nem ég el és szép színt kap, ha először liszttel elkeverjük, azután pirítjuk.

savanyú kémhatást. Főzés közben is tehetünk egy késhegynyi szódadikarbónát az ételbe, amitől a nehezen emészthető vagy savas hatású hozzávalók (paradicsom, gyümölcsök stb.) könnyebben emészthetők lesznek.

Fertőtlenít

A fésűk, kefék, manikűrkészlet, sminkesetek, szivacsok és más hasonló eszközök a baktériumok melegágyai lehetnek. Egy mosdókagylónyi vízbe keverjünk 8 evőkanál szódadikarbónát. Hagyjuk benne állni tisztítandó, ilyen jellegű tárgyainkat egy éjszakán át, majd öblítsünk le másnap reggel.

Továbbá:

- ◆ Megőrzi élénk színüket a zöldségek, ha főzéskor kevés szódadikarbónát is szórunk a vízébe.
- ◆ Keményebb és tartósabb marad a tejszínhab, ha felferés előtt egy csipetnyi szódadikarbónát teszünk bele.
- ◆ Mindenfajta rovarcsípésre kiváló – a szódadikarbóna kevés vízzel keverve hatásos fájdalom- és duzzadtságcsökkentő.

◆ A sütemények összeállításánál fele sütőport és fele mennyiség szódadikarbónát használjon, szép egyenletes lesz a tészta.

◆ Ha nehezen fő meg a marhahús, tegyen a vízbe egy késhegyi szódadikarbónát. Más húsról is érvényes ez az eljárás.

◆ Ha kemény a víz, szórjunk fürdővizünkbe 10 deka szódadikarbónát, mert annak vízlágyító hatása van.

◆ Leégett étel maradványait eltüntethetjük, ha az edényben kevés vízbe kevert szódadikarbónát forralunk. Ha kihűlt, könnyen kitisztíthatjuk a lábast.

◆ A csempére tapadt makacs szennyeződések nedves rongyra szórt szódadikarbónával dörzsölhetjük le. A WC-kagylóba szórjunk szódadikarbónát, majd csutakoljuk ki kefével.

◆ Két púpozott kiskanál szódadikarbónából és egy kiskanál citromléből vagy vízből készítsünk sima pépet. Ezzel mosunk fogat, majd hideg vízzel öblögeszünk, ugyanis fehériti a fogzománcot.

◆ Ha hajmosás előtt egy maroknyi szódadikarbónát dörzsölünk a száraz fejbőrbe, megszabadít a korpától.

Forradalmi rákterápia

Huszonöt esztendő s onkológia tapasztalatai alapján Tullio Simoncini, nemzetközi hírnű professzor azt fedezte fel, hogy a daganat „csak” egy tünet, a rákot gombák, pontosabban a *Candida albicans* okozza.

A daganatok pusztítására egy újfajta természetes terápiát alkalmaz, sikerrel. Az agydaganat, a tüdő, a mell-, a mellhártya, a hashártya-, a gyomor-, vastagbél-, a bőr-, a prosztata- vala-

mint a húgyhólyagrák gyógyítására kateéteren keresztül, infúzió formájában öt százalékos szódadikarbonátos oldatot juttat be a daganatot tápláló érbe.

Intravénás adagolással napi 500 ml öt százalékos infúziót alkalmaz. Szájon át adagolva egy hétig két kávékanál szódadikarbóna egy pohár vízben feloldva is segíthet. Ezzel párhuzamosan naponta ötszázalékos szódadikarbonás fürdést, valamint naponta 3-6 alkalommal öt százalékos szódadikarbonátos beöntést javasol.

Mire jó az almaecet?

Ismerkedjünk meg egy régi, jól bevált népi gyógymóddal, az almaecet sokrétű felhasználásával. Már dédanyáink is ismerték, hiszen egyszerűen előállítható csodaszerről van szó. Elkészítése rendkívül egyszerű (és olcsó), s rengeteg értékes hatóanyagot tartalmaz.

Az almaecet mellett, hogy kellemes ételízesítő, természetes zsírégető; fogyaszt, tisztít, serkenti az emésztést, gátolja a mérgező gázok kialakulását, és javítja a koncentráció-képességet. Használható a diétához, a sajgó, fájó csontokra és a bőrbajokra, hatásos az ízületi és vesemedence-gyulladásokra, nagyszerű stresszoldó, hatékony vérzsír-csökkentő. Bizonyított, hogy rendszeres alkalmazása során csökken a reumás megbetegedés és a köszvény kialakulása, valamint jótékony hatása van a kanyaró és bárányhimlő kezelésében.

Fogyókúrához

Minden étkezés előtt igyunk egy kávéskanálnyi almaecetet egy deci vízzel hígítva. Este lefekvés előtt is ez az ital legyen az utolsó, amit elfogyasztunk. A hatás nem marad el, különösebb diéta nélkül havonta 2-3 kiló súlyvesztéssel számolhatunk!

Frissítőként

Négykanálnyi mézhez adjunk egy kanálnyi almaecetet, és igyunk meg! Hatására a fáradtság tovatűnik, pillanatok alatt felfrissülünk.

Ízületi gyulladásra

Napi négy pohárnyi almaecet-szörp elfogyasztása javallott. A recept egyszerű: egy pohárhoz keverjünk három kis-

kanál almaecetet, egy kiskanál mézet, két deci vizet.

Gyomor- és emésztési bajokra

Tegyünk egy kávéskanálnyi almaecetet egy pohár vízbe, és ezt reggel igyunk meg – ötpercenként, kis kanalanként adagolva! Az emésztés így könnyűvé válik, és olyan nehezebb ételeket is nyugodtan ehetünk, amelyekre korábban gondolni sem mertünk.

Bőrpanaszokra

Bőrszárazság, bőrvizsketés és kiütések ellen kiváló fürdőoldatot kaphatunk, ha két deciliter almaecetet öntünk félkádnyi fürdővízhez. A bárányhimlő és a kanyaró is jóval gyorsabban elmúlik, ha naponta egy mokkáskanálnyi almaecetet itatunk a beteggel.

Az almaecet elkészítése

Hozzávalók: egy 5 literes üveg, 2-2,5 kg reszelt alma, forralt víz, literenként 10 dkg méz vagy cukor, rozskenyér

Elkészítés: Az almát lereszeljük, majd az üvegbe töltjük. Forraljunk vizet, s öntsünk annyit az üvegbe, hogy az almát ellepje. Ezután literenként 10 dkg mézet vagy cukrot adunk hozzá. Az üveget a rizskenyérral zárjuk. Naponta meg kell keverni, s 15 nap után gézlapon keresztül le kell szűrni. Nagyjából 40 nap után teljesen letisztul, és fogyasztható!

A zimankós lélek orvossága: a forralt bor

Nincs csábítóbb a fahéj, a szegfűszeg, a kardamom és a narancs illatánál. Különösen, ha egy bögre gőzölgő borból csapja meg kipirult, fagyos orrunkat az illatkeverék. Lássuk, egészséges-e a forralt bor, és mit érdemes tudni a téli szabadtéri programok kísérőitaláról.

Nálunk a forró alkoholok még nem épültek be úgy a városi kultúrába, mint például Ausztriában, ahol az advent elképzelhetetlen az efféle italokat kínáló fabódék nélkül, de azért itthon is egyre többen pihennek meg a karácsonyi forgatagban egy pohár fűszeres forralt bor vagy puncs mellett.

A meleg alkohol állítólag nemigen alkalmas arra, hogy a kinti hidegben hosszú távon felmelegítse átfagyott végtagjainkat. Ilyenkor ugyanis melegítőképesége csalóka: az etanol hatására ugyan több vér kerül a bőrfelszín alá, viszont testünk az így keletkezett hőt pillanatok alatt újra leadja. A rövid ideig tartó kellemes, meleg érzet az ellenkezőjébe csap át: jobban fogunk fájni, mint a meleg ital elfogyasztása előtt. Ha azonban a forró alkoholt meleg szobában kortyolgatjuk, a hatás garantáltan hosszan tartó.

Egészséges-e a forralt bor?

A forralt bor Ausztriában és Németországban rendkívül népszerű, évente több millió litert fogyasztanak belőle. Nincs mit csodálkozni ezen, hiszen a meleg fűszeres bor nemcsak finom, hanem tulajdonképpen egészséges is. Vegyük például a legártalmatlanabb összetevőt, a fahéjt. A forralt bor kihagyhatatlan fűszere segíti az emésztést, sőt

afrodiziákumként is alkalmazható. A szegfűszeg többek között antibakteriális hatású. Hogy a fűszerekből kioldódó éteri olajak pozitív érzelmeket keltenek bennünk, ezt nem is kell tudományosan bizonyítani, elég beleszagolnunk a gőzölgő fűszeres italba.

A forralt bor többi összetevője, az alkohol és a cukor szintén a boldogsághormonjaink számát növeli, bár kétségtelenül jókora kalóriafelvételt jelentenek. Egy deci forralt bor általában 80-100 kalóriát tartalmaz, nagyobb mennyiségben már csak ezért sem ajánlatos a fogyasztása.

Hogyan hat ránk a forró alkohol?

A forralt borok alkoholtartalma hét és tíz százalék között mozog, csak hogy a cukortartalmú (akárcsak a szén-dioxidot tartalmazó) alkoholos italok könnyebben szívódnak fel a vérben, mivel a cukornak köszönhetően a bélnyálkahártya gyorsabban fel tudja venni az alkoholt. Negyed liter bor körülbelül 20 gramm tiszta alkoholt tartalmaz, szervezetünk viszont kilogrammonként és óránként csupán 0,1 grammnyit tud lebontani. Vagyis egy 80 kilós férfinak két és fél órára, egy 60 kilós hölgynek három órára van szüksége ahhoz, hogy két és fél deci bor alkoholtartalmát lebontsa.

A leggyakoribb forraltbort-fűszerek közé tartozik a már említetteken (fahéj, szegfűszeg) kívül a kardamom, a citrom- és narancshéj, illetve az ánizs. Az édesítéshez cukrot, kandiscukrot vagy mézet használnak. Aki pedig igazán ütős forralt borra vágyik, az némi likőrrel vagy konyakkal bolondítja meg az italt.

A gyógyító forralt bor

Nátha ellen nagyon jó a következő recept, melyet a magyar népi konyha hagyományozott az utókorra. Zseb-kendőt is adjunk hozzá!

Hozzávalók: 1 l vörösbor, 8 dkg cukornak megfelelő méz, 1 rúd fahéj, 5 szegfűszeg, 1 teáskanál Erős Pista (vagy egy félbevágott cseresznyepaprika vagy chili), fél citrom.

Elkészítés: A bort és a többi hozzávalót üvegedénybe öntjük, majd forráspontig hevítjük (ne forraljuk, mert az árt a bor aromájának), majd belekarikázzuk a citromot, és csészékbe öntve forrón tálaljuk.

Egy klasszikus recept

Vegyünk egy finom, általunk egyébként is kedvelt vörösbort. Lassú tűzön, folytonos kevergetés mellett forrósítsuk fel 130 gramm cukorral, 1,25 dl vízzel, három rúd fahéjjal, hat szegfűszegvirággal, öt egész borszal. Miután elérte a forráspontot, adjunk hozzá két kezeletlen narancsot és egy citromot héjastól felszeletelve, valamint egy felkockázott almát, és főzzük további tíz percig, hogy az ízek összeérjenek.

Forralt bor gyerekeknek és antialkoholistáknak

Ma már léteznek alkoholmentes, de az eredetihez hasonlóan varázslatos illatú és

gazdag zamatú alternatívák forralt borra. Ezek alapanyaga lehet fekete, zöld vagy akár gyümölcsstea, alma-, narancs-, szőlő- vagy bodzalé. A fűszerek ugyanazok, mint az alkoholos „nagy testvér” esetében, többnyire fahéj, szegfűszeg, kardamom, esetleg ánizs és vanília, narancs- és citromszeletek kerülnek bele.

Törpék szerencséje

Vegyünk egy liter meggylevet, forraljuk fel két evőkanál mézzel és ugyanannyi mazsolával. Adjunk hozzá harminc deka meghámozott, mag nélküli mandarint és/vagy narancsot, valamint egy zacskó forraltbort-fűszerkeveréket. A legvégén öntsük hozzá fél citrom kifacsart levét, és már kínálhatjuk is a gyerekeknek.

Almavarázs

Egy narancs héját ledörzsöljük hat kockacukorral, majd kinyomjuk a levét. Felforralunk egy liter almalevet, hozzáadjuk a cukros narancshéjat, a narancslevet, egy evőkanál mézet, egy rúd fahéjat, két darab szegfűszeget. Megmosunk, meghámozunk és kimagozunk egy nagy almát, apró kockákra vágjuk, majd hozzáadjuk a fűszeres léhez. Egy evőkanál citromlével ízesítjük, és öblös poharakban kínáljuk.

A legjobb sör-étel párosítások

Hogy étel és bor úgy viszonyul egymáshoz, akár a nő és a férfi, minden gasztronómia iránt érdeklődő számára közismert tény. De mi a helyzet a nálunk főképpen nyári itálnak tartott sörrrel? Létezik-e ideális sör-étel páros? Ennek jártunk utána.

Sör – a tökéletes aperitif

Németországban, de a világ más tája- in is egyre gyakrabban fordul elő, hogy az éttermekben a vendégek egy-egy pohár sört rendelnek étkezés előtt. Hogy a trend volt-e előbb vagy a sör jótékony hatásait alátámasztó vizsgálatok, ma már nem lehet tudni. Mindenesetre Anton Pendl, müncheni professzor szerint a sör tökéletesen előkészíti a gyomrot, mintegy energiákkal telíti az étkezés előtt.

Az étkezés előtt fogyasztott sör – magyarázza Pendl professzor – tulajdonképpen nyitottá teszi a gyomrot az ételek befogadására, mivel beindítja a gyomornedvek működését, amitől szó szerint „összegyűl a nyál a szánkban”. Ezenkívül a sör a vérkeringést és az idegek működését is jótékonyan befolyásolja, vagyis mindent megtesz azért, hogy az elkövetkező étkezés a lehető legkellemesebb élményt jelentse számunkra.

A kutatók természetesen végeztek összehasonlító elemzéseket is, és úgy találták, hogy a sör valamennyi aperitifként használatos alkoholnál hatékonyabban működik. Ami pedig kifejezetten pluszpontot jelent a sör számára: nyugtató hatása miatt megszabadít a napi gondoktól, így fogyasztói felszabaldaltabban élvezhetik a habos étvágygerjesztő után következő menüt.

Milyen sört igyunk a különféle fogásokhoz?

A világ gasztronómiailag fejlettebb vidékein ma már a legszínvonalasabb étteremben sem lepődik meg a felszolgáló, ha az egyes fogásokhoz nem bort, hanem különféle sört rendel a vendég. Sőt, nagyon is tisztában van vele, milyen típusú sört ajánljon a kiválasztott ételekhez. De,

Tuti tippek

saláta: világos búzasör, világos lager, export

egytálétel: sötét lager, kölsch,

főtt hal: világos búzasör, lager, export

sült hal: barna vagy fekete sörök

szárnyasok: világos búzasör, világos lager, pilseni, kölsch

tenger gyümölcsei: pilseni, világos búzasör, export

sült húсок: pilseni, barna lager, kölsch,

steak: barna bock, fekete sör, pilseni,

vadak: bock, fekete sör, alt, barna búzasör

lágь sajtok: világos lager, búzasör, export

fűszeres sajtok: bock, kölsch, alt, pilseni, barna lager

desszertek: világos búzasör, kölsch, bock

hogyan az egyszeri étteremlátogató se jöjjön zavarba, ha sörrel kísért ebédre vagy vacsorára vágyik, a német sörszövetség (*Der Deutsche Brauerbund*) egy kölni mesterszakáccsal karöltve készített egy táblázatot, amelyből bárki könnyedén megtanulhatja a sör-étel társítás alapvető szabályait.

Hogy egy szép darab sült húshoz frissen csapolt pilsenit illik inni, az talán a laikusok számára sem meglepő. De mi a helyzet a kifinomultabb fogásokkal? Milyen sör passzol (ha passzol egyáltalán) a halhoz, a vadételekhez vagy az édességekhez? Az alaptétel: a megfelelő sör nem elnyomja, hanem kiemeli az étel ízét. A sör fűszeres, élesítő karaktere tökéletes kiegészítője lehet számos fogásnak. Akadnak séfek, akik úgy vélik, a sör nemcsak hozzávalóként nélkülözhetetlen a gasztronómiában, hanem a borhoz hasonlóan ideális ételkísérővé válhat.

Ha tehát igazi ínycsemegek vagyunk, vagy egyszerűen csak jó benyomást akarunk kelteni egy minőségi étteremben, érdemes tanulmányoznunk a német sörszövetség ajánlását.

Salátákhoz vagy más előételekhez a szakértők könnyű, gyümölcsös söröket ajánlanak. A húsknál az alapszabály: minél karakteresebb ízű a hús, annál erősebb sör passzol hozzá.

Ha ilyen szempontból rangsorolni kellene a húsféléket, akkor a fehér húsú szárnyasok nyitnák a sort, aztán a sertés, a sötét húsú szárnyasok, majd a marhahús következne, legvégül pedig a vadak állnának. Ilyen értelemben a szárnyasokhoz pilsenit és lagert érdemes inni, a

A világos búzasörrel jól passzol a párolt hal is

sertéshez és a marhához barna búzasört, a vadhúsokhoz pedig barna bockot vagy fekete sört.

Igenis jól úsznak a sörben

Ami a halakat illeti, minden ellenkező híreszteléssel ellentétben, remekül „úsznak” a sörben. Azokban az országokban, ahol ennek a párosításnak hagyománya van, elsősorban világos söröket fogyasztanak a halhoz. Ugyanakkor a szakértők szerint ez már nem igazán korszerű álláspont. Sült halakhoz sokkal jobban illenek a barna sörök, mivel a bennük megjelenő pörkölési aromák remekül harmonizálnak a sütés során keletkező halízekkel. Aki nem kedveli a fekete vagy barna söröket, az ihat hozzá egy egyszerű pilsenit is. A főtt-párolt hal kifinomultabb ízvilágához már kevésbé passzolnak a sötét sörök intenzív aromái. Jobban tesszük, ha világos búzasört vagy kölscht választunk hozzá.

Legtöbbünk számára valószínűleg furcsán hangzik, de a szakértők szerint még az édes desszertekhez is meg lehet találni a megfelelő sörkíséretet. Leginkább a könnyű, gyümölcsös aromájú sörök között kell keresgelnünk, ha az édes utolsó fogást is ezzel az itallal szeretnénk leöblíteni.

Horoszkóp 2011

KOS

(március 21. -
április 20.)

Izgalmas év várható a Kosok életében. A Jupiter jelenléte arra fogja ösztönözni, hogy kapcsolatai által megerősítse jelenlegi pozícióját. Hasznosnak fogja érezni magát, szinte állandóan mozgásban lesz. Az Uránusz és a Nap állásának köszönhetően tüzeesebbé válik a magánélete. Ez azonban egy idő után terhessé is válhat, sokkal kevesebb ideje marad önmagára, nehezen talál majd szabad pillanatokat, amikor újratöltődhet.

A Mars impulzusai harciasságot kölcsönöznek önnek, mellyel ugyancsak meglepi majd feletteseit, ügyfeleit. Soha nem szeretett beolvadni a környezetébe, az elkövetkező tizenkét hónapban pedig még nagyobb hangsúlyt fog fektetni képességei kidomborítására. Vigyázzon, mert ez ellenségeskedéseket szülhet a munkahelyén! Tárgyalóképessége és diplomáciai érzéke fontos szerepet kap: csak így tudja érvényesíteni ötleteit és terveit.

Szerelmi életében hagyatkozzon inkább partnerére. Azáltal, hogy meghallgatja őt, helyreállhat kapcsolatuk egyensúlya. Az év nagyon kedvez a konstruktív párbeszédnek. Ha ön

most éppen zavaros helyzetben van szerelmi élet terén, ebben az évben képes lesz higgadtan tisztázni a dolgait. Amennyiben még nem találta meg a párját, érzelemdús és felkavaró találkozásban lehet része. Hajlandó lesz rá, hogy egyikből hosszú távú kapcsolatot is építsen.

Pénzügyi dolgaiban külföldi közreműködéssel, környezete beavatásával vagy állami intézményhez kötődő kapcsolataiból várható nyereség. Ebben a témában több munkára és gondolkodásra lesz szüksége, hogy kidolgozza a megfelelő stratégiáit. Június és Augusztus között számíthat egy otthonához kapcsolódó nagyobb kiadásra, melyre nem árt felkészülnie. Ebben a periódusban hasznos lesz, ha behajtja kintlévőségeit. Társas kapcsolataiban hasznos tanácsokra lelhet pénzügyeit illetően, legyen nyitott ezekre!

BIKA

(április 21. -
május 21.)

Gördülékenyen telnek majd a napok az új esztendőben, a Bikáknak csak időnként kell váratlan helyzetekben kicsit ráhajtaniuk. Az Uránusz, Jupiter és a Vénusz kölcsönhatása olyan belső békét hoz majd önnek, mely nagymértékben kedvez kreativitása kibontakoztatásának. Jobban oda kell figyelnie, hogy

kényelmet teremtsen maga körül, a munkában és a magánéletében egyaránt – mindezt azért, hogy teret biztosítson az önre váró kellemes élményeknek.

Munkahelyén megerőltető feladatok várják az év elején, később újszerű ötletei segítségével megúszhatja a robotolást. Szeptemberben az új iránti vágyakozása arra készítheti, hogy mindent maga mögött hagyva, gyökeres változást eszközöljön az életében. Jól gondolja meg, mert nem biztos, hogy az új terve hosszú távon is életképes lesz. Hagyatkozzon szerettei és jóakarói tanácsaira.

Szerelmi élete jóval csendesebb lefolyású lesz, mint tavaly. Több időt áldoz majd arra, hogy érzelmileg elmélyüljön a kapcsolataiba, majd ápolja és csiszolja azt, amelyek tartósnak bizonyul. Heves szerelmi pillanatokot élhet át, melyek egyenesen szíven találják. Ennek köszönhetően pedig közelebb fogja érezni magát az álmaihoz, optimizmussal és hittel közelíti majd meg hétköznapi dolgait is. Az Uránusz és Jupiter kölcsönhatása olyan bizalommal tölti el, mely föltétlenül hasznos lesz a magánéletében. Az egyedülállóknak ebben az évben ugyanis alkalmuk lesz rá, hogy elszakadjanak a múlttól, és kompromisszumok nélkül helyezték érzelmi életüket új alapokra. Készüljön fel, hogy fülig belemerül az érzelmek tengerébe.

Pénzügyei idén nagyobb harmóniát és egybehangolást igényelnek. Hirtelen úgy fogja érezni, meg kell fékeznie magát a költségekben, még ha ez homlokegyenest ellent is mond a nézeteinek. Nyugtassa magát azzal, hogy életfontosságú céljaira kell most koncentrálnia, otthonára, lakóhelyére kell áldoznia, hogy megalapozza a vágyott kényelmet.

IKREK

(május 22. - június 21.)

A 2011-es esztendőben megtérülnek az elmúlt évi befektetései. Az Uránusz, a Mars és a Nap érezhetően változásokat hoznak majd az életébe. Teljesen új választási lehetőségei adódnak, melyeket csakhamar tettelegesség is követ. Az időnkénti izgalmak, nyugtalan periódusok ellenére életútja kedvező irányban halad, és ezt többek között környezetének is köszönheti.

Szakmai dolgait a Vénusz és a Szaturnusz irányítják az idén. Ebből kifolyólag az év kedvez a szakmai törekvéseinek, kiteljesedésének. Szomjazni fog az elismerésre, de figyelnie kell az útra is, mely elvezet odáig. Bár kapcsolatait összhang jellemzi, kellemetlen tapasztalatokat szerezhet a hatósági vagy jogi ügyekben.

A szenvedély és a bűbáj tárt ajtón lépnek be az életébe az elkövetkező tizenkét hónapra. A bolygók hatására erős szeretettség ébred fel önben, melyet kiegyensúlyozottan tud majd csillapítani. Ha éppen egy bonyolult helyzetben van, erős készíttetést érezhet, hogy leegyszerűsítse a dolgokat. Az illúziókeltés nem az ön műfaja, inkább hagyatkozik most szívügyekben az észérve, a logika és a realitás meggyőző erejére. Ebből kifolyólag a partnere is nagyobb bizalommal fordul majd ön felé. A Vénusz impulzusai a csábítás ingoványos talajára csalhatják április és

augusztus között, de csakhamar belefárad a szálak bonyolításába.

Üzleti ügyei az év első hat hónapjában mutatkoznak kedvezőnek. Tisztán fel tudja mérni a helyzetét, költségeit a szükségesség és hasznosság szigorú logikája alapján rangsorolja. Érdemes is ráhajtani az év elején, októbertől ugyan is éberem kell vigyáznia minden garasra, de még hivatalos papírjaira és adminisztrációs ügyeire is.

RÁK

(június 22. - július 22.)

Múlt évi erőfeszítései meghozzák a kívánt eredményt az élet minden területén. Növekvő lelkiismeretessége és fejlődése az év végére új döntések elé állíthatja, és új ismeretségeknek és kapcsolatoknak örvendhet. Egyedül csak a Plútó jelenléte lassíthatja időnként a tempóját, és terelheti nosztalgikus hangulatba. Ne hagyja azonban, hogy a múltban történt események befolyásolják mindennapjait.

Szakmai élete egy hatalmas küzdő poronddá válik, az elmúlt év nyugodt lépései után új tervek megvalósításába kezd, az is lehet, hogy új feladatkörben találja magát. Mindenképpen a változás szele érzékelhető a karrierjében. Kreativitása ezúttal is legfőbb erénye lesz, és rengeteg gyors döntést kell majd meghoznia. A kihívások egy adott ponton harciasságát is felébreszthetik. Minden, ami a kutatással, felderítéssel kapcsolatos, az sikert hoz önnek az idén.

Szerelmi ügyeit jóval visszafogottabban kezeli. Ez nagyjából a megfogyatkozott szabadidejének is köszönhető, de az is lehet, hogy most éppen nincs kedve senkivel megosztani az életét. Kötelékeit egy teljesen új szemszögből fogja látni, átértékelődik a kapcsolata. Hajlamos lesz partnerét inkább barátjának tekinteni, olyan személynek, akiben feltétlenül megbízhat, s aki megérti önt teljes mértékben. A Vénusznak köszönhetően jobban beleéli magát az együttlétekbe, de nehezebbre esik beszélni a legintimebb dolgairól. Az egyedülálló Rákoknak a nyári hónapok ígérkeznek mozgalmassáknak.

Ebben az évben az önbizalom és a pénz rokon értelmű szavakká válnak az életében, még a bensőségebb kapcsolataiban is. Így aztán könnyen meglehet, hogy szerelmi élete összefüggésbe kerül az üzleti dolgaival. Vigyázzon, mert könnyen elővigyázatlan költekezésre „vetemedhet”. Jobban tenné, ha ezen a téren inkább az észére hallgatna, mint a szívére, és elzárna magát a külvilág befolyásaitól. Gyakoroljon egy kis önkritikát, s ha sikerül túltennie magát ezeken a dolgokon, elkerülheti, hogy meglyukadjon a pénzeszsákja.

OROSZLÁN

(július 23. -
augusztus 23.)

Dolgai kiváló alakulására számíthat – szinte maguktól következnek be a

kedvező események az életében. A bolygóállások a kapcsolatoknak és a kreatív ötleteknek kedveznek az idén. A Szaturnusz azonban időnként nagyon drasztikusan visszarántja majd a valóságba, amitől aztán időnként melankolikus hangulatba vagy érdektelenségbe fulladhat. A Neptunusz impulzusai újító szellemet kölcsönöznek önnek az élet minden területén, kiváltképp a szerelemben.

Ha eddig nem volt biztos a szakmai pozíciójában, az év első két hónapjában alkalma lesz azt bebiztosítani. Építsen új kapcsolatokat, és szélesítse ki a tevékenységét!

A Jupiter arra készíti már az év elején, hogy fejlessze csábítási taktikáit, senkit sem hagy hidegen a környezetében. Önkéntelenül is a „szív nyelvé” beszél, ami békességet hoz a magánéletébe. Kapcsolatai mély dialógusokra hangolódnak. Az egyedülállóknek ez ideális periódus a Nagy Találkozásra. Ha érzelmi élete stagnált, az év közepe körül kikristályosodhat a viszonya. Környezetében ez sokakat arra fog készíteni, hogy végleges elkötelezettséget jósoljanak önnek. Vigyázzon, ne hagyja magát a külvilág által támasztott elvárások által befolyásolni!

Pénzügyei igen harmonikusan alakulnak az előttünk álló tizenkét hónapban. Semmilyen nagy akadály nem fogja gátolni abban, hogy megvalósítsa terveit, irigylésre méltó anyagi biztonságra tehet szert. Ennek függvényében koncentráljon a távlati tervekre, hosszabb lefolyású befektetésekre. A bolygók hatására kifejezetten jó ötletei támadnak majd pénze építő jellegű befektetésére, illetve okos megtakarításokra. Elsősorban 2011 telén megvalósítandó projekteknek

teremtse meg a „táptalajt” a többi hónapban.

SZÚZ

(augusztus 24. -
szeptember 22.)

Ebben az évben minden téren nagyobb sebességbe kapcsol. Eszeségével mindenkit meggyőz, ezt pedig erős belső megnyugvásként és biztonságérzetként fogja megélni. Az óvatossága erényévé válik, és segítségére lesz, hogy megszabaduljon az anyagi gondoktól.

Többet kellene dolgoznia munkahelyi és kollegiális viszonyain. Néha váratlan helyről érkezhetsz a segítség. A kompromisszumok, melyeket kénytelen lesz megkötni, egyáltalán nem lesznek veszteségesek, sőt, ellenkezőleg! Minden, ami a munkájában kutatással kapcsolatos, eredményes lesz, főleg, ha kihasználja új ismeretségeit. Szakmai előrehaladásának meghatározói a Jupiter és a Nap, mely beragyogja az útját abban az esetben, ha képes megnyílni, például az újítások fele.

Magánéletét ebben az évben gyengéd és szenvedélyes pillanatok jellemzik. Emellett enyhe birtoklási vágy is hatalmába kerítheti, főleg ha a jegy második felében született. Bekopogtat az ajtaján a szenvedély, s ha még egyedülálló, könnyen lehet első látásra is szerelmes. Szerelmi életét főként egy év eleji külföl-

di utazás kavarhatja fel, ekkor lehetséges, hogy egy idegen kultúrából származó egyén belopja magát a szívébe. Ebben a periódusban cserben hagyhatja a józan esze! Válassza inkább a kapcsolat építését, megerősítését. Ha el akarja kötelezni magát, várjon 2011 őszéig, amikor alkalma lesz partnerével kötött szövetségét megerősíteni, illetve, ha egyedülálló, ekkor kerülhet sor egy döntő jellegű találkozásra is egy lelkes közvetítő vagy barát jóvoltából.

Teljes erőbedobással veti magát bele a munkába, és ezt anyagilag is meg fogja érezni. A Nap, a Jupiter és a Merkúr kezelhető jövedelemre, nyereségre mutatnak. Kevés, ha azt mondjuk, hogy ebben az évben „forogni kezd a kerék”, ami a fejlődést, előrelépést, befolyó pénzeket illeti. Egy újonnan szerzett szaktudását sikerül kamatoztatnia, ezen múlik majd a sikere is. Összpontosítson tehát erre anélkül, hogy félne a jövőtől!

MÉRLEG

(szeptember 23. -
október 23.)

Az elkövetkező időszakban nagy valószínűséggel sor kerül egy bizonyos kapcsolat hivatalossá tételére, legyen az magánéleti vagy munkaviszonyi jellegű. Emellett véglegesen felszámol majd egy fájdalmasan stagnáló szituációt. Új célok

kerülnek előtérbe az életében, és képes lesz építő módon összehangolni a saját és közvetlen környezete igényeit.

Az anyagi érdekeknek rendeli alá terveit, munkáját, és ellenállhatatlan vágyat érez majd, hogy minél hamarabb megvalósítsa elképzeléseit. Főleg szeptemberben kell majd odafigyelnie számláira, pénzügyeire, és még időben némi többletet teremtsen, hogy később pótolni tudja költségvetésén keletkező esetleges hézagokat.

A mindennapi problémákra szerelmi élete hoz majd gyógyírt: a Szaturnusz-nak köszönhetően szokatlanul erős lesz a gyengédségre, szenvedélyre való igénye, és erős intuíció vezérli majd a helyes irányba, ahol ezt megtalálja. Tavasszal különösen harmonikus periódusra számíthat a magánéletében. Ugyanebben az időszakban számíthatnak az egyedülállók sorsdöntő találkozásokra, amikor minden erőfeszítés nélkül haladnak a szerelmi beteljesülés fele. Az év közepén könnyen lehet, hogy a jegy szülőtteinek meg kell majd küzdeniük a kapcsolatukért, sorsdöntő kérdések merülhetnek fel, és a súrlódások elkerüléséért szükség lesz némi tapintatosságra. Az év utolsó hónapjaiban újra visszatér minden a rendes kerékvágásba, és képes lesz optimistán tekinteni a jövője felé.

Az év folyamán megerősödik majd az anyagi biztonság iránti igénye, ebből kifolyólag erős önfenntartó ösztöne arra fogja készíteni, hogy újraszervezze a kiadásait, és ésszerűen szervezze át a költségvetését. Ha tavaly haszontalan költenésre szólította egy belső hang, ebben az évben alkalma lesz „befoltozni a pénzeszsákot” és feltölteni a tartalékait.

SKORPIÓ

(október 24. - november 22.)

Az év rég dédelgetett tervei újrazedésének, folytatásának kedvez. Impulzív van kezdi az évet, ennek ellenére a változtatás gondolata megtorpanásra készíti. A Jupiter energiái segítik majd cselekvéseiben, hogy kellő lendülettel lépjen a tettek mezejére. A Szaturnusz pedig újraéleszti kreativitását, melyre nagy szüksége lesz élete minden terén. Erős hullámzások jellemzik ezt az évet, melyben a teljes kikapcsolódás és az eszeveszett hajtás között fog ingadozni. Társas és szakmai élete ígéretesnek mutatkozik, könnyedén veszi majd az időnkénti akadályokat. Munkájában inkább az elkezdett projektek befejezésére koncentrál majd, ami folytonosság és biztosságot hoz az életébe.

Magánélete viharosnak mutatkozik. Egy ciklus a vége felé közeledik, és erős motivációt érez majd dolgai tisztánlátására. Szerelmi életében egy fordulat várható, de nem kell aggódnia, az új állapot ígéretesnek látszik. Lelki érése új horizontokat nyit majd meg ön előtt, és gyökeres változásokat hoz a viselkedésébe. Ugyancsak sorsdöntő kérdések merül-

nek majd fel az év közepe körül, még hozzá váratlanul, anélkül, hogy sokra becsült problémamegoldó készségét és előrelátását még időben saját hasznára tudja fordítani. Rövid időn belül azonban tartós jólét és békesség várható a magánéletében. Csábító ereje és kisugárzása a tetőfokára hág, környezete és partnere kellemes meglepetésére. Visszatér az életébe a szerelem, ettől pedig megjön az életkedve is.

Pénzügyei fokozott figyelmet igényelnek, van ugyanis néhány kényes ügye, amit meg kell oldania a lehető leg-rövidebb idő alatt. Szinte állandó időhiányban fog szenvedni, ettől pedig folyamatosan készenléti állapotban kell lennie, ami kellőképpen meg is viselheti az egészségét. Legyen hajthatatlan, és tegyen rendet a dolgai között, fordítson fokozott figyelmet a ki- és beáramló pénzekre. Ne hagyjon ki egy részletet sem, lehet, hogy éppen szórakozottsága miatt érheti nagyobb veszteség.

NYILAS

(november 23. - december 21.)

A Jupiter és a Plútó távolodása fokozatosan jó irányba tereli az életkedvét, egyre optimistábban látja majd a világot, és képes lesz eddigi meggyőződéseit, elveit is elavultnak látni. Erős vágyat érez

majd az anyagi és érzelmi biztonság után, és ezek érdekében vakmerő tettek-re lesz képes!

Munkájában bátran halad előre, máris élesíti a fegyverét, hogy előretörjön. Ne akarja azonban túllépni az ésszerűség határait!

Állhatatos munkára adja a fejét, ami könnyen vezethet mentális kiegészéshez, erőtartalékai felemésztéséhez, pesszimizmushoz éppen akkor, amikor babérokat arathatna. Tartson néha egy kis pihenőt, és ne vesszen el a jelentéktelen részletekben! Júliustól év végéig sikerekben és elismerésben lesz része.

Magánéletében mérsékelt, hűvös periódussal kezdődik az év, túl sok kérdést tesz fel önmagának, és a válaszok túlságosan bonyolultnak tűnhetnek. Párban vagy pár nélkül, olyan körülmények között találja majd magát, melyek megsürgetik a kötelekek megerősítését vagy a vágyat, hogy újakat építsen, melyek hosszú távon is megállják majd a helyüket. Vonzereje is napról napra erősebb lesz, előnyösen tudja ezt hasznára fordítani. Az év végén az ünnepek és a találkozások a szerelemről fognak szólni. Ennek ellenére ön többre értékeli a meghitt, őszinte beszélgetéseket a kecssegtető külsőségeknél. Egyidőben lesz érzéki és diplomatikus. A gyerekekkel való kapcsolatok ugyancsak előtérbe kerülnek.

Pénzügyi dolgai kevésbé nyomják majd a vállát, mint tavaly, gyakran találja majd magát olyan helyzetben, amikor a problémák a beavatkozás nélkül megoldódnak. Ami elvégeztetett, azzal már nem kell foglalkozni – ez a mondat jellemzi majd a pénzügyeit, és ebben az évben megkezdheti begyűjteni a tavalyi munkából származó jutalékát is.

Vigyázzon a félreértésekre, melyek elég gyakran beárnyékolhatják a napjait!

BAK

(december 22. - január 20.)

A bolygók hatására idén sokkal nyitottabb lesz az újra, más fényben látja a világot, és egyéniségében is dominál majd a változatosság. Több alkalma lesz a pihenésre, és megtanulja, hogyan legyen hálás a lehetőségekért, melyek ebben a periódusban hullnak a lába elé. Toleranciája kiszélesedik, ami általános derűs hangulatot eredményez és nagyobb szellemi energiát, mely segítségére lesz a bajok kiszimatolásában. A csillagok némi anyagi gyarapodást is jeleznek, melynek köszönhetően kevésbé kell odafigyelnie a pénzügyekre, és több ideje marad humánusabb tevékenységekre.

Csapatmunkában lesz a legerősebb az elkövetkező tizenkét hónapban, de el sem kerülhetné az együttműködést, mert az viszi majd előre a siker felé vezető úton. Ösztönösen többet fog hallgatni feletteseire, kollégáira, de az erőfeszítéseket önmagában, önmagáért kell megtennie. Könnyedsége, lazasága irigységet is gerjeszthet a környezetében. A

Plútó és a Nap állása egyéni terveinek kedvez.

Szerelmi téren egy kiegyensúlyozott időszak ígérkezik, jórészt annak köszönhetően, hogy békére és összhangra szomjazik. Talán ezért van az is, hogy olyan partnereket vonz majd, akik biztonságot és védelmet keresnek. Vigyázzon velük, mert hosszú távon terhessé válhatnak az ilyen kapcsolatok! Az év elején különösen számíthat érzelmi kiteljesülésre, mondhatni igazából élni fog. Ha párkapcsolatban él, partnere sokkal fogékonyabb lesz az intimitásra, viszonyuk bensőségebbé válik, harmónia fogja uralni a napjaikat. Ha egyszerre több szálon futnak az események, most képes lesz tisztán látni a kapcsolatait, és elindul az ön számára legmegfelelőbb úton.

Anyagi téren is pozitív kimenetelűek lesznek a dolgai. Pláne akkor, ha életszínvonalára emelésén dolgozik. A Plútó és a Szaturnusz kereszteződése a jegyben azt jelzi, hogy pénzügyi előnyökhöz juthat. Legyen szó kereskedelmi tevékenységről vagy örökségről, pereskedésről, ön mindenképpen hasznot húz belőle. A siker a küszöbön áll, legyen résen!

VÍZÖNTŐ

(január 21. -
február 19.)

Az elkövetkező tizenkét hónap általában a békesség jegyében fog eltelni. A

Szaturnusz, Mars és az Uránusz találkozása az ön dinamikus jegyében bővíti a látókörét, élesíti a felfogóképességét. Nem lesz rá nagy esélye, hogy elszigetelje magát, rengeteg új ismeretséget szerezhet, melyek a jövőben nagyban fogják segíteni az előrehaladását. A múltból származó nyomasztó dolgait is leveszi válláról az idő.

Szakmai téren valósággal felpörög ebben az évben, a körülmények a tudása bővítésének és kapcsolatai átszervezésének kedveznek majd. Egy ciklus lezáródni látszik, itt az ideje, hogy felszámoljon minden ingatag tényezőt az életében. Májustól számíthat tevékenységi köre kiszélesedésére. Ősszel nagy szükség lesz a csapatmunkára ahhoz, hogy hosszú távon is elismerést szerezzen magának.

Érzelmi kötelékei állandósítására, bebiztosítására fog törekedni az elkövetkező időszakban. A Neptunusz azonban némi félelmet is ébreszt önben a jövőt illetően, ennek köszönhetően pedig olyan védekező állást vehet fel, mely nem éppen kedvező a kapcsolatának. A Vénusz azonban segíteni fogja önt abban, hogy kommunikálni tudjon a párjával, és kifejezésre juttassa belső érzelmeit. Szerelme gyengédséggel itatódik át, és különleges energiák szabadulnak fel önben. Spontán cselekedetei túlsordulnak majd az érzelmektől. Az egyedülállók idén meggyőződhetnek arról is, hogy a szerelem első látásra nem csupán egy „csepegős” legenda, és nem is fogja sokáig játszani a szegyenlöst, ha az útjába kerül. Ez különösen az év második felére érvényes.

Erős késztetés fogja hajtani, hogy napirendre tegye ügyes-bajos dolgait. Ennél fogva pénzügyeit is rendben kívánja majd látni, és megszabadul néhány

kifizetetlen számlától. A Neptunusz jelenléte a jegyében némi túlzott optimizmust hozhat, így könnyen lehet, hogy onnan remél majd jövedelmet, ahonnan nem valószínű. A Szaturnusz azonban szinte azonnal segítségére siet, és egyesbe hozhatja a dolgait, mielőtt költségvetése megsínylené. Próbáljon minél hosszabb távon tervezni, előfordulhat, hogy váratlan kiadásai lesznek!

HALAK

(február 19. - március 20.)

Az elkövetkező esztendő két fontosabb periódust tartogat. Az első három hónapban határozottan megnő az igénye, hogy figyeljenek önre, és erős vágyat érez majd az intimitásra. Az év utolsó hónapjaiban a nyugalom és harmónia fogja dominálni az életét, s ez annyira feltölti önt energiával, hogy vehemensen ugrik bele tervei megvalósításába. Stratégiai tervei eredményesnek bizonyulnak. Félelmetes módon fogja kiszimatolni üzleti partnerei szándékait, és ezeket szinte hajszálnyi pontossággal fordítja majd a saját hasznára. Kereskedelmi tárgyalásoknak kedvez ez az időszak, és annak ellenére, hogy csak lépésről lépésre tud előbbre jutni, ren-

dületlenül halad majd céljai megvalósítása felé. Ősszel kitűnő érzékkel mérlegeli majd a lehetőségeit, ennek abban az esetben tudja nagy hasznát venni, ha éppen munkakeresőben van, vagy befektetési ötletei vannak.

Bár a Halak jegyűek hajlamosak rá, hogy a romantikus filmek és dalok hatása alá kerüljenek, az elkövetkező időszakban a legintimebb vágyaikat is valóra fogják váltani. Nem lesz kedve nagy, filmekből ismert drámákat játszani, határozott lesz és lényegre törő. Nem csoda hát, hogy időnként teljesen megfélelmezik partnere igényeiről, és semmibe veszi függetlenségi vágyát, aki érzékenyen fog erre reagálni. Különösen a tavaszi hónapokban lesz vonzereje teljében. A Szaturnusz azonban magánytól és elhagyatottságtól való félelmet ébreszt önben – oka a múltjában keresendő. Igényelni fogja a biztonságot, de nem fog félni attól, hogy boldogsága érdekében meg hozza a szükséges változásokat az életében. Az egyedülállókra különös találkozások várnak, legyenek nyitottak az egzotikus kalandokra, nem fogják megbánni!

Az év elején kevésbé fog pénzügyeken gondolkodni, ennek ellenére óvatosan bánik majd a pénzével, és nem bocsátkozik esztelen költekezésbe. Ehhez hozzájárul az is, hogy inkább foglalkoztatják a hosszú távú tervek, mintsem a pillanatnyi kényelem. Valószínű, hogy ebben az évben inkább a spórolás, az anyagi biztonság jegyében fogja felépíteni a költségvetését. Szeretete azonban időnként olyan kiadásokra veszik rá, melyek nem tűnnek majd teljesen indokoltnak, ezért gondolja meg kétszer, milyen kéréseknek tesz eleget!

Önismereti teszt

Válasszon a következő kérdésekre! Karikázza be a megfelelőnek ítélt válasz kezdőbetűjét! Kiemelnénk, hogy nincsenek jó vagy rossz válaszok. Az a lényeg, hogy minden válasz a saját véleményét tükrözzé. A kérdések, illetve a bekarikázandó válaszok között lehetnek olyanok, amelyekkel nehezen tud azonosulni, abban az esetben javasoljuk, hallgasson az első benyomására, és azt a választ karikázza be, amely a legjobban tükrözi az érzéseit, amelyet leginkább elfogad.

1. Mennyire képes áttekinteni jelenlegi gondjait, elvégzendő feladatait?

- a) Jól áttekinthetőek, csak nehezek, és sok van belőlük.
- b) Jóformán semmit sem tudok logikusan átgondolni, bár lehetne és kellene.
- c) Ha valaki időnként mellém áll, rögtön megkönnyebbülök. De ritka az ilyen eset.
- d) Ha elegendő ideig egyedül maradhatok, valamivel áttekinthetőbbé válnak a gondjaim.

2. Fél-e az egyedülléttől, vagy attól, hogy egyedül marad?

- a) Nem különösebben.
- b) Nagyon félek tőle.
- c) Sokkal inkább félek attól, hogy másokkal kényszerűségből együtt kell lennem.
- d) Félni éppen nem félek, de nem is nagyon keresem.

3. Jelenlegi gondjai valamilyen elvégzendő feladattal kapcsolatosak-e?

- a) Igen, és nehezen tudok nekilátni a munkának.
- b) Nem, a gond egészen más természetű.

4. Előbb-utóbb bárkinek a társasága terhessé, idegesítővé válik-e az Ön számára?

- a) Igen.
- b) Nem.

5. Vannak-e irigyei?

- a) Sajnos, vannak.
- b) Sajnos, nincsenek.
- c) Szerencsére vannak.
- d) Szerencsére nincsenek.
- e) Nem tudom, de nem is érdekel.
- f) Nem tudom, de talán érdekelné, hogy vannak-e.

6. Mi a véleménye: Létezik-e barátság a szó igazi értelmében?

- a) Igen, feltétlenül.
- b) Korábban még hittem, hogy létezik, de rá kellett jönnöm, hogy nincs.
- c) Egyáltalán nincs.
- d) Valaha úgy éreztem, hogy nincs, de fokozatosan rá kellett jönnöm, hogy van.

7. Szeret-e segíteni másokon?

- a) Igen, ezt örömmel teszem.
- b) Inkább nem, mert sok a hálátlan ember.
- c) Csak akkor, ha valaki veszélyben van, és fontos a segítség.
- d) Azokon segítek, akikkel bizalmas közelségben vagyok.

8. Létezik-e úgynevezett rossz előérzet?

- a) Nem, a bajok mindenféle előjel nélkül jönnek, váratlanul.
- b) Létezik, és sajnos, néha igazolódik is.

9. Mi a véleménye a másoknak tett szíveségről?

- a) Adok-veszek, íratlan lekötelezettséget jelentő, üzleti viszony.

b) Semmiféle viszonzást nem várok attól, akinek szívességet teszek.

c) A szívesség előleget jelent, amelyet illik, de nem kötelező viszonzni.

d) Tégy szívességet: magadra haragítasz egy hálátlan embert, és még irigyeid lesznek.

10. Hogyan érzi: sok ellenszenves ember veszi-e körül?

a) Igen.

b) Nem vagyok ebben biztos.

c) Nem.

d) A legtöbb ember változik: néha jobb, néha rosszabb.

11. Mennyire érzi felelősnek magát sorsáért és jelen állapotáért?

a) Mindennek én vagyok az oka.

b) Nemcsak én, mások is felelősek, de főleg a mások és az énköztem kialakult viszony.

c) Nem tudom, de szeretném tudni.

d) Nem felelős senki – sem én, sem mások.

12. Mennyire zavarja az, ha társaságban fokozottabban figyelnek Önre?

a) Nagyon zavar.

b) Néha megijeszt.

c) Nem zavar különösebben.

d) Attól függ, hogy hibát keresnek-e bennem, vagy tetszést váltottam ki.

13. Zavarja-e, ha nem figyelnek Önre, amikor valamit éppen szívesen közölné?

a) Nagyon zavar.

b) Néha dühös leszek miatta.

c) Nem zavar, legfeljebb félbeszakítom mondanivalómat.

d) Attól függ, hogy mit hagynak figyelmen kívül, illetve mit akartam volna mondani.

14. Fordulnak-e Önhez tanácsért?

a) Igen, aránylag gyakran, és ez jólesik.

b) Nem, szinte soha, és ez rosszlesik.

c) Néha, amikor tanácsot kérnek tőlem, az nehéz helyzetbe hoz.

d) Ritkán, de akkor szívesen adok.

15. Munkában elért kudarcai honnan erednek?

a) Saját tehetetlenségemből.

b) Mások akadályoznak.

c) Főleg tárgyak, műszerek, eszközök okoznak gondot, amikor elromlanak.

d) Erőmet meghaladó (vagy éppen túl kisszerű) feladatokat bízhatnak rám.

16. Tartósan megjegyzi-e sérelmeit?

a) Igen, most is felizgatnak, ha eszembe jutnak.

b) Nem felejték el semmilyen sértést, de nem is izgatom magamat miattuk.

c) Igyekszem elfelejteni sérelmeimet, de nem tudok közömbösen viselkedni, ha valaki azokat eszembe juttatja.

d) Engem nem lehet megsérteni igazán, talán túl közömbös is vagyok.

17. Hogyan érdemes az élményeket elmondani másoknak?

a) Lehetőleg mindig ugyanolyan módon, ugyanazokkal a szavakkal, ahogyan egyszer megfogalmaztuk.

b) Mindig másképpen, miközben a hallgatóságot figyeljük.

c) Az a fontos, hogy kerüljük a dicsekvést.

d) Fel kell idézni az élmények drámaiságát.

18. Vágyik-e vissza a gondtalan gyermekkorba?

a) Tulajdonképpen nem is volt gondtalan gyermekkorom. Ezért vagyok most ilyen helyzetben.

b) Néha visszavágyom, mert a könnyed, fiatalos életfelfogás, a friss gondolkodás most is jól jönne.

19. Milyen regényeket, novellákat, filmeket kedvel a legjobban?

- a) A kitalált történeteket.
- b) A dokumentumregényeket vagy történelmi életrajzi műveket.
- c) Olyanokat, amelyekben magamra vagy a környezetemre ismerek, és azonosulni tudok a szereplőkkel.
- d) Nekem legszebbek a romantikus, kalandos történetek, amelyekben sok bonyodalom után a főhős úrrá lesz a nehézségeken, és győzedelmeskedik.

20. Milyen testhelyzetben alszik a legtöbbször?

- a) Oldalt fekve.
- b) Hason fekve.
- c) Hanyatt fekve.
- d) Nekem mindegy.

21. Mikor a legjobb a szabadidős kapcsolódás?

- a) Ha egyben hasznos is: munkával vagy tanulással is telik.
- b) Ha egyedül maradhatok, pl. TV, könyv, magnó társaságában.
- c) Ha nagy társaság vesz körül, akik között jó az összhang.
- d) Ha olyan dolgokkal foglalkozhatom, amelyek feledtetik a gondjaimat.

22. Mi szokott lenni a rossz családi légkör legfőbb oka?

- a) A gyerek agyonkényeztetése.
- b) A házastársak közötti kiegyensúlyozatlan nemi élet/vagy a gyengédség hiánya.
- c) A gyermek(ek) elhanyagolása.
- d) A rossz anyagi helyzet.

23. Mi a véleménye az álmodozásról?

- a) Ennek segítségével lehet számba venni és mérlegelni az életmódok variációit, tehát hasznos.
- b) Hasznosságuk kérdéses, mert eltérlik a figyelmet a megoldandó bajokról.

24. Lehetséges-e, hogy minden kárnak haszna van?

- a) Minden bizonynyal.

- b) Talán, de akkor a haszon is járhat kárral.

25. Tud-e örülni egy szép táj látványának?

- a) Igen, mindig.
- b) Nem tud felvidítani.

26. Képes-e felidézni legszebb emlékeit?

- a) Igen, teljes valóságukban, de fáj, hogy elmúltak.
- b) Igen, de csak szavakban.
- c) Nem, mert nem is voltak.
- d) Nem, pedig kellett, hogy legyenek.

27. Vonzódik-e a színes tárgyakhoz?

- a) Igen.
- b) Nem.

28. Képes volt-e már arra, hogy az Ön által utált személyben pozitív tulajdonságokat fedezzen fel?

- a) Nem.
- b) Próbáltam, de mindig csalódtam.
- c) Igen! Érdemes az ilyesmire figyelni és észrevenni.
- d) Nem, de nem is próbáltam.

29. Lehetséges-e, hogy az aggasztja Önt legjobban, ha szeretetét nem viszonozzák?

- a) Igen.
- b) Nem.

30. Mit tenne, ha egy igazán nagy sikert érne el?

- a) Azonnal közölném azzal, akivel érdekes.
- b) Sírnék örömben.
- c) Innék, ennék, aludnék.
- d) Felvidítanék egy bánatos embert.

31. Elképzelhető az, hogy magányos legyen valaki egy társaságban?

- a) Nem tudom, nem hiszem.
- b) Igen, éreztem már ilyet.
- c) Nem, ez képtelen, ellentmondásos gondolat.

d) Érdekes gondolat. Azt hiszem, az volt a bajom, hogy eddig ezt nem értettem meg.

32. Hogyan emlékszik vissza elkövetett hibáira?

a) Ma is büntudatom van miattuk.

b) Szerintem „mások vittek rossz utakra engem”.

c) Próbálom elfelejteni őket, de folyton visszatérnek az emlékezetembe, ilyenkor el is keseredem egy kicsit.

d) Nem izgatnak nagyon, de minden nehézség láttán eszembe jutnak, nehogy még egyszer elkövessem őket.

Értékelés

A kitöltött teszt alapján karikázza be a kiválasztott állítás betűjelét a megfelelő oszlopban, majd adja össze az egyes oszlopokban bekeretezett karaktereket! Számolja össze, melyik betűből mennyit ért el, és a max. értékek szerint kiderül, melyik típus a legjellemzőbb Önre!

	B	R	É	K
1	d	a	b	c
2	c	a	b	d
3	-	a	b	-
4	a	-	-	b
5	a,d	e	f	b,c
6	c	d	b	a
7	b	a	d	c
8	-	a	b	-
9	d	a	b	c
10	a	d	b	c
11	a	c	d	b
12	a	d	b	c
13	c	d	b	a
14	c	d	b	a
15	a	c	d	b
16	c	b	a	d
17	c	a	d	b
18	-	a	b	-
19	a	b	d	c
20	b	d	a	c
21	b	a	d	c
22	a	d	b	c
23	-	b	a	-
24	-	b	a	-
25	-	b	a	-
26	c	b	a	c
27	-	b	a	-
28	b	a	d	c
29	b	-	-	a
30	b	c	d	a
31	b	c	d	a
32	a	d	c	b

B – Befelé forduló típus – max. 25 pont

R – Racionális típus – max. 30 pont

É – Érzéki-indulati típus – max. 30 pont

K – Kifelé forduló típus – max. 25 pont

Befelé forduló típus (introvertált): tartózkodó, megfontolt, nem kezdeményező ember, kerüli a kihívásokat és a problémákat. Ha váratlan helyzetbe kerül, vagy új kapcsolatokat kell kialakítania, akkor szorong. Kockázatot nem szívesen vállal, gyakran aggodalmaskodik. Nem szereti a változásokat, kitartó, hűséges típus. Ragaszkodik a megszokott dolgokhoz, ezért nem elég vállalkozó szellemű.

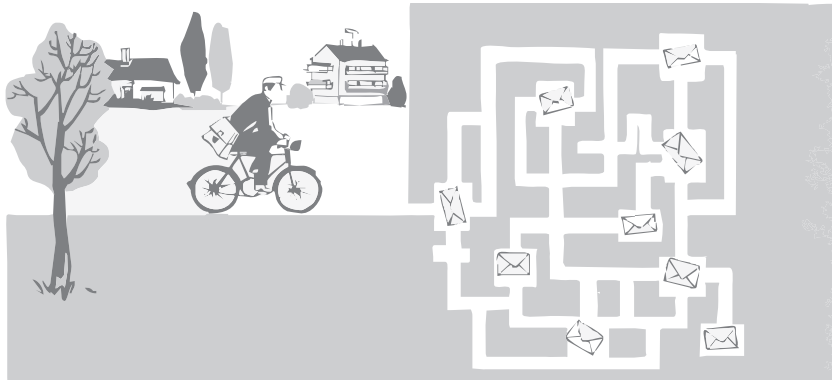
Kifelé forduló típus (extrovertált): szeret szerepelni, kezdeményezni. Jók a társas készségei, közeledik, szívesen barátkozik. Vállalkozó kedvű, szereti a változásokat, keresi az újat. Gyorsan ráun a meglévő dolgokra, és új kihívásokat keres magának. Hajlamos a felszínességre, a kapkodásra. Szorongásait könnyen legyőzi, jól társalog, társaságban ő a központ. Jó szervező, de a végrehajtás aprólékos munkáját nem szereti. Jó érzéke van az emberek meggyőzéséhez, de nyitottsága miatt sérülékeny.

Érzelmi-indulati típus: döntéseit érzelmei, indulatai alapján hozza. Érzelmei látszanak rajta, könnyen esik egyik végtérből a másikba. Az életet erős érzelmi töltéssel éli meg, sérülékeny és sértődős. Környezetének hangulata könnyen átragad rá. Vonzódik a jellegzetes színekhez, ízekhez, illatokhoz. A művészetek erősen hatnak rá.

Racionális típus: döntéseiben, választásaiban józan, hidegfejű. Pókerarcú, az érzelmei nem látszanak rajta, sokszor túlzottan kiszámított, rideg. Gondolkodásban a logikára, az összefüggések láncolatára épít. Érzelmileg nem lehet rá hatni, csak az észrvek befolyásolják. Nehezen sértődik meg, akkor sem mutatja, mert minden érzelmi reakciót gyengeségnek tekint.

Fejtörők

1. A küldönc és a 9 levél. 9 levelet kellett sürgősen kézbesíteni. A küldönc megnézte a térképet. Miután hosszasan gondolkodott azon, hogy milyen úton haladjon, nekiindult. Kivitte mindenhová a leveleket anélkül, hogy bármelyik úton kétszer ment volna. Melyik útvonalat választotta?

2. Három gyerek. Egy családban három gyerek van. Tomi kétszer annyi idős, mint Gabi lesz akkor, amikor Sári annyi idős lesz, mint amennyi idős most Tomi. Ki a legidősebb, a legfiatalabb, és ki a középső?

3. Turisták. Egy 100 főből álló turistacsoport külföldre utazott. Közülük 10-en sem franciául, sem németül nem tudtak. 75-en tudtak németül, 83-an tudtak franciául.

Hány turista beszélt mindkét idegen nyelvet?

4. Nagy család. Egy családban sok gyerek van. Közülük 7 szereti a körtét, 6 a málnát, 5 a dinnyét. 4 gyerek szereti a körtét és a málnát, 3 a körtét és a dinnyét, 2 a málnát és a dinnyét. Egyikük mindhárom gyümölcsöt szereti. Hány gyerek van ebben a családban?

5. Három tanár. Egy iskolában a bioló-

gia, földrajz, angol, francia, történelem és matematikaórákat 3 tanár tartja: Magyar, Lantos és Tatár. Mindegyikük 2 tárgyat tanít.

A földrajz- és a franciatanár szomszédok. Magyar a legfiatalabb közöttük. Mindhárman - Tatár, a biológiateanár és a franciatanár - ugyanazon az úton járnak munkába.

A biológiateanár idősebb a matematikatanárnál. Szabad idejében az angoltanár, a matematikatanár és Magyar szívesen kártyázik, ha találhatnak egy negyedik játékost.

Ki milyen szakos tanár?

6. Városok. Melyik nem illik a sorba, és miért: London, Párizs, New York, Moszkva, Budapest, Prága, Ottava.

7. Pontatlanság. A vendéglátó vállalatnál felmérték a kávé- és teafogyasztást, és a következő jelentést terjesztették elő:

A válaszolók száma: 100 fő Közülük
kávéfogyasztó: 78 fő
teafogyasztó : 71 fő

kávé- és teafogyasztó : 48 fő
A jelentést hibásnak találták, és így nem fogadták el. Miért?

8. Irodalmi művek. A rajzon 10 magyar irodalmi műből vett jelenet van. Mi a művek címe, és ki a szerzőjük?

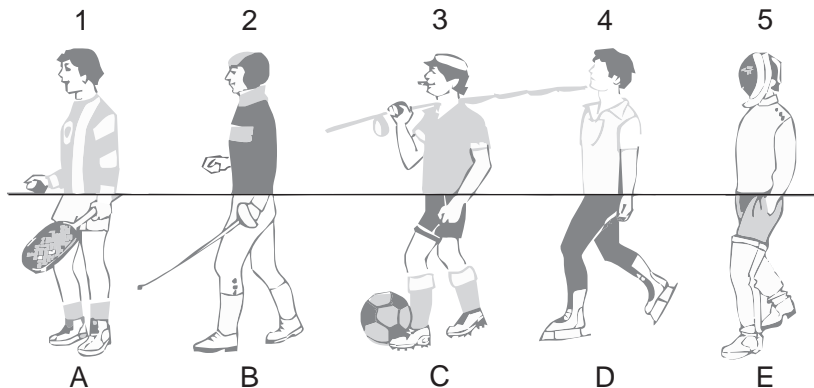
9. Dominózás. Andi, Gizi, Lujzi és Mari dominózott, 2 leány volt egy csapatban. Mari fiatalabb Gizinél. Lujzi idősebb az ellenfeleinél. Mari idősebb a partnerénél. Andi és Gizi együtt idősebb, mint Lujzi és Mari együtt. Ki kivel játszott? Életkor szerint mi a lányok sorrendje?

10. Borbély. Egy idegen érkezett a

városba, s szóba elegyedik a szálló borbélyával. - Nagy a konkurencia? - kérdezte. - Ó, egyáltalában nem - válaszolta a borbély - Rajtam kívül egyáltalán nincs is borbély a városban. Azokat a férfiakat, akik nem maguk borotválkoznak, mind én borotválom. De éppen túlterheltségemre való tekintettel - egyetlen olyan férfit sem borotvállok meg, aki önmaga

borotválkozik. Az idegen nevetve nézett rá: - Az Ön szavaiban ellentmondás rejtezik - mondta. A borbély azonban hiába kereste, sehogy sem tudott rájönni, milyen ellentmondás van szavaiban. Mit talán kiegészíthetnénk?

11. Sportolók. A képen a sportolók alsó- és felsőteste felcserélődött. Tegyén rendet, mondja meg, ki mit sportol!

12. Ki mond igazat? Rabságban senyvedünk a szultán udvarában. A következő ajánlatot teszi a szultán: választanunk kell két ajtó közül. Az egyik mögött a szabadság, a másik mögött két éhes oroszlán vár. Egyet kérdezhetünk az őroktól az ajtókkal kapcsolatban, és utána döntünk nekünk kell. Egy bökkenő azért van. Az egyik ör mindig hazudik, a másik mindig igazat mond, de nem tudjuk, melyik. Mit kérdezzünk az egyik őrtől, hogy lehetőleg ép bőrrel megússzuk?

13. Hány éves a kapitány? A kapitány most kétszer annyi idős, mint a hajója volt akkor, amikor a kapitány volt annyi idős, mint most a hajója. A kapitány és a hajója összesen 70 éves.

14. Hány éves? Érdekes dolog – meséli Zsuzsa –, hogy anyám életkora pontosan a fele az apám és az én életkorom összegének, apám és anyám együtt 100 évesek, és mindkettőjük életkora törzsszám. Vajon hány éves vagyok?

15. Horgász. Egy horgásztól megkér-

dezték, hány halat fogott. A talányos felelet így hangzott:

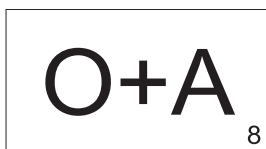
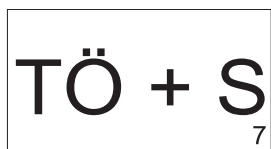
– Húszat reméltem fogni, de ha háromszor annyit fogtam volna, mint amennyit tényleg fogtam, akkor is kettővel kevesebb lett volna, mint ahányat reméltem. Hány hallal tért haza a horgász?

16. Csodakert. A csodakert fáin 25 banán és 30 narancs van. Egy-egy alkalommal két gyümölcsöt veszünk le: ha egyformákat vettünk le, akkor egy narancs nő helyettük; ha különbözőket vettünk le, akkor egy banán nő. Utolsónak milyen gyümölcs marad?

17. Lóvásár. Egy farmer lovat vásárolt 60 dollárért, és eladta a szomszédjának 70-ért. Később rájött, hogy jobb üzletet is csinálhatott volna, ezért kölcsönkért a feleségétől 10 dollárt, visszavásárolta a lovat a szomszédtól 80 dollárért, és eladta a másik szomszédjának 90-ért. Mennyit keresett az üzleten?

18. Kincskeresés. Milyen messze van tőlünk az elásott kincs, ha a térkép sze-

Betűrejtvények

rint onnan, ahol most állunk, 10 métert kell északra mennünk, utána keletre 15 métert, majd újra északra 10 métert, hogy megtaláljuk?

19. Tojás. Ha két tyúk két nap alatt két tojást tojik, akkor tíz tyúk tíz nap alatt hány tojást tojik?

20. Vezeték. Seholsincsfalva és Neve-sincsfalva postája 2 km-re van egymástól. A két posta között kifeszítenek egy 2001 méteres vezetékét. Mindegyik postánál a földszinhez erősítik, és középen megemelik. Hány cm lehet az a legmagasabb élőlény, amely még átférne a vezeték alatt középen? (egész cm-ben megadva)

21. Tehenek. Egy gulyában egy falu tehenei legelnek: vörösek, feketék, fehérek és tarkák. Legkevesebb hány tehén legel, ha tudjuk, hogyha véletlenszerűen választanánk 10-et, lenne esélyünk arra, hogy mind egyszínű legyen, és tudjuk,

hogy minden fajtából ugyanannyi legel, csupán a tarkákból van egyel több?

22. Vonat. Egy 130 méter hosszú teher-vonat óránként 42 kilométert tesz meg. Hány perc alatt halad át a 220 méteres alagúton?

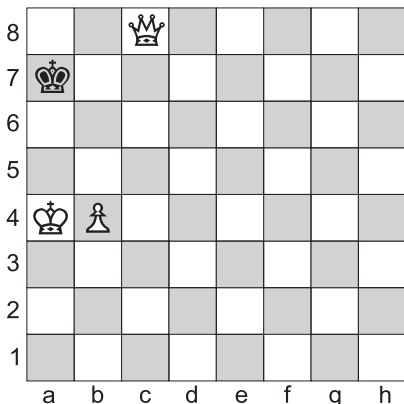
23. Focicsapat. Egy focicsapat átlagos életkora 23 év. Egy játékos kiállítanak, így a pályán maradó tíz játékos átlagéletkora pontosan 22 évre csökken. Hány éves a kiállított játékos?

24. Igazmondás. Valaki hétfőn, kedden és szerdán hazudik, a többi napokon igazat mond. Ma reggel a következőt mondta: „Tegnap hazudtam. Három nap múlva ismét hazudni fogok.” Milyen nap van ma?

25. Vízcsap. Egy kádba két csapon át folyik a víz. Az egyik csap 4 óra alatt töltené meg a kádat, a másik csap 12 óra alatt. Hány óra alatt telik meg a kád, ha együtt folyik a két csap?

Betűrejtvények megfejtései: 1. Ernő. 2. Tapad. 3. Felleség. 4. Főzlelek. 5. Beszerző. 6. Hegyes. 7. Tömeges. 8. Omega. 9. Remeg.

Sakkfeladványok

1. Világos indul, és négy lépésben mattot ad.

Világos: Ka4, Vc8, b4 (3)

Sötét: Ka7 (1)

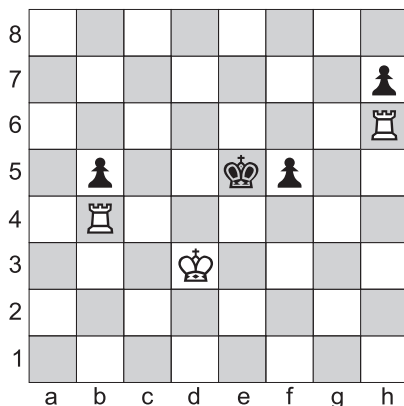
Hans Sur dán feladványszerzőnek ez a munkája 1944-ben jelent meg először a Magasinet című lapban.

2. Világos indul, és négy lépésben mattot ad.

Világos: Kd3, Bb4, Bh6 (3)

Sötét: Ke5, b5, f5, h7 (4)

Wilhelm Massmann, a kiváló német feladványszerző 1949-ben jelentette meg első ízben ezt a feladványát a Die Welt című lapban.

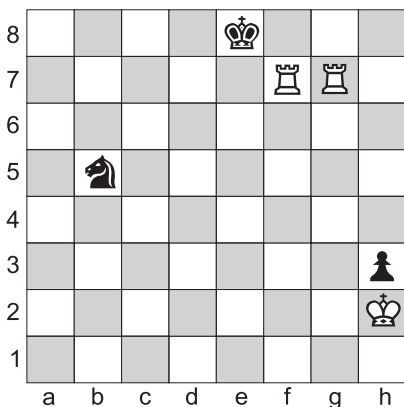

3. Világos indul, és négy lépésben mattot ad.

Világos: Kh2, Bf7, Bg7 (3)

Sötét: Ke8, Hb5, h3 (3)

Otto Wurzburg a legkiválóbb amerikai feladványszerzők egyike volt. Ez a munkája a Pittsburgh Gazette Times-ban jelent meg először 1918-ban.

Gárdonyi Géza

A rejtvényben az író könyvekkel kapcsolatos aforizmáját rejtettük el.

	Nem drága								
	Nulla					Azon- kívül		Francia császár, hadvezér	Tömény, sűrű
	Észak								
Eleven									
	Köszönés								
	Megfejtés 2.								
Estefele!							Angolban a délutáni időpont		
							Égő		
Alkalmi tanár			Megfejtés 1.		Tokaj hegyaljai borvidék				
Omszok folyója			Anyóka		Új-zélandi gk,-jel				
Kisasszony			Függ						
						Épület- rész			
						Terminus			
Megfejtés 3.		N				E			
Ajándékozni					Gravitáció		Boltíves		
Ijhúr					Apó		Díszítés		
				Angol költő, génusz					Tejút, régiesen
				Képviselő					
Puha fém			Asztrol- csúsztat					Kórház	
			Opus					Királyi, röv.	
	Ritenuto, röv.				Hering- fajta				
	Angol férfinév				Török férfinév				
Meg- reccsent								Idős	
								Átkéret	
Európa kupa			Becézett lona				Rakomány		
Hajlott korú			Aroma				Orosz repülő jelzés		
				Inni ad					Idő jele
				Harmadik személyt					Jövendő- beli
Öntelt					Jaguar				
Csecsemő tápláléka					Elektron- volt				Asztá- cium
Amper							Korszak		
							Sugár jele		
Párosan nyávg				Heg					

William Shakespeare

A rejtvény megfejtése
egy Shakespeare-idézet

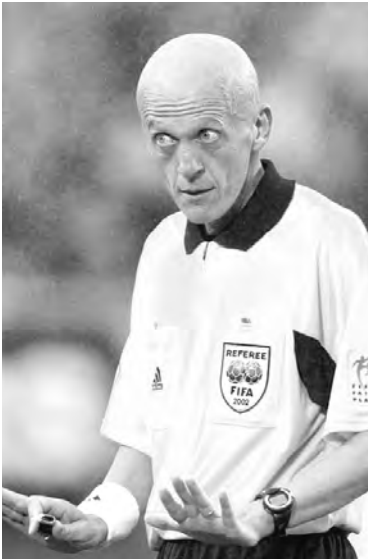
	Kibélel	Előtagként egyenlő		Jód vegyjele	Megfejtés 2.
		Angol sör	Kököröcsin		
Ázsiai török nép					
Kosztolányi vers Sportegy. Zlotyi				... gros, nagyban Idegen női név	
				Ez itt Argon vegyjele	
Megfejtés 1.	Alkalmi tanár	Lima a fővárosa	Leterít		
Elhasználandó			Női név	Társas játék Azonos betűk	
Csatorna				Küzdőtér Fonal	
Gépkocsi tároló				Nigériai város Megelégel	
Hitetlen			Latin eredetű női név Csukott		Amper Zenei díszítés
Angol férfinév		Párol Lemezlovás			Üres tok! Cápa jelzője lehet
Gyulladás			Autó elől menekülő Én, latinul		
Római 1000	Ritenuto, röv.			Hajat vág Meg	
Motorindítás	Angol férfinév				Francia folyó Hibáztat
Hangnem Mianmar állama Kén				Szabó eszköze Valami	
		Aszálódik Rénium			
Odera német neve			Allatkert Tömegjele		Kédőjel Ízvégi
S					

Ignó Pál

A megfejtés a Nyugat szerkesztőjének egy gondolata

	Latin kötőszó	Sárga tollú madár Kálium vegyjele		Pillangó, régiesen	Arrafele!	Dagadt
		Elemi				
		Megfejtés 2.				
	Pedagógus				Fluor	
	Römiött tojás				Féldeci	
			Kártyában makk Határozott névelő			
	Papírhajtogatás				Azonos zenei hangok	
	Vontatott, nehézkes				Kecsegtet	
					Bálványoz	
					Hozzányúl	
	Antik éra			Porosz		
				Csak németül		
	Sás kezdete		Becézett András Iszap			Megállít
	Epeszt			Javit		Elektron
	Gém-szélek			Rögzítő eszköz		Szombat-helyi pátak
		Nagyzol				
		Különlegesség				
	Gabonafej			Kisfaludy... költőné v.		
				Sörözö		
	Hozzátartozóm				Tik...	
					Amerikai vígjáték	
	Bög		Vetélkedő Utazással kapcsolatos		Duplán dajka!	
					Siléc	
	Kút része		... tarda, tűzők Orosz repülőgép jelz.			Még
	Hélium					Stroncium
	Olvasztókemence			Gondviselés		
				Ez		
	Kitűnő, előkelő				Regis-ter-tonna	

Pierluigi Collina

Az elmúlt évek egyik legjobb futball-játékvezetőjének egyszer feltették a következő kérdést:

– Mit gondol, melyik élete legnehezebb mérkőzése?

Helyes megfejtésként szellemes választát olvashatjuk.

	... szegény ország, Mórcz Zs. regényének fejezetcíme	Becsuk	Bent, népiesen	Lásd ott, röviden	Alap-eszme
Szo-lárium, becézve					
Zene-szerző (Jenő)					
Női név				Csodál-kozó hang D.-amerikai indián	
Megfejtés					
Levélen: ajánlott	... me tangere! Ne illess engem	Gólem egynemű hangzói	Régiesen	Gyorsulás jele Római 500	Török ezer Sóder
Alkalmaz-kodó					
Hangnem				Duzzad Föld magjának része	Fecske-fark Keres-keedés
Be-nyomás					Talaj része Talajmű-velő eszköz
Kínai hosz-sz-mérték		Isaac Asi-mov bázisa			Térfogat jele
Szobába		Kiapad-hatatlan			Óvoda
	Haragra lobban Föld-birtok				Csónak teste
Magyar távirati iroda			Szár-mazás Televízió		
Csinos			Amper Egri Sport Klub	Palindrom férfinev Fázik a végén	
Zsebéből kihúzó					Indíték Ösvény
Bátor-kodik			Indián nép Római öt		Neutron Íz vég
A					

Doktor House

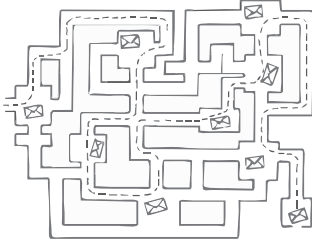
Az orvost alakító Hugh Laurie-t Golden-díjjal jutalmazták. Milyen kategóriában? Rowan Atkinson komédiasorozatában több szerepben is játszott. Mi a sorozat címe?

Válaszok a rejtvényben.

	Megfejtés 2.	Becsuk	Bent, népiesen	Lásd ott, röviden	Alap-észme
Ókori uralkodó					
Alkotó					
Idő jele					
Vizforrás				Hőmér-séklet jele	
Latin eredetű női név				Talál	
Levélen: ajánlott	Megfejtés 1.	Cseh po-litikus (Richard)	Diák		
		Vonalkezdés	Még		
Szélhárfa			Tagadás	Éneklő szóc-ska	
Lángol			Sós pálcika	... dashen, etióp hegy	
Észak		Remek tett			Név
		Szemben			Shakasz
Lépdelő			Folyadékot feltöről		
Husáng			Máshová pakol		Turbékoló madár
Bőr vegyj.		Szent-szék			
		A -ve párja			
Oda küldet				A -ve párja	
				Csinos	
Duplán: értel-metlen beszéd			Király széke		Végén ül!
			Ügy, dolog, latinul		Tetejére, népiesen
Sálvégek		Chris ... brit énekes, gitáros		Becézett Erika	
Azonkívül		Fél mérő		Úst része	
				Taktus	
Takar-mány jelzője	í			Csapat	

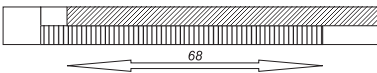
A fejtörők megfejtései

1. A küldönc és a 9 levél.

2. Három gyerek. A legidősebb Tomi, a középső Sári, Gabi a legfiatalabb.

3. Turisták. Ezt a feladatot a legszemléletesebben rajzban lehet megoldani. Rajzoljunk keskeny, mintegy 10 mm széles, fekvő, 100 mm hosszú téglalapot. A bal szélén válasszunk le belőle 10 mm hosszú sávot. A sáv azokat jelképezi, akik sem németül, sem franciául nem tudnak. Az új határtól jobbra haladva válasszunk le 75 mm hosszú téglalapot. Ezek a turisták beszélnek németül. Ezt a felületet ferdén bevonalkázzuk. A jobb szélről bal felé haladva most felmérünk 83 mm-t. Ez a téglalap azokat a turistákat jelképezi, akik beszélnek franciául. Ezt a területet függőlegesen bevonalkázzuk. A középső téglalap kétszeresen van bevonalkázva, ez a darab jelzi azokat, akik mindkét nyelvet beszélnek. Méréssel megállapítható, hogy 68 személyről van szó.

4. Nagy család. Ezt a feladatot legjobban " hátulról kezdve" lehet megoldani. Nyilvánvaló, hogy aki a körtét, a málnát

és a dinnyét is szereti, az szereti a körtét-dinnyét, ugyancsak szereti a dinnyét-málnát valamint a körtét-málnát. Ezután már egyszerű a feladat megoldása, amit a szemléletesség kedvéért táblázatban adunk meg. (táblázat)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Körtekedvelők	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Málnakedvelők	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Dinnyekedvelők	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Amint látjuk, a családban összesen 10 gyerek van.

5. Három tanár. Ehhez a feladathoz is hasznos a logikai táblázat. A feltételekből következik, hogy Magyar sem biológia-, sem angol-, sem matematikatanár. Tudjuk azt is, hogy Tatár nem biológia- és nem franciatanár, tehát Lantos egyik tantárgya a biológia. Most már nem nehéz megállapítani, hogy Magyar egyik tantárgya a francia (együtt megye haza Tatárral és a biológiatanárral). Mivel sem Lantos, sem Magyar nem tanít matematikát, Tatár egyik tárgya csak matematika lehet. Az utolsó feltételből következik, hogy Lantos az angoltanár. Amint tudjuk, a földrajzot és a franciát más-más tanár tanítja (mivel szomszédok, az egyik alapfeltétel szerint), ezért Magyar nem lehet földrajztanár, így az ő második tárgya a történelem. Mivel a többi tantárgy már foglalt, Tatárnak marad a földrajz. Tehát Magyar francia-történelem, Lantos biológia-angol, Tatár pedig matematika-földrajz szakos tanár.

6. Városok. New York. Az összes többi főváros.

7. Pontatlanság. A kávékedvelők közül 30 csak kávé iszik ($78 - 48 = 30$). A tea-

kedvelők közül 23-an csak teát isznak (71-48 = 23). 48 személy iszik kávé is és teát is. Összegül 101-et kapunk, a válaszadók száma azonban csak 100 volt, tehát a jelentés tényleg hibás.

8. Irodalmi művek: 1. Gárdonyi Géza: Egri csillagok; 2. Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk; 3. Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig; 4. Arany János: Toldi; 5. Fekete István: Vuk; 6. Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön; 7. Fekete István: Bogács; 8. Fekete István: Tüskevár; 9. Petőfi Sándor: János vitéz; 10. Fazekas Mihály: Lúdas Matyi

9. Dominózás. Először szögezzük le azt a tényt, hogy Mari fiatalabb Gizinél, de idősebb a partnerénél, tehát Marinak a partnere nem Gizi. Tudjuk továbbá, hogy Lujzi idősebb annál a két lánynál, akik az ellenfelei. Tehát Mari nem lehet a partnere. Mari tehát Andival, Gizi pedig Lujzival játszik. Most már könnyebb a lányok életkorának sorrendjét megállapítani. Lujzi idősebb Marinál és idősebb Andinál. Mari idősebb a partnerénél. Másrészt Gizi idősebb Marinál. Tehát Andi a legfiatalabb, utána következik Mari, és mivel a legfiatalabb lány és Gizi együtt idősebb, mint Lujzi és Mari (ne feledkezzünk meg arról, hogy Mari idősebb Andinál), nyilvánvaló, hogy Gizi a legidősebb.

10. Borbély. Nyilvánvalóan ellentmondás van a borbély szavaiban. Azt kell csak megnézni, hogy ő maga melyik csoportba tartozik; azok közé, akik nem maguk borotválkoznak, vagy azok közé, akik önmagukat borotválják. Ugyanis ha önmagát megborotválja, akkor egy önmagát megborotváltót borotvál meg, ellentétben azzal, amit mondott; ha pedig nem borotválja meg önmagát,

akkor egy olyat nem borotvál meg, aki nem maga borotválkozik, márpedig azt állította, hogy az ilyeneket mind ő borotválja meg.

11. Sportolók. Az öt sportág: tenisz (4A), horgászás (3E), vívás (5B), labdarúgás (1C) és korcsolyázás (2D).

12. Ki mond igazat? Bármelyiktől kérdezhetjük a következőt: „Mit mondana a másik, ha azt kérdezném tőle, hogy melyik ajtó mögött vannak az oroszlánok?” Ekkor az igazmondó nyilván rámutatna a szabadság ajtajára, hiszen a hazudós a hamisat mutatná. A hazudó pedig tudja, hogy az igazmondó az oroszlános ajtóra mutatna, ezért hazugságból a jó ajtóra mutatna. Így a válasz mindenképpen a szabadságba vezető ajtó. Emögött valójában az a logikai tétel húzódik meg, miszerint $\text{nem}(\text{nem}(\text{igaz})) = \text{igaz}$, hiszen ha igaznak a jó ajtót nevezem, akkor mindkettejünkkel pontosan kétszer tagadtatom az igaz ajtót, amiből biztosan a helyes választ kapom.

13. Hány éves a kapitány? Jelölje x a kapitány mostani életkorát, tehát: $70 - x$. A régi életkora tehát: $70 - x = x / 2$, $x - (70 - x) = (70 - x) - (x / 2)$, $3,5x = 140$, $x = 40$

14. Hány éves? Legyen Zsuzsa anyja x , apja y éves, és Zsuzsa életkora z . Ekkor x és y törzsszámok, $x + y = 100$, és $x = (y + z) / 2$. Továbbá nyilvánvalóan kell, hogy x és y is legalább 12-vel nagyobb legyen, mint z . 100 többféleképpen bontható két törzsszám összegére, így pl. $100 = 41 + 59 = 53 + 47 = 71 + 29$ stb. Azonban Zsuzsa és szülei közti életkor-különbség, a legelső felbontás kivételével, mind egyiknél kisebb lenne, mint 10 év, ami nyilván nem lehetséges. Így Zsuzsa apja 59, anyja 41 éves, s ebből Zsuzsa életkora 23 év.

15. Horgász. $20 - 2 = 18$, $18/3 = 6$ halat fogott.

16. Csodakert. Egy lépésben a banánok száma kettővel csökken, vagy változatlan marad. Mivel páratlan számú banán van, mindenképpen banán marad a végén. (A narancsok száma egy lépésben 1-gyel nő, vagy 1-gyel csökken.)

17. Lóvásár. A farmernek kezdetben 60 dollárja volt, a két üzlet után 90. 10-et visszaadott a feleségének, keresett tehát 20 dollárt.

18. Kincskeresés. 25 méterre.

19. Tojás. 50 tojást.

20. Vezeték. 3163 cm.

21. Tehenek. 37.

22. Vonat. Fél perc.

23. Focicsapat. 33 éves.

24. Igazmondás. Hétfő.

25. Vízcsep. A megoldás biztosan 4 óránál kevesebb lesz, mivel ha az első csap, ha egyedül folyik, akkor is megtölti 4 óra alatt, ha pedig még segítséget is kap, akkor biztosan még hamarabb. Egy óra alatt az első csap a kád negyedét, a másik csap pedig az $1/12$ részét tudja megtölteni. Akkor ketten együtt egy óra alatt a kád $1/4 + 1/12 = 1/3$ részét tudják megtölteni. Ez azt jelenti, hogy az egész kád megtöltésére 3 óra van szükségük.

Sakkfeldaványok megoldásai

Az 1. feladvány megoldása

Ki ne látott volna már ilyen, vagy ehhez hasonló állást! Játsszákban gyakran előfordul, hogy az egyik fél ilyen túlsúlyba kerül, és aztán a gyengébbik vagy feladja, vagy szép pontosan négy lépés alatt lassan mattot kap. De itt kell mattolnunk, és ettől a szokványos állás rendkívül érdekessé válik.

Ha játszmaszerűen próbáljuk folytatni, megjárhatjuk, mert pl. 1.Ka5?, vagy 1. Kb5? után patt van. 1.Vc6? Kb8 2.Vd7 után létrejön ugyan a jól ismert mattoló állás, de egy lépéssel elkésünk a mattal: 2.Ka8 3.Ka5 Kb8 4.Ka6, és matt csak ötödik lépésre van. 1.b5? Kb6 után ugyan van egy erős sakkunk c6-ról, de a király visszamegy a7-re, és még sokáig packázhat velünk. Mégis ez a kísérlet adhat ötletet: hiszen ha a világos gyalog b5-ön áll, a világos király b4-en, és a sötét király b6-on, akkor Vb8-cal éppen mattolnánk! Mi több, ha ebben az állásban sötét lenne lépésben, ez a matt ki is jönne! Próbáljuk ki: 1.–, Kb6 2.b5 Ka7 3.Kb4 Kb6 4.Vb8 matt. Minden esetben – csak éppen világos van lépésben, és mint szomorúan megállapítjuk, nincs egyetlen vállalkozó lépése sem, bármit húz, elrontja ezt a kelleme mattállást...

Valami van, de nem az igazi... A megoldáshoz akkor jutunk el, ha rájövünk, hogy ezt a mattállást egy teljes sorral lejjebb is ki lehet hozni! Ebben az esetben meglesz a szükséges tempónk. Már rakjuk is a bábokat: 1. Kb3! Kb6

(sötétnek nincs más lépése, sem itt, sem később.) 2. Vd7! Ka6 3.Vc7! Kb5, 4.Vb7 matt! Ha meggondoljuk, hogy a szerzőnek mindössze négy (!) báb kellett ahhoz, hogy ezt a szép mattképet látszólagos és tényleges játékban bemutassa, elcsodálkozunk a feladványszerzés kimeríthetetlen szépségén.

A 2. feladvány megoldása

A két világos bástya, a 4. és a 6. sorról korlátozza a sötét király mozgását. A világos figurák összetételéből következik, hogy nemigen lehet másféle mattot elképzelni, mint azt, hogy a sötét király szembekerül a világos királlyal, és a jelenleg a 4. soron álló bástya az 5. sortól mattol. Ezt el is lehetne érni, méghozzá gyorsan, ha ebben az állásban sötét lenne lépésben. Most ugyanis akár 1.–, Kd5-re, akár 1.–, f4-re 2.Bb5: matt jöhetne. De sajnos, világosnak nincs várakozó lépése, mivel mindkét világos bástya „felett” sötét gyalog áll, és azok nyomban lépnének, ha a bástyákkal mozdulnánk; ha pedig erőltetni próbáljuk az eseményeket pl. 1.Ke3?-mal, akkor a sötét király nyugodtan d5-re megy, és elkerüli a szembenállást (jó 1.–, f4+ is).

A kulcs lépő báb „személyére” a következő megfontolás vezethet rá: a világos király lépései nem viszik előbbre a megoldást, a h6-on álló világos bástya lépéseire sötét 1.–, h5-öt húzni, és nem tudjuk sötétét lépéskényszerbe hozni. Ezzel szemben a másik bástya, amelyik most b4-

en áll, elmozdulhat, mert a felette álló gyalog mozgáskészsége csupán látszat. Ha ugyanis a világos bástya' ellép, és' 1.–, b4, jön, nyugodtan: visszatérhetünk a gyalogot leütni 2.Bb4-gyel, a sötét, mint tudjuk, csak 2.–, Kd5-öt, vagy 2.–, f4-et húzhatja," amire 3.Bb5 nyomban matt.

A b4-en álló bástyával kell tehát lépünk. De hová? 1. Bb5+? rossz 1.–, Kf4 miatt, és ugyanígy nem tudjuk a sötét királyt újra „ketrecbe terelni” akkor sem, ha máshová lépünk a b-vonalon; arra is 1.–, Kf4! jön.

Tehát már tudjuk, hogy a 4. soron kell maradnunk; Ez azt jelenti, hogy tulajdonképpen már csak két megoldás jöhet számításba : 1.Bd4 és 1.Bbh4. Először 1.Bd4? a csábítóbb, mert végképp korlátozza a sötét király mozgását, de ha erre 1.–, f4! jön, a sötét király f5-ön át elmenekül, mert nem tudunk az 5. sorra lépni és mattolni. (2.Bd5+?? Kid5: !)

Kizárásos alapon így juthatunk el az 1. Bbh4! kulcslépéshez. Azt már tudjuk, hogy most 1.–, b4-re 2.Bb4: után mattot tudunk adni, és azt is nyomban meglátjuk, hogy 1.–, f4-re is mattolhatunk 2.B4h5-tel. De mi következik sötét harmadik lehetséges lépésére, 1.–, Kd5-re?

Nos, ez a feladvány igazi témája. Most ugyanis nem jó sem 2.Bb4. sem 2.Bf4; a sötét király visszalépése e5-re védi a mattot. A megoldáshoz csak úgy jutunk el, ha visszagondolunk az alapállásban szereplő mattokra – tudjuk, hogy ha abban az állásban sötét lenne lépésen, mattot kapna. Nos, ezt a kényszerhelyzetet kell létrehozni, és mindjárt duplán: 2. Bd4+!! (ez a lépés egyvel korábban rossz volt, most viszont két felkiáltójelet érdemel) . A sötét királynak két lehetősége van, amelyekre komikusan ismétlődik ugyanaz a lépéskényszer. Ha most visszamegy e5-re 2.–, Ke5-tel, akkor 3.Bb4! jön, és elértük, amit akartunk, sötét lépéskényszerben van, és 3.–, Kd5-re, vagy 3.–, f4-re egyaránt 4.Bb5: matt következik. Ha viszont továbbmegy 2.–, Kc5-tel, akkor ugyanez a lépéskényszer jön létre, de most a másik oldalról: 3.Bf4! és 3.–, Kd5-re,, vagy 3.–. b4-re egyaránt 4.Bf5: matt következik.

Rejtvények megfejtései:

Gárdonyi Géza: Minden jó könyv egy-egy tanítója a nemzetnek.

William Shakespeare: Kegyelmet hogy remélsz, ha nem gyakorlod?

Ignotus Pál: Okos ember azt mondja, amit én.

Pierluigi Collina: Remélem nem a következő!

Doktor House: Legjobb színész. Fekete vipera.

A 3. feladvány megoldása.

Az nyomban nyilvánvaló, hogy az ilyen állásokban szokásos „suszertermattot” kell beadnunk, vagyis az egyik bástya a 7. soron áll majd, a másik pedig a 8. soron mattol. De mennyire nem egyszerű ez, milyen nehéz a sötét huszárt, no meg magát a királyt kicselezni..

Mint ahogy az alapállásban a bástya a7-re vagy c7-re nem mehet, megpróbálkozhatunk 1.Bb7?-tel. A huszár lépéseire lenne is matt, csakhogy sötét 1.–, Kf8!-at lép, és most már a másik bástyával is lépni kell, de 2.Bh7-re sötét 2.–, Kg8-cal válaszol, és 3.Bhd7-re 3.–, Hc7, vagy 3.–, Hd6 egyaránt véd.

Nincs más hátra, a másik bástya lépésével kell próbálkoznunk. Igaz, 1.Bh7! semmivel sem fenyeget, de sötétnek lépnie kell, és minden lépése káros! Az nyilvánvaló, hogy 1.–, Kd8-ra 2. Bh8, (Bf8) matt következik, tehát maradnak a huszárlépések. Vizsgáljuk meg őket.

1. Bh7 Hc7-re kézenfekvő 2.Bc7; 1.–, Ha7-re is 2.Ba7; és matt a következő lépésben. 1.–. Ha3-ra vagy 1.–, Hc3-ra is jó 2.Ba7 (b7). A témaváltozatok 1.–, Hd6 és 1.–, Hd4 után jönnek létre.

1.–, Hd6-ra 2.Ba7! jön, és most akármelyik huszárlépésre világos üti a huszárt, majd mattol. Sötétnek azonban van még egy lépése, 2.–. Kd8!. amire 3.Bhg7!! oldja meg a feladatot (csak ez jó, mert például 3.Kh3:-ra sötét még 3.–. Hf7-et léphetné). Most pl. 3.–, Hb7-re 4. Ba8 matt következik, 3.–, Hf7-re 4.Bg8 matt; 3.–, Ke8-ra, illetve 3.–. Ke8-ra 4. Ba8, illetve 4.Bg8 jön. Sötét tulajdonképpen a lépéskényszer miatt kap csak mattot.

Már ez is kielégítené a fejtőt, de ebben a feladványban ez a kivételes lépéskényszer még egyszer ismétlődik! Ha ugyanis sötét 1.Bh7 után 1.–, Hd4-et lép, akkor a folytatás 2.Ba7 He6 (nincs más. mert pl. 2.–. Hf3+ 3. Kg3 (Kh1 után a matt nem védhető) és most 3. Bab7!! után létrejön az előbbi lépéskényszer, csak mintha az egész állást egyvel jobbra toltuk volna... Úgy hisszük, a változatokat nem kell megismételniünk. És ehhez mindössze hat báb kellett Wurzburgnak!

Tartalomjegyzék

Hun imádság	3	Csillagászati jelenségek 2011-ben	127
Bevezetés a kalendáriumba	4	Húsz év múlva januárban kezdődhet	
Január	7	a kikelet	128
Február	11	Az Önkéntesség éve	129
Március	15	Tücsök és bogár:	
Április	19	az emberiség új táplálékai	130
Május	23	Tatárlaka titka	131
Június	27	A kalendáriumtörténet kezdetei	135
Július	31	Háromszék vadászati viszonyai	
Augusztus	35	a XIX. században	136
Szeptember	39	Kézdivásárhely ismeretlen	
Október	43	dísz- és tiszteletbeli polgárai	141
November	47	Kovács Mátyás csizmadia	
December	51	atyamester emlékező naplója	145
Régi magyar nevek naptára	55	Dokumentumok a kézdivásárhelyi	
Csillagok a nép tudatában	62	bordélyházakról	153
Kuriózumok az ősi magyar naptárból	63	Bordélyházak Sepsiszentgyörgyön	156
A Nyúl évébe lépünk	66	Megtalálták a hosszú házasság titkát!	159
Nostradamus		Nyugati szex, keleti szerelem	160
jóslatai 1994-3797 között <i>(részlet)</i>	68	Kilenc ok, hogy	
Tippek kertészkedőknek	69	minél többet szeretkezzen!	162
január: az izsóp	69	Szexuális intelligencia	165
február: a som	70	Korunk férfibetegsége:	
március: mocsári hibiszkusz	71	a jóindulatú prosztata-megnagyobbodás	167
április: borsikafű (csombor)	72	Lélekvidító illatok a tél végére	169
május: rebarbara	73	Tévhitek a hajról	171
június: tárkony	74	„Sikerés” öregedés	173
július: mángold	75	Emberi mivoltunk tíz csodája	175
augusztus: padlizsán	76	Ártalmatlan játék vagy métely?	180
szeptember: fekete bodza	77	A csodálatos hagyma	181
október: galagonya	78	Terülj, terülj, asztalkám!	184
november: vadcitrom	79	Történelem a konyhában	188
december: csicsóka	80	Receptek a kukából	194
2010. eseménykrónikája	81	Nagymamáink nem tévedtek	198
Autóstoppal Indiába,		Mire jó az almaecet?	200
avagy egy kalandos utazás gondolatai	103	A zimankós lélek orvossága: a forralt bor	201
Az évszázad esküvője	115	A legjobb sör-étel párosítások	203
A román gazdaság hét mítosza	117	Horoszkóp – 2011	205
Huszonöt éve történt:		Önismereti teszt	214
a csernobili atomkatasztrófa	119	Fejtörők	218
A leggazdagabb amerikai elnökök	122	Sakkfeladványok	222
Változó dátumú nemzeti, nemzetközi		Rejtvények	223
és egyéb társadalmi ünnepek 2011-ben	126	A fejtörők megfejtései	228